MIHAIL SADOVEANU

FRAȚII JDERI

*

MIHAIL SADOVEANU

FRAŢII JDERI

ROMAN ISTORIC

BPT
Editura Minerva
1975

Volumul întîi

Ucenicia lui Ionuţ

1935

Copiilor mei: Victor, Diana şi Adrian

Capitolul I

Despre hramul sfintei mănăstiri Neamţu, la anul de la Hristos 1469 şi despre o istorisire a lui Nechifor Căliman, starostele vînătorilor domneşti

De Sfînta Înălţare, hram al ctitoriei Neamţu, se strînsese în preajma zidurilor şi în ogrăzile călugărilor mare număr de norod. Unii veniseră s-asculte slujba, alţii ca să ieie binecuvîntare ori naforă, alţii pentru scrisori de friguri, alţii cu femei lunatice, ca să le supuie sub patrafir la ieromonahi cu darul cetitului. Mai ales prea sfinţitul Iosif, stareţul, era vestit întru această bună tămăduire, nu numai în Moldova, ci şi-n Ţara Leşască şi cea Rusească. Toţi cei sosiţi ştiau de asemeni că se vor îndestula cu mîncare şi vin, faima de primire de oaspeţi a mănăstirii fiind întru totul neştirbită. Osîrdia boierilor şi mila voievozilor înzestraseră îndestulător acest sfînt lăcaş; din turmele de la munte, din podgoriile de la dealuri, din cîmpiile arate de la apa Prutului, cu mila lui Dumnezeu, era de unde sătura şi mai mari mulţimi decît cele strînse acolo, în acea luminată zi de mai a anului 1469.

În livezile mănăstirii mai erau încă meri înfloriţi; soarele îi pătrundea de o aburire trandafirie. Slujba dintăi se mîntuise la biserica cea mare din cetăţuie, cînd toaca bătu din nou în turnul de la poartă, după care clopotul cel bătrîn începu a suna rar, numai într-o dungă.

Grămezile de oameni prinseră a se mişca neliniştite. Se întrebau întăi din ochi, apoi dînd glas. O parte umplură medeanul de dinaintea intrării, în jurul fîntînii şi a foişorului unde se slujea, iarna, sfinţirea apelor. Prea puţini, şi numai dintre cîrmuitorii mănăstirii şi ai ţinutului, cunoscuseră din vreme vestea care se vădea acum. Cîţiva slujitori aflaseră ştirea cu două zile mai nainte şi o ţinuseră tăinuită de poporul care se îmbulzea la hram. Cu două zile în urmă, marţi, sosiseră doi călăraşi de la Suceava cu carte pentru vlădica Iosif. Unul poposise la mănăstire; al doilea trecuse mai departe spre Cetate, spre Vînători şi spre herghelia domnească de la Timiş la apa Moldovei, unde era rînduit de multă vreme, în slujba de comis, bătrînul Manole Păr-Negru, prietin de demult al răposatului Bogdan-Voievod, părintele măriei sale Ştefan-Vodă.

Cartea pe care o cetise cu destulă greutate prea sfinţitul Iosif,

punînd între dînsa şi ochii sfinţiei sale o făclie de ceară, cuprindea vestea de sosire a măriei sale Ştefan-Vodă la hramul sfintei mănăstiri Neamţu. Acum vestea asta o aflau şi noroadele. Pe cînd dădea sunet greu şi prelung, din cînd în cînd, chimvalul cel mare, monahii îşi purtau ici-colo rantiile mohorîte şi-şi aplecau bărbile spre urechile oamenilor. Ca şi cum s-ar fi aprins pulbere de puşcă, murmurul trecu dintr-o lature în alta, apoi se revărsă în ogrăzi. Muierile, care niciodată n-au destulă minte, prinseră a se tîngui cu mînile la tîmple şi a-şi căuta pruncii.

Dacă bate clopotul şi vine măria sa, cine ştie ce are să se întîmple! Au să se işte puhoaie, are să reverse apa Moldovei, are să pornească iar vreun război! A rămas acasă, în sat, mîţa închisă în chiler; găinile umblă slobode şi n-are cine le da de mîncare. Cuminte şi bine ar fi să înhame gospodarii caii şi pe loc să pornească fiecare la locul său; dar mai întăi trebuie să se ştie de ce-i vorba şi numaidecît fiecare dintre cei care nu l-au văzut trebuie să vadă pe măria sa. Cu toate că numai un om viteaz poate cuteza să ridice ochii spre măria sa, iar cei nevrednici cată să-şi plece pletele în ţărînă, muierile tot or îndrăzni să fure cu coada ochiului, doar l-or zări. Să fie oare cumplit la vedere precum se spune? Are anume paloş cu care ceartă pe unii boieri, scurtîndu-i, după cîte se povestesc? Dacă şi riga ungurilor, măria sa Matiaş-Crai, a dat înapoi de la Baia, cînd s-a arătat asupră-i, călare pe cal alb, măria sa Ştefan-Vodă – ce poate face un creştin de rînd? Acel crai a şi căzut la pat din acel cutremur, zăcînd trei luni. I s-au şi risipit oştile, a prăpădit puştile cele mari. A ieşit la toţi craii spaimă despre acest Ştefan-Vodă, cum că a bătut şi cetatea Hotinului şi a Chiliei; şi este o poveste cum că părintele său Bogdan-Vodă l-a blagoslovit în taină la o biserică din muntele Atonului, ca să se ridice în zilele lui cu puteri mari de oşti şi să bată război cu spurcaţii ismailiteni.

Aşa că mîţa şi găinile or mai răbda, pînă ce ochii oamenilor de la hram s-or învrednici să vadă pe măria sa şi pînă ce urechile s-or îndestula de toate veştile pe care le aduc curtenii şi ostaşii. Afară de asta, este praznic. Cum să porneşti la drum pe inima goală? Cine scorneşte asemenea zvonuri de primejdie şi de ce să plece lumea aşa fără de nici un temei, înainte de a vedea ce e de văzut, de a auzi ce e de auzit şi de a ospăta ceea ce s-a pregătit la cuhniile sfîntului lăcaş? Numai nişte bărbaţi bezmetici cum sînt moldovenii pot face asemenea socoteli. Dacă n-ar fi muierile, cu rînduială şi cuminţenie, ce s-ar face ţara? Nepotrivit şi prostesc

lucru, să fugă noroadele de la vederea Domnului lor. Dimpotrivă, bine este a-i ieşi întru întîmpinare.

Femeile, deci, cu mare aprindere, pofteau să afle pe unde are să vie alaiul domnesc.

Despre asta nu ştie nimeni.

Nu se afla slujitor ori monah care să dea ştire anume pe unde şi cum are să fie alaiul lui Vodă.

Atunci de ce-s buni slujitorii şi monahii, dacă nu cunosc batîr atîta lucru? Slujitorii să caute în catastifuri şi monahii să cetească în cărţile lor şi să spuie.

Degeaba, slujitorii au catastifuri mai puţin bune şi monahii cărţi mai puţin iscusite decît în vremea veche!

S-aude chiar că măria sa nici nu mai vine. Sună clopotul în zadar, ca să stîrnească omenirea; iar măria sa are alte treburi.

Aşa-i în ziua de azi lumea. Boierii se învrednicesc să vadă pe măria sa în fiecare zi; pe cînd sărmanii nu-l pot vedea niciodată. Minunat ar fi să nu mai fie în ţara asta boieri, şi să fie praznice pe la mănăstiri măcar în fiecare zi cîte unul. Şi batîr o dată pe an, la un asemenea praznic, să se arate măria sa, cu toată pohfala!

Se vorbeşte prin sate despre măria sa că-i om nu prea mare de stat, însă groaznic cînd îşi încruntă sprînceana. Iar cînd vine la o sfîntă mănăstire, n-are de ce se uita groaznic. Cînd vine la o sfîntă mănăstire (dacă vine într-adevăr şi nu scornesc aceşti monahi vorbe deşarte); cînd vine la o sfîntă mănăstire, măria sa trebuie să se uite blajin în jurul său. Vede ici un prunc; vede ici o fată; vede dincolo o nevastă. Al cui e pruncul acesta? A cui e nevasta asta?

Ca un stăpîn al ţării ce se află, măria sa trebuie să cunoască al cui e pruncul şi a cui e nevasta. Îndată vin boieri lîngă măria sa şi-i spun la ureche. Astfel măria sa vede şi cunoaşte unele şi altele; mai ales că măria sa, fiind văduv de atîţia ani, de cînd a murit Doamna sa Evdochia, trebuie să-şi desfăteze ochii şi să se mai îmblînzească din străşnicia în care se ţine.

Să zicem că măria sa nu se uită la dreapta şi la stînga şi, cufundat fiind în gînduri, nu-şi vede decît socotelile lui domneşti. Atunci sînt ostaşi şi curteni care se uită la lume.

Bune sînt hramurile cînd pe lîngă praznice au şi asemenea alaiuri.

Miercuri la amiază, s-a văzut intrînd în mănăstire, călare pe un harmasaraş pag, un fecioraş de boier. Abia îi înfiera mustaţa. Purta contăş de postav albastru de Flandra, ciubote de marochin

roş şi jungher la cingătoare. Avea cuşma plecată pe o sprînceană şi zîmbea primăverii. Venea dinspre Cetate.

S-a aflat că acel fecioraş ar fi mezinul lui Manole Păr-Negru de la Timiş. L-a trimes comisul întru întîmpinarea Domniei.

Deci măria sa vine negreşit.

Cine spunea că nu vine?

De altminteri, dac-ar fi să nu vie, n-ar bate clopotul într-una, de-ţi bubuie în ureche.

S-a aflat de la cuvioşii monahi că acel fecioraş are numele Ionuţ, dar e mai cunoscut după poreclă. Comisului celui bătrîn Manole Păr-Negru îi zice lumea şi Jder. Deci băiatului îi spune Jder cel mititel. Muierile au băgat îndată de samă că-i stîngaci, şi au scos din asta semne şi vestiri pentru treburile lui de dragoste. Îl arată şi chipul să fie un pui vrednic de părintele său, care l-a făcut aşa de tîrziu. L-a făcut nu se ştie cînd şi cum, nu în casa lui ci, după feleşagul cucului, în cuib străin. După ce s-a ridicat la vîrsta asta, l-a adus între ceilalţi feciori ai lui legiuiţi. Jder bătrînul zice că-i un fin din Ţara-de-jos, dar jupîneasa Ilisafta Jderoaia ştie adevărul şi zîmbeşte numai dintr-o lature a gurii. Altfel, Jderul cel mititel, plăcînd tuturora, îi place şi ei.

Jder cel mititel a venit la fratele lui mai mare cu numele Nicodim, monah în sfînta mănăstire Neamţu. Părintele Nicodim, bădiţa lui, i-a dat mîna să i-o sărute, l-a îmbrăţişat cu dragoste, ştiindu-l şi el cine este, şi acum ies amîndoi la adunarea soborului mănăstirii.

Deci alaiul măriei sale nu va să întîrzie prea mult.

În adunarea de lîngă fîntînă, unde era norodul mai des, s-a ridicat cît era de nalt moş Nechifor Căliman, starostele vînătorilor de sub Cetate, şi a întrebat alene dacă vrea să cunoască cineva, dintre toţi cei de faţă, pentru care pricină vine măria sa Ştefan-Vodă la sfînta mănăstire Neamţu.

Oamenii s-au bulucit aşa de tare în jurul lui, încît abia îşi puteau trage sufletul. Nechifor Căliman, starostele, era cunoscut om al lui Vodă. Fusese cunoscut slujitor şi al răposatului Bogdan-Vodă. Era un moşneag uscat şi dîrz, cu mădularele răsucite din frînghii şi noduri. Avea semn domnesc la căciulă şi în mîna dreaptă toiag cu toporîşte. Cînd grăia, îşi cîrnea oarecum nasul şi ochii într-o parte. Obrazu-i spînatic, păscut ca de gîşte, era încreţit şi boţit cruciş şi curmeziş. Avea ani peste şaptezeci, cu toate acestea părul îi era încă negru. Numai sprînceana stîngă îi era cărunţită. Acolo avusese, într-o întîmplare veche, lovitură de

fier.

— Dacă voiţi domniile voastre să cunoaşteţi de ce vine Vodă la hramul sfintei mănăstiri Neamţu, atuncea întoarceţi urechile cătră mine şi ascultaţi ce vă spun eu, grăi moş Căliman. Ptiu, drace! Dacă nu doriţi să aflaţi, nu vă spun.

— Spune, cinstite staroste, îl îndemnară numaidecît gospodarii. Dacă nu spui, ni se bolnăvesc nevestele.

— Ei, atunci să vă spun, oameni buni. Dar trebuie să încep mai de departe.

— Începe de departe, cinstite staroste, numai nu ne lăsa în asemenea arşiţă şi neştiinţă.

— Atunci, lume dragă, ascultă. Se chiamă că măria sa Ştefan-Vodă vine la această sfîntă mănăstire Neamţu, în ziua hramului Înălţării, ca să găsească pe Nechifor Căliman. Ptiu, drace!

Gospodarii începură a rîde gros. Femeile începură a rîde subţire.

— Ptiu, drace! urmă starostele, cîrnind spre stînga nasul şi uitîndu-se urît. Să ştiţi voi cu toţii că măria sa mi-a poruncit soroc de judecată aici, ca să-mi scoată dreptăţile mele împotriva celor care m-au prigonit. Am mai avut şi alte înfăţişări la scaunul măriei sale, la Suceava. Iar acuma măria sa mi-a trimes poruncă să mă aflu aici, în ziua Înălţării. Se chiamă că noi doi, eu şi măria sa, avem o prietinie veche, de la o nuntă care a fost acu şaisprezece ani într-un sat, Reuseni. Aţi auzit domniile voastre de acel sat?

— Am auzit.

— Ptiu, drace! Bine c-aţi auzit. Era atunci în domnie Bogdan-Vodă şi l-a fost poftit pe măria sa la o nuntă un boier al său cu numele Agapie Ciornohut. Acel Agapie Ciornohut îşi însura feciorul şi poftea să aibă nun pe măria sa Bogdan-Vodă. Deci în cîşlegile de toamnă, după culesul viilor, s-a dus la acea nuntă măria sa. Iar eu, fiind tot staroste al vînătorilor domneşti, am încărcat pe samarele cailor opt căprioare şi am pus păstrăv din Ozana în douăzeci şi şapte de hîrzoburi şi am silit, cu doi oameni ai mei, s-ajung fără de nici o întîrziere la locul poruncit. Cînd am trecut Siretul, m-am întîlnit cu oşteni străini şi m-am mirat. M-au întrebat unde mă duc; le-am spus numaidecît; mi-au luat vînatul şi peştele şi m-au pus la popreală. M-am supus ca cel mai umilit dintre oameni. Mă gîndesc: oare după ce umblă aceşti oşteni leşi, cărora le place vînat domnesc? Se duc tot în drumul meu. Şi la ce va fi cugetînd aşa de mult şi de ce va fi grăind aşa de încet cu

alţii acel cneaz subţiratic, cu obraz de ceară şi bărbuţă rară? Am ştiut mai pe urmă că acela-i Petru Aron-Vodă. Îndată ce m-au lăsat singur şi m-au lepădat dincolo de apa Siretului, într-un sat, cu străjer lîngă mine, m-am întins la pămînt ca să mor şi am cerut numaidecît popă, ca să-mi cetească moliftele. Cum a păşit slujitorul într-o lature, ca să cheme pe popă, eu m-am desfăcut de la pămînt şi m-am ridicat în sus, m-am suit pe calul străjerului şi m-am dus cu mare grabă unde era treaba mea. Am tăiat de-a dreptul prin pădure. Cînd am ajuns la un pisc, de unde se vede satul, am găsit coconi tineri, iar între acei coconi tineri am aflat rîzînd fără de grijă pe acest Ştefan-Vodă pe care-l aşteptăm acum, să-mi facă mie dreptăţile. Măria sa Ştefan nu cunoştea nimic; venea cu soţii săi la nuntă. I-am spus repede ce aflasem şi l-am poftit să se teamă şi să se grăbească. Măria sa nu s-a temut, dar de grăbit s-a grăbit. Ptiu, drace! Cînd ajungem cătră sat, dăm de slujitori ai Domniei, fugăriţi de podgheaz. „L-au prins pe măria sa Bogdan-Vodă! strigau. L-au supus în juvăţ şi l-au tăiat cu paloşul. Acuma caută şi pe Ştefan-Vodă!” Într-adevăr, s-auzea mare zvoană în sat prin întunecimea serii. Veneau cătră noi călăreţi cu făchii. Văd pe coconul domnesc că-şi scutură de pe el dulama şi zvîrle în tină gugiumanul de sobol; apucă sabia şi-şi îndeamnă soţii. Ptiu, drace! Asta nu-i treabă bună, măria ta. Se chiamă că Ciornohut l-a vîndut pe măria sa Bogdan-Vodă celui cu bărbuţă şi cu obraz de ceară. Şi dacă l-a vîndut pe măria sa Bogdan-Vodă, te duci şi măria ta la juvăţ şi la sabie. Aşa că mai bine s-apuc calul de frîu, să-l întorc după al meu în loc, să ne năpustim în pădure, să duc pe coconul stăpînului meu unde nu-i primejdie, aşteptînd să se facă pe urmă voia lui Dumnezeu. Aşa fac, oameni buni, precum spun; şi acel cocon mărunt la stat se zbate şi crîşcă; însă eu nu-l lăs; iar el mă păleşte cu straja sabiei în cap; eu închid ochii şi-l strîng mai tare lîngă mine; el mă bate peste frunte şi la tîmpla stîngă, de m-a sîngerat şi mi-a rămas pînă acuma acest semn care se vede în sprînceană; atuncea am văzut că ciolanul bătrîn înfruntă mai bine năcazul. Aşa că m-am dus cu măria sa în pribegie şi nu m-am întors decît atunci cînd a venit ceasul şi Dumnezeu l-a adus în scaunul părintelui său. Atuncea m-am dus şi eu la locul meu şi m-am aşezat staroste. Am găsit feciorii în bună stare şi m-am bucurat; mi-am găsit nevasta mai grasă şi m-am bucurat iarăşi; mi-am găsit ocina părintească luată de alţii şi m-am bucurat mai puţin; nevasta zice: asta-i voia lui Dumnezeu. În schimb am găsit spor un prunc

străin. — Acesta-i tot de la Dumnezeu? întreb eu. — Tot de la Dumnezeu, răspunde muierea. De-atuncea mă judec pentru ocină. Măria sa Ştefan-Vodă mi-a pus sorocul cel din urmă astăzi. Ptiu, drace!

O nevastă de la Dăvideni, mai trupeşă şi cu gura mai îndrăzneaţă, puse fără întîrziere o întrebare bătrînului Căliman:

— Mă rog dumitale, staroste, milostiveşte-te de ne spune ce-ai făcut cînd ai aflat la casa dumitale asemenea lipsă şi asemenea spor?

Nechifor Căliman cîrni cătră ea nasul şi ochii şi o văzu împungînd cu cotul în tovarăşul ei de alături.

— Femeie, grăi el închizînd o pleoapă şi strîngîndu-şi obrazul şi gura în aceeaşi parte; după cît te arată înfăţişarea, ţii rateş la un drum mare.

— Aşa este, se sumuţă nevasta.

— Şi omul cel de-alături e cumătrul dumnitale?

— Îhî.

— Iar soţul dumnitale a rămas să păzească rateşul?

— Adevărat este.

— Ptiu, drace! Am să-ţi răspund cu bunăvoie la ce mă întrebi, numai nu înţeleg de ce se veselesc aşa aceşti cinstiţi gospodari şi aceste cinstite gospodine. Acuma, dacă v-aţi liniştit, vă spun. Precum băgaţi de samă, a stat şi clopotul. Mult nu mai este şi are să se vestească sosirea măriei sale; atuncea au să se ostenească toţi clopotarii la toate clopotele şi aici, şi la Sfîntu-Ion, şi la Vovidenie, ca s-audă sfinţii din cerul dintăi şi să deie veste mai sus: Iaca, se duce măria sa Ştefan-Vodă la Neamţu, ş-acolo întăi şi întăi are să tindă dreapta sa cu buzduganul pentru o pricină veche de doisprezece ani a lui Nechifor Căliman. Aşa că eu, oameni buni, cînd am văzut că ocina mea s-a înjumătăţit şi mai ales că via de la Băiceni mi-a luat-o Ciopei pîrcalab, n-am mai stat mult la casa mea din Vînători. Ptiu, drace! n-am mai stat decît un an, am încălicat şi m-am întors la măria sa la Suceava. Trecuse săptămîna luminată. M-am înfăţişat de Duminica Tomei. Cetatea, cu oşteni pe zid. Nu intră cine pofteşte; la poartă nu-i vraişte ca înainte vreme. Îmi pune straja suliţa în piept. — Nu-i voie! — Cum nu-i voie? eu sînt Nechifor Căliman, prietinul măriei sale. — Trage-te înapoi doi paşi, porunceşte straja, şi aşteaptă!

M-am întristat eu atunci şi m-am gîndit: Ptiu, drace! Şi prietiniile sînt schimbătoare, ca şi domniile Moldovei. Avea dreptate înalt prea sfinţitul Teoctist, cînd a ieşit la Direptate să

pomăzuiască pe Vodă Ştefan. Ofta şi se tînguia că în ţara asta umblă domniile cu anii şi chiar cu lunile. Şi de-atîta ce unge domni, unii după alţii, a făcut scurtă la mîna dreaptă. Iată a uns şi pe feciorul lui Bogdan-Vodă de sfintele Paşti. Oare cui vine rîndul la Crăciun?

Alei, săracă ţară! Dac-a umbla şi acest Ştefan-Vodă cu nunţile, au să-l prindă şi pe el. Însă eu îl ştiu înţelept şi cumpănit. Văd că şi-a pus strajă tare; nu nunteşte, ci îşi tocmeşte oastea. Dar dacă cumva căta-va în coarne boierilor celor mari, cum au făcut toţi feciorii lui Alexandru-Vodă Bătrînul? În ţara asta a Moldovei poruncesc boierii cei mari şi Vodă-i trecător, de aceea ofta prea sfinţitul Teoctist.

Văd că sosesc boieri călări, cu slujitori. Straja apleacă sulița. Începe să fie rînduială, zic eu în sinea mea şi mă bucur. Atuncea tot am nădejde de dreptate.

Cum stăm, sună trîmbiţile. Boierii se dau în laturi. Măria sa iese calare, cu oşteni după el: Ne închinăm cu toţii. Apoi eu mă pun în genunchi şi-mi plec fruntea.

Vodă s-a oprit. Îi aud glasul şi-mi tresare inima.

— Ridică ochii, staroste Căliman, îmi porunceşte măria sa. Înţeleg că ai venit la mila Domnului tău pentru o durere pe care o ai. De astăzi înainte am să-ţi dau semn, ca să ai intrare slobodă la Cetatea domniei mele. Vorbeşte.

— Luminate Doamne, grăiesc eu cu îndrăzneală, jaloba mea poate va găsi cîndva ascultare la sfatul domnesc, unde Vodă şi cu boierii săi pun ţara la cale. Dar eu mai întăi şi mai întăi am venit să mă jăluiesc unui prietin al meu mai tînăr decît mine.

— Pas în Cetate şi-l aşteaptă acolo! a poruncit măria sa.

Am văzut în jurul lui Vodă panţiri cu coif şi cu platoşă. Cînd am intrat între ziduri, am cunoscut iarăşi oşteni buni, cu straşnică rînduială.

Prietinul nostru se poartă bine, zic eu în sinea mea.

Vin aprozi şi mă poftesc într-o chilie.

— Avem poruncă de la măria sa să te ospătăm, mă lămureşte unul din ei. Ai s-aştepţi dumneata aici, staroste Căliman, pînă la vremea amiezii, căci măria sa are treabă în tîrg la Suceava cu neguţătorii lioveni. Le face rînduială vămilor. După ce isprăveşte cu neguţătorii lioveni, intră iar în Cetate şi primeşte soli şi cărţi de la Varşava. Măria sa Vodă Ştefan a poruncit boierilor leşi să-i sloboadă în mînă pe Vodă Petru Aron, ucigaşul părintelui măriei sale.

— A poruncit măria sa asta? mă mir eu.

— A poruncit măria sa asta.

Ptiu, drace! mă bucur eu în sinea mea. Prietinul nostru Ştefan-Vodă lucrează pentru hodina braţului prea sfinţitului Teoctist.

N-am aşteptat mai mult decît a fost hotărît măria sa. La amiază au sunat iar trîmbiţile. Au scînteiat din coifuri şi platoşe panţirii. S-a făcut tăcere, încît m-a cuprins o sfială. Au zuruit în gang numai pintenii măriei sale. I-am auzit glasul. Domniile voastre nu-l cunoaşteţi acel glas. Eu îl auzisem mult în pribegie. Măria sa are glas blînd; dar vă sfătuiesc să nu vă încredeţi în acea blîndeţă.

— Să-mi aduceţi pe starostele Nechifor Căliman, a poruncit măria sa.

M-am înfăţişat. El s-a uitat lung la mine şi a zîmbit. Eram singuri.

— Spune, uncheşule, a poruncit măria sa.

I-am spus. Măria sa a ascultat şi m-a bătut pe umăr.

— Staroste Căliman, a grăit măria sa, te poftesc să-mi dai răgaz pînă ce voi isprăvi războiul meu. După aceea, a veni la rînd judecata pricinii tale.

Eu am tăcut, mirîndu-mă. În ţară-i pace, judecăţile pot începe.

— Războiul meu, staroste Căliman, a grăit iar Vodă zîmbind către mine şi privindu-mă aprig, să ştii că îl am cu această ţară fără rînduială. În ţara asta a Moldovei, staroste Căliman, umblă neorînduielile ca vînturile. Am găsit în ţara asta, staroste Căliman, şi mulţi stăpîni. Nu trebuie să fie decît unul. Aşa că eu bat război cu acei stăpîni care ţi-au răpit ocina ta. În ţara asta trebuie să fie rînduială în toate tîrgurile şi satele şi linişte pe toate căile neguţătorilor. Deci îngăduie-mi să bat acest război, staroste Căliman.

— Îngădui, măria ta.

— Mulţămesc, staroste Căliman. Iar pînă atunci, binevoieşte a primi o moară pe Pîrăul Alb şi două pogoane folosinţă din via domnească de la Cotnari, iar din Braniştea domnească de pe Ozana, pămînt cît îţi lipseşte.

Aşa că, după acest cuvînt, am aşteptat. M-am dus acasă ş-am stat. Iar măria sa a bătut acel război. Atuncea a început să se judece şi pricina mea. A mai trecut o vreme şi a fost război la Hotin. După ce a luat măria sa cetatea Hotinului din mîna leşilor,

a mai fost o înfăţişare, la scaunul Sucevei. După aceea a fost război la Chilia. După ce a luat măria sa cetatea Chiliei, a fost alt soroc de judecată. A mai trecut vreme şi a bătut măria sa război cu Craiul unguresc. După ce l-a detunat măria sa, precum se ştie, pe Craiul unguresc, iarăşi a fost înfăţişare. Pe urmă s-a mai întîmplat şi repezuşul de anul trecut în Secuime, cînd a prins măria sa pe Petru Aron-Vodă şi l-a judecat, după legea talionului, pentru fapta de la Reuseni. Deci vine izbăvire şi pentru jaloba mea; am să rămîn pe dumnealui Ciopei pîrcalab. Are să se mai plece un nas dintre cele semeţe.

— Dar cu sporul cum rămîne, cinstite staroste? întrebă neînduplecată crîşmăriţa, împungînd iarăşi cu cotul pe cumătrul ei.

— Ptiu, drace! Care spor, cumătră?

— Cu sporul carele ţi-a venit de la Dumnezeu. Ai găsit acasă un prunc într-adaos.

— Aşa este. Am găsit un prunc care nu era al meu. Pe domniile voastre, cei care zîmbiţi numai într-un dinte, tare vă rog să vă plecaţi la pomenirea răposatei mele soţii Varvara. Ţinînd în braţe acel prunc şi făcîndu-mi-l dar, dumneaei mi-a spus aşa: „Soţul meu, iată acest prunc de pripas, pe care mi l-a adus o cuvioasă monahie. E un prunc din Ţara-de-Jos, a zis monahia, tocmai de la apa Nistrului; şi sora mea, mama lui, a murit de puţină vreme. Înainte de moarte mi-a spus cu cine a avut ea acel copil din flori. Cînd va fi copilul mare şi s-a putea, a adăogit ea, du-l părintelui său, să-l cunoască şi să-l iubească, după dragostea pe care a avut-o pentru mama lui.” Cînd a venit, oameni buni, vremea, am făcut aşa. Am dat tatălui său pruncul. L-aţi văzut mai nainte, îmbrăcat cu contăş albastru. Se ducea la soborul stăreţiei, cu fratele său părintele Nicodim.

Ptiu, drace!

După acest cuvînt al starostelui Căliman, văzduhul primăverii s-a umplut deodată de freamătul clopotelor. Mulţimea s-a mişcat ca valurile. Se auzeau chemări şi îndemnuri: urmă apoi o izbucnire de chiote. De pe zidurile mănăstirii, oameni de rînd şi monahi făceau semne. Clopotarii de asemenea năboiseră la una din firidele turnului, scoţînd către valea Nemţişorului un strugure de capete. În ogrăzile chiliilor, cărăuşii se suiseră pe draghinile căruţelor lungindu-şi gîturile într-aceeaşi parte, spre poienile de dincolo de valea Nemţişorului. Printre copaci rari, printre molizi, pe sub cireşi singuratici înfloriţi, se arătaseră oşteni călări cu

straie colorate. Se mişcau prin puzderia de soare, micşoraţi de depărtare.

Deci Domnia venea dinspre Rîşca. Învolburîndu-se, norodul se urni spre hudiţi, ca să iasă la Nemţişor, întru întîmpinarea alaiului. Atunci se iviră din laturea mănăstirii răzăşi călări, cu căpitan domnesc, poprind năvala mulţimii. Un crainic îşi ridică în suliţă cuşma, poftind să deie vestire.

Mişcarea conteni. Crainicul se sui cu repeziciune deasupra şelei, stînd în picioare pe cal şi slobozi porunca:

— Măria sa pofteşte să-l aşteptaţi aici: să-i ţineţi calea deschisă, ca să poată intra la sfînta icoană făcătoare de minuni.

Ca să fie mai bine urmat asemenea îndemn, răzăşii lăsară să cadă suliţile între urechile cailor. Călăreţii din poienile de sus coborîră cu grăbire. Curînd lefegii nemţi cu căpitanii lor străpunseră hudiţile. Alţii ocoliră cetăţuia mănăstirii, luînd drumul cel mare spre cetate. Alţii pe muntele dimpotrivă, suind la Pocrov.

După rînduială domnească, căpitanii apucau ţiitorile, ca să fie cheile acelui loc de popas în mîna străjilor măriei sale.

A trecut vremea nunţilor boiereşti, unde se prind domnii cu arcanul, gîndea el în sine, luînd aminte la toate, cinstitul staroste Căliman.

Căpitanul al treilea, cu aprod cu prapur, intră cu două sute de panţiri pe hudiţă; mişcînd domol caii, oştenii măriei sale îşi lărgiră loc în medean. Atunci soborul ieşi pe poarta cetăţuii, avînd pe prea sfinţitul vlădică Iosif în frunte, în odăjdii. La dreapta şi la stînga prea sfinţiei sale, păşea cîte un ierodiacon cu făclie. Al treilea diacon purta sfînta Evanghelie legată în argint, umblînd înaintea vlădicăi. După soborul cuvioşilor monahi, urmau boieri ai ţinutului şi slujitori domneşti.

Clopotele porniră cu mai mare zvon cînd, în aceleaşi poieni, cu molizi şi cireşi înfloriţi, se arătă alaiul cel mare. Cei de pe ziduri şi din turn cunoscură, în acea depărtare, numai calul alb al măriei sale şi numai fulgerarea gugiumanului său împodobit cu pietre de olmaz.

Capitolul II

Aici se arată un Voievod mare şi un Jder mititel

Cuviosul ieromonah Nicodim, fost în lumea profană fecior al

comisului Manole Păr-Negru de la Timiş, era o fiinţă care-şi căuta înţelepciunea întru mîhnire şi cărţile sfinte. Voia să uite, deşi nu putea, că lumea-i spusese cîndva „al doilea Jder”. Avea şi el într-adevăr pe obraz, sub coada pleoapei stîngi, acel semn oval, cît ai pune degetul cel mare, împodobit cu păr de coloarea jivinei a cărei poreclă o purta comisul şi, după el, toţi feciorii doamnei sale în număr de cinci.

Întăi fuseseră patru feciori, dar, de vreo şapte ani, se adăogise şi al cincilea. La început, cînd sosise la Timiş, între comisul Manole şi starostele Nichifor Căliman, acel băieţandru subţiratic, străin şi orfan, nimeni nu bănuia că el ar fi fiind mezinul celor patru. Numai după trei ani, jupîneasa Ilisafta comisoaia, care era ageră muiere, începu a se uita cu mare luare-aminte la acel fecioraş şăgalnic, pînă ce descoperi că, în coada ochiului lui stîng, îi naşte pata de Jder. Întăi a fost o întunecare a pieliţii, după aceea s-a zămislit perişor în semnul ştiut domniei sale, întocmai ca la feciorii săi, cît ai pune degetul cel mare. Atuncea s-a spăimîntat foarte jupîneasa Ilisafta, numărîndu-şi pe degete naşterile cunoscute; pe urmă i-a fost mai drag acel prunc săriman, strîngînd partea cu jder la sînul său. Avea un sîn larg dumneaei şi un trup bine împlinit, care fusese frumuseţă în Ţara-de-Sus; şi o privire tare sub sprîncene negre, şi un glas îmbielşugat, care săgeta ades, însă nu cu răutate. Măicuţa acestui prunc, îşi zicea dumneaei, aşa ca să audă şi alţii, a fost mai tînără decît mine şi cu mult mai frumoasă, ca să descalice comisul la poarta ei, cînd dumnealui era în pribegie în Ţara-de-Jos. Dumnezeu i-a pus semn şi l-a trimes tot la mine, ca să-i ţin loc celei care s-a prăpădit, cine va fi fost şi unde va fi fost – asta-i o taină pe care nu poate s-o ştie nimeni, poate nici comisul.

Cînd intrase mezinul la Timiş, tocmai se întîmpla să-l tundă pe Nicoară la Neamţu şi să-l binecuvînteze prea sfinţitul Iosif în tagma monahicească, punîndu-i nume nou Nicodim. Aşa că şi asta părea o rînduială a înţelepciunii Celui mai presus de noi: că Dumnezeu a primit pe feciorul al doilea al casei comisului, însă a adaos îndată pe mezin. Deci fratele său părintele Nicodim îl cunoscuse cel mai puţin pe Ionuţ Păr-Negru. Din pricina asta monahul era bucuros să vadă din cînd în cînd pe acest „trimes”.

Cum îi intra în chilie lumina acelui obraz tinerel, se bucura ridicîndu-se de la masa lui de pe tîrfăloagele cele vechi picurate cu ceară, cuprindea pe copil de după umeri şi-l săruta în

creştetul capului, simţind în nări mireasmă de flori de cîmp. Îi plăcea după aceea să-l asculte vorbind. Îi da din cînd în cînd învăţătură, spunîndu-i cîteva vorbe înţelepte, la care mezinul rîdea. N-avea de unde-l prinde şi ce-i face. Era fluture, flacără, schimbător ca un pui de demon.

Nu era frumos; avea nas cam mare, ca şi tatăl său Jderul cel bătrîn. Avea înclinare spre deşertăciune şi strai frumos. „Parcă n-are cui sămăna? întreba comisoaia înălţîndu-şi ochii la sfintele icoane. Aşchia nu sare departe de trunchi.”

Era fără linişte; îi plăceau toate zburdăciunile. Învăţase cu uşurinţă, de mititel, meşteşugurile vînatului la starostele Căliman; iar acuma era nedespărţit de fratele său cel mare Simion, între caii de la herghelia domnească. Îndrăznea să încalece harmasarii cei mai nărăvaşi.

Vorbeau încă, părintele Nicodim şi Jderul cel mititel, cînd coborau de sub pădurea din asfinţit, de la chilie, ca să intre la adunarea soborului şi dregătorilor ţinutului, în cetăţuie. Clopotele dădeau slavă din cînd în cînd şi aveau şi răstimpuri de alinare.

— L-am văzut pe măria sa acu trei ani, îşi aducea aminte Ionuţ. M-a mîngîiat pe obraz şi plete. Are la mînă un inel cu pecete mare. N-am îndrăznit să mă uit la măria sa, dar acuma am să îndrăznesc.

— Ţi-a fost frică? întrebă monahul, zîmbind.

— Da. Aşa mi-a mai fost mie frică odată cînd mi s-a făcut inima numai cît o scînteuţă. Dar atuncea eram mititel.

— Cînd a fost asta?

— Asta, bădiţă Nicoară, a fost…

— Cînd trecem prin norod, nu-mi spune Nicoară.

— Asta, părinte Nicodim (lasă-mă să-ţi spun încetişor „bădiţă Nicoară”), asta, părinte Nicodim, mi s-a întîmplat mie cînd aveam numai cinci ani şi mergeam cu moş Căliman starostele, ca să prindem iepuri. Are moş Căliman starostele un meşteşug de zvîrle o scurtătură de băţ de corn încîrligată la capăt, încît păleşte iepurele de la douăzeci de paşi. Cum i-l scoală cînii, cum l-a şi lovit. Prinde iepurele şi cu ogari; dar mie îmi place mai mult cînd azvîrle scurtătura de corn. Pe urmă se suia calare, mă lua pe botul şelei dinainte, şi ne înturnam acasă. Mătuşa Varvara ieşea în prag. Acuma într-un rînd, după ce ajungem noi acasă, mătuşa Varvara n-are pe cine trimete la moară ca să deie de veste morarului, s-aducă făină pentru colaci. „Moara-i aproape; se vede din prag; du-te tu, Ionuţ, şi dă poruncă morarului.” Eu mă duc pe

cărare; ajung la moară şi iese în prag morarul cu părul buhos şi nu mă sfiesc de el; îi spun ce aveam de spus; după aceea încep să cotilesc încolo şi încoace, pînă ce ajung în dosul morii şi acolo, în dosul morii, văd că întoarce capul şi se uită la mine un iepure de o sută de ani. Atuncea m-am spăriat şi am ţipat. Am fugit acasă şi am spus mătuşii Varvara întîmplarea.

— Care iepure de o sută de ani?

— Era măgăruşul morarului, zîmbi, fecioraşul. Am să-ţi mai spun eu, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim, şi altele cîte mi s-au întîmplat mie de cînd sînt eu pe lume. Acuma vine Vodă şi n-avem vreme.

— Ascultă, Ionuţ, de ce ai cotit pe cărarea asta şi n-ai dat de-a dreptul printre oameni?

— Am apucat pe altă cărare? Nici n-am băgat de seamă.

— Ascultă, băietule, nu-ţi spurca limba cu neadevăruri.

— Care neadevăruri, bădiţă Nicoară?

— De ce-ai ocolit pe staroste?

— Care staroste, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim?

— Nu te alinta aşa ca o muieruşcă. Nu ştii care staroste?

— Ba ştiu, bădiţă.

— Atuncea de ce-l ocoleşti în chip viclean? Ţi-i ruşine de el pentru că-i un om dintr-o stare de jos şi tu acuma eşti fecioraş de boier?

— Nu-i asta, părinte Nicodim. Dar are un năravv, cînd mă vede. Odată începe: „He-he! ce mai faci, mînzule?” Acuma mi-i ruşine să-mi zică mînz – într-o adunare ca asta şi mai ales între femei.

Călugărul îşi întoarse în dreapta obrazul cu barbă bălaie, ca să-şi ascundă zîmbetul. Mezinul se tîngui:

— Ştiu, părinte Nicodim, că am păcate şi sînt nevrednic de fraţii mei. Părintele nostru comisul în fiecare zi se fuduleşte cu domniile voastre. Numai se ridică şi-şi desface pieptul: Am eu nişte feciori! zice. Vorbeşte de dumneavoastră. La mine se uită aşa ca la o gîză.

— N-are încredere în tine. Eşti încă prunc.

— Cu toate acestea muţa se sparie c-am să-mi iau zborul de subt aripa ei.

— Care muţă?

— Aşa-i: cuvioşia ta nu mai ai tată şi mamă; eşti desfăcut de ale lumii. Muţa e dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia. Cînd mă întorceam de la ceair şi o căutam din odaie în odaie şi o găseam

la urmă în cuhne, scoţînd pînea din cuptor, dumneaei avea obiceiul să-mi deie o pupăză cu ochi de cernuşcă. Uneori, cînd o găseam cu aluatul în covată, mă împingea afară cu cociorva. Acuma se ploconeşte în faţa mea şi se minunează că-mi creşte mustaţa; de unde eu înţeleg că nu mai sînt prunc. Bag de samă că ţigăncuşele fug de mine.

— Ai băgat de samă asta?

— Da. Am spus şi comisului. El rîde. Zice că mă fudulesc. A pus pe acele ţigăncuşe, care slujesc la iatacul muţei, să-mi coase o năframă. „Ca să-ţi ştergi cu ea caşul de la plisc”, zice dumnealui. Aşa că vezi, cuvioşia ta, cîte năcazuri am eu. Cum să mă opresc ca să-mi spuie starostele Căliman: „He-he! ce mai faci, mînzule?”

Fecioraşul oftă; apoi se lumină la faţă numaidecît.

Oştenii se rînduiau zid la dreapta şi la stînga; cinstita adunare a locului, cu prea sfinţitul în frunte, trecea la apa Nemţişorului. Se alătură şi el, cu monahul, între dregători. Omenirea adunată îşi încremenise talazurile sub soarele puternic al ceasului al treilea al dimineţii.

Sunară trîmbiţi.

În prund, în dreptul sfintei mănăstiri, era un loc unde apa Nemţişorului fugea pe dedesubt. La acea trecătoare prea sfinţitul Iosif se opri, ca să primească alaiul măriei sale.

Călăreţii îşi struniră caii, scînteind din coifuri şi platoşe. Măria sa privi o clipă împrejurimile. Copiii de casă grăbiră să coboare, ca să-i apuce frîiele şi scările. Cînd descălecă Domnul, într-o singură mişcare călăreţii puseră piciorul la pămînt. Alexăndrel-Voievod, feciorul bălan al Domniei, sări de-a dreptul din şa. Purta, ca şi părintele său, brocart de Veneţia, gugiuman de samur şi marochinuri. Trei boieri dintre cei mari, care însoţeau pe stăpîn, adică portarul Sucevii, Bodea, Toma logofătul şi Iuga postelnicul, îşi lăsară caii în mîna slujitorilor şi grăbiră la trecătoarea pîrăului.

Cîntăreţii soborului începeau, cu glasuri destul de aspre, axion pentru slava măriei sale: „Cade-se să te fericim…”

Vodă Ştefan, călcînd atunci în al patruzecilea an al vîrstei, avea obrazul ars proaspăt de vîntul de primăvară. Se purta ras, cu mustaţa uşor cărunţită. Avea o puternică strîngere a buzelor şi o privire verde tăioasă. Deşi scund de statură, cei dinaintea sa, opriţi la zece paşi, păreau că se uită la el de jos în sus.

Pe cînd suna încă axionul, vlădica Iosif înaintă, cadelniţînd

între făcliile diaconilor, apoi, primind sfîntă Evanghelie de la cei care i-o purtau, o înfăţişă măriei sale ca să-i sărute icoanele de smalţ, aşezate în chip de cruce.

Vodă făcu semnul creştinesc şi sărută Evanghelia, apoi îndemnă printr-un semn mic, din ochi, pe coconul său să săvîrşească acelaşi lucru. Poporul şi dregătorii se aplecară adînc în faţa slăvitei feţe a măriei sale. Prea sfinţitul sărută mîna cu pecetea de aur; Vodă îşi împlini aceeaşi datorie către bătrînul stareţ. Îndată medelnicerul sfîntului lăcaş păşi înainte, înfăţişînd pîinea şi sarea. Domnul frînse o viţă a colacului. Abia o atinse de buze şi se puse în mişcare cu pas viu. Prundul începu să sune de paşii cailor. Cum prea sfinţitul Iosif umbla greu în odăjdii, Vodă se opri zîmbind o clipă, şi porni iar mai domol, alături de călugăr.

Vlădica are barbă înviersunată şi trup încalat, se gîndea Jderul cel mititel, rîzînd în soare şi iscodind cu ochii toate. Ar vrea să grăiască, dar gîfîie şi nu poate. Întoarce ochi deznădăjduiţi către măria sa. L-ar ruga să păşească şi mai încet. A băgat de samă şi Alexăndrel-Vodă asta şi, ca un dezmierdat ce este, îşi îngăduie să zîmbească, înturnînd fruntea şi privind soarele şi împrejurimile. A dat cu ochii de Jder cel mititel, care rîde fără de sfială. Şi-au legat o clipă privirile. Ionuţ înţelege că Săndrel îşi aminteşte de el. „Îi pare bine, îşi urmează el gîndurile. Sîntem de o vîrstă. Am să-i arăt eu meşteşugurile mele vînătoreşti.”

Cu mişcare domoală, alaiul domnesc ajunse la porţile sfintei cetăţui. Acolo Vodă se opri, c-o uşoară mişcare de nerăbdare, pipăindu-şi locul sabiei la coapsa stîngă şi jungherul cu mănunchi de fildeş din dreapta cingătoarei. Spătarul al treilea Chiriac Sturza, care purta spata măriei sale, înaintă grabnic, înfăţişîndu-i-o. Era o spată dreaptă, cu strajă înfloritâ cu rubinuri, în chip de cruce.

— Prea sfinţite, grăi Domnul apropiindu-se de vlădica Iosif; intră prea sfinţia ta cu clerul în biserică, pînă ce eu mă voi arăta norodului. Vin şi eu îndată după asta, pentru cele de cuviinţă.

Fără a aştepta răspuns, măria sa făcu semn către paicii care purtau de dîrlogi caii. Înălţîndu-se în şa, Domnul primi spata în mîna dreaptă, ridicînd-o o clipă asupra poporului îngenunchiat şi tăcut. Şiragurile dintăi păreau a nu cuteza să ridice frunţile către strălucitul chip al Domniei. După năravurile viclene ale moldovenilor, însă, toţi se sileau să-l vadă pe furiş, strîmbîndu-şi grumazurile.

Domnul îndemnă din zăbală calul alb, purtîndu-l cîţiva paşi.

Privi mulţimea îmbulzită şi supusă, în medean, pînă către bolniţă şi la intrările tuturor hudiţilor. Erau mai mult de douăzeci de mii. Clopotele conteniră; vibrările mai plutiră un timp peste tăcere.

— Să se ridice norodul, porunci măria sa, ca să privească pe Domnul său şi pe fiul nostru Alexandru-Vodă.

Oştenii descălecaţi, care stăpîneau îmbulzelile, repetară porunca; un murmur scurt se împrăştie în mişcări neregulate de vîrtej; poporul se sui în sus c-o mişcare de val. Bărbaţii îşi scuturară îndărăt pletele, femeile îşi potriviră ştergarele. Cîteva neveste ţipară de sfială, văzînd pe Vodă în asemenea înălţime şi săgetări de lumină.

— Noroadelor şi creştinilor, zise iarăşi stăpînitorul, înălţînd din nou pînă lîngă tîmpla sa dreaptă straja cu rubine a spatei; cunoaşteţi semnul Domniei mele carele se arată pentru legea lui Hristos Dumnezeu şi pentru rînduiala acestui pămînt al Domniei mele. Poftesc tuturor bine şi bielşug; să ştie şi cei de jos că judeţul nostru nu se va clăti niciodinioară din cumpăna dreaptă poruncită nouă de Cel care stă deasupra vieţii şi a morţii.

Îmbulzelile apropiate ascultau cu uimire şi înfricoşare aceste vorbe, trecîndu-le îndărăt în pîraie de murmure. Trei ţipete înfricoşate izbucniră dintr-o dată; în acel loc, mulţimea se zvîrcoli grăbit. Erau ţipete de femeie. Se dădu îndată lămurire măriei sale că, de mare sfială, în acea clipă o muiere a slobozit din măruntaiele ei un prunc.

Vodă zîmbi.

— De unde e acea muiere?

Oamenii se feriră, lăsînd pîrtie pînă acolo. Babe cu conci înalt şi cu ştergare o ocroteau; una din ele ridică în soare pruncul înfăşurat în broboadele maicei lui. Alexandru-Vodă rîse, auzindu-i orăcăitul. Ştefan-Vodă privi pe coconul său cu asprime, însă numai o clipă, căci se întoarse iarăşi zîmbind, spre norod, aşteptînd răspuns.

— E de la Drăguşeni, măria ta, dădu lămurire un bătrîn nalt şi ciolănos, făcîndu-şi loc cu coatele.

Vodă, aplecîndu-şi ochii spre el, îl cunoscu numaidecît.

— Îţi mulţămesc de răspuns, staroste Căliman. Văd că ai venit să-ţi cunoşti dreptatea.

— Am venit la porunca stăpînului nostru, se fuduli cu multă umilinţă Nechifor Căliman, băgînd de samă la uimirea celor din juru-i.

— Ai făcut bine, staroste. Mai dă-mi o lămurire. După ţipet nu

pot cunoaşte dacă e prunc ori fată.

— E flăcău, măria ta.

— Atunci să fie finul nostru şi numele lui să fie Înălţare, după sfînta zi de azi. Să mi-l înfăţişezi, staroste, la patruzeci de zile, cu tot cu mama lui şi cu omul ei. Şi pe acest prunc cu numele Înălţare ţi-l hărăzesc învăţăcel, să-l faci vînător domnesc.

— Am ascultat porunca, măria ta, şi am s-o plinesc întocmai. Iar pînă atunci, Doamne al nostru, să ne dai voie să cinstim cumătria, închinînd din fedeleşurile pe care le avem cu noi întru slava măriei tale.

— Staroste Căliman, porunci Vodă; întăi îngăduiţi să iasă Domnul vostru din biserică; după aceea aşteptaţi dreptăţile; la urmă aveţi şi învoirea paharelor. Spune-mi dacă te mai poţi purta cu vrednicie în slujba pe care o ai.

— Mulţămesc lui Dumnezeu şi măriei tale, răspunse bătrînul. Ne purtăm bine; de ce să spunem că nu, dacă se chiamă că ne purtăm bine? Văzînd că ni se apropie vremea, ne-am învăţat feciorii la treburile domneşti. Şapte avem şi toţi sînt vînători ai măriei tale. Acu patru ani, ca unul carele ştim că n-avem să trăim cît lumea, am pus, măria ta, pe Sava dulgherul să ne facă raclă. Cînd şi cînd, ca să ne aducem aminte de suflet, ne întristăm, măria ta, şi ne culcăm în acea raclă. Dar din ceea primăvară, văzînd feciorii noştri că sîntem tot vîrtos şi nu mai murim, au pogorît racla din pod şi acuma dau în ea orz la cai.

Domnul se veseli; iar noroadele cele mai din fund rîdeau şi ele fără să ştie de ce.

Astfel măria sa a intrat cu faţa luminată pe sub bolta sfintei cetăţi, coborînd la biserică. Fără zăbavă, între clerici şi făclii, măria sa trecu la icoana făcătoare de minuni a Maicei Domnului, cea zugrăvită de Luca Evanghelistul şi dăruită sfîntului lăcaş în vremuri vechi de Paleolog, Împăratul Bizanţului. Prea Curata era împodobită, pentru acea zi de bucurie, cu văluri albe, care luceau, prin fumegarea făcliilor şi umbra naosului, ca flori de primăvară.

După ce cîntară stranele cu puternic glas şi se făcură pomenirile, Vodă trecu spre mormîntul lui Ştefan-Vodă Muşat, ca să-i aprindă făclie pe lespede. Îl urmau coconul şi boierii, arătînd chip întristat. Domnul nu părea întristat în afară; dar înlăuntru îi sunau stihuri amărîte ale cărţii neamului său:

Iar Ştefan-Vodă Muşat a omorît pe Ilieş-Vodă Muşat;

şi Roman-Vodă fiul lui Ilie a omorît pe unchiul său Ştefan-

Vodă;

iar Roman-Vodă a pierit înveninat;

şi pe Bogdan-Vodă Muşat l-a omorît fratele său Petru Aron-Vodă;

iar pe Petru Aron-Vodă l-a tăiat Ştefan-Vodă, feciorul lui Bogdan-Vodă…

Vodă a mîngîiat creştetul coconului său; cînd Alexăndrel a ridicat ochii, părintele său i-a zîmbit cu dulceaţă. Îndată acea lucire de soare s-a întunecat. Măria sa a ieşit cu fruntea încreţită din sfîntul lăcaş, poruncind dumnealui marelui logofăt Toma să lege cu sfoară verde pergamentul lui Căliman starostele şi să-i aşeze în ceară roşie pecetea cea mică. Însuşi Căliman să vie să-şi primească dreptatea după care de atîţia ani suspină, iar vornicii să puie iar la locul lor pietrele de hotar, cum au fost din vechi; iar dumnealui Ciopei pîrcalab să plătească unei sfinte biserici dajdie, pentru sila ce a săvîrşit, obijduind pe un slujitor vrednic al Domniei.

Îndată după asta, fiind soarele înălţat pe cer înaintea amiezii, în al cincilea ceas, cuhniile mănăstirii au prins a slobozi bucatele pentru sărăcime.

La stăreţie s-au întins mese pentru măria sa şi pentru boieri.

Atunci abia, călăuzit de părintele Nicodim, Jderul cel mititel s-a putut apropia, cu destulă sfială, de Domn.

— Acesta e mezinul comisului nostru Manole? a zîmbit Vodă.

— Da. Alexăndrel-Vodă îl cunoaşte de anul trecut, de la isprăvile lui de vînătoare.

— Am aflat. Te chiamă Ionuţ, te-am mai văzut.

— Ionuţ Păr-Negru, măria ta – zis şi Jder cel mititel.

— M-aş mira de asemenea poreclă, dacă nu ţi-aş cunoaşte-o pe obraz, a zîmbit Domnul. Deci ai învăţat meşteşug de la Căliman?

— Am învăţat, luminate stăpîne.

— Are cîni şi şoimi, dădu lămurire coconul Alexăndrel.

Domnul păru a se mira nespus. Bătu pe Ionuţ pe umăr.

— Ai cîni?

— Am, luminate stăpîne, o haită Doica şi un cîne Bora. Şi am numai un erete, pe care l-am învăţat la prepeliţi.

Alexăndrel dădu iar lămurire.

— Trebuie răbdare multă. Opt luni i-au trebuit ca să înveţe eretele.

— Cum ai făcut, Jder? se miră măria sa.

Flăcăuaşul se roşi de plăcere pînă în albul ochilor.

— Mărite stăpîne, întăi l-am ţinut flămînd.

— Pe cine?

— Pe erete, mărite stăpîne. Îl cheamă Săgeată. Întăi l-am ţinut pe Săgeată flămînd două zile, după aceea am început a-i da bucăţele de carne. Eu am învăţătura asta de la moş Căliman şi de la dînsul am şi mănuşa de sîrmă în care vîr pumnul drept. Eu îs stîngaci, măria ta, şi trebuie să pun mănuşa în dreapta. Pe acea mănuşă de sîrmă pun bucăţica de carne şi el vine şi o ia de pe mănuşă. Aşa îl ţin flămînd şi-l învăţ încet-încet să vie pe pumn la mine. Îl fluier şi vine. Strig: Vină, Săgeată! Şi el vine. După ce l-am învăţat asta, îl deprind să cunoască prepeliţa. Eretelui îi place capul de prepeliţă. Ţipă cînd îl ciuguleşte, aşa de tare-i place. Pe urmă ies la cîmp. Îi leg şoimului pe cap deasupra pliscului, în cureluşe, un zurgălău mititel de argint. Doica stîrneşte paserea; eu dau drumul eretelui de pe pumn; el se duce săgeată ş-o prinde; eu îs îndată lîngă el; îi aud zurgălăul în iarbă, ori în mirişte; îl caut, îi iau vînatul, îi dau capul prepeliţii; îl pun la loc pe mănuşă. Aşa că am adus pentru masa măriei tale prepeliţi de la noi de la Timiş; şi comisul Manole Păr-Negru mi-a poruncit să sărut mîna măriei tale şi din partea sa şi să spun că toate-s bune şi măria sa e dorit acolo.

Vodă zîmbi privind lung pe flăcăuaş.

— Ce slujbă faci domnia ta la Timiş?

— Măria ta, n-am slujbă anumită, fărădecît dau ajutor lui bădiţa Simion. Sînt iepe care fată. Sînt harmasari care au năravuri. Noi sîntem doftori.

— Te pricepi şi-ntr-acest meşteşug?

— Mă pricep, măria ta. Bădiţa Simion încalică un nărăvaş; eu încalic altul. El sare ca o lăcustă încolo; eu încoace.

— Mi se pare, măria ta Alexăndrel fiul meu, că vrei să-mi ceri slujitor şi prietin pentru tine pe acest Jder, se întoarse Vodă cătră coconul său. Dacă pofteşti asta, dă-i mîna lui Ionuţ Păr-Negru şi staţi alături la această masă. Prea sfinţite părinte Iosif, binecuvîntează pînea şi carnea, cu care nu sîntem destul de vrednici a ne îndestula, dacă Dumnezeu ar măsura pofta noastră după faptele ce săvîrşim.

Vlădica Iosif blagoslovi mîncările. Medelnicerii înfăţişară măriei sale vasele de argint. Din vasul ales slujitorul luă gustare cu lingura lui. De asemeni veni cuparul, vărsînd vin în cupă şi luînd întăi credinţa.

Cîntăreţii clerici îşi dreseră glasurile tuşind în chip felurit şi împunseră în bagdadie şi în fereşti melodia psalmului 103, care plăcea îndeosebi măriei sale:

Binecuvîntează, suflete al meu, pre Domnul!
Doamne Dumnezeul meu, mare şi minunat eşti Tu;
cu slavă şi strălucire împodobit.

Ochii Voievodului se muiară ca de o bură. Rămase o vreme dus pe gînduri, pe cînd mesenii îşi întrebuinţau cu hărnicie fălcile şi dinţii. Slujitorii aduceau, dregeau, ştergeau cu şervete mînile întinse peste umăr. Vorbirile între meseni urmau în şoaptă. La uşi şi în cerdac stăteau ca stane de piatră oştenii cu platoşe făcînd straja cuvenită.

Se auzea de-afară murmurul mulţimii de dincolo de ziduri, sub soarele amiezii.

— Părinte Iosife, porunci Vodă, chiamă în stînga mea pe cuviosul Nicodim. Îmi place s-aud şi pe acest fecior al lui Jder.

— A fost feciorul lui Jder, înălţate Doamne. Acuma trăieşte întru mare smerenie, despărţit de toate cele lumeşti.

— Bine. Îmi place acest călugăr. A fost şi la Sfîntul Munte?

— A fost, înălţate Doamne. S-a întors chiar în primăvara asta.

— Şi-a mai sporit învăţăturile lui tainice?

— Măria ta, grăi cu glas coborît prea sfinţitul Iosif, Nicodim a aflat învăţătură nouă despre vedenia sfîntului Ion Teologul. Mai ales măria ta trebuie să cunoşti ce spune cuvioşia sa.

— Poate să desfacă înţelesuri din Apocalips? Asta îmi place. De aceea te poftesc să-l chemi lîngă mine.

La poruncă, ieromonahul Nicodim veni să se aşeze pe un scăunaş în stînga lui Vodă, cu înfăţişare cuviincioasă de umilinţă.

— Cuvioase Nicodime, zise Voievodul, împingînd înaintea sa talgerele de argint; astăzi cuget mai mult la cele despre care am mai vorbit noi altădată: cele sufleteşti sînt de obicei pline de mîhnire. Dacă aceşti cinstiţi boieri şi aceşti binecredincioşi monahi vor tăcea, poftesc să aud acel glas care a grăit în vedenia Teologului la cap. 19.

Se făcu tăcere la acea masă puţin veselă, cum se întîmpla în anume zile să fie masa şi petrecerea măriei sale. Obrazul părintelui Nicodim păru mai prelung, pălit ca de o aducere-aminte. Jder cel mititel se înfricoşă privindu-l. Buzele cuviosului Nicodim se mişcară fără murmur; apoi din ele izvorî o

tînguire, întăi împiedicat şi răguşit, apoi mai îmblînzit.

„După aceea am auzit în văzduh glas puternic, rostea el cu ochii pe jumătate închişi versetele Apocalipsului, după aceea am auzit în văzduh glas puternic de gloată multă care zicea: Aliluia! A Domnului Dumnezeului nostru este mîntuirea, slava, cinstea şi puterea.

Am văzut cerul deschis şi iată, s-a arătat cal alb. Cel calare are nume Credinciosul şi Adevărat. El judecă şi se luptă cu dreptate.

Ochii lui ca para focului. Fruntea, împodobită cu cununi împărăteşti. Avea scris nume, pe care nimeni nu-l poate ceti şi-l ştie numai el singur.

Era îmbrăcat cu haină stropită cu sînge.

Oştile din cer îl urmau.

Din gura lui ieşea o sabie ascuţită, ca să lovească neamurile cu ea.”

Prea luminate Doamne, urmă cu glas schimbat cuviosul Nicodim, acel luptător pe cal alb e cuvîntul legii nouă a lui Hristos. Vine vremea ca luptătorul să cheme pe domnii pămîntului întru prigonirea fiarei care s-a ridicat asupra seminţiilor. Mehmet e fiara: are şapte capete, adică păcatele de frunte; şi zece coarne, adică înfruntarea celor zece porunci. E scris că luptătorul pe cal alb s-o întîmpine şi s-o lovească, vărsîndu-i spurcăciunea sîngelui.

Măria sa oftă. Păru mai luminat la obraz şi ceru paharnicului să-i umple cupa. Alexăndrel-Vodă lovi cu cotul pe tovarăşul său. Amîndoi fecioraşii găsiră minut prielnic ca să iasă în lumina de afară.

Capitolul III

Se vede cum se leagă o frăţie de cruce şi se arată mai ales despre ce vorbesc tinerii din toate timpurile

Erau amîndoi în primăvara vieţii lor şi în primăvara tot aşa de trecătoare a acelui an 1469. Din cerdacul de sus al stăreţiei văzură munţii limpezi sub puterea amiezii şi valea Nemţişorului învăluită de abur strălucit spre Branişte. Curtea dintre ziduri era plină de forfotă de călugări; numai panţirii stăteau neclintiţi la

locurile lor de strajă. Cînd coconul domnesc coborî treptele, cel din capul scării tresări desfăcîndu-şi picioarele şi bătînd cu suliţa în pămînt. Alexăndrel îi zîmbi; el rămase ca de stîncă, mustăcios şi posomorit.

— Acesta-i un alvanit, care stă de obicei la uşa măriei sale, lămuri Alexăndrel-Vodă. Mai sînt patru ca dînsul. I-a adus măria sa cu sine din Ţara Muntenească. Cînd eram prunc, m-au purtat în braţe.

— Atanasie, se răsuci el spre panţir, astăzi n-ai mîncat, nici n-ai băut.

— Este vreme, răspunse sever oşteanul.

— Simţeşti mirozna de la cuhnii?

Oşteanul nu răspunse. Coconul se duse rîzînd, cu soţul său. Doi tovarăşi ai lui Atanasie, dosiţi în laturea şi-n umbra scării, scoaseră capete împodobite cu coif şi schimbară vorbe mormăite cu soţul lor, apoi se mişcară în urma fecioraşilor, priveghindu-i de departe.

În medeanul din afara zidurilor, lumea se împuţinase. Sătenii se retrăseseră la căruţele lor, în capetele hudiţilor şi-n ogrăzile chiliilor. Grupe de cîte trei lefegii stăpîneau toate intrările. În afară de această strînsoare ostăşească, era o mişcare vie şi venea de pretutindeni zvon de veselie, fiind toată lumea aşezată la îndeletnicirea cu bucatele şi paharele.

După ce ocoliră zidul, se opriră lîngă bisericuţa Sfîntului Ion, privind valea. Dedesubtul lor era gropniţa unde stăteau înşirate ţestele lucii ale monahilor adormiţi. Deasupra, pe pajişte, înfloreau clopoţei albaştri.

— Măria sa mă ţine totdeauna astfel lîngă sine, la adunări şi mese, începu a da lămurire Alexăndrel-Vodă. Măria sa zice că aşa trebuie, – şi eu mă nevoiesc să stau; dar cînd nu mai pot, cer voie alăturîndu-mă de măria sa şi rezemîndu-mi tîmpla de umărul măriei sale. Atunci măria sa mă mîngîie pe obraz; deci eu înţeleg că mă pot duce. Cînd nu mă mîngîie, oftez şi rămîn la locul meu. Domnia ta, Ionuţ, n-ai asemenea necazuri.

— Am şi eu ale mele, răspunse Jderul cel mititel. Dar toate trec, cum spune tătuţa.

— Ce necazuri poţi avea domnia ta, Ionuţ?

— Ehe! Cîte n-am eu! Cînd fată iepele şi răcneşte bădiţa Simion la mine… El nu strigă la slujitori; strigă la mine. Zice că vrea să facă din mine vraci şi nălbar. Căci măria sa are nevoie de cai buni pentru oaste; şi, dacă n-oi fi eu vraci bun şi nălbar, apoi

rămîn oştile măriei sale fără cai; leapădă iepele şi pier mînzii.

Obrazul coconului domnesc se lumină de rîs. Un rîs palid, cu dinţi mărunţi. Era în figura cu mustăcioară bălaie ceva neliniştit şi nesigur.

— Şi domnia ta ce faci? Fugi?

— Negreşit. Dar dacă mă buciumă, mă întorc. Cînd eram mititel, nu m-am dus cînd m-a strigat şi mi-a dat o bătaie ca aceea. Ştii ce pumn are bădiţa Simion? Măria ta nu cunoşti asemenea năcaz.

— Nu. Dar eu n-am erete al meu, cu care să umblu singur pe cîmp.

— Ştiu; şi nici nu te scalzi la iazul morii. Nici nu stai la pîndă, cînd ţin sobor şi fac clacă ţigăncuşele comisoaiei Ilisafta Jderoaia. Măria ta însă eşti voievod şi ai să ne stăpîneşti pe toţi, cu toate ale noastre. Eu zic că-i mai bine să fii vodă.

— Mi-ai mai spus asta, şi te mulţumeşti să fii Ionuţ Păr-Negru.

— Întocmai, măria ta.

— Aş fi şi eu mulţămit să fiu Săndrel; dar măria sa mă înfricoşează cu datoriile pe care, după cît spune măria sa, le au domnii. Căci fiind puterea lor dată de la Dumnezeu, ei trebuie s-o folosească pentru obşte. Şi bucuriile şi dezmierdările voievozilor, zice măria sa, trebuiesc să fie puţine şi ascunse. Avînd toate sub dreapta lor, nu le au pentru sine. Robului şi sărmanului le sînt îngăduite greşalele şi păcatele; dar stăpînitorii au altă rînduială, căci au datorii mai mari în faţa lui Dumnezeu. Aşa că eu trebuie să învăţ la dascăli, greceşte şi sîrbeşte, şi să aflu ce spune Stagiritul şi ce a glăsuit fericitul Orighen.

— Aşa-i rînduială măriei tale.

— Crezi că eu nu ştiu? Mai adaogă şi altele: că mătuşă-mea Chiajna mă poartă la toate mormintele, ca să mă rog pentru răposaţii noştri, care au pierit toţi de năprasnică moarte. Iar fraţii mei mai mici plîng pentru maica lor Doamna Evdochia. Înlăuntru, văd adunări în spătărie şi aud pe măria sa mustrînd; afară văd oşteni pe ziduri. Aud de judecăţi de ocine, de osîndiri de lotri, de războaie. Cunosc că asta-i rînduială unui voievod şi mă silesc să fiu ce se cuvine; însă doresc să-ţi spun o taină.

— Spune, măria ta. Ascult.

— Nu aşa, Ionuţ. Vreau întîi să înţelegi că eu te-am ales pe domnia ta pentru asta, ca pe un prietin.

— Înţeleg, măria ta; mă bucur şi-ţi mulţămesc.

— Domnia ta, Ionuţ, mi-ai plăcut de anul trecut, cînd te-am

văzut întâia oară. Am văzut că eşti vrednic şi ştii atîtea lucruri. Şi ai în domnia ta o bărbăţie şi o credinţă.

— Mă aflu nevrednic, măria ta, de atîtea laude.

— Nu rîde, Ionuţ. Am a-ţi încredinţa o taină. Iar mai înainte de asta, trebuie să alcătuim o frăţie, ca să am încredinţare că nu va şti pe lumea asta nimeni altul decît tine ceea ce am să-ţi spun.

— E o taină aşa de cumplită, măria ta?

— E o taină mare.

— Înţeleg, măria ta, că e o taină de dragoste. Iată, măria ta, că eşti cu mult mai fericit decît mine.

— De ce?

— Apoi, măria ta, eu nu am asemenea taină.

— Văd că eşti ager, prietene, mustră Voievodul pe soţul său; însă, chiar de voi fi avînd asemenea dragoste fericit nu sînt. Aşa că mai bine ar fi fost să n-o am.

— Măria ta, ştiu că nu crezi ce spui.

— Ai dreptate. Mai bine ar fi fost să nu fie altele, întâi şi întâi să nu fie dascăli. Tu nu-i cunoşti.

— Să mă ferească Dumnezeu. Ce-mi trebuie mie asemenea pacoste? De ce rîzi, măria ta?

— Rîd pentru că, dacă vii la curte, la Suceava, precum a orînduit măria sa, are să trebuiască să înveţi şi tu bucoavnă sîrbească şi să-ţi vîri în cap stihuri de Omer.

Ionuţ rămase dintr-o dată gînditor, încruntîndu-şi sprîncenele.

— Poate ai să cutezi să n-asculţi de porunca măriei sale?

— Ba nu; de venit vin, căci am dragoste pentru măria ta şi văd că vrei să-mi spui o taină. Dar ce am eu cu învăţăturile dascălilor? Eu trebuie să mă fac nălbar, după rînduiala lui bădiţa Simion. Părintele Nicodim, care cunoaşte adînc din cărţi, zice că să învăţ şi eu buchile, însă tuţa nu vrea.

— Cine-i tuţa?

— Tuţa e dumnealui comisul Manole Jder. Tuţa spune că cei care învaţă prea mult nebunesc de cap. Iar dacă nu ştie dumnealui carte, de ce să ştiu eu? Ştie părintele Nicodim pentru noi toţi. Dacă am învăţat noi celelalte lucruri, care-s mai de folos – de atîta ne putem lipsi. La urma urmei m-ar fi învăţat şi pe mine oleacă, dar părintele Dragomir de la noi nu cunoaşte slovă. Am aflat acuma la urmă de dascăl că-i zodier şi cărturar, dar şi dascălul Pamfil spune că boierul şi oşteanul n-au a-şi bate capul cu fleacuri. Ştiu călugării să cetească şi diecii să scrie. E destul. De ce rîzi iar, măria ta?

— Vra să zică, fratele dumitale, părintele Nicodim, e nebun pentru dumneavoastră toţi?

— Aşa spune şi tuţa, – adicătelea dumnealui comisul Manole Jder. Însă părintele Nicodim ne ameninţă că nebuni sîntem noi. Ce-s războaiele? ce-s averile? ce-s boieriile? Deşertăciuni sînt, căci omu-i umbră care trece. Se cade să trăim întru duh. Cînd îl aude grăind aşa şi mustrîndu-ne, comisul cîteodată se mînie, dar după aceea îi trece şi se roagă de părintele Nicodim să-l ierte. Acuma binevoieşte, măria ta, a-mi spune taina cea de dragoste. De asemenea învăţătură sînt prea bucuros, orice ar spune fratele meu ieromonahul.

— Şi asta spune el că-i deşertăciune?

— Şi asta; însă nu-l pot crede. Doresc să am ce încă n-am avut.

— Domnia ta n-ai cunoscut asta, Ionuţ?

— Nu. Eu îmi petrec viaţa în herghelia de la Timiş. Umblu la vînat. Prind păstrăvi. Am învăţat a trage cu arcul. Am şi ştiinţă s-aprind uşor focul, oricînd şi oriunde, pe ploaie, ori ninsoare. De ceea ce spui, măria ta, n-am avut parte.

— Atunci să te scoatem din sălbătăcie şi să umbli cu mine, să cunoşti lumea.

— Da. Văd că asta-i porunca lui Vodă. Avînd şi busuiocul descîntat pe care mi l-a pus muţa în mintean şi la cuşmă, poate s-ajung şi eu la o bucurie.

— Ai s-o cunoşti, Ionuţ, acea bucurie, cînd ţi s-a zbate inima în piept. Ascultă ce-am să-ţi spun. Dar mai înainte de toate, să îndeplinim frăţia de cruce.

— Da.

Cu acest răspuns scurt şi bucuros, Jderul cel mititel îşi trase de la cingătoare jungherul cu plăsele de corn de cerb şi-i cercă ascuţişul. Înainte de a-şi sufleca mînica de la încheietura mînii drepte, se opri ascultînd cu luare-aminte, apoi îşi întoarse ochii înspre un unghi de zid al bisericuţei. Acolo se opriseră cei doi panţiri. Cineva cerea trecere cu glas ascuţit şi tînguitor. Sfatul celor doi fecioraşi fu tulburat de o arătare firavă şi strîmbă, care se desprinsese de la zid, înaintînd spre ei. Era un călugăr ascetic, cu trupul mai ridicat la grumazul şi umărul stîng. Fiind strîmb cumpănit, partea lui cu umărul săltat avea piciorul mai scurt, ceea ce-l făcea să şchiopăteze în aceeaşi parte.

— Lăsaţi-mă să mă înfăţişez la măria sa Alexăndrel-Vodă, se tînguia el, bătînd cu palma dreaptă îndărăt, ca să depărteze de la

sine pe oşteni. Eu vreau să-l cunosc pe măria sa şi să mă închin măriei sale. L-am visat astă noapte în vis şi poate să-i fiu de folos. Binecuvîntat fii, măria ta Alexandru-Vodă, urmă el şi se opri gîfîind în faţa fecioraşilor. Văd cu măria ta pe puiul lui Jder. Asta nu-i tocmai bună tovărăşie.

— Cine eşti cuvioşia ta, părinte, şi ce pofteşti? îl întrebă Alexăndrel, încreţindu-şi figura cu nemulţămire.

— Nu te supăra, măria ta; eu sînt Stratonic, ticălos monah de la această sfîntă mănăstire. Eu slujesc la bolniţă, unde avem priceput vraci de nebuni pe părintele Ifrim.

— Să fii sănătos, părinte Stratonic. De ce nu-ţi place tovărăşia întru care mă aflu?

— De ce nu-mi place? întrebă călugărul cel firav. Am spus eu că nu-mi place?

— Ai spus. Şi ai mai spus că ai ceva cu mine.

— Bine; dacă am spus, trebuie să fie ceva. Am cu măria ta atîta. Că fiind ucenic al părintelui arhimandrit Ifrim vraciul, umblu în această sfîntă zi căutînd două ierburi: omag şi fumul pămîntului. Am dintru amîndouă în traista mea. Mai am în sîn o stecluţă, în care am fiertură limpezită din rădăcină de omag. Bună este pentru patima de piept a măriei tale, ca să nu mai tuşeşti. A fost binecuvîntată şi ţinută nouăzeci şi nouă de zile la icoana făcătoare de minuni. Am cerut intrare la luminata faţă a stăpînului şi măria sa mi-a dat învoire să te caut şi să-ţi pun în mînă acest sfinţit dar. Iar cu puiul de Jder este alta.

— Mulţămesc pentru doftorie, cuvioase părinte Stratonic. Mai rămîne să-mi arăţi de ce nu mi-i bună tovărăşia.

— Poate-i bună, măria ta, şi eu mă înşel, ca cel mai nevrednic şi mai umilit care mă aflu, în acest sfînt lăcaş. Iată cum e pricina. Sfinţitul arhimandrit al nostru de la bolniţă părintele Ifrim cunoaşte nu numai buruieni pentru bolnavii de rînd, ci şi un meşteşug de tămăduit nebunii, învăţat de la un vraci leah, cînd cuvioşia sa era la învăţătură la Varşava. Îndată ce i se aduce un smintit, cuvioşia sa cercetează şi vede ce şi cum. După cît se află de nebun, îi rînduieşte pedeapsă. Avem noi acolo la bolniţă feluri de feluri de poloboace cu apă. Pe un mai puţintel smintit îl vîră pînă la brîu într-un asemenea vas. Pe altul mai rău, îl vîră pînă la piept. Pe cei nebuni de tot pînă la gît. Îi cetluieşte şi-i ţine aşa. Cînd unul începe a se tămădui, îl trece dintr-o stare în alta. Aşa am fost eu, măria ta. Întăi am stat pînă la gît; pe urmă pînă la genunchi; pe urmă m-am cuminţit şi acuma – har Domnului

Dumnezeu – umblu slobod şi sînt de ajutorinţă altora. S-a zvonit pînă la noi la sfînta mănăstire Neamţu că acest flăcăuaş al comisului Jder trage cu arcul, cît nu se află oştean să-l întreacă.

— Acesta-i lucru de laudă, părinte Stratonic.

— Nici eu nu spun altfel, măria ta. Şi am mai auzit, măria ta, că are doi cîni învăţaţi la vînătoare şi erete cu clonţ negru.

— Este întru asta ceva rău şi de ruşine?

— Nu, măria ta. Am auzit că umblă la vînătoare cu mare aprindere, cît nu-i trebuie nici o mîncare, de dimineaţă şi pînă seara. Cînd se întoarce la coliba de la herghelie flămînd şi trudit, frate-său îl mustră şi-l bate. Adevărat este?

— Adevărat, mărturisi cu uimire Ionuţ.

— Ei, dacă-i adevărat, atuncea să-mi spui cîte parale ai plătit cînii?

— I-am plătit cîte un galbăn.

— Şi cît te costă eretele?

— Un galbăn.

— Şi cîte prepeliţi prinzi?

— După cît se întîmplă.

— Şi ai pedeapsă numaidecît să mănînci asemenea vînat?

— Eu nu mănînc prepeliţi, cuvioase părinte.

— Şi de unde ai avut domnia ta atîtea some de bani ca să plăteşti erete şi cîni?

— Mi-a dat comisul.

— Atuncea şi el e în primejdie. Iar pe domnia ta, Jder cel mititel, te sfătuiesc să fii cu mare pază, căci, dacă te află şi te prinde părintele Ifrim, te vîră pînă la gît în poloboc. Primeşte, măria ta Alexandru-vodă, picăturile de omag. Îţi doresc sănătate multă şi petrecere bună cu acest zănatic.

Fecioraşii rămaseră rîzînd şi privindu-se cu ochi umezi de plăcere.

Ionuţ îşi şterse pe coapsă pana jungherului şi, punînd vîrful într-o vînă de la încheietura mînii drepte, făcu să iasă o picătură de sînge cît o mărgică. O întinse spre tovarăşul său, care o culese cu vîrful limbii.

Luînd la rîndul său jungherul, Alexăndrel stătu în cumpănă. Apoi lăsă pe Jder să-l cresteze şi să-i ia picătura.

— Jură pe frăţia noastră că ai să păstrezi taina, porunci el.

Ionuţ făcu semnul sfintei cruci.

— Jur pe sufletul meu şi pe mormîntul mamei mele... aceea care nu mai este şi n-am cunoscut-o.

Rămaseră amîndoi cu ochii aţintiţi spre zarea albastră şi spre pădurea de brad de pe culmea Pleşului. Curgea lumina amiezii şi florile îşi istoveau miresmele.

— Ascultă, Ionuţ, zise deodată cu drăgălăşie Alexăndrel-Vodă, cuprinzînd mîna soţului său; eu caut cîteodată să scap pe dascălii mei şi de închisoare. Trăim, eu, surorile mele şi mătuşa Chiajna, ca într-o închisoare, pînă ce s-a lumina iarăşi curtea şi va veni Doamnă. Deci eu m-am înţeles cu Grigoraşcu Jora, al treilea postelnic, să mă însoţească în petrecerile mele. Iar măria sa, avînd încredere în Grigoraşcu Jora, îl lasă să mă ia cu el. M-a dat în sama lui, el mă păzeşte şi mă poartă. M-a dus cu mare taină Grigoraşcu Jora într-un loc care se chiamă Curtea lui Machedon. Acolo are el o prietină, văduvă de boier, căreia îi zice cneaghina Costanda. Am petrecut eu acolo. Pe urmă am poftit să mă ducă în altă parte. Cînd a fost, în toamna trecută, măria sa la hotarul Pocuţiei, eu am rămas iarăşi în grija lui Jora şi m-am dus într-un loc şi mai depărtat, lîngă Dorohoi. Nici nu ne aşezasem bine în popas, cînd au venit slujitori lăsaţi anume de Grigoraşcu Jora la curte, ca să ne cheme la tabăra lui Vodă. Pe loc am purces. Înainte de a ajunge la măria sa, pe Ceremuş, am bătut, sara, la o curte boierească, cerînd găzduire. Am fost primiţi cuviincios. Era o curte cu robi şi avere. Îi zicea Ionăşeni. Stăpînul nu mai era. Cneaghina lui, Tudosia, ne-a primit şi îndată am văzut şi am cunoscut şi pe copila cneaghinei, jupîniţa Nasta. Cneaghina Tudosia a plîns povestindu-ne felurite lucruri despre răposatul dumisale soţ şi ne-a dat să mîncăm zarzare dintr-un pom crescut din sîmbure adus de la Anatolia de cătră boierul Ionaş. Bune fructe. Erau rumene pe-o parte. Mă uitam la jupîniţă: avea obraji ca acele zarzare. Rîdea la mine, rumenindu-se mai tare şi plăcîndu-i vorbele mele. Am strîns-o de mînă, şi atunci am simţit acea zvîcnire la inimă, despre care ţi-am spus că ai s-o ai şi domnia ta. Cînd ai să ai acea zvîcnire, ai să intri în bucurie şi întristare, cum am intrat eu. Băgînd de samă Grigoraşcu Jora că mi s-au luminat ochii şi pe urmă îndată mi s-au întunecat, a poftit pe jupîneasa Tudosia să meargă să-i arate caii cei mari aduşi din Ţara Leşască, despre care grăia dumneaei. Trebuie numaidecît – zicea el – să vorbească măriei sale Domnul despre asemenea cai cum nu se găsesc în Moldova. Noi avem mai mult cai mărunţi şi iuţi, pe cînd caii leşilor sînt nalţi şi laţi în spate, ca să poarte pe călăreţii crijaci îmbrăcaţi numai în fier. Aşa i-a vorbit Jora cneaghinei fel şi chip încîntînd-o, încît am rămas singur cu Nasta.

Eram hotărît să-i spun dintr-o dată de ce patimă am fost lovit. I-am apucat mîna şi nu i-am putut spune nimic. Ea a rîs; eu am cuprins-o; tocmai atunci a trebuit să-mi desfac braţul, căci jupîneasa Tudosia umblase cu mare grabă şi se întorsese numaidecît, poftind pe Grigoraşcu să binevoiască a-i povesti în casă ce mai are de povestit, ca s-audă şi fata. Prin urmare jupîniţa Nasta asculta cu luare-aminte orice fel de istorisire, părînd că nu mai ştie nimic despre mine, dacă mai sînt acolo ori dacă am fost într-adevăr pe-acolo vreodată; şi rîdea din vreme în vreme arătîndu-şi dinţii. Atuncea am început să ard pe rug: cînd pe-o parte, cînd pe alta. Mă mişcăm sunîndu-mi cînd pintenii, cînd sabia. Ea nu mă vedea, nici nu m-auzea.

E uşor să înţelegi că n-am putut adormi. M-am zvîrcolit în aşternut, pînă ce Jora, trezindu-se, m-a întrebat ce am. I-am răspuns că n-am nimica. El a prins a rîde şi m-a îndemnat să ies puţintel să mă răcoresc. Afară-i văzduh lin de toamnă şi lună.

M-am îmbrăcat în pripă. Am ieşit. Am văzut străjerii noştri stînd la porţi. Cînii se liniştiseră, luna bătea într-o fereastră deschisă. M-am apropiat furiş. M-am arătat. Am cunoscut pe jupîniţa Nasta. Ea a ţipat uşor, de sfială mare.

M-am mirat. Am întrebat-o dacă nu m-a auzit şi nu m-a văzut.

Nici nu mă văzuse, nici nu mă auzise.

Am crezut ce-mi spune. I-am cuprins mîna, ea mi-a lăsat-o. Iarăşi m-am hotărît să-i vorbesc şi iarăşi n-am putut. M-am hotărît să trec pe fereastră mai aproape de dînsa şi m-au oprit zăbrelele. Socot că la domnia mea, cînd va fi să fie, după voinţa lui Dumnezeu, am să stric acest rău obicei la casele boierilor moldoveni.

— Măria ta, observă Jderul cel mititel, toţi oamenii, fie moldoveni, fie leşi, fie unguri, dacă au de păzit aur şi argint, pun zăbrele la ferestre.

— Ascultă-mă pe mine, Ionuţ; eu am să stric acest obicei. Văzînd că vorba nu-mi prieşte şi zăbrelele nu mă lasă, am tras de mînuţă şi m-am apropiat pînă ce-am simţit cu gura pufuşorul de zarzară.

— Vra să zică, ţi-au plăcut zarzarele, măria ta.

— Plăcut.

— Eu n-am gustat niciodată, cît de puţin.

— Acel cît de puţin nu-i bun, Ionuţ, ascultă-mă pe mine. Am dorit cu mult mai mult şi cu durere. Ca o vicleană ce este, fata rîdea. Dacă ţi-a mai fi dor de mine, măria ta, pofteşte de mă mai

vezi. Eu nu pot veni la Suceava. Măria ta eşti stăpîn şi poţi veni la Ionăşeni. Însă nu întîrzia prea mult, măria ta, îmi zice, căci noi avem neamuri în Ţara Leşască; şi, după ce ne isprăvim toate treburile moşiei aici, ne ducem la Liov şi la neamurile pe care le avem în Lehia.

Atîta am putut vorbi în sara aceea, şi m-am dus de m-am culcat iar pe jăratic.

Pot să-ţi spun că n-am mai avut, din acea vreme, stare de pace.

Am purces a doua zi, ca să găsim pe măria sa în tabăra de la Ceremuş. M-am bătut fel şi chip cu gîndul, cum aş face să mă întorc iar la Ionăşeni. N-a fost chip. Măria sa m-a ţinut lîngă sine. Era posomorît şi trimetea călărime în olatul lui Crai, pînă ce-au venit cu vorbe de pace castelanii. După ce s-a făcut linişte în Pocuţia, ne-am întors la Suceava şi măria sa m-a luat cu sine în Ţara-de-Jos. Abia după ce ne-am întors din Ţara-de-Jos, m-am sfătuit cu Grigoraşcu Jora să ne repezim iarăşi la Ionăşeni. A găsit Jora o pricină, încît măria sa a dat învoire să umblu cu el şi cu straja ca totdeauna rînduită. Cînd m-am apropiat de locul cel cu lună plină şi cu fereastră zăbrelită, inima mi-a dat semnele ei că-i bolnavă. Cînd am ajuns şi slujitorii ne-au deschis, arătînd că stăpînele lor se află în petrecere la neamuri, am lăsat să-mi cadă braţele în jos şi m-am uitat lung la Grigoraşcu Jora. Să dăm foc curţilor? Să purcedem în pradă în Lehia? Să pun sabia cu straja în pămînt, să mă las cu pieptul în ascuţişul ei? Nici unele să nu faci, măria ta, mi-a spus Grigoraşcu Jora. S-aştepţi să înflorească zarzării, la primăvară.

Ne-am întors la Suceava. A ales spătarul un om de credinţă dintre slujitorii lui cei mai de aproape şi l-a trimes la Liov. A stat acel om la Liov cinci săptămîni. Şi în săptămîna a doua a postului mare s-a întors, aducînd de acolo răspuns că numaidecît să ştiu că zarzării se află la locul lor la Ionăşeni şi au să înflorească iar.

Au înflorit zarzării într-adevăr. Însă eu sînt în suferinţă.

— Ţi-i dragă jupîniţa Nasta, măria ta şi frate? întrebă cu glas deosebit de dulce Jder.

— Mi-i dragă.

— În primăvara asta n-ai văzut-o?

— N-am văzut-o. N-am putut trece peste opreliştile măriei sale. A trimes iarăşi Grigoraşu Jora pe omul său la Ionăşeni, cu carte. A găsit toate în floare. Cine îmi trebuie mie zîmbea şi părea că mă aşteaptă. Am primit răspuns.

— Bun răspuns?

— Bun, pe cît îl socotesc eu. „Cei ce-au rîs, s-au întristat.”

— Aşa spune?

— Da. Cei ce-au rîs s-au întristat. Dumneata ce înţelegi din asta, Ionuţ?

— Eu înţeleg că trebuie să încalici şi să te duci într-o întinsoare la cei ce s-au întristat.

— Tu aşa ai face?

— Fără nici o întîrziere, măria ta.

— Domnia ta poate. Eu sînt ţinut de rînduielile Domniei. Căci, pe cît spune măria sa, viaţa noastră e una şi a oamenilor de rînd alta. Noi nu trebuie să ne bucurăm şi să ne întristăm pentru noi, căci am pus jertfă fiinţa noastră. Eu nu cred asta.

— Nici eu nu cred, măria ta, că poate fi asemenea rînduială. Mînjilor le e dată fuga; feciorilor ca noi dragostea. Eu zic să ne ducem.

— Vra să zică, mergi cu mine?

— Merg, măria ta. Cum îmi porunceşte măria sa să vin la Suceava, la slujba curţii, ca să ţin măriei tale tovărăşie, cum încalic şi te urmez. Dacă am straiele gata şi muţa nu se supără, merg chiar acuma. Dacă nu se poate acuma, vin mai pe urmă. Şi cum vin, ţinem sfat, ca să vedem ce facem. Ce fel de ochi are?

— Verzi, sprîncenaţi. Se uită ca dintr-o pîclă.

— E naltă?

— Nu; e mărunţică. Îşi subţie mijlocul şi poartă foi lungi, ca leştele. Are o mînuţă mititică. Degetele i-s reci; obrazul fierbinte.

— O chiamă Nasta?

Jderul cel mititel, cu această întrebare pusă mai mult lui însuşi decît coconului domnesc, rămase cu privirile aţintite, desluşind, în lumina amiezii, năluca jupîniţei. Repede o cunoscu, repede i se stînse vederii. Zîmbi cu bucurie tovarăşului său.

Capitolul IV

Se vădesc şi alte cusururi ale prietinului nostru Ionuţ

După porunca de-acasă, la care se adăogea acum şi a Domniei, Ionuţ trebuia să se întoarcă chiar în acea zi la Timiş. A doua zi, vineri, de praznicul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, Vodă urma să se afle în popas la hergheliile măriei sale. Vede acolo cîte sînt de văzut şi porunceşte ce are de poruncit, apoi

trece apa Moldovei şi se duce înainte ca să ţie scaun de judecată la tîrgul Roman, lîngă Cetatea Nouă.

După ce petrecu pînă la scara stăreţiei pe coconul domnesc, feciorul cel mai mic al lui Manole Păr-Negru crezu vremea potrivită să se întoarcă la părintele Nicodim, să ieie binecuvîntare de drum. Ca să ajungă pînă la chilia fratelui său, ocoli iar pe la bisericuţa Sfîntului Ion, să vadă dacă mai găseşte ceva din sfaturile, tainele şi visurile acelei amiezi. Cîţiva monahi bătrîni, cu obrazurile deosebit de rumene, se hodineau în umbra streşinii, deasupra gropniţii unde aveau să coboare cîndva, la o hodină mai lungă. Sforăiau cu braţele căzute şi cu gîturile strîmb întoarse. Se suiră cătră soare şi miresmele. În preajmă, sosiseră şi nişte oameni străini, destul de veseli, care mai aveau cu ei ulcioare din care închinau pentru slava măriei sale Ştefan-Vodă.

Simţind nevoie ca să mai fie cîtva timp singur, să clocească o bucurie care născuse în el, o minune a prietiniei şi o taină pe care o strîngea numai pentru sine ca pe un odor scump, Ionuţ rătăci cătră Vovidenie şi ajunse la părintele Nicodim cînd era soarele la chindie.

Atunci începu a bate şi toaca în turnul cel mare; oştenii se mişcară în medean; unii dintre săteni cereau intrare la măria sa, cu jalobe. După ce intrau în cetăţuia mănăstirii, cădeau în genunchi şi, numai după ce auzeau din cerdacul stăreţiei glasul, îndrăzneau să se apropie, să ridice ochii şi să cuvinteze. Sus, stătea Vodă întru toată mînia, împresurat de boieri; şi spătarul îi ţinea spata şi buzduganul. Nimeni nu putea să înlăture dreptatea acelui braţ. Ori boier, ori mişel simţea aceeaşi apăsare ca subt o întocmire neclătită aşezată de Dumnezeu. De cînd acea putere se aşezase asupra Moldovei, părea că s-au schimbat şi stihiile. Ploile cădeau la timp, iernile aveau omături îmbielşugate. Iazurile stăteau liniştite în zăgazuri; morile şi pîraiele cîntau în văi; prisăcile se înmulţeau în poienile pădurilor; drumurile erau paşnice. Neguţătorii treceau fără grijă ori la nemţi şi leşi, ori la tatari, ori la Ţara Ungurească; plăteau vama cu dreptate, nimeni nu le pricinuia sminteală. Vreme de cinci ani călăreţii măriei sale au prigonit pe lotri; au stătut răii spînzuraţi la toate colţurile de dumbrăvi, lîngă drumuri, pînă ce i-au ciugulit hultanii şi corbii şi au rămas ciolanele albe. Slujbaşii care au fost dovediţi că jăcuiesc vămile, ori obijduiesc pe sărman au fost puşi în cuşcă şi coborîţi în ocne, ca să nu mai vadă niciodată sfîntu-soare. S-a făcut lumină şi dreptate în Ţara Moldovei şi boierii cei făloşi şi

pîntecoşi şi-au plecat grumazul şi s-au supus. Acestea le vorbeau cei care închinau din ulcioare la Sfîntu-Ion deasupra gropniţii, cei care stăteau încă în jurul chilnelor la Vovidenie, cei care se duceau spre poarta mănăstirii, pe medean.

Clopotele bătură scurt după toacă şi alt rînd de oameni intră sub boltă, ca să răzbată în ceea lume, la Domnie, să-şi tînguie suferinţile; căci tot mai rămăseseră multe drojdii otrăvite din zilele cele vechi, cînd erau domniile schimbătoare. De la canţelaria dumnealui logofătului Toma ieşeau acuma urice nouă, mai bune decît toate cele care au fost pînă acuma.

O samă de gospodari înhămaseră şi porneau către satele lor. Femeile îşi strînseseră în ştergare curate nafora şi cruciuliţele de lemn de chiparos şi undelemn binecuvîntat de prea sfinţitul Iosif şi scrisoarea pentru friguri. Se duceau veseli, încredinţaţi că au biruit duşmăniile, dragostele şi moartea.

Din foişorul lui cu stîlpi crestaţi de brad, părintele Nicodim ridică fruntea şi zîmbi mezinului. Împinse pe măsuţă, la o parte, cartea pe care stătuse plecat, şi pofti pe Ionuţ alături. Bătu din palme şi porunci fratelui care se înfăţişă la poruncă să aducă apă proaspătă de la fîntînă, o scafă de miere şi linguriţi de lemn.

Feciorul se aşează în faţa monahului.

— Te-am poftit alături, Ionuţ, zîmbi părintele Nicodim.

Jderul cel mic trecu lîngă fratele său. Aveau o uşoară asemănare amîndoi, mai cu samă la ochii de coloarea coajei de castană. Ciudate erau petele de jder, de aceeaşi mărime. Aveau acelaşi zîmbet bun.

— Ai fost cu Alexăndrel-Vodă?

— Da.

— Ţi-a povestit întîmplări şi năcazuri ale măriei sale?

— Nu, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim, răspunse Ionuţ cu inima strînsă. I-am spus eu ale mele, cu vînătorile şi cu caii noştri de la Timiş.

— V-aţi împrietinit?

— Da, părinte Nicodim, însă nu prea tare. După ce i-oi arăta eu toate meşteşugurile mele, are să aibă măria sa mai multă plăcere de mine.

— Bine, Ionuţ, fă aşa ca să fii drag lui Alexăndrel; atunci are să te iubească şi măria sa Domnul nostru; aşa veţi avea, tu şi fraţii tăi şi părinţii tăi, de la măria sa, multă milă. Dacă ai să te duci la curte la Suceava, cum e porunca, ai să dobîndeşti şi învăţătură de carte. Nu te oţărî aşa căci cartea nu-i rău lucru.

Pentru mine, a fost mîngîierea vieţii. M-am însoţit cu ea şi cu pustia şi am ajuns la linişte şi înţelepciune. Să fii deci cuminte şi să te supui acelor dascăli. Să asculţi de poruncile măriei sale Domnul şi să nu te îndupleci la unele zburdăciuni ale lui Alexăndrel-Vodă. Nu ţi-a spus nimic şi nu te-a îndemnat la nimic?

— Nu mi-a spus nimic şi nu m-a îndemnat la nimic, părinte Nicodim.

— Uită-te la mine. De ce ţi-s roşi obrajii?

— Pentru că mă bănuieşti pe nedrept, bădiţă Nicoară.

— Frumos şi bine este, Ionuţ, să trăieşti întru curăţenie sufletească şi să n-ai nimica a ascunde maimarilor tăi, cărora le eşti drag. Căci tu, dacă te duci de la casa bătrînilor noştri, are să fie pentru dînşii o mîhnire mare. Şi n-ar trebui mîhnirea lor s-o sporeşti cu vreo faptă necugetată. Mărturiseşti cu jurămînt?

— Mărturisesc cu jurămînt, bădiţă, pe sufletul meu şi al maicei mele cea care s-a prăpădit.

În gînd, Jderul cel mititel îşi prefăcea cu viclenie vorbele, punîndu-le la frăţia de cruce pe care o legase la Sfîntu-Ion. Îi scăpăra negru şi roş în priviri, dar se îndărătnicea în legămîntul ce făcuse, mai tare şi mai sfînt decît orice pe lume.

— Bine, vorbi cu linişte Nicodim, mîngîindu-l pe frunte. Am încredere în tine. N-aş putea spune că am aceeaşi credinţă în Alexăndrel-Vodă, care pricinuieşte multă nelinişte părintelui său. Dacă nu ţi-a vorbit încă despre nişte zburdăciuni ale lui pe care le-a făcut, cu nişte fecioare ori văduve tinere de cneji, poate are să-ţi vorbească de acum înainte. Fiind şi părintele său aplecat spre partea femeiască, la Alexăndrel slăbiciunea e şi mai mare, pentru că n-are încă în el alte puteri ca să-l înfrîneze. Bune sînt toate ale vieţii, dar cu măsură. El se poate duce într-o asemenea nebunie cu capu-n jos ca într-o prăpastie, pe cînd părintele său caută intrările şi ieşirile cu chibzuinţă, stăpînind ce-i place. Tu, dacă ai de învăţat întru acestea, învaţă de la măria sa Domnul, nu de la Alexăndrel-Vodă. Ai înţeles?

— Am înţeles, bădiţă Nicoară. Fii încredinţat că am să le fac toate bune.

— Încredinţat prea tare nu sînt. Avem să vedem. Dacă va fi să fie ceva, dă de ştire măriei sale, ori trimite răspuns acasă, să vie la tine unul dintre noi. Să mai ştii ceva la care nu te gîndeşti, dar care-i mai presus de toate. Dacă se întîmplă o poznă, lovit în inimă e mai cu samă măria sa Domnul. În Alexăndrel-Vodă are măria sa nădejdea moştenirii la domnie. Dacă se surpă

Alexăndrel, măria sa cade în mare suferinţă. Aş putea spune că pentru acest cocon s-a întîmplat fapta de anul trecut din Secuime, cînd măria sa a prins pe Petru Aron-Vodă şi l-o omorît. De mult urmăreşte măria sa asta, nu atît ca să răzbune pieirea lui Bogdan-Vodă, cît ca să nu mai fie pe lume alt os din osul lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Ştiind că va face să cadă capul lui Petru Aron, măria sa şi-a pregătit izbăvire, începînd şi săvîrşind lăcaş de rugăciune pentru sufletul său. La toamnă, se sfinţeşte sfînta mănăstire a Putnei. Acolo îşi găteşte măria sa sălaş de veci şi pomenire necurmată, ca să-i ierte Dumnezeu această faptă cumplită. Poate Alexăndrel nu înţelege încă asta. Poate ai să înţelegi tu, Ionuţ.

Jderului celui mititel i se înegurară ochii; dar se îndîrji şi tăcu neînduplecat, credincios jurămîntului şi frăţiei de la Sfîntu-Ion.

— Îţi sărut mîna, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim, şopti el cu dulceaţă; eu mă duc să-mi gătesc calul. Am poruncă de la tuţa şi de la muţa să fiu azi înapoi.

— Grăbeşte-te, să nu te apuce noaptea. Luna-i în al treilea pătrar. Nu ţi-i frică prin întuneric?

— N-aş putea spune, bădiţă Nicoară, că nu mi-i frică. Batîr că-s descîntat, tot mă tem să nu-mi iasă înainte Necuratul, într-o formă schimbătoare.

— Ori şi în ce chip ţi s-ar arăta, să nu te temi. Mai ales să nu te temi dacă s-arată în chip de muiere. Mai degrabă teme-te de bărbat înarmat.

— Mă tem şi de acela, bădiţă Nicoară, dar mai puţin. Am şi eu armă şi săgeţi la oblînc. Totuşi mărturisesc cu umilinţă că sînt mult mai fricos decît ceilalţi fraţi ai mei. Bădiţa Simion se teme numai de parte femeiască. Acest diavol îl suduie el şi zi şi noapte.

— Are dreptate Simion, zîmbi călugărul. Din pricina unui asemenea diavol a rămas el pînă acuma holtei, iar eu am intrat în pustie. Istoria asta ai s-o afli tu cîndva, ca să-ţi fie şi ţie învăţătură. Acuma grăbeşte-te, căci soarele scăpată pe codru. Nu uita dulama. Întreabă calul dacă fratele Gherasim i-a dat grăunţe. Pune-ţi pita ce ţi-am gătit-o la coburi. Spune celor de la Timiş veşti bune şi binecuvîntări. Unde te duci?

— Unde mi-a poruncit, bădiţă Nicoară.

— Aşează-te o clipă, ca să-ţi steie norocul. Are dreptate comisoaia Ilisafta să se uite la tine cu ochii pe care-i ştiu şi să te alinte. Nu pleca pînă nu-ţi dau cartea de la canţelaria domnească

cu pecete, ca să nu te poprească oştenii din Branişte. Cum a aflat că tu duci porunca la Timiş, măria sa a şi strigat să ţi se scrie carte, ca să nu suferi nici o întîrziere. După ce te-am sărutat şi te-am binecuvîntat, du-te.

După ce-şi închingă bine calul şi-şi cercetă sabia şi cucura de săgeţi, Ionuţ se zvîrli în şa fără să atingă scările. Era o mişcare mlădioasă, învăţată de la Simion. Punea numai podul palmei pe grumazul animalului şi se azvîrlea deasupra. Cum se aşeza, îşi sprijinea pumnul drept în şold şi privea cu fudulie în juru-i.

— Pruncul acesta are să fie la vremea sa mîndru bărbat, îl cîntăriră gospodarii care-l aşteptau în hudiţă, făcîndu-i loc să treacă. Muierile şi fetele din căruţe se uitară la el rîzînd fără de nici o ruşine.

Se duse în trap un timp, pînă către izvoarele de sub Branişte. Cînd ajunse sus, la focurile călăraşilor, straja îl opri. Veni un hotnog, ca să-i vadă cartea; porunci să se înlăture suliţile şi-i pofti cale bună.

În pădurea de stejari se făcu noapte. Cînd intră în poienile de pe Ozana, luci luna printre cetini. Găsi popasuri de gospodari ce se întorceau de la hramul sfintei mănăstiri. Erau oameni veseli şi prea vorbăreţi. Unii îl poftiră să descalece şi să ospăteze cu ei. Ionuţ mai merse un răstimp în trap repede, pînă ce rămase iarăşi singur. Luna se ridica, descoperind vîlcele pline de ceaţă.

Din acele vîlcele, ies cîteodată fantasme drumeţului. În noaptea aceea erau însă locurile curate. Se auzeau prepeliţi strigînd în ierburi, unele mai aproape, altele depărtate.

Străbătu acele locuri singuratice cu foarte multă luare-aminte, gata să-şi facă cruce cu limba ori să puie mîna pe sabie. I se descreţi inima cînd ajunse la altă adunare de cărăuşi.

Acolo descălecă şi trase din cobur pita de grîu.

— Poftim la sfatul nostru pe feciorul lui jupîn Manole comisul, îl întîmpină cu voie bună maimarele locului. Dacă pofteşte să ospăteze, să binevoiască a ospăta. Avem vin de la sfînta mănăstire. Cît ne-a mai rămas, să-l istovim pe drum, ca să ducem acasă ulcioarele goale, după cuviinţă. Pofteşte, fecior de comis; nu te ruşina de oamenii de rînd.

— Nu mă ruşinez, cinstite gospodarule.

— Vorba asta-mi place. Ia de bine din ulcior şi să te văd şi altă dată sănătos. Aş fi vrut să mă duc şi eu azi să mă înfăţişez la măria sa Ştefan-Vodă, dar m-am sfiit. Aş fi vrut să-l rog aşa: măria ta, fă-mă şi pe mine lup. Atunci măria sa ar fi rîs şi ar fi

înţeles că-l poftesc să mă facă boier.

Ionuţ crezu că trebuie să rîdă şi el; pe urmă se gîndi că are datoria să se mînie pentru vorbele îndrăzneţe ale acelui gospodar; vinul îl înveseli şi-l îmblînzi în acelaşi timp.

— Eu i-aş spune alta acestui oaspete tinerel, ca să aibă învăţătură la treburile muiereşti, se întoarse iar gospodarul cel şăgalnic. Să nu se supere dumnealui pentru rugămintea mea la Ştefan-Vodă, căci eu cunosc pe părintele său, jupîn Manole comisul. I-am fost slujitor şi, în multe împrejurări, cu priinţă. Dac-ar avea mulţi măria sa ca dumnealui comisul Manole Păr-Negru, apoi n-ar mai avea ce lucra divanurile măriei sale; s-ar odihni sabia sa şi i-ar rugini buzduganul. Mă uit la acest fecioraş şi-l văd pe părintele său. Să fie sănătos şi să aibă parte de dragoste. Să nu te ruşinezi, domnia ta, dacă am să-ţi spun o întîmplare de pe cînd săream gardurile. Aveam o ibovnică isteaţă, cu bărbat nătărău. Ascultă domnia ta întîmplare cum nu s-a mai pomenit pe lumea asta. Mă înţeleg eu cu dînsa ca să vin sara. Bărbatul cel nătărău şi gîngav se dusese la moară şi, ca totdeauna, avea a se întoarce a doua zi. Dintr-o întîmplare neaşteptată, omul venise înapoi devreme. Cum ne era înţelegerea, eu trec pîrleazul şi bat la uşă, schimbîndu-mi glasul şi gîngăvind, ca soţul: Deschide, Sa-salomie! Atunci omul, de pe cuptor, scoate un cap buhos şi strigă şi el: Ian auzi, măi fe-femeie, du-te şi deschide degrabă; mi se pare că mă întorc iar de la moară!

Mai ales muierile din preajma focului rîdeau ascuţit. Unele găsiră în ele atîta cutezare, încît veniră pînă la Ionuţ, ca să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute. Se ştie într-adevăr că, dintr-al şaselea an al domniei lui Ştefan-Vodă, de cînd au început bielşugul şi huzurul, buruiana care se chiamă ruşine nu mai înfloreşte în Ţara Moldovei.

Fecioraşul se luptă nu cu mare izbîndă şi se supuse rîzînd. Cupa de vin mănăstiresc îi înfocase obrajii. Se simţea viteaz ca niciodată şi mai ales mîndru. Unul dintre oamenii de la foc, pe cît se vedea cunoscător în lucruri bune, se apropiase de Jder şi-i cerceta calul şi din laturea dreaptă şi din cea stingă.

— Frumos căluţ, grăi el fără să se uite la Ionuţ şi clătinînd din cap cu uimire. Pare că se trage din bun soi.

— Ehe, se amestecă povestitorul cel cu bărbatul nătîng. Pe unde-i fi umblat dumneata, mări şi ţări, precum spui, e greu să afli sămînţă ca cea din care se trage acest harmasăraş.

— Dar de ce, mă rog dumnitale?

— Cum? Apoi dumneata n-ai auzit că acest boieraş e al comisului Manole Păr-Negru de la Timiş?

— Am auzit.

— Ei? Apoi Manole Păr-Negru e comisul cel mai de samă al măriei sale. Şi-n grajdul de la Timiş se află sămînţa cailor albi ai măriei sale.

— Asta n-am ştiut.

— Dacă n-ai ştiut pînă acuma, să ştii de-acu înainte.

— Oi şti, se supuse omul, cu umilinţă. Fiind străin de aceste locuri, mă rog să fiu iertat. Ce să spun? Place-mi calul; dar şi mai mult mi-a plăcut călăreţul. L-am cunoscut şi pe el că-i de bun soi, după cum se ţine în şa şi după cum umblă.

— Unu-i Ionuţ, feciorul comisului Manole, se bucură una dintre muieri.

Jderul cel mititel îşi îndreptă grumazul cu semeţie şi-şi pipăi armele. Simţi în el mare plăcere şi prietinie pentru acel drumeţ. Era un om scund, bine legat, cu ochii ageri depărtaţi şi lungiţi spre tîmple.

— Dumneata încotro călăreşti? ispiti el pe străin.

— Mă duc în Ţara-de-Jos, boierule.

— Eşti neguţător de cai?

— Văd c-ai înţeles. Aşa este. Însă nu mă încumet să neguţez cai domneşti. Nici nu sînt călăreţ ca domnia ta. Acest pag e într-adevăr din seminţia harmasarului alb?

— Este. Iepele de la Timiş fată rar mînzi cu păr curat, după asemănarea lui Catalan. Cînd şi cînd iese mînz alb. Care-i alb întreg, ori numai cu ţintă în frunte, e al măriei sale. Oprit să iasă de la noi şi să-l încalice străin.

— Catalan îl chiamă?

— Da.

— De unde va fi fost adus?

— E bine să ştii şi asta, se veseli Ionuţ, ca să te miri. Cînd părintele meu comisul a luat iarăşi în stăpînire herghelia, după ce măria sa Ştefan-Vodă s-a fost întors la moştenirea sa…

— Cînd s-a petrecut asta?

— Asta s-a petrecut chiar în cel dintăi an de domnie al măriei sale, Dumnezeu să-i deie mulţi şi buni ani de-acu înainte.

Oamenii de la foc se închinară, dorind viaţă şi izbîndă măriei sale. Străinul îşi trase din cap cuşma şi-şi făcu şi el semnul crucii, cu deosebită smerenie.

— În acel an, urmă Ionuţ, părintele meu a aflat de la neguţători lioveni cum că nişte hoţi prea iscusiţi ar fi adus tocmai de la capătul pămîntului, din Ispania, un harmasar furat.

— Adevărat este?

— Precum îţi spun şi precum se ştie.

— Cine nu ştie asta? mărturisiră gospodarii de la foc.

— Iată, eu nu ştiu şi mă mir foarte.

— Miră-te. Tocmai din Ispania, din grajdurile voievodului harapilor. Acei hoţi iscusiţi l-au ţinut ascuns o vreme, pe urmă l-au purtat aşa din loc în loc pînă ce au ajuns în Ţara Leşască. Aici au dat într-ascuns veste la Varşava, la Crîm şi la Suceava. Comisul a trimes om anumit, cunoscător, care s-a ajuns cu neguţătorii din preţ. De-atuncea Catalan stă la Timiş. Era atuncea de zece ani. Acuma are douăzeci şi doi. Cinci ani l-a încălicat măria sa; acuma încalică al doilea fecior al lui. Pe cel dintăi l-a chemat Harap: era curat ca un fulg. Pe-al doilea îl chiamă Vizir: are stea neagră în frunte ca şi Catalan. S-a aflat, ori este scris undeva, că măria sa Ştefan-Vodă are mare noroc la război cu aceşti cai. Cînd a fost războiul cu Matiaş-Crai, harmasarul cel bătrîn a nechezat de trei ori în grajd. Era într-amurg. L-am auzit cu toţii şi ne-am mirat. Chiar într-acea noapte a fost învăluire de oşti lîngă Cetate; iar la Baia a fost mare prăpăd a oştilor lui Crai. Anul trecut, vara, cînd a pierit în Secuime Aron-Vodă. Catalan iarăşi a nechezat de trei ori. Dascălul nostru Pamfil zice că acest harmasar ar fi năzdrăvan. Eu pot să-ţi spun dumnitale că întăia oară cînd l-am văzut, m-am spăimîntat de el. A rîs la mine. După sfatul dascălului, în ziua de Sînziene, fiind eu atuncea mic numai de doisprezece ani, i-am dus pe furiş o tablă de jăratic.

— A mîncat jăraticul? se miră străinul, cu mîna la falcă.

— Da’ de unde? L-a bătut cu copita dreaptă de dinainte, risipindu-l. Era să ardă grajdul în care şade. Trebuie să ştii că şade în grajd deosebit şi are slujitori anume în număr de patru. Şi bădiţa Simion se duce totdeauna, noaptea, de-l cercetează.

— De ce-l cercetează?

— Aşa. Ca să se încredinţeze că-i acolo. Cum s-au aflat meşteri de l-au furat de la voievodul harapilor, aşa s-ar putea afla alţii să cerce să-l fure de la noi.

— Aţi aflat c-ar rîvni cineva să răpească un harmasar bătrîn?

— N-am aflat, nici nu credeam că s-ar putea să îndrăznească cineva. Bădiţa Simion e totdeauna în picioare. Şi noi avem cai

mai repezi decît Catalan.

— Atuncea nu-i pagubă mare.

— Ba-i mare; Catalan nu-i alergător, însă vorba dascălului Pamfil trebuie să fie adevărată.

— E năzdrăvan?

— Este. Cu feciorii lui, măria sa bate toate războaiele. Am întrebat şi pe fratele meu părintele Nicodim. El a rîs întăi şi n-a vrut să-mi răspundă, pe urmă a întărit şi cuvioşia sa că aşa este.

— Mă bucur auzind toate acestea, vorbi străinul, închinîndu-se către Ionuţ.

Izbucni de la drum un glas gros şi neprietinos:

— De ce te vei fi bucurînd dumneata aşa de tare, omule, nu înţeleg.

Ionuţ tresări şi se întoarse.

La răsfrîngerile focului văzu pe starostele Nechifor Căliman călare. Îi steclea sub mustăţi rînjetul dinţilor. Fecioraşul avu strîngere de inimă şi neplăcere.

— He-he! ce poveşti spui dumneata aicea, mînzule? urmă fără de nici o sfială starostele. Mi se pare că ai trebi la Timiş şi te-aşteaptă comisul. Văd că drumurile dumnitale sînt cam cu întîrziere. Nu-ţi va fi fiind cumva frică?

Faţă cu asemenea înfruntare, Ionuţ avu întăi o mişcare de mînie, să tragă sabia şi să pălească în numele tatălui pe moşneag. Totuşi nu îndrăzni, căci acel staroste Nechifor Căliman era ocrotitorul său din pruncie. Vorbele lui moş Căliman erau totdeauna repezite, însă purcedau dintr-o inimă blîndă. Pe lîngă asta, de la el îşi are dobîndite meşteşugurile lui, cu care se poate făli înaintea lumii. Afară de asta, la dreptul vorbind, uncheşul are dreptate. Un fecior de boier care stă şi se roteşte ca un păun între oameni de rînd nu-i sănătos lucru: aşa ar spune şi comisul. Dar mai ales comisoaia Ilisafta are să se supere. Fără să bage de samă zîmbetele piezişe ale adunării de la foc, Jderul cel mititel puse podul palmei drepte în grumazul calului şi săltă în şa. Porni numaidecît, lăsînd pe prietinul cel nou, neguţătorul de cai.

Starostele îl ajunse din urmă.

— Ionuţ, îl întrebă starostele, cine era acel străin care te ispitea?

— Nu ştiu, răspunse ruşinat fecioraşul.

Voise el să ispitească pe acel străin. Nu-i ştia nici numele, nici locul de unde vine.

— Am stat de vorbă cu dînsul în popas, se întoarse el cu

supunere spre bătrînul Căliman.

— I-ai vorbit de harmasarul domnesc?

— Da.

— I-ai spus unde stă şi cine-l păzeşte?

— Ai auzit domnia ta asta?

— Nu; dar poate te-a întrebat.

— I-am spus, uncheşule, numai că-i năzdrăvan, precum se ştie.

— Mie nu-mi plac călătorii străini care vor să afle toate, mormăi starostele. Dacă n-aş avea treburi şi nu m-aş grăbi, m-aş întoarce să-l găsesc şi să-i spun ceva la ureche.

— Nu-i nevoie, uncheşule, pare un creştin de treabă

— Eşti vînător tînăr, mînzule; cîte paseri zboară domnia ta crezi că toate se mînîncă. Iaca, ajungem la Vînători. Nici domnia ta nu mai ai mult pînă la Tîrg. Se ridică luna şi ţii numai o întinsoare pînă acasă. Nu te mai opreşti nicăieri şi-ţi muşti limba dacă te mai întreabă cineva ceva, Jupîneasa Ilisafta te aşteaptă cu masa întinsă; are să te mustre pentru întîrziere. Eu mă opresc. Noapte bună! Să nu te superi pe staroste.

— Nu mă supăr, uncheşule.

— Du-te, Făt-Frumos, şi nu mai greşi.

— Mă duc; dar trebuie mai întăi să mărturisesc că i-am spus unde stă Catalan şi cine-l păzeşte.

— I-ai spus acelui străin?

— I-am spus. Cred că n-am făcut nici un rău.

— Dar de unde! Ai făcut chiar bine. Ar fi trebuit să-l pofteşti să vie cu domnia ta, să-i deschizi porţile, să-l treci pîrleazurile. Eu spun numai atîta, mînzule, că un fecior de boier nu-i frumos să steie la taclale cu oamenii din prostime. Buni sînt şi oamenii de rînd; dar unii dintre ei îs vicleni.

— Acesta mi s-a părut om de treabă şi prietin.

— Nu vorbesc de acesta; vorbesc de alţii. Fii fără grijă şi umblă sănătos. Ştii c-am prefăcut lăptocul morii, unde te scăldai cînd erai un ţînc numai de-o şchioapă. Dacă l-ai mai vedea o dată, l-ai cunoaşte?

— Pe cine? Pe omul acela? Cred că da.

— I-ai văzut ochii?

— N-am băgat de samă, uncheşule.

— Atuncea-i bine. Să ştii că măgăruşul cela de care te-ai înfricoşat tot trăieşte. Nu mai sta.

Starostele Căliman atinse cu mîna-i mare umărul feciorăşului

şi-l lăsă să treacă mai departe, pe drumul Tîrgului, iar el rămase în loc o vreme, mîncîndu-şi mustaţa căruntă şi mormăind. Cînd Ionuţ intră în cotitură, bătrînul îşi întoarse în loc calul şi porni îndărăt spre popasul cu gospodari veseli.

Luna se ridicase spre amiază. Satul vînătorilor domneşti rămase în urma lui Jder; apele Ozanei sclipiră sub Cetate. Înălţîndu-şi ochii cu oarecare sfială Ionuţ privi pieziş zidăriile de deasupra rîpii ş-un turn din laturea dinspre Tîrg, pe care stătea un străjer neclintit.

În trecătoarea aceea printre ape şi prin lunca nestatornică a rîului, era partea cea mai primejdioasă a drumului său, căci în temeliile acelei vechi cetăţi sălăşluiau duhuri. Mulţi le-au auzit chemînd şi gemînd. În turnul fără de străjer cade uneori, la furtuni de vară, trăsnetul.

Puse pinteni calului. Apoi deodată strînse frîul, ascultînd, cu inima ghemuită. Cînta din Cetate un cucoş, cu glas stins.

Îşi înghiţi frica şi-şi repezi harmasaraşul pag. După ce ocoli Tîrgul, îşi domoli iar mersul pe sub dumbravă. Rupse o frunză şi cîntă singurătăţii, ca să depărteze fantasmele. Într-adevăr, cît cîntă, le ţinu departe. Le zărea numai cu coada ochiului, mişcîndu-şi trupurile de abur pe fînaţuri. Veneau dintr-acolo miresme, ca suflări ale lor.

Dintr-o dată tresări, de sunet de corn. O bucurie năprasnică îi umplu toată fiinţa şi izbucni într-un strigăt:

— Dumneata eşti, bădiţă Simioane?

— Noi sîntem, răspunse un glas.

„Am ajuns la movila lui Balţat!” răsuflă uşurat Jderul cel mititel. Şi chiui din nou.

— Hai-hai! că te-aşteaptă acasă muţa, să te tragă de urechi, rîdea Simion prin întuneric.

Ionuţ se bucura auzindu-i numai glasul, fără să vadă încă pe fratele său mai mare.

Capitolul V

În care se înfăţişează comisul Manole Jder şi mai cu samă dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia

În sara aceea a strălucitei Înălţări a Domnului nostru Hristos, după ce pentru toată lumea asta fusese zi de hodină şi de petrecere, jupîneasa Ilisafta comisoaia abia îşi simţea trupul, aşa

de multe îi fuseseră umbletele şi truda, ca să gătească primirea de a doua zi a măriei sale. În odaia cea mare de la intrarea caselor ardeau făclii în sfeşnice; în iatacul domniei sale şi al comisului lucea sîmburele de lumină al candelei, la icoane; în pridvor venea puţină lucire prin uşile date în laturi. Aici, în pridvor, pe un divan cu saltele de lînă, încerca dumneaei să aibă puţină tihnă pentru ciolanele-i trudite. Comisul şedea într-un jilţ cu pernă, mai la o parte. Din cînd în cînd veneau slujitori şi-i tulburau. Comisoaia îşi zîngănea cheile, se sălta de la locul ei şi se ducea. Se întorcea şi se aşeza iar în fundul divanului, oftînd şi gemînd. Orişicît de trudită era gospodina casei, avea încă spor la vorbă, aducîndu-şi aminte de o mulţime de fapte ciudate şi sfătuind cu comisul Manole. Dumnealui era un om puţin vorbăreţ şi dădea din cînd în cînd răspunsuri pe cît se putea mai scurte, totuşi aceste răspunsuri îndeplineau slujba untdelemnului pe care-l torni peste foc.

De cum înserase, dumneaei se frămînta că nu mai vine „plodul cela”.

— Nu ştiu ce minte au unii părinţi, zicea ea privind spre un stîlp al cerdacului, ca şi cum acela era părinţii; nu ştiu ce minte au unii părinţi de trimet nişte copii la treburi grele şi-i lasă după aceea în primejdie, ca să se întoarcă singuri la vreme de noapte. Ce s-a întîmplat acu doi ani cu băietul lui Todiraş Aramă, jitnicerul, de la Bălţăteşti? Fiind trimes în munte la Sihla, ca s-aducă seu sfinţit care-i trebuia jupînesei Mălina, a ajuns într-un loc unde l-au împresurat neguri. Din acele neguri s-a ales o apă; din acea apă a ieşit o arătare cu păr despletit şi cu ghiare. Încaltea dacă ar fi fost pieptănată şi s-ar fi uitat frumos, – ştiu eu că asta ai vrea să spui dumneata; – dar nu era pieptănată şi se uita înfricoşat şi rînjind. A spus băietul repede Tatăl-nostru, şi-a făcut cruce cu limba, pe urmă s-a întors şi s-a pus cu fruntea într-un trunchi de brad. A simţit cum îl pipăie ghiarele şi i se freacă de mîni păr aspru. A tras repede mînile în sus şi a strigat cît ce-a putut: Piei, Satană! Atuncea Satana l-a apucat cu colţii de partea de dinapoi a straiului. A zăcut băietul trei săptămîni din acea spaimă. Îi pierise graiul. A trebuit să vie egumenul de la Sihla, să-i cetească dezlegările.

— A fost un urs.

— Care urs, cînd avea înfăţişare femeiască şi era despletită?

— Atuncea ursoaică.

— Dumitale îţi vine a pruji, ca totdeauna. Ai tot atîta minte ca

în acei ani cînd ne-am cunoscut la Tîrgu-Doamnei. Frumos iarmaroc era atuncea şi feluri de feluri de şatre cu mărfuri din Ţara Nemţască şi din Ţara Leşască. Dumneata te-ai pus să te trîntеşti c-un tatar gol pînă la mijloc, care se fudulea, pe o podină, că om mai tare decît dînsul nu s-a aflat de la Alisandru Machedon! Asemenea oameni care se luptă prin iarmaroace au dresuri, umblă unşi cu unsori descîntate, ca să-ţi lunece mîna de pe trupul lor; îs raşi pe cap, ca să nu-i poţi apuca de păr; ştiu meşteşuguri ascunse de te înhaţă de dedesubt şi te zvîrl în cap, cum am mai văzut că s-a întîmplat de atîtea ori. Ce ţi-a venit dumnitale să te iei la trîntă cu asemenea dihanie? Din dragoste pentru mine? Ca să te fuduleşti şi să-ţi arăţi puterea? Dar aveai a lupta cu mine, nu cu acel tatar. Ei, iaca, acea minte ai avut şi te-ai luptat cu dînsul. Vrei să spui că nu te-a răpus?

— Vreau să spun.

— Însă putea să te răpuie; şi atuncea nu mai eram comisoaia Ilisafta şi n-aveam patru feciori şi cu acesta care nu mai vine al cincilea. Adicătelea avem unul pe care l-am prăpădit şi de aceea ne-a venit acest mezin în loc. Dar părinţii au asemenea minte, că vor să-l piardă şi pe acesta. Care-i acolo? Tu eşti, nană Chiră? Ce vă mai trebuie, de nu-mi lăsaţi şi mie o leacă de tihnă la o zi ca asta? Să stau liniştită, să tac, să nu spun nimica şi să n-aud nimica. Ce vă mai trebuie de la cămară? Iaca vin.

Ştiu, cît ai stat singur, cinstite comise, ai oftat că ai scăpat de mine. Însă eu m-am întors, că alt loc, pentru puţină hodină, n-am în altă parte. Mi-am adus aminte de alta. Acu cinci ori şase ani…

— Trebuie să fie mai de mult.

— Nu. Se împlinesc tocmai şase ani la Sîn-Petru. Eram în Tîrg, sub Cetate. La Petrea Gotcu, nuntă a unei surori a lui. Băietul cel mititel al lui Petrea Gotcu a căzut în fîntînă.

— Ce-a căutat a aflat. L-a scos ud şi i-a tras tatu-său o bătaie, cum se cuvine.

— Lasă asta. Vorbesc de cîte se pot întîmpla copiilor.

— Acela era de şase ani. Ionuţ e bărbat.

— Cine spune asta? Apoi cînd erai în vîrsta lui nu te-ai luat la trîntă cu tatarul în iarmaroc la Tîrgu-Doamnei? Ce minte a fost aceea? Şi după asta, la două zile, n-ai sărit peste zăplaz la curtea tătuţei şi n-ai venit la fereastra mea, ca să-mi spui ceva la ureche? Minte-i asta? Te-au simţit cînii şi au sărit hămăind care dincotro? S-au sculat slujitorii cu ciomege, crezînd că au intrat hoţii? A trebuit să te caţări pe stîlpul cerdacului şi să te vîri pe

sub streşină, în pod. Încît era o mirare de ce bat cînii la fereastra mea. Am spus o minciună, că am văzut pe cineva venind în fugă de la grajduri şi sărind zaplazul prin dreptul ferestrei mele. Au fost chemaţi toţi slujitorii şi robii la poruncă; i-au numărat; nu lipsea nimene. Trebuie să fie vreun duh necurat, am zis eu; de aceea cînii nu mai contenesc. Pe urmă am mărturisit părintelui Dumitru întîmplarea şi el mi-a făcut rugăciunea de iertare.

— Nu erai vinovată.

— Atuncea n-am avut nici o vină. Dar la un an după aceea n-ai tăiat o gratie?

— Atuncea n-au lătrat cînii. Le-am dat cîlţ cu smoală, de şi-au încleştat fălcile.

— N-ai tăiat o gratie? Şi n-ai intrat la mine în ietăcel? M-am spăriat aşa de cumplit, încît mi s-au încleştat fălcile şi mie, şi n-am putut da un strigăt. Spune dac-a fost minte, asta, la dumneata!

— Atuncea n-ai mărturisit părintelui Dumitru.

— Parcă despre asta-i vorba? E vorba că umblă un copil, pe drum primejdios, la vreme de noapte, şi cine ştie ce i se poate întîmpla! Nu l-am prăpădit oare pe unul tot pentru nebunii? Dare-ar fi dat Dumnezeu să nu mai fi avut trecere şi stare în Ţara Moldovei acea grecoaică Sofia, din pricina căreia vărs şi astăzi lacrimi.

— Sofia însamnă, greceşte, înţelepciune.

— Asta-i altă dovadă de minte la dumneata, că zîmbeşti cînd m-auzi suspinînd şi mă vezi lăcrămînd. Cunosc toate cîte le-ai pregătit să mi le spui, că acea muiere n-a fost cu nimica vinovată dac-a fost dragă la doi fraţi, că aşa a fost voia lui Dumnezeu, că monahul şi-a găsit împăcare şi primire bună întru cele dumnezeieşti; toate le-am ascultat şi iar le-am ascultat; şi nici unele din ele n-au fost ca o apă bună, să-mi stîngă amărăciunea. Am să te întreb şi dumneata să-mi răspunzi cu dreptate, fără să-ţi jimbezi dinţii în barbă – ştiu că încă-s tari şi sfarmi cu ei alune –, să-mi răspunzi cu dreptate, ce-a căutat ea din ţara ei, de la Chios, să vie la Moldova? Vrei să spui că au tăiat turcii pe tatu-său şi pe mă-sa şi ea a venit la un unchi al ei, negustor la Galaţi? Eu nu vreau să cunosc asta: trebuia să rămîie la Chios. Dac-ar fi furat-o turcii, ar fi nenorocit nişte păgîni, nu mi-ar fi pricinuit mie supărare şi n-ar fi tulburat două suflete de creştini. Dar hai să zicem că a venit la Galaţi, la un unchi al ei. Cine a pus-o să nu şadă locului, la Galaţi? Şi de ce numaidecît a trebuit

să se afle la tîrgul Bîrladului, cînd măria sa a coborît în Ţara-de-Jos, să orînduiască lucrurile şi în acea parte de lume? Nu s-a arătat numai lui Simion; s-a arătat şi lui Nicoară. Nu i-a plăcut numai un boier tînăr al mărei sale; i-au plăcut doi. În zilele de frupt primea pe unul, în zilele de post pe altul. Mai era o deosebire: că unul intra căţărîndu-se pe-o fereastră, şi altul venea printr-o grădină, din altă uliţă. Duminica, fiind zi de hodină pentru dînsa, feciorii n-au putut răbda, pentru frumuseţea ei şi pentru focul pe care-l aveau – sămănînd întru aceasta cu cineva anume! – şi s-au dus amîndoi fără să ştie unul de altul şi necunoscînd nici unul din ei dragostea celuilalt; şi cînd s-au întîlnit prin întuneric, au tras săbiile şi s-au pălit în cap. Cel întăi a sîngerat Simion şi a strigat, atunci l-a cunoscut celalalt ş-au stat, poruncind să se facă lumină. Au judecat-o ei acolo pe greacă, au vrut s-o taie, pe urmă s-au îngreţoşat de asemenea înfăţişare a Diavolului, care făptuieşte asemenea lucruri pe lume. Adevărat că a rămas inima lor arsă; că s-au despărţit cu lacrimi şi unul a intrat în pustie, iar altul nu vrea să mai cunoască alte naramze cu bun gust decît cele care au fost de la Chios şi acuma nu mai sînt. Pentru nebunii de aceste, pentru care ştiu eu cine este vinovat – căci acela este cap şi început – pentru aceste nebunii pătimeşte mai cu samă biata comisoaie Ilisafta. Altora nimic nu le pasă; îşi steclesc dinţii într-un măturoi de barbă şi-şi întorc obrazul încolo, ca să nu-i văd eu; nu le pasă nimic, căci a rămas încă în ei drojdia nebuniilor; şi-n nebuniile altora cunosc pe ale sale!

Iar mă chiamă cămărăşiţa pentru claponii pe care i-a adus de la cuhnii.

Of-of! acele nebunii mi-au mîncat mie sănătatea, pentru acele nebunii mi-a surit părul la tîmple; pentru acelea oftez şi lăcrămez şi acuma. Ce-am fost eu vinovată, să-mi vie acest prunc pentru care îmi tremură inima acuma? Ce face el acuma, la asemenea vreme tîrzie? N-ar fi fost mai potrivit să nu mi-l aduci? Adică n-ar fi fost mai bine să nu nimereşti acolo unde-a fost, la apa Nistrului – fiind pribeag şi singur şi departe de mine? Nici acuma nu mi-ai mărturisit dacă maica lui a fost moldovancă de-a noastră ori tătăroaică? Am stat eu şi m-am gîndit; am stat şi m-am gîndit: trebuie să fi fost tatarcă.

Asta însă nu se poate, căci Jderul îţi samănă dumnitale, iar mai ales îmi samănă mie şi eu nu sînt din acea seminţie. Atuncea va fi fost moldovancă; şi nu pricep ce fel de oameni sînt aceia

care spun că ar fi fost tatarcă.

— N-am spus eu că ar fi fost păgînă.

— Dar cine?

— Nu ştiu. Alţii.

— Care alţii? Nu cumva am spus eu? Dumnezeu să-i plătească pentru binele pe care mi l-a făcut.

— Jupînească Ilisaftă, zise comisul întorcînd fruntea şi încruntînd sprînceana, lasă stîlpul, uită-te la mine, nu te uita la el. Ar fi trebuit să am totdeauna la mine răbuş, ca să însemn de cîte ori mi-ai scos ochii cu păcatele şi nebuniile mele. Mai cu samă această mustrare aş fi crestat-o a mia una oară. Eu nici n-am mai avut nevoie să mă mai mărturisesc la părintele Dragomir. Sfinţia sa ştia de mai nainte toate de la dumneata; şi încă împodobite şi înflorite fel şi chip. Cînd vine părintele Dragomir să-ţi primească mărturisirile, îl ţii jumătate de zi. Aşa că el de departe mă binecuvintează pe mine şi-mi dă drumul. Pentru atîtea mustrări, eu socot că Domnul Dumnezeu are să-mi dea un scaun de lumină, în cer. Jupînească Ilisafta, lasă greşala aceea a mea să doarmă somnul cel fără deşteptare.

— Nu te supăra, comise, scînci jupîneasa Ilisafta, întorcînd spre soţul său ochi încă frumos sprîncenaţi; pentru cei adormiţi şi iertaţi se cade să lepăd aceste lacrimi şi să poftesc pe preot să le facă pomenire. Nu ştiu cum a chemat-o.

— Nu-i nevoie să ştii, femeie.

— Of, totdeauna eu rămîn cea vinovată şi cea mîhnită! Căci eu am tremurat ş-am plîns cînd ai fost pribeag în străinătăţi; şi de cîte ori te-ai dus cu măria sa la oaste m-am temut să nu ţi se întoarcă decît pomenirea; şi de cîte ori dascălul Pamfil ceteşte în gromovnic că iar are să fie zavistie mare şi tăiere, şi războaie între împăraţi, mi se încrîncenă inima şi n-am somn, gîndindu-mă tot la soţul meu care are slujbă domnească şi răspundere mare. De cînd eram o copilă de şaisprezece ani l-am iubit şi totdeauna am închis ochii cînd mă mîngîia; iar acuma am ajuns să aud de la domnia sa asemenea vorbe.

— Care vorbe? Te poftesc să nu plîngi, jupîneasă Ilisaftă; lacrimile femeii tulbură veninul bărbatului.

— Bine, atuncea nu mai plîng. Însă vreau să-i ştiu numele acelei tatarce.

— Jupîneasă Ilisafta, de vreo cincisprezece ani tot mă gîndesc să-mi întocmesc acel răbuş. De mîni să ştii că-l pun la cingătoare.

— Am auzit eu asta de multe ori. Mîni e primirea măriei sale.

Lasă pe poimîni. Iar pînă atuncea spune ce fac eu cu acel nelegiuit căruia nu-i pasă?

— Acel nelegiuit vine pe drum cîntînd.

— Să ştii, comise, că se teme.

— Nu se poate; e sîngele meu.

— Dumneata nu te fuduli degeaba. Copilu-i copil, şi se teme. Ţi-am spus să nu-l trimeţi. Dumneata l-ai trimes.

— Mira-m-aş! Ţi-am spus eu, jupînească Ilisafta, să-l trimeţi? Cine m-a rugat? urmă comisul întorcîndu-se spre stîlp; cine m-a rugat fel şi chip să trimet copilul ca să fie în ochii Domniei, să se bucure de mila măriei sale? Aş vrea să ştiu cine m-a rugat? Poate ştii dumneata, jupînească Ilisaftă?

— Nu-mi aduc aminte să te fi rugat eu; îmi aduc aminte că i-ai poruncit să încalice. Ai strigat în casă să i se puie mîncare la oblînc; ai mai strigat o dată să nu uite comisoaia să deie băietului contăşul cel frumos şi căciuliţă; ai mai strigat o dată la argaţi să frece pe prag şi să-l lustruiască. Acuma ia-l de mînă şi pofteşte-l la masă pusă. Făcliile ard de trei ceasuri.

— Pe cît văd, am să-l iau de mînă şi am să ţi-l aduc să-l culci cu capu-n poală, să-i cînţi ca unui sugaci. Îl aud venind cu frate-său. Îi cunosc glasul. Cine-a vorbit de frică la un fecior al meu, să facă bine să mai spuie o dată.

— Unde-i? strigă jupînească Ilisafta, rănită.

Rănită stătu numai o clipă. Zvîrcolindu-se şi sărind din fundul divanului, se repezi în întuneric pe drumuşorul dintre tei. Slujitorii ieşiseră de la saraiuri, cu făchii de răşină. Făptura mătăhăloasă a lui Simion, Jderul cel mare, apăru cea dintăi ochilor uimiţi ai comisoaiei Ilisafta. Pe sub braţul lui Simion, îşi scoase capul Jderul cel mititel, rîzînd. Comisoaia îl primi strîngîndu-l între sîni.

— Se îngrijea comisul că ţi-ar fi fost frică, noaptea la drum, îl mîngîia dumneaiei c-un glas plin de dulceaţă.

Din frumuseţile şi lucrurile prea plăcute ale tinereţii dumnisale, cărora căzuse robit Manole Păr-Negru cu ani în urmă, mai ales glasul, ca o strună gravă de argint, se păstrase neschimbat. Era un glas tînăr şi învăluitor, pe care şi fecioraşul se deprinsese a-l îngîna în alintările lui; şi tocmai acel glas era acuma osînda comisului în zilele cînd stătea singur cu soţia lui în pridvor. În iatac, comisul nu intra decît după ce jupîneasa Ilisafta adormea. Se întîmpla uneori că dumneaei se trezea din somn şi prindea să-i spuie întîmplări şi mustrări pînă la un ceas tîrziu al nopţii. Comisul lua atunci de pe masă ceasornicul de năsip şi-l

ducea afară, ca să rămîie vremea pedepsei lui fără măsurătoare.

— Ai umblat bine? Nu ţi s-a întîmplat nimica? urma jupînească Ilisafta să întrebe.

Feciorașul nu putea răspunde, din pricină că sta cu nasul în horbotele pieptului plin şi moale al comisoaiei. Ea îşi pleca asupra lui căiţa naltă a capului, înfăşurată cu broboadă albă şi-şi legăna foile creţe.

— Iaca aşa am mai fost eu fără astîmpăr o dată. Cîţi ani sînt de atuncea? Se împlinesc cinci ani astăzi. Tot aşa la o Sfîntă Înălţare, te-ai fost dus în munte cu tatarul. El a avut a sui la o stînă; tu nu se ştie ce-ai făcut. Poate te-ai rătăcit, ori te-a învăluit o negură rea. Tatarul se uita spăriat la mine cu ochii cît gura paharului. Am sculat ţiganii în bătaie de bici. Au umblat în Valea Largă; s-au suit la Călmăţui; au ajuns în Plai şi-au coborît pe la Curmătura Lupilor, au dat pe la Balta Dracului, ptiu-ptiu-ptiu! cruce de aur, nu te-au găsit nicăirea…

— Cum era să-l găsească acolo, dacă el era acasă? se veseli gros comisul.

— Cine putea şti că s-a suit într-un pod cu fîn?

— Aşa-i; nu putea să ştie nimeni. Vin-aici, băiete, porunci Manole Păr-Negru.

Flăcăuaşul se smulse ruşinat din horbote şi dădu fuga în pridvor, frecîndu-şi nasul.

— Aicea-s, tuţă.

— Văd. Ce-a poruncit măria sa?

— Vine mîni.

— Bine; du-te şi înghite trei plăcinte de-a comisoaiei. Pe urmă culcă-te. Nu mai grăi; nu mai povesti. Mîni dimineaţă, cînd se crapă de ziuă, trebuie să fim în picioare, înţeles?

— Înţeles, tătuţă.

— Treci.

Feciorașul sărută mîna părintelui său şi trecu în lumina odăii celei mari. Comisul îşi întoarse după el ochii cu sprînceana nouroasă.

— Alei! cinstite comise, se tîngui jupîneasa Ilisafta; nu pricep cum poţi avea aşa inimă cu acest copil!

— E bărbat, nu-i copil, jupînească Ilisafta.

— I s-ar fi putut întîmpla o primejdie.

— Da’ nu i se mai întîmplă nici pe dracu.

— Ptiu! ptiu! ptiu! cruce de aur! Aşa ai fost domnia ta totdeauna: tiran şi hain.

— Aşa am fost. Să leşi băietul să doarmă.

— Nu te supăra, cinstite comise, zîmbi cu dulceaţă comisoaia. Mă duc să-i dau să mănînce, deşi are toate pregătite de mai nainte. Aşternutul i-i făcut. Perna i-i binecuvîntată, ca să aibă somn fără vise. Candela-i aprinsă. Maica Domnului are să-l poată vedea.

— Jupîneasă Ilisafta, stăi aici. Mezinul acesta nu mai este un prunc şi nu trebuie să-l mai ruşinezi cu dezmierdări.

— Totdeauna, totdeauna m-ai asuprit dumneata, suspină comisoaia, smîrcîind şi trăgîndu-şi lacrimile. Nu mă duc la el, n-ai grijă! urmă ea, avînd plăcere mare să mintă. Ce am eu c-un copil pe care mi l-ai adus nu ştiu din ce parte de lume şi mi l-ai lepădat în prag? Am eu altele multe şi mărunte: ziua de mîni e o zi grea pentru mine; batîr dacă s-ar şti de ce neam şi de ce lege au fost unele fiinţi despre care vorbim! Dar nu se ştie nimica.

Fără un cuvînt, comisul se ridică şi intră în umbra care împresura casa, sub streşinile teilor şi-ntre heiurile gospodăriei. În curînd poruncile lui mînioase aduseră slujitori în preajmă-i. Jupîneasa Ilisafta trecu nestingherită la Jderul cel mititel, să-i mai cînte vorbe blînde înainte de culcare. După ce-l văzu pe Ionuţ trecut la hodină în chilioara lui, stătu gîndindu-se dacă n-ar fi bine să-l afume prin somn cu păr de lup. Nu se poate să nu fi avut vreo spaimă, pe drum, copilul. Orice ar spune dumnealui comisul, mormăia ea cu grijă şi cu mulţămire în acelaşi timp, mai va să curgă apă pe Moldova pînă ce i-or creşte întregi tuleiele acestui pui de om şi pînă ce i s-a coace osul. Încă are nevoie de căldura cuibului. Cine spunea că are să-l cheme măria sa Ştefan-Vodă la curte la Suceava, ca să fie soţ coconului domnesc? Parcă el singur spunea? Ori nu spunea el? Mai degrabă vorbele acestea le va fi stîrnit comisul Manole, ca să-mi facă mie inimă-rea. Cum să se înstrăineze băietul? Şi de ce să se înstrăineze? Cine i-a da acolo de mîncare? Şi cine l-a spăla? Cine i-a aduce somn? Multă minte are şi măria sa, ca să ieie aşa tam-nesam copiii oamenilor! Să fie măria sa femeie şi mamă, ar cugeta într-altfel. Însă măria sa e bărbat, ca şi comisul. Lasă că ştie şi măria sa să-mi umble la apa Nistrului, ori a Siretului, pentru nişte pricini pe care le cunoaştem noi – he-he!

— Care-i acolo? se răsuci dumneaei spre uşa odăii celei mari, unde deodată se întunecase lumina făcliilor.

— Mila Domnului în această casă! jupîneasă Ilisaftă, noi sîntem.

— Sfinţia ta eşti, părinte Dragomir? Vai, ce mă spăriasem!

Jupîneasa Ilisafta nu se spăriase de loc. Vorba asta o punea în afară, ca să aibă înlăuntrul său vreme să cugete ce-l va fi aducînd pe părintele Dragomir la curte, la o vreme destul de tîrzie.

Acuşi trebuie să cînte cucoşii de miezul nopţii.

— Poftim, părinte, şezi, sfinţia ta. Comisul nu-i aici; trebuie să vie numaidecît.

— L-am auzit răcnind la slugi, vorbi cu oarecare grijă părintele Dragomir, căutînd cu ochii în juru-i un loc mai larg unde să se aşeze.

Sfinţia sa era greoi şi bătrîn. Era cu desăvîrşire sur în plete şi barbă, totuşi în obraji păstra o roşaţă de tinereţă, pe care i-o ţinea un năravaal sfinţiei sale să lepede de la sine apa în toate zilele vieţii. Aşa-i era rînduială de la vraci şi mai ales din zodie: „apa îi va fi cu primejdie”, scria în acea carte înţeleaptă, care ne spune toate ale noastre, fără de greşală.

— Jupîneasă Ilisaftă, zise părintele Dragomir ieşind îndărăt pe uşă în pridvor şi căutînd locul cel mai potrivit de divan, tare te rog să mă îngădui a sta aici, că nu mai pot de picioare. Atîta m-am ostenit, cît nu se poate spune. Şi am intrat şi la o grijă mare pe ziua de mîni: ce fac eu dacă vine măria sa la leturghie? Cum mă descurc eu cu toate rînduielile anumite împărăteşti, eu nefiind cărturar, precum ştii domnia ta? Chiar dacă n-ar veni prea sfinţitul Tarasie de la Roman, să mă privegheze şi să mă ispitească, măria sa singur le ştie pe toate, mai bine decît un mitropolit. Căci acest voievod cunoaşte toate, mai pe deasupra decît craii şi împăraţii, fiind măria sa binecuvîntat de sfîntul Gherontie de la Aton. De aceea măria sa are noroc la toate şi mai ales la războaie cît are să supuie pe toţi craii şi domnii, pînă ce va veni vremea să taie cu sabia şi capul balaurului celui mare. Ajută-i, Doamne Dumnezeule, şi Maică prea curată şi pururea fecioară, întru asemenea izbîndă. Pune că vine şi vlădica Tarasie de la Roman. Şi eu de unde să iau acele vorbe pe care niciodată nu le-am pomenit? Adevărat este că rînduiala leturghiei o ştiu ca apa, precum ştiu şi altele cîte sînt de trebuinţă creştinilor. Din repeziciune pot să mă iau la întrecere cu orişicare cărturar. Dar dincolo de tipic, este pentru mine primejdie. Cazaniile le ceteşte dascălul Pamfil; dar acuma dascălul nu-mi poate fi de nici o ajutorinţă. Of! şi iar of! acuma în ia-sară mi-a venit aşa un năduf ş-am spus preutesei că mai bine rămîneam în munte, la ciobănie,

decît mă coboram la apa Moldovei, atuncea cînd a fost pustiirea tatarilor. Ce era atunci aici la Timiş? Rămăseseră trei case întregi. Alte şapte erau numai în trei păreţi. Zece gospodari sărmani m-au rugat să le fiu slujitor la bisericuţa lor de lemn. Tot stătusem la ascultare trei ani la sfîntă mănăstire. Ştiam slujba şi cîntam frumos. Bine-a fost şi între ciobani şi oi, cît am stat fugar în munte, cu alţi monahi. M-am gîndit că poate a fi mai bine preot cu nişte gospodari care mă îmbrăţişau cu aşa dragoste. Aşa că ce fac eu?

— Despre ce-i vorba, părinte? întrebă cu blîndeţă jupîneasă Ilisafta comisoaia.

Neîndrăznind să oprească vorba părintelui care de obicei era îmbielşugată, şi neavînd nici răbdare să asculte toate, dumneaei îl lăsa să spuie şi se gîndea la ale sale. Într-adevăr, ziua de mîni, cu primirea Domniei, oricît de bine s-ar fi purtat dumneaei, jertfind claponi, purcei şi berbeci, – îi apărea iarăşi ameninţătoare; spaima părintelui Dragomir se muta şi asupra ei.

— Ce fac eu mîni dacă vine măria sa la slujba sfintei leturghii?

— Ce să faci? Nu faci nimica, părinte Dragomir; îi dai nafură, îl pui să sărute crucea, după obicei, şi gata.

— Să fie asta de ajuns?

— De ce să nu fie?

— Dascălul spune că sînt nişte vorbe înfricoşate, pe care nu le-am auzit niciodată, pentru primire de domni şi împăraţi.

— Nu mai crede şi sfinţia ta cîte spune dascălul Pamfil. Să-i porunceşti să se ostenească pînă la mine cu cartea lui de zodii.

— După ce-a pleca măria sa?

— După ce-a pleca măria sa.

— Am să-i poruncesc, jupîneasă Ilisaftă. Dar eu ce mă fac? Voiam să cer sfat de la cinstitul comis. Să încep slujba dis-de-dimineaţă? Pînă ce ajunge măria sa la Timiş, eu am gătit.

— Asta nu-i rău.

— Aşa am să fac. Dar cum rămîne cu dascălul? El ceteşte cazania sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena. Ceteşte rar şi se lăfăieşte între slovele lui. Leturghia mea sîrbească pot s-o spun cît de repede, oamenii se gîndesc la ale lor, nici nu le pasă. Dar cazania, fiind moldovenească, o ascultă. Iar Pamfil mai înfloreşte şi el şi se uită încrucişat la oameni, cînd îi ameninţă cu osîndele iadului. Cazania unor sfinţi împăraţi nu se poate să fie decît lungă. Mai pune şi sporul dascălului. Aşa că eu m-am gîndit aşa.

Oameni buni, zic eu către popor, frumoase fapte de mirare au săvîrşit sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, precum aţi auzit anul trecut, la praznicul sfinţiilor lor; însă din acel an pînă în acest an sfinţiile lor n-au mai săvîrşit nimic; duceţi-vă cu pace la casele voastre şi ieşiţi apoi întru întîmpinarea lui Vodă. Cînd s-a mai afla de vreo faptă de-a sfinţilor pe care-i prăznuim azi, să n-aveţi nici o grijă, căci v-o spun eu. Ce zici, jupînească Ilisaftă?

— Ce să spun? Despre ce-i vorba?

— Despre sfinţii Împăraţi. E bine să fac astfel?

— E bine, părinte Dragomir; ziua de mîni e o zi grea pentru mine. Unul din claponii tăiaţi l-am oprit, ca să-l gătesc eu cu mînile mele, mîni la amiază. Nici un bucătar pe lumea asta nu ştie să facă ce ştiu eu dintr-un clapon; o mîncare de i-a plăcut foarte mult lui Mavrichie împăratul de la Bizanţ, încît a dat caftan de boierie bucătarului său. De la acel boier al lui Mavrichie, care s-a făcut monah la Aton, a rămas ştiinţă în sfînta mănăstire Zografu despre clapon cu vin, opărit cu unt; şi din stareţ în stareţ, s-a păstrat învăţătură la Zografu; iar părintele meu, care-a fost hagiu de la Sfîntul Munte, a plătit trei galbini învăţătura la cuhnia stăreţiei de la Zografu. Aşa am să fac, ca să mă ţie măria sa minte.

— Vine la amiază?

— Cine?

— Întreb, jupînească Ilisaftă, dacă vine măria sa la amiază?

— Vine la amiază.

— Atuncea am scăpat şi eu; şi-am să fac cu cazania precum am spus. Binecuvîntată să fie această casă. Eu mă duc; acuşi se zăreşte de ziuă.

Părintele se duse, bătînd cu cîrja în pămînt, sub streşina teilor. Comisoaia Ilisafta se întinse în lungul divanului, pe lîngă perinile de părete, strîngînd pe sine scurteica de vulpe. Căscă o dată prelung, aşteptînd pe comis. În cuprinsul întregii gospodării se făcu tăcere. Dumneaei căzu într-un somn adînc, părea că nici nu răsuflă.

Trîmbiţară cucoşi la poieţile din dosul saraiurilor; alţi cucoşi de departe, din sat, răspunseră, ca o muzică stinsă. Comisul veni cu pas moale, trecu, suflă în făclii; se întoarse cu o pocladă, cu care acoperi pe soţia sa; intră iar în casă şi-şi căută culcuşul din iatac. Se bucură că-i singur şi-n tăcere. Ornicul cel mut arăta al şeptelea ceas al nopţii.

Cum înfloriră zorile în răsărit, săgetînd lumină trandafirie prin

geamul deschis, comisul Manole tresări, ca şi cum i-ar fi pus cineva mîna pe umăr şi i-ar fi şoptit cuvînt la ureche. Dormise îmbrăcat. Îşi strînse mai bine pe el curelele şi păşi întăi la chilia lui Ionuţ. Mezinul nu mai era în aşternut; trecuse pe la el Simion şi-l luase cu sine. Se întoarse să vadă ce face jupîneasa Ilisafta pe divanul ei. Nici n-avu nevoie să ajungă pînă la pridvor. Îi auzi glasul în altă parte a casei, la cuhnii. Paserile din fundul ogrăzilor începură a face larmă. Slujitorii fugeau de colo-colo şfichiuiţi de poruncile comisoaiei.

Jder comisul găsi vreme să-şi stropească obrazul cu apă neîncepută de la fîntînă. Socoti să nu mai prăpădească vremea trecînd în casă la icoane. Se închină de acolo de unde era cătră răsăritul soarelui. Îşi scutură pletele cărunte şi le potrivi cu degetele răşchirate pe după urechi, îşi potrivi şi cuşma deasupra. Fără să aştepte de la el glas, numai după căutătura-i nemulţumită, slujitorii robi cunoscură că trebuie să-i aducă cu cea mai mare grabă calul înşăuat. Cum i-l aduseră, Jder bătrînul se aburcă în şa cu destulă uşurinţă pentru cei cincizeci şi cinci de ani ai lui. Slujitorii îi legară pintenii, îi trecură la pumnul drept harapnicul; alergară la porţi; călăreţul zvîcni printre ei cînd abia desfăceau canaturile.

Îndată ce ieşi din dumbrava de tei în pajişte, se arătă apa Moldovei sticlind în vale, cătră răsărit. La asfinţit suia trăgănat un deal lung, pînă departe sub pădurea de brad. În acea întindere se alegeau ici şi colo tăpşane, unde erau clădite grajdurile de bîrne pentru cele cinci sute de iepe ale Domniei. În vara asta, lucrătorii pregăteau lemne pentru alte clădiri. Ceairurile prăsilei acelor cinci sute de iepe domneşti erau închise cu garduri de răzlogi. Comisul sui în fugă la mînzi şi la strîjnici. Cînd ajunse la închisoarea tretinilor, găsi pe Simion cu Ionuţ. Îşi lăsaseră fugarii înşăuaţi afară; săriseră la căluţii de trei ani, chemîndu-i pe nume, cercetîndu-i şi luptîndu-se cu ei. Vînt, al treilea harmasaraş alb cu ţintă neagră, fecior al lui Catalan, pe care cei doi fraţi îl pregăteau pentru războaie viitoare ale măriei sale, se bătea cu Jderul cel mititel, sărind în două picioare şi amenînţîndu-l cu copitele de dinainte. Coama-i era retezată; coada îi era tunsă în scări. Făcînd dintr-o dată o copcă într-o parte, Vînt ocoli pe Simion, dîndu-i îndărăt o lovitură de berbece. Feciorul cel mai mare al comisului îşi stăpîni cuşma, ca să nu-i cadă din cap; în acelaşi timp, repezind îndărăt braţul drept, încleştă pe tretin pe după gît ca într-un arc, stăpînindu-l. Nechezînd subţirel, căluţul

se supuse. Jderul cel mititel veni şi-l mîngîie pe ochi.

La zăvoarele porţii, Jderul cel bătrîn rîdea pentru întîia oară în acea dimineaţă, în barba-i mare. Dar cum îl văzu pe Simion că se întoarce, îşi stăpîni veselia şi tuşi gros.

— Jupîne Simioane, comis al doilea, vorbi el aspru, cunoşti obiceiul măriei sale cînd binevoieşte a veni la Timiş.

— Cunosc, cinstite comise. Să fii domnia ta fără de nici o grijă. Am fost ieri pînă sus în pădure, la casa de ape; şipotele curg bine la toate grajdurile şi închisorile. Păzitorii, ca totdeauna, fiecare la straja la care-i rînduit.

Simion Jder urmă a-şi da samă cătră comis de toată buna rînduială a hergheliei. Paza mai cu samă era dintre cele mai tari. Străjerii erau ca nişte oşteni, ştiau să audă şi să vadă, însă uitaseră întrucîtva să vorbească. Aveau poruncă să nu sufere nici un obraz străin pînă la bătaia săgeţii. Noaptea, repezeau suliţa ori furca în fiară ori om care nu dădea glas cunoscut. Felul vieţii şi purtării lor era ca cel al ciobanilor din munte; purtau glugă şi strai alb, vara; iarna, dormeau pe omăt, învăluiţi în tohoarcă. În preajma focurilor lor dormitau cîni. De cînd nişte castelani şi soli leşeşti, veniţi să dreagă pacea, poftiseră să vadă aşezămîntul de la Timiş, Ştefan-Vodă poruncise ca să se facă paza şi mai cu grijă. Se dusese faima nu numai la leşi, ci şi-n alte hotare despre meşteşugul întocmit de însuşi Vodă în acel loc din ţara sa. Erau nişte rînduieli pe care măria sa poftea să le ţie tainice, în ceea ce priveşte timpul cînd se dă drumul harmasarilor la iepe; cum trebuie să fie văzduhul şi luna şi ce ierburi înflorite în ceairuri; cum să fie casa harmasarilor şi a iepelor; cîtă apă să curgă din cişmele, cît fin să fie în iesle, ce hrană să dai mînzului şi ce grăunţe tretinului. Mai erau şi altele multe pe care le ştia Jder bătrînul. Mai ales era de mirare oamenilor care nu ştia ce-i acolo, că stau caii în case. Deci castelanii şi solii nu putuseră veni la Timiş.

— Eu vă dau voie cu dragă inimă, le-a spus zîmbind măria sa, dar se împotriveşte Manole Păr-Negru, stăpînul acelui loc.

De doisprezece ani de cînd stătea acolo stăpînă, nici jupîneasa Ilisafta nu dobîndise învoire să intre şi să vadă anume ce şi cum. „Opreliște pentru muieri, rostea cu îndărătnicie Jder bătrînul porunca. Eu cu dragă inimă ţi-aş da voie, jupîneasă Ilisafta, dar se împotriveşte măria sa.” Încercase în două rînduri jupîneasă Ilisafta să pătrundă în acele locuri în lipsa comisului; dar cînii n-o cunoşteau şi slujitorii armaţi păreau chiori; puneau

mîna pe săgeată şi încordau arcul. Era şi asta o mare amărăciune a domniei sale.

Mai era şi alta. Jder bătrînul se arăta duşmănos de un timp către Simion. Îi grăia ca unui slujbaş străin, cu care n-ar fi avut vreo legătură de sînge. Bătrînul poruncise feciorului său mai mare însurătoare şi Simion se împotrivise. Comisului Manole îi trebuie numaidecît nepot, se mira crescîndu-şi ochii în cap comisoaia Ilisafta; nu poate dormi noaptea pînă ce n-a şti că are să aibă un nepot.

Ionuţ e prea crud. Dămian umblă fără încetare cu neguţătoriile lui la Liov şi la Cetatea Albă; de la Liov se duce şi la Varşava şi la Danţig; aşa că el nu-şi poate lua soţie pînă ce n-a face pîntece şi nu s-a aşeza pe săculeţele lui de galbini.

Însurat e numai Cristea, vistiernic al doilea la ţinutul Neamţului. Are curte frumoasă dincolo de apa Moldovei. Slujitorii şi bielşugul îl împresoară; a fost cel mai cu noroc dintre toţi feciorii lui Manole Păr-Negru; a luat şi nevastă cu mare zestre, pe Candachia, fata lui Anton Buzdugan de la Bîrlad. I-a dat Buzdugan miresei, pe izvod scris şi pecetluit, două moşii pe Ialan şi una pe apa Racovei; blăni şi straie, tacîmuri de argint şi giuvaeruri. Însă din însoţirea aceasta încă n-a ieşit nimic.

Părintele Nicodim ieromonahul, care a fost cîndva Nicoară, rămîne sterp şi întristat pînă la isprăvitul zilelor lui.

Deci să se însoare Simion. Un bărbat de treizeci şi cinci de ani, care începe să aibă la tîmple fuioraşe de năgară, aproape flăcău tomnatic, cel cu înfăţişare mai fudulă dintre toate odraslele lui Păr-Negru, ar fi cel mai nimerit să agonisească moştenitori cît s-ar putea mai curînd curţii de la Timiş. Căci viaţa omului e scurtă; în primejdii ne trecem zilele şi nopţile; mîni poate sufla un spulber; toţi se risipesc în toate părţile şi cad; Dumnezeu îngăduie să se ridice din furtună acea floare tîrzie.

— Eu tot nu cred, jupîne al doilea comise, mormăi neprietinos bătrînul Manole, că toate sînt în bună stare; în ziua de azi nu mai poţi avea încredere în nimeni; singuri trebuie să ne ducem să vedem şi să punem mîna.

— Am văzut toate singur, cinstite comise.

— Se poate. Dar dacă măria sa trece şi numai îl vezi că încruntă din sprînceană? Aşa-i că atuncea simţeşti pe dumneata cămeşă de ghiaţă? Tu ce stai acolo şi te holbezi, Jder cel mititel? Du-te repede şi-ntr-o bătaie de bici să fii aici înapoi cu Gheorghe Tatarul. Am să vă pun eu pe voi amîndoi la o treabă. Te-ai dus?

— M-am dus, tuţă.

— Nu te văd sosit înapoi. Ce-ai să faci domnia ta, jupîne Simioane al doilea comis, urmă Jder bătrînul întorcîndu-se spre fiul său cel mai mare, ce-ai să faci dacă măria sa are să poftească să-ţi vadă soţia? Căci măria sa de mult ştie de mîhnirea mea şi acuma n-are să mă vadă mai vesel.

Simion ridică din umeri, uitîndu-se încolo departe, pe pădurea de brad. Avea mare asemănare în înfăţişare cu părintele său. Era tot aşa de supărat şi îndărătnic ca bătrînul. Cînd clipea, îi tresărea şi blăniţa de jder de la coada ochiului stîng.

— Nu ştiu ce are să spuie măria sa. Are să afle că-s tot holtei şi gata.

— Are să-ţi poruncească iar.

— Am să caut să mă supun. Dacă voi putea, cinstite comise.

Era o înmlădiere ameninţătoare în glasul acela blînd. Bătrînul tuşi înăbuşit şi-şi bătu tureatca ciubotei cu harapnicul.

Jderul cel mititel se întorcea călare pe pagul lui, cu mare repeziciune. După el, pe un buiestraş bălţat, care venea lin cu urechile culcate pe spate, urma cel căruia-i zicea Gheorghe Tatarul. Era un tatar adevărat, pripăşit de multă vreme între moldoveni şi creştinat din tinereţă. Scund, spătos, cu umerii obrajilor ieşiţi şi cu pleoapele numai pe jumătate deschise, cu pielea obrazului lucie şi smeadă şi cu mustaţa rară – părea cu adevărat atunci sosit din pustie. Însă purta straie moldoveneşti şi era cu inimă curată oşteanul lui Hristos. Şi mai ales era omul cel mai de credinţă al comisului, între toţi acei slujitori de la Timiş.

Băiatul şi Gheorghe Tatarul descălecară. Comisul se întoarse spre ei.

— Vreau să înţeleg de la voi, porunci bătrînul, cum facem ca să aibă şi măria sa vînat dacă pofteşte şi să-mi fie la vreme, întru întîmpinarea măriei sale, vistiernicul Cristea?

— Om aduce şi vînat şi pe bădiţa Cristea, îl încredinţă cu voie-bună Ionuţ, uitîndu-se cu ochi îndulciţi şi spre Simion.

— Ştiu eu că dumneata te arăţi gata la orice, îl mustră comisul; însă una-i vorba şi alta fapta. Soarele nu ne aşteaptă, acuşi se suie la prînzişor. Văd venind şi pe starostele Nechifor Căliman. El are caraule înşirate pînă în Branişte ca să deie veste de pornirea alaiului. Măria sa porneşte. Cum vă duceţi, cînd vă întoarceţi?

— Măria sa nu porneşte decît după sfînta leturghie, băgă de samă Simion.

— De unde ştii dumneata? se întoarse dîrz bătrînul.

— Nu era greu de ştiut. Mi-a spus şi băietul.

— Acest băiet e dumnealui Ionuţ Păr-Negru şi e rînduit să fie copil de casă al măriei sale.

— Să fie sănătos. Mă pot lipsi de dînsul.

Jderul cel mititel îi făcu dintr-un ochi, din partea cu pata de perişor, şi-şi scoase cătră el limba, apoi îndată şi-o înghiţi, cînd bătrînul se răsuci spre el.

Bătrînul staroste Nechifor Căliman se oprise şi întrebă cu mirare:

— Care-i acel boier al măriei sale despre care se vorbeşte?

Comisul Manole arătă cu barba spre copil.

— Ptiu, drace! se veseli starostele vînătorilor. Acu te-ai suit în sus, mînzule, şi mai alaltăieri îţi mîncau raţele din buzunar.

Jderul cel mititel se zvîrli mînios în şa. Tatarul se zvîrli şi el ca să-l urmeze.

— Unde vă duceţi, oameni buni? răcni comisul.

— Mă duc să împlinesc porunca domniei tale, îşi aruncă Ionuţ răspunsul peste umăr.

— Mai întăi şi mai întăi să-l trezeşti pe vistiernic din somn, răcni comisul. De ce-mi ruşinezi feciorul? se întoarse apoi el cu prietinie spre bătrînul Căliman. Ce este? Înţeleg că ai a-mi spune ceva.

— Am a spune, cinstite comise. Trebuie să asculte şi jupîn Simion.

Bătrînul Jder se întoarse ploconindu-se cu ţeremonie:

— Jupîne al doilea comis, binevoieşte a pofti la sfatul nostru.

Pe cînd starostele Căliman spunea cu taină ce avea de spus, împungînd cu nasul cînd spre Jder bătrînul, cînd spre Simion Jder, Ionuţ fugea cu tatarul după el, întorcînd din cînd în cînd capul peste umăr, îndărăt, bănuind ce poveşti putea să înşire starostele vînătorilor. Iar îi era inima îndoită de presimţiri urîte. Tatarul îl urma tăcut şi cu luare-aminte, după obiceiul lui.

Întîrziară puţină vreme la curte, ca să sloboadă din lanţuguri cînii şi să scoată din cuşcă eretele. Fecioraşul se feri de glasul comisoaiei Ilisafta care suna fără întrerupere la cuhnii. Cînd dumneaei simţi prin ţigănci sosirea lui, el cobora la vale în fuga calului, spre zăvoiul Moldovei. Ridicîndu-şi în sus braţele şi pocnind palmele una de alta, comisoaia îl urmări cu mirare din cerdac pînă ce-l pierdu din vedere.

Aşezarea vistiernicului Cristea Păr-Negru nu era mai

depărtată decît o fugă bună de cal. După o fugă bună de cal, stăteai uitîndu-te la ea, căci era aşezată dincolo de apa Moldovei. Tatarul fu nevoit să chiuie ca să înştiinţeze podarul, care era cu podul umblător la celălalt mal. Dintr-o pricină cu totul necunoscută, podarul întîrzia în bordeiul lui. Tatarul îşi aruncă privirile spre luncă, de unde Jderul cel mititel, înainte de a descăleca, îi făcuse semne de mare grabă. Mai chiui o dată. Apoi îşi repezi buiestraşul bălţat la deal în prund şi dădu cu el prin apă de-a dreptul.

Ajunse şiroind de apă dincolo şi grăbi la curtea lui Cristea Jder. Se vedea uşor că ajunge într-un loc îmbielşugat şi dezmierdat. Robii şi slujitorii se prăjeau la soare, ca într-o zi de sărbătoare ca aceea. O trăsură de modă leşască aştepta la scară, cu patru cai înhămaţi doi cîte doi. Coşul acelei căruţe scumpe, vopsite verde, era atîrnat de leuci în legături de curele, ca să aibă legănare şi să nu zdruncine la mers. Caii aveau hamuri lustruite de piele. Vizitiul care ţinea hăţurile pe capra căruţei purta mintean scump cu ceaprazuri. Cîte-un paic stăpînea jos fiecare păreche de cai.

Tatarul cunoştea toate acestea. Nu se opri la vorbă cu slugile. Se zvîrli din şa şi năvăli în pridvor, stropind apă de pe îmbrăcăminte şi încălţări.

— Vai de mine! Ce este? strigau ţigăncile răsărind din lenea lor şi năvălind după el.

— Unde-i jupîn Cristea? întrebă tatarul.

— Boierul se găteşte să iasă întru întîmpinarea măriei sale.

— Unde-i?

— Unde poate să fie decît în casă?

— Daţi-vă la o parte! strigă slujitorul înotînd printre ele cu braţele, ferindu-le şi făcîndu-şi loc.

Îi ieşi întăi întru întîmpinare cu deosebită măreţie jupîneasa Candachia. Era o boieroaică tînără, vestită pentru frumuseţea ei. Avea păr bălai, meşteşugit pieptănat, cu cîrligele şi ineluşe. Îşi pusese numai un abur de rumeneală în obraji şi cîte puţintel roş la sfîrcul urechilor unde-i atîrnau inele de aur. Îşi înegrise şi sprîncenele cu funingine, ca să-i pară ochii mai albaştri.

Privi de sus, cu mirare, îndrăzneala slujitorului de la Timiş. Întăi nu-l cunoscu de loc, apoi îşi aduse aminte de el.

— Am venit cu poruncă de la dumnealui cinstitul comis! strigă Gheorghe Tatarul, ca să-l audă şi boierul, mai dinăuntru.

— Bine. Ai venit. Aşteaptă.

— Nu se poate s-aştept, măria ta. Trebuie să vă ridicaţi şi să porniţi. Într-o mică de ceas măria sa Vodă poate veni la Timiş şi nu vă găseşte. Afară de asta a căzut jos, de mare spaimă, jupîneasa Ilisafta.

— Vai de mine! cum se poate! Soseşte măria sa şi noi nu sîntem acolo? tresări jupîneasa Candachia scuturîndu-şi în dreapta şi-n stînga inelele de la urechiuşi. Cristea! Cristea!

— Ce este? întrebă un glas gros şi trăgănat dinăuntru. Dau tatarii?

— Nu toţi. Numai unul. Cel de la Timiş. A căzut jos soacră-mea Ilisafta şi moare. (Să ferească Dumnezeu şi să mă ierte pentru minciună, îşi stupea, pe furiş, în sîn, Gheorghe Botezatu Tatarul.)

— Care comisoaie? întrebă, năvălind din fund încă neîmbrăcat întreg, vistiernicul.

— Mama dumnitale! Nici nu este alta! strigă cu înfricoşare jupîneasa Candachia. Dacă nu moare, are cine mă împunge cu felurite vorbe, că toate femeile din lumea asta au fost de faţă şi numai eu am rămas întîrziată. N-am fost vrednică s-ajung la mănăstirea Neamţu, nici batîr la Timiş. Putem să ne uităm de aici cum umblă alaiul, dar de făcut drumul pînă acolo nu ne învrednicim. Căci domnia ta de ieri ai început a te foi şi a te găti şi nici acuma n-ai isprăvit. Ieri dimineaţă a fost trăsura la scară şi a stat pînă într-amurg. De două ori au scos slugile caii, ca să-i adape şi să-i hrănească. Acuma, de la răsăritul soarelui, trăsura iar e la locul ei. Iar dumneata te plimbi de colo-colo, cu socoteli şi gînduri, grăind singur.

— Nu găsesc brîul cel de matasă pe care mi l-a dăruit Dămian.

— Este acolo. Uită-te dumneata bine, la capătul patului. Ţi l-am pus de ieri.

— Cine spune că a căzut mama?

— Spun eu, măria ta; am auzit strigăt mare de primejdie. Tare te rog pe măria ta să-ţi pui contăşul şi să-ţi încingi sabia. Să aibă vreme să te ierte.

— Dar din ce pricină i-a venit, mă rog dumnitale? se miră cu ochii holbaţi al treilea fecior al lui Jder, frumos îmbrăcat, bine hrănit şi falnic.

Era cel mai gras dintre toţi. Se învîrtea în loc căutînd ce-i lipsea.

— Aşa faci domnia ta totdeauna, vistiernice, lepădă spre el,

cu palma întoarsă, vorbe amărîte, jupîneasa Candachia.

E adevărat că, umblînd în toate părţile ca să caute şi să aducă, plutind cu mînile întinse, ducîndu-se şi venind, era mai însufleţită şi părea mai frumoasă. În sfîrşit vistiernicul trecu pragul şi se sui cel dintăi în trăsură, făcînd-o să se legene şi să geamă. Jupîneasa Candachia se grămădi alături de el. Gheorghe Botezatu se repezi călare ca să scoată din bordei pe podarul cel surd. Cei patru cai porniră cu mare repeziciune; dar la cea dintăi înfundătură a drumului, jupîneasa Candachia dădu strigăt de spaimă.

Acesta era unul din năcazurile mari ale vieţii sale. Nu putea călători fără spaimă şi strigăt în trăsură. Cu multă greutate şi stăpînindu-şi suspinele, călători pe podul umblător la celălalt mal. Se înfricoşa să nu se ducă înainte, pe nahlapii iuţi ai acelei ape de munte. Pe urmă se tîngui că stă căruţa la celălalt mal, pînă ce trec, pe pod, şi caii. După ce caii fură înhămaţi, urmară aceleaşi suferinţi vorbite şi strigăte pînă în deal la Timiş. Tatarul se făcuse nevăzut. Din urmă îi ajunse Ionuţ cu prepeliţi atîrnate de oblînc. Feciorul cel mic al lui Jder ţinea minte taina aflată de la starostele Căliman, că din tot vînatul Ţării Moldovei – păr şi pană – măriei sale îi place mai cu osebire prepeliţă, învălită în slănină afumată şi friptă în ţiglă de jăratic de fag. Deci voia să-şi pregătească el singur intrarea de curtean în voia bună a stăpînitorului.

Capitolul VI

Se vede ce mai spune jupîneasa Ilisafta şi cum se găteşte un ospăţ domnesc sub streşina pădurii

În vremea asta jupîneasa Ilisafta găsise o clipă de răgaz ca să-şi desfacă de pe dumneaei o parte din straiele de deasupra, să se aşeze pe un scăunel, în iatac, în faţa oglinzii şi să se lese în mîna nanei Chira, cămărăşiţa dumnisale şi ţiganca dumnisale de taină.

Acel odor scump de la părinţi, trecut în foaia de zestre, nu era prea mare; abia îşi putea vedea în el obrazul. Era un bun tovarăş de pribegii şi suferinţi, care-i arătase cîndva strălucita dumnisale frumuseţă de la douăzeci de ani. Acuma îi răsfrîngea ochii obosiţi, însă o pieliţă a obrazului încă subţire şi moale.

— Cred, nană Chiră, vorbea cu mulţămire comisoaia, că

puţine jupînese – vorbesc mai ales de cele tinere –, pot să se laude c-un obraz ca al meu.

— Puţine. Ar trebui să se laude măcar jupîneasa Candachia, nora măriei tale, dar nici dumneaei nu poate.

Vorbind, Chira cămărăşiţa dădea ocol scaunului, purtîndu-şi degetele răsfirate în jurul acelui cap boieresc, scump cel puţin cît şi oglinda de Veneţia. Roaba era cu douăzeci de ani mai în vîrstă decît stăpîna (era trecută şi ea în foaia de zestre) şi avea obrazul cu pieliţa neagră la fel de subţire ca al comisoaiei. Nu îndrăznea să arate asta prin vorbe; dar jupîneasa Ilisafta îi zărea din cînd în cînd un colţ al feţei în oglindă.

— Nimeni din ziua de azi, Chiră, băgă de samă jupîneasa Ilisafta, nu mai ştie ce ştiau cei de demult. Apa cu care mi-ai spălat totdeauna obrazul, dimineţile, o cunosc puţine femei. Ai jurat să n-o spui. Fete, noi n-avem la casa noastră. Aşa că are să rămîie neştiută, să nu se mai bucure nimeni de ea.

— Poate or mai fi fiind unele muieri care vor fi aflat-o din altă parte, zise cu îndoială Chira. Apă de mătăciune, făcută cu omăt din luna lui mărţişor. Te miri cum or fi aflat din spusele oamenilor de demult, căci se găsesc destule neveste viclene. Numaicît nu cunosc descîntecul care trebuie să însoţească strecuratul fierturii.

Grăind, roaba muia postavul alb în apa de mătăciune şi freca cu grijă obrazul stăpînei ei, mai ales în locurile unde pielea era mai încreţită, la coada ochilor şi sub bărbie.

— Nu mai departe decît acu cincisprezece ani, cînd eram în pribegie cu comisul în Ţara Muntenească, urmă jupîneasa, se dusese vestea la curtea lui Vlad-Vodă despre o frumuseţă de la Moldova. Acea frumuseţă era Ilisafta lui Păr-Negru. Cînd m-am dus apoi cu comisul şi am stat un timp la Cetatea Dîmboviţei, rîdeau unii din boierii munteni şi sfătuiau pe comis să se teamă, căci, simţind turcii din olatul Dunării că se găseşte aşa lucru de preţ aproape de dînşii, or trimite oşti să bată Cetatea, ca să-l dobîndească. Ehei, Chiră, dacă nu s-ar fi întîmplat să aibă măria sa Vodă Ştefan dragoste pentru comis ca pentru un prietin şi milă ca pentru un slujitor credincios, cine ştie ce-ar fi fost!

— Asta-i cunoscut de noi, oftă ţiganca. Dar mai bine stăpînă la locul dumnitale, decît să muşte Domnia din măr şi pe urmă să-l arunce la marginea drumului.

— Aşa li se şi cuvine, Chiră, celor care n-au a cătare minte. Am fost cu credinţă şi cu dreptate comisului o viaţă, ceea ce nu

se poate spune despre dumnealui. Fiind parte bărbătească şi avînd dumnealui atîtea strădanii, l-am iertat. Ce-aş putea însă spune eu despre o noră a mea, căreia îi sticlesc ochii ca unui demon, cînd i se arată înainte obraz domnesc? Încaltea dacă ar umbla îmbrăcată cuviincios. Dar aşa, straiele ei, şi juvaerurile ei, şi părul ei pe care-l scoate la vedere, ca şi cum ar fi încă fecioară, toate-s tocmai ca la curtea crăiască de la Varşava. Să fiu eu în locul măriei sale, aş da poruncă jupîneselor moldovence să fie mai cuviincioase. Eu porunca asta n-o pot da, însă de brăzdat o brăzdez, cînd îmi vine dumneaei la îndămînă. Se mai socoate şi frumuseţa lumii, decît îţi vine să crapi cînd o auzi. Anţărţ, s-a aşezat drept în priveliştea măriei sale şi îşi înturna obrazul cînd la dreapta, cînd la stînga, ca să i să vadă cerceii de aur. Parcă Vodă n-ar avea alte gînduri şi alte griji! Măria sa umbla atunci în sfaturi ascunse cu unii boieri şi căpitani, căutînd trecătorile munţilor şi pregătind ce ştia măria sa pentru războiul care a fost mai pe urmă, cu Matiaş-Crai. Ce să spun? În noroacele oamenilor este o anumită rînduială, precum spunea tatăl meu, şatrarul Mirăuţă, Dumnezeu să-l odihnească. Unii oameni, spunea dumnealui şătrăresei Ilinca, pe cînd eram o copiliţă şi trăiam la Drăgoteni; unii oameni au asemenea noroc în viaţă, încît stai şi te minunezi. Orice ar face, toate le merg din plin. Pot fi leneşi, pot fi proşti, treburile lor înfloresc. Îs urîţi şi se bucură de dragoste. Cad jos pe drum drept şi găsesc o pungă cu galbini. Fiecare om are un urs al său. Acela are rînduială să umble şi să lucreze pentru omul lui. Cel norocos are un urs slab şi ogaratic – căci acel urs umblă, caută, se străduieşte şi se sfarmă pentru domnul său, ca să le aibă toate de-a gata şi să-i iasă în plin; pe cînd cel fără noroc are un urs leneş, care toată ziua şade la umbră de smeură şi se sparge de gras. Aşa, uitîndu-mă eu la unii şi la alţii, văd că lui Cristea al meu şi jupînesei sale Candachia le merg toate uşor şi îmbielşugat. Ştiu ce fel de urs au: numai pielea şi ciolanele; geme şi gîfîie întru mare strădanie; pe cînd al lui Simion doarme la umbră şi mîrîie din cînd în cînd alungind cu laba muştele. Ce va fi avînd acest fecior al meu, pe care l-am ţinut cu mai multă dragoste la sîn, fiind întîiul rod de dragoste; ce va fi avînd de-i merg toate cu aşa de puţintel spor? La dragoste nu i-a mers; în boierie nu s-a îmbulzit şi a poftit în genunchi pe măria sa ca să-l lese al doilea comis aicea, la Timiş. Negoţuri nu se pricepe să facă. Chimirul i-i totdeauna spart, aşa că nu se ţine în el un galben. N-are alt dar decît al băuturii de vin, întru care

într-adevăr e vrednic. Precum spune el singur, vinului nu i-i dat să-l bea orice slăbănog. Îmi vine uneori să pun argaţii să împletească harapnice şi să pîrlească ţepuşe: să caute ursul cel leneş care trăieşte pe aici prin preajmă, să-l puie pe fugă şi să-l iuţească. Aşa s-ar schimba treburile poate şi pentru Simion. Despre părintele Nicodim nu mai spun nimic; pe acest copil al doilea al meu l-am prăpădit; iar ursul lui trebuie să fie şi el monah tot la Neamţu: de gras ce este nici nu poate ieşi pe uşa chiliei. Cu Dămian treaba merge într-alt fel. Umblă şi el, umblă şi ursul lui dînd din colţ în colţ; agoniseşte şi el, agoniseşte şi ursul; amîndoi îs slabi şi nu mai ostenesc adunînd dobîndă. Aş putea spune că şi pe acesta l-am prăpădit, căci umblă mai mult în Ţara Leşască. Mîni-poimîni are să-mi aducă o noră de prin străinătăţi, cu care are să trebuiască să mă înţeleg prin semne: mai mare ruşinea! Cît despre Ionuţ, văd că şi ursişorul lui începe a mişca.

— Dragă stăpînă şi jupîneasă comisoaie, se ploconi baba Chira, rînjind fără dinţi; bine le spui toate şi eu în vremea asta am isprăvit găteala. Fusta foşneşte pe trei rînduri de foi crohmolite. Pun pe gît horbota cea verde.

— Numaidecît. Asta o pun totdeauna, cînd vin obraze alese. Verdele trage privirea spre el. Deci măria sa se uită întăi şi întăi la mine şi eu mă închin cu mare sfială şi ruşine. Jupînesele din zilele de azi nu ştiu asta şi se arată cutezătoare. Îţi spun eu, nană Chiră, că de ce merge, de ce se strică lumea. Ies năravuri rele. Se face mai îndrăzneţ şi norodul de rînd. E vinovat întrucîtva şi măria sa, care cam caută în coarne mişeilor şi tinerilor. Zice că alege după putere şi vrednicie, ceea ce nu-i bine, căci atuncea cum rămîn neamurile şi dregătorii cei bătrîni?

— Asta şi mie mi se pare un lucru nepotrivit, încuviinţă Chira. Eu aş zice, dragă stăpînă şi jupîneasă comisoaie, să-mi dai domnia ta drumul să mă duc să văd ce face claponul pe care l-ai aşezat cu însăşi aceste cinstite mîni. Acuma freacă-le bine cu busuioc şi nu te mai apropia de cuhnie. Mestecă în gură o cuişoară. Îţi dau una; să ştii că au mai rămas aicea în răcliţă încă zece fire. Mărgăritarul cercelului din dreapta străluceşte mai frumos decît celalalt. Acu zic eu să binevoieşti a ieşi în pridvor şi a sta acolo în prag, căci s-aud trîmbiţile alaiului.

Într-adevăr, pe drumul cel mare treceau cu grăbire călăreţii din Branişte cu căpitanul lor, ca să aşeze tabără dincolo de apa Moldovei. Călăreţi rari se înşiraseră şi pe sub pădurea de brad, fugind spre apa Cracăului. Măria sa Ştefan-Vodă era vestit la un

ceas de cale, venind în pas cu puţini boieri în juru-i, şi privind cu bună-voie norodul aşezat în amîndouă laturile drumului.

Comisul era singur în capătul şiragului de tei, cu părintele Dragomir alături. La drum se buluceau gospodari din Timiş. Sufla un vînt uşor, care domolea arşiţa soarelui. La ceairuri, pe costişa depărtată, nechezau harmasaraşii. În păşunea de sub munte sună un bucium. În acel loc lăturalnic stătea singur Simion, cu slujitorii armaţi. El poate nici n-a avut vreme să îmbrace strai curat, pe cînd, în căruţa cu patru cai negri, de către vale, se vede venind semeţie şi straie scumpe.

„Unde va fi fiind Ionuţ?" se gîndea jupîneasa Ilisafta. Trebuie să fie şi el undeva în calea măriei sale. De acest mezin vioi are domnia sa mai puţină grijă decît de Simion. Pe lîngă urs, de pe laturi, are acest fecioraş în el singur clei şi miere.

Jupîneasa Ilisafta stă aţintită, ca să vadă dinspre munte o pajură plutind deasupra alaiului.

Şi acest Ştefan-Vodă, căruia nu-i zîmbise prea mult soarta în anii lui tineri, deodată a intrat pe o altă poartă a vieţii. Toate s-au prefăcut pentru el. Acuma are şi el o nălucă de urs care trebuie să fie, prin slăbăciune, spaima fiarelor celor mai slabe. Pe lîngă urs, se spune că ar fi avînd şi această pajură, care-l priveghează. Potrivit i-a fost crugul stelei lui de naştere, între Carul mare şi Şarpe, şi binecuvîntările monahilor din Sfîntul Munte au întors privirile lui Dumnezeu asupra sa. O asemenea binecuvîntare sfîntă i-ar trebui şi lui Simion.

De-un ceas de vreme stătea astfel comisoaia Ilisafta, aşteptînd în pragul casei sale, cu destulă grijă şi bătaie de inimă pe stăpîn. Trăsura vistiernicului Cristea se oprise în preajmă. Din ea coborîse cu măreţie jupîneasa Candachia. Prin partea cealaltă se dăduse jos şi Cristea, potrivindu-şi pe trupul mare cingătoarea de matasă.

Dintr-o dată se stîrni murmur de la mulţimea grămădită către sat. Comisul Manole Păr-Negru şi părintele Dragomir se mişcară înainte. Călăreţii tăiaseră pieziş calea, îndreptîndu-se spre aşezarea hergheliei domneşti.

Ionuţ sosi dintr-acolo gîfîind.

— Ce este? întrebă cu spaimă jupîneasa Ilisafta. De ce fugi aşa?

— Nu-i nimica, muţă; fărădecît măria sa a dat poruncă să treacă dregătorii măriei sale înainte la drumul Romanului; iar măria sa intră la herghelie să vadă mînjii din primăvara asta. De

asemenea binevoieşte să dea alte porunci pentru clădirile cele nouă, ca să le facă mai întinse.

— Cum se poate? îşi bătu comisoaia palmele. Aicea nu vine?

— Nu vine, muţă.

— Apoi eu îl aşteptam pe măria sa cu mîncarea aceea de clapon din care măria sa a mai mîncat, plăcîndu-i foarte mult, încît şi-a lins şi degetele.

— Să fii domnia ta sănătoasă, muţă, are cine mînca.

— Apoi doream să-l văd pe măria sa, să mă uit dacă a mai cărunţit.

— Ai să-l vezi. Are să se oprească şi are să se uite zîmbind la dumneata. Ia aşa are să-ţi facă din cap.

— Lasă, nu mă mai încînta tu pe mine cu vorbe. Un om, la vremea amiezii, nu trebuie oare să facă popas şi să ospăteze?

— Ba da, jupînească Ilisafta şi dragă muţă. S-ar putea spune că şi eu m-am gîndit la asta. Ş-am pus în ţiglă şase prepeliţi, învălite în frunze de tei. Trimete şi domnia ta c-un rob claponul în cratiţa lui. Acel rob încalică pe deşelate şi-l duce într-o fugă ţînînd sus cratiţa, pînă sub pădure. Iau şi eu, odată cu ţigla, colaci proaspeţi. Or apuca şi ceilalţi slujitori ce-or mai găsi şi vor duce la deal.

— Dragu mamei, să nu uiţi şi faţă de masă de întins pe iarbă. Să-ţi deie nana Chira toate. Eu atîta m-am trudit, încît nu mă mai mişc de-aici. Zadarnică mi-a fost silinţa, dacă nu mă pot învrednici să văd subt acoperişul meu pe măria sa.

— N-ai grijă, muţă, am să fac eu toate bine, spunînd măriei sale că toate sînt întocmite de domnia ta. Am să-i spun: măria ta, aceşti colaci, cum nu ştie să-i facă nimeni altcineva, sînt împletiţi de însăşi mînile comisoaiei Ilisafta. Mi-a făcut şi mie două pupeze. Una o dau măriei sale Alexăndrel-Vodă. Şi acest clapon, măria ta, de care mînca Mavrichie-împărat, este gătit tot de comisoaia Ilisafta. Numai aceste prepeliţi, cu mult mai puţin bune, le-a pregătit sluga supusă a măriei tale Ionuţ Păr-Negru.

Vistiernicul Cristea şi jupîneasa Candachia ascultaseră cu mare uimire acest schimb grăbit de vorbe.

— Atuncea noi cum rămînem? întrebă cu patos soţia aşa de frumoasă şi de gătită a vistiernicului.

Comisoaia o privi cu prefăcută milă.

— Vai, ce bine-mi pare c-ai venit la noi, dragă noră. De mirare este această rînduială care nu îngăduie femeilor să intre la ceairurile domneşti. Vistiernicul poate va găsi putinţă s-ajungă

acolo, o dată cu fratele său. Iar dumneata te vei nevoi să rămîi, ca să ne ţinem de urît una alteia. Să nu uiţi, Ionuţ, să spui măriei sale vorbele acelea, întocmai.

— Nu uit, muţă. Le-am înjghebat şi le-am cumpănit eu de mai nainte.

Vistiernicul stătu o vreme cugetînd, cu sprîncenele uşor încruntate. Apoi îşi mişcă spre maica sa înfăţişarea-i falnică. Glasul lui dulce semăna întocmai cu al mamei lui, cu deosebire numai că avea un ton mai coborît. În acel glas, în acea privire castanie, era un anumit farmec, la care se adăogeau şi vorbe rotunjite sunînd întrucîtva gol.

— Maică dragă şi jupîneasă Ilisaftă, grăi el venind la comisoaie, cuprinzînd-o de după umăr şi sărutîndu-i dreapta; pot să-i dau şi eu măriei sale lămuririle pe care le doreşti, ca să-şi aducă aminte de domnia ta, să dea din cap şi să zîmbească. Ce vorbe poate să rostească Ionuţ? În faţa unei asemenea straşnicii lui i se încleştă limba. Pe cînd eu, care am, precum se ştie, lăudat dar al vorbirii, am să-i mai spun altele măriei sale. Văzînd că-i plac mînjii şi harmasaraşii, am să-i laud – căci cu adevărat – am să-i spun eu măriei sale – Dumnezeu a dăruit omului acest minunat dobitoc, ca să scurteze căile, să treacă cu el ape fără poduri şi să bată războaiele.

— Potrivite vorbe, încuviinţă, zîmbind, jupîneasa Candachia. Le-ai mai spus cîndva măriei sale şi i-au plăcut.

— Am să i le mai spun o dată şi au să-i placă iar. Are să-mi dea iarăşi inel şi are să mă laude iarăşi. Căci eu cunosc taina cînd trebuie să le spun. Nici după întîiul pahar de vin, nici după al noulea; ci la mijloc, după al cincilea. Mă bucur, mamă, că nu ţi s-a întîmplat nimic. Aşa are năravul acel tatar Gheorghe Botezatu de mă sparie că te-ai bolnăvit, ori ai căzut, ca să sar cu spaimă şi să vin cu mare grăbire. Cu toate că ştiu că acesta-i un meşteşug al lui, totdeauna vin numaidecît.

— Faci bine, vistiernice Cristea; du-te şi cere cal de la Ionuţ, ca să ajungi mai degrabă. Eu rămîn cu noră-mea, fiind asta mare bucurie inimii mele. Rău îmi pare că măria sa ne ocoleşte, urmă comisoaia, poftind pe jupîneasa Candachia în pridvor. Mai bine i-ar fi şezut în locul acela pe divan, unde te-ai aşezat dumneata, decît să se ostenească prin soare şi să vorbească cu herghelegiii.

— Într-adevăr, aici e locul cel mai bun, încuviinţă Candachia, cuibărindu-se în colţul obişnuit al comisoaiei. Jupîneasă soacră, mi se pare că ţi-am luat locul, tresări ea cu grijă.

— Îţi şade bine în el şi dumnitale, o linişti jupîneasa Ilisafta, subţiindu-şi buzele. Să fii sănătoasă şi să ai noroc la toate, cum ai avut de vistiernicul Cristea, feciorul nostru.

Vistierniceasa îşi ascuţi şi ea limba, închinîndu-se:

— Mulţămesc dumnitale, jupînească soacră. Drept este că mai ales lui Dumnezeu avem a mulţămi, eu şi Cristea, pentru tinereţă şi avere. Vistiernicul poate are a mulţămi şi tatălui meu pentru trei moşii. Are a-ţi mulţămi şi dumnitale pentru darul vorbirii întru care îţi samănă.

— Dragă noră, tinereţele şi averile trec; darul de care vorbeşti rămîne pînă la bătrîneţă.

— E adevărat şi se vede asta, încuviinţă Candachia rîzînd plăcut şi scuturîndu-şi inelele cerceilor.

Jupîneasa Ilisafta nu găsi degrabă săgeata ageră de care avea nevoie în acea clipă; întoarse ochii holbaţi şi mînioşi către cămărăşiţă, care apăruse în prag.

— Ce este, Chiră?

— Nu-i nimic, stăpînă; fărădecît au năvălit tatarii, prădînd cuhnea, iar în fruntea lor era jupînelul Ionuţ.

Comisoaia se descreţi rîzînd. Pe cînd cele două jupînese începeau din nou să-şi treacă una alteia vorbe plăcute, măria sa intrase în aşezămîntul de la Timiş, cercetînd casele hergheliei, ceairurile şi păşunile.

Vistiernicul Cristea ajunsese la vreme. Lepădă către nişte slujitori frîul calului şi se alătură de alai, încercînd să străbată în frunte. Nu mai era cu putinţă. Erau, între el şi puţinii boieri din jurul măriei sale, patru rînduri de cîte cinci panţiri, care, fără să se întoarcă să vadă cu cine au de-a face, îl lepădau într-o parte cu umerii, ori pe unde năzuia să-şi facă loc.

De lîngă Vodă nu lipsea dumnealui Bodea, hatman şi portar al Sucevii. De asemeni, în stînga măriei sale, umbla Toma logofătul. În dreapta era Alexăndrel-Vodă, şi, îndată după Alexăndrel, comisul Manole. După rîndul acesta întăi urma starostele Nechifor Căliman.

Cel puţin dac-ar putea ajunge lîngă starostele vînătorilor! îşi făcea socoteală vistiernicul. Trebuie s-aştepte un prilej şi o desfacere a alaiului, la o întorsătură. Prilejul acesta nu întîrzie să se arate.

Mai înainte decît toţi, pe drumuşorul bătut de copitele tabunurilor, umbla comisul al doilea Simion, deschizînd porţile la grajduri şi zăvoarele la închisori. Slujitorii armaţi ai hergheliei

erau pretutindeni, dar nu se vădeau nicăieri. Apăreau numai după trecerea lui Vodă.

Unul din aceşti slujitori cu suliţă veni pe un drumuşor cotit la vistiernic şi-l pofti din partea comisului al doilea, care-l văzuse rămas stingher, să treacă înainte în calea măriei sale. Astfel Cristea se găsi îndată în preajma grajdului lui Catalan. Simion îi zîmbi şi-i făcu un semn de prietinie, apoi, luîndu-şi iar înfăţişarea obişnuită, deschise porţile casei scunde de bîrne, poftind pe Domn, însă trecînd el cu repeziciune înainte.

Canaturile clădirii rămaseră deschise; prin el, în urma lui Vodă, intră numai soarele; ceilalţi curteni se opriră afară. Alexăndrel-Vodă găsi în sfîrşit prilej să scape de strînsoare, cătră fumul de sub pădure, unde băgase de samă arătarea subţire a fratelui său de cruce Ionuţ.

Curtenii de afară luau aminte ce se petrece în umbra căsuţei de bîrne. Harmasarul alb întoarse capul spre lumină. Bătu de trei ori cu copita în pămînt, apoi avu un rîs moale. Domnul îl mîngîie pe frunte, după aceea puse în şoaptă cîteva întrebări comisului al doilea.

Fratele nostru Simion nu ştie să răspundă decît „da” ori „nu”, îşi făcea socoteala vistiernicul, cercînd a înţelege ce se spune înlăuntru. La Domn trebuie vorbă înfloritǎ, fără de care nu faci nimica. Mai degrabă grăieşte calul; pe cînd Simion al nostru rămîne neclintit. La domni şi crai, dimpotrivă, trebuie să arăţi obraz vesel; să ieşi înainte, să te închini cu grabă, să te bucuri de orice mişcare; tu însuţi să pari a avea în tine argint viu, chiar dacă eşti leneş din fire; aceasta-i datoria curteanului.

Măria sa a întors fruntea, fără să se mai uite la al doilea comis, şi a ieşit de la Catalan.

— Unde-i Alexandru-Vodă?

— E sub pădure, măria ta, la foc, cu soţiile sale mai tinere, a dat lămurire comisul Manole Păr-Negru. A dus acolo feciorul nostru cel mezin puţină gustare pentru măria ta. Te rugăm umilit, măria ta, eu şi jupîneasa Ilisafta, să cinsteşti bucatele noastre.

— A, acolo-i acel fecioraş pe care-l chiamă Ionuţ Păr-Negru?

— Întocmai, măria ta.

— N-am poruncit noi să fie adus la curtea noastră? să fie tovarăş lui Alexandru-Vodă.

— Ne bucurăm prea mult de mila măriei tale.

— Şi n-am poftit noi, jupîn Manole Păr-Negru, să găsim pe

acest al doilea comis al nostru de la Timiş întru altă stare decît acea în care se află?

— Sînt şi eu mîhnit, mărite Doamne, că fiul nostru cel mai mare încă n-a pus cununa de mire.

— Este vreo pricină? Să se apropie de domnia mea şi să-mi mărturisească. Îl văd vrednic în toate. Aş pofti să împlinească şi această poruncă a noastră.

Simion veni la porunca domnească tocmai cînd măria sa ajungea la focul de sub streşina pădurii, unde Jderul cel mititel şi Alexăndrel-Vodă se veseleau, părînd şi ei flăcări vioaie în blîndeţa primăverii.

Domnul îi privi un timp cu mare plăcere, apoi înaintă la pînza albă de in întinsă pe iarbă. Un fedeleş de vin stătea poponeţ alături, ca un pitic al tainiţilor pădurii, care anume luase acea înfăţişare, pentru petrecerea domnească. Coşuri şi cratiţi erau învălite cu ştergare.

Ionuţ se închină şi puse pe pînză două talgere de cositor. Găsi în coşuri şi două cupe. Descoperi cratiţa cu claponul gătit împărăteşte şi-şi spuse vorbele întocmai. De asemenea alte vorbe potrivite şi fără greş rosti, aducînd sub nasul domnesc prepeliţile împănate, în ţiglă subţire de lemn.

Vodă şi cuconul său se aşezară pe butuci de brad. Curtenii rămaseră în picioare, bucurîndu-se numai cu ochii de bucatele comisoaiei Ilisafta. Atunci îndrăzni Simion să iasă la lumină în vederea măriei sale.

Era cu capul descoperit. Avea în frunte deasupra ochilor un semn tămăduit de lovitură de sabie. Privea drept şi fără de nici o frică pe măria sa. Era vinovat, îl judeca vistiernicul, că nu se sileşte să zîmbească.

— Jupîne Simion Păr-Negru, zîmbi Domnul, zvîrlind la o parte osul de clapon de pe care rupsese cu dinţii carnea fragedă; eşti domnia ta bun să-mi spui pe cine ţi-ai ales? Am poruncit să te găsesc însurat.

— Măria ta, răspunse Simion punînd genunchiul stîng în pămînt, cu greutate fac ceea ce ai poruncit măria ta numai două tagme de oameni.

— Care, jupîne al doilea comis? Întăi osteneşte-te şi-mi toarnă vin. Fii cuparul meu astăzi. Ia credinţa şi apoi umple cupa. Să afle jupîneasa Ilisafta că m-am bucurat cît şi Mavrichie-Împărat de ceea ce mi-a trimes. Care sînt cele două tagme de oameni, jupîne Simion?

— Îşi găsesc cu greu soţie acei care sînt rînduiţi de Dumnezeu să fie stăpînitori noroadelor.

Domnul îşi încreţi fruntea. Era de mult văduv. Încă nu-şi hotărîse Doamnă.

— Ai dreptate, încuviinţă el. Şi care-i a doua tagmă?

— Îngăduie, slăvite Doamne, să dreg a doua cupă. Tagma cealaltă, măria ta, e cu mult mai umilită. N-are răspundere în faţa lui Dumnezeu, nici nu trebuie să facă jertfă după rînduieli întocmite. Din tagma asta sînt mişei ca mine, cărora le-a fost înjunghiată inima în tinereţă şi acuma urăsc partea femeiască.

Vodă Ştefan rîse, privindu-l lung. Simion îndrăzni să nu zîmbească. Asta nu plăcea de loc comisului celui bătrîn, iar cinstitele obraze boiereşti ce erau de faţă socoteau lipsită de înţelepciune asemenea purtare. Îndeosebi se mîhni Cristea de soarta fratelui său mai mare. Căci cu tot rîsul său plin de bunăvoinţă, Ştefan-Vodă putea fulgera în orice clipă o poruncă plină de asprime.

Măria sa, întinzînd iar cupa, primi vin din fedeleş şi bătu pe umăr pe Simion, ceea ce fu de mirare pentru boieri. Al doilea comis sărută mîna măriei sale şi se ridică în picioare. Atunci socoti Cristea vistiernicul că trebuie să treacă mai în lumină. Domnul îl văzu şi-l chemă la sine, ca să facă plăcere bătrînului său slujitor Manole.

— Domnia ta ai urmat o altă rînduială a vieţii, vistiernice.

Cristea Păr-Negru se supuse cu umilinţă, coborînd genunchii şi aplecîndu-şi fruntea.

— Da, măria ta. Ştiu că stăpînului nostru i-i cunoscută suferinţa anume a fratelui meu, de aceea măria sa se milostiveşte să-l ierte. Tagma aceasta, măria ta, nu mai poate avea dragoste decît cătră Domnul său, ceea ce este bine şi folositor măriei tale. Comisul al doilea Simion are soţie datoria lui şi prunci aceste minunate dobitoace pe care Dumnezeu le-a dat domnilor ca să găsească în ele repeziciune, desfătare şi putere.

Vodă se întoarse spre bătrînul comis:

— Sînt prea mulţămit, jupîne Manole, de acest fiu al domniei tale. A moştenit limbă dulce de la jupîneasa Ilisafta.

— Asta-i numaidecît, măria ta, se grăbi să încuviinţeze comisul, după care oftă, înegurîndu-se puţintel.

Capitolul VII

Ciudată veste din Ţara Leşească

După plecarea măriei sale, aşezările de la Timiş rămaseră ca-ntr-o destindere leneşă sub puhoiul de soare al primăverii. Era într-acel colţ de lume aşa cumpănă a văzduhului, încît toate păreau mai pline de farmec decît aiurea. Peste apa ca de gheaţă în mişcare a Moldovei, plutea o limpezime tot aşa de curată în care ciocîrliile dădeau slavă Domnului Dumnezeu suind şi coborînd pe trepte de cîntec. Spre răsărit, către valea Siretului, zarea avea ceva trandafiriu. Înspre apus, către munţii cei mari, dincolo de păduri de fag şi brad, înălbăstreau pîcle. De undeva, din pădure, din Piatra Corbului, se vedea în Pătru-Vodă şi Ceahlău. Tot de-acolo, către cîmpii, văzuse comisoaia Ilisafta Tîrgu-Frumos, amintindu-şi de tinereţea înfloritǎ a domniei sale.

De la pajiştile cu rîsuri în mii de feţe ale florilor, şi de la streşina pădurii de unde s-aud picurînd tălăncile în poieni depărtate, de la dumbrava şi gîrlele Moldovei, de la zburdăciunea lui de mînz fără grijă laolaltă cu harmasaraşii din acele ceairuri trebuia Jderul cel mititel să-şi ia bun-rămas; căci, după întorsul măriei sale la scaunul Sucevii, vistiernicul Cristea avea să-l ducă să-l înfăţişeze la curte. Puţinele straie şi arme şi îngrijirile fiinţii lui încă fără cumpăt rămîneau în sama lui Gheorghe Botezatu Tatarul, care-i era hărăzit slujitor, de către comis. În fundul ochilor lui stecliţi, mezinul păstra totuşi o bucurie ascunsă, deşi către părintele său şi fraţii săi se alinta cu păreri de rău.

Pulberile celei din urmă roate de panţiri, care se mişca în urma alaiului domnesc, se ridicau dincolo de vadul rîului, cînd jupîn Manole Păr-Negru se hotărî să întocmească în sfîrşit sfatul pentru care venise starostele Căliman. Poruncind Jderului celui mititel să nu coboare încă la curte, comisul pofti pe soţii săi la chilia lui Simion, în laturea grajdurilor celor mari. Acele clădiri ale iepelor acuma erau goale; toate mamele erau cu mînjii la iarbă fragedă, pe costişele din Valea Morii. La căsuţa comisului al doilea înfloreau dinaintea uşii deschise tufe de mintă pipărată şi alte cîteva buruieni cunoscute numai vracilor. În chilia scundă, cu straie şi arme aninate în cuiere, nu se afla altă podoabă decît icoana sfîntului Gheorghe, biruitorul balaurului. Acel sfînt Gheorghe era călare pe cal alb, care, în închipuirea comisului al doilea, părea a fi aidoma Catalan, deşi harmasarul domnesc

n-avea nici coadă ţapănă, nici picioare de lemn. Un pat învălit cu pocladă şi cîteva scăunaşe cu trei picioare întregeau zestrea acelei încăperi. Era mai mult o chilie de schivnic decît de om de lume şi mai ales de comis al doilea al măriei sale Ştefan-Vodă. În coarda de afară, împotriva soarelui, se zvîntau curălării şi arcane de prins şi de domolit tretinii sălbatici. Sub coardă, pe prispă, mai erau înşirate cuţite şi stricnele. Mirosea a seu şi a dohot. Slujitori cu suliţă şi arc făceau de strajă în preajmă.

— Aici e omul dumnitale, staroste Căliman? întrebă comisul Manole.

— Aici, încuviinţă bătrînul. Am avut grijă, cinstite comise, să-l aduc cu oamenii mei în zori-de-ziuă, bine legat şi cu căluş la gură. L-am lepădat în sama slujitorilor domniei voastre. Lazăr Pitărel l-a pus în başcă şi i-a aşezat strajă. Toate le-am făcut aşa precum ţi-am mai spus.

— Da, aşa este, mi-ai mai spus, grăi bătrînul cu oarecare tulburare. Mă gîndesc dacă n-ar fi fost mai bine să înştiinţăm pe măria sa.

— De ce? băgă de samă Simion. Trebuie să vedem întăi ce este. Omul e în puterea noastră şi-l cercetăm.

— Unde-i băietul?

— Băietul aşteaptă afară pe prispă, dădu lămurire Căliman. S-a cam spăriat că l-ai oprit. Pe cît e de ager, nu mi-ar fi de mirare să fi înţeles despre ce-i vorba. Astă-noapte l-am găsit tocmai sfătuind cu omul meu şi spunîndu-i cîte în lună şi-n soare. Lui i se părea că-l cercetează, pe cînd acel străin viclean îl trăgea de limbă.

— După ce ai pus stăpînire pe străin, nu l-ai cercetat?

— Ba da. Se arată cu oarecare semeţie şi mie nu vrea să-mi răspundă nimic. Zice că va vorbi cînd trebuie şi cui se cuvine.

Simion asculta în tăcere, stînd în picioare. Cristea se aşezase pe pat, neîndoindu-se că lui i se cuvine locul cel mai bun. Bătrînii se lăsaseră pe scăunele, – comisul Manole dintr-odată, cum îi era obiceiul; starostele Căliman încet, scîrţîind din încheieturi şi gemînd.

— Bine, să vedem ce este, încuviinţă jupîn Manole Păr-Negru, oftînd. Văd că grija noastră cu aceste herghelii domneşti n-are să se istovească niciodată.

Vistiernicul Cristea găsi de cuviinţă să intre prin altă parte în miezul lucrului:

— Dobitocul acesta care se chiamă cal, grăi el ca şi cum ar fi

cetit dintr-o carte, dobitocul acesta care se chiamă cal, cinstite comise, iubeşte pojarul şi războiul, aşa încît e cu primejdie. Fiind marfă de mare preţ, de asemenea o doresc şi o caută furii, deci iarăşi e cu primejdie.

Comisul Manole îi curmă vorba:

— Toate acestea le ştim, vistiernice, şi totuşi năcazurile nu ni se uşurează. Jupîne comise al doilea, dă poruncă lui Lazăr Pitărel să ne aducă pe acel străin.

Simion ieşi. Bătrînii rămaseră privind în pămînt. Vistiernicul mormăi trăgănat un început de cîntec, după aceea rămase cu ochii aţintiţi la icoana sfîntului Gheorghe, înfiorîndu-se de strălucirea cu care sfîntul ostaş doboară dihania.

Se auziră glasuri după puţină vreme. Vatavul de slujitori Pitărel împinse de la spate cu suliţa pe străin. Acesta făcu doi paşi repezi în chilie şi se opri, cercînd a se destinde în sus din legături. Era legat cu mînile dinapoi. Legătura mînilor era trecută pe după chimirul de piele.

— Cinstite comise, zise el deodată, întorcîndu-se spre jupîn Manole Păr-Negru, binevoieşte a porunci să mi se dea drumul din strînsoare.

Comisul nu-i răspunse. Îl privi întăi cu luare-aminte. Văzu că-i un om de rînd, însă bine îmbrăcat şi mai ales îndrăzneţ. Se uita fără de nici o frică.

— Jupîne comise al doilea, porunci Jder bătrînul, îndeamnă pe Ionuţ Păr-Negru să vie aici, să cunoască pe acest om.

Vatavul Pitărel vîrî capul pe uşă. Era un bărbătuş mititel, negricios şi ager ca o zvîrlugă.

— Să afle cinstitul comis, lămuri el, că jupîn Ionuţ l-a cunoscut. Cum a văzut că-l scoatem de la başcă, s-a spăimîntat şi s-a dus în locul unde sta, la fugă, spre vale.

— Să i se dea un semn să vie! strigă comisul, cu sprînceana încruntată.

Simion ieşi iar în tăcere. Curînd se auzi de afară trîmbiţare de bucium de trei ori, scurt: tu-tu-tu.

Al doilea comis intră şi stătu în picioare, privind şi el pe sfîntul Gheorghe, însă fără să-l vadă. Pitărel se retrase; străjile de afară se vedeau pe uşa deschisă. Omul străin cerceta cu ochii locul unde se afla. Zîmbea puţin, ceea ce făcu pe Jder bătrînul să tuşească ameninţător.

Nu după multă vreme se auziră prin păreţii de bîrne paşi în fugă pripită. Mezinul intră cu obrajii arzînd. Îşi ferea ochii,

neîndrăznind să ridice privirea.

— Acesta este? îl întrebă cu asprime bătrînul Jder.

— Cine, dragă tuţă?

— Lasă linguşirile şi vicleniile. Răspunde dacă acesta e străinul cu care ai stat de vorbă astă-noapte la un foc de popas.

— Acesta este.

— Îl cunoşti bine?

— Îl cunosc.

— Te-a întrebat despre caii noştri şi despre Catalan?

Străinul rîse:

— Să-mi dea voie cinstitul comis să spun…

— Ce să spui? Să nu spui nimica. Să taci. Să răspundă băietul. Te-a întrebat?

— N-aş putea spune că m-a întrebat, mărturisi Ionuţ.

Străinul se amestecă iarăşi:

— Să-mi dea voie cinstitul comis al doilea măcar, să spun că vin de la Liov, de la fratele domniei sale.

Simion făcu un pas, aplecîndu-se spre omul străin:

— Ai spus că vii de la Dămian?

— Întocmai.

Mezinul îşi redobîndi dintr-odată vioiciunea şi vorbi alene:

— Dacă vine de la bădiţa Dămian, oi afla eu mai pe urmă despre ce-i vorba.

— Poţi să te duci, încuviinţă bătrînul. Apoi, după ce judeţul oamenilor în vîrstă rămase singur, domnia sa se răsuci pe scăunel şi scutură cu neîncredere din cap.

— Omule, vorbi el gros, să-mi spui mai întăi dacă eşti creştin.

— Sînt creştin, cinstite comise, şi mă chiamă Iosip de la Nimirceni.

Simion trase jungherul şi-i tăie legăturile. Bătrînul comis mormăi:

— Mi se pare că te grăbeşti, cinstite al doilea comise.

— Omul e în puterea mea, răspunse Simion.

— Să-mi răspunzi atuncea, omule, urmă comisul Manole, de ce n-ai mărturisit nici un cu vînt acestui staroste al vînătorilor?

— Am să mărturisesc, răspunse Iosip zîmbind ascuţit şi privind cînd spre staroste, cînd spre comis, am să mărturisesc, boieri dumneavoastră, că am avut mare grabă să mă înfăţişez aici. Mai repede decît atîta nu se putea. Cum a purces pe cale măria sa Ştefan-Vodă, am fost adus şi eu înaintea cinstitului obraz ai dumnisale comisului Manole. Altfel eu, om din prostime,

într-o zi ca asta, aş fi răzbit mai greu. Am cercat întâi cu copilul.

— Te poftesc să vorbeşti altfel despre fiul nostru.

— Am încercat întâi cu acel fiu de boier. Pe urmă am văzut că-mi va fi mai lesne cu un staroste încercat şi bănuitor. Întâi acest ciolan bătrîn a părut a se duce; dar după aceea s-a întors numaidecît.

— Te poftesc să vorbeşti altfel despre starostele vînătorilor domneşti, se îndîrji bătrînul Căliman.

— Mă închin cu sănătate la faţa dumnitale, zise Iosip de la Nimirceni, şi-ţi mulţămesc că m-ai adus la această adunare, la care doream să ajung cît mai degrabă.

Comisul Manole ridică fruntea ameninţător:

— Îndrăzneţe mişele, cutezi să spui că vii din partea fiului nostru Dămian?

— Da. Din partea lui Dămian, neguţătorul din Liov.

— Ce are el cu tine?

— E stăpînul meu, cinstite comise. Şi te poftesc şi eu cu umilinţă să-ţi schimbi căutătura. De asemeni rog pe cinstitul comis al doilea să-şi vîre în teacă jungherul. Daţi-mi în mînă o sfîntă cruce, ca să jur pe legea mea creştinească şi pe sufletul meu că sînt trimes aici de stăpînul meu Dămian Păr-Negru. Şi de aici drumul meu e mai departe: la Cetatea Albă, unde stăpînul meu are altă casă de negoţ.

— Pe lîngă jurămînt ce altă dovadă îmi mai poţi da? Eu tot n-am încredere într-un om care îndrăzneşte să ispitească noaptea feciori de boier.

— Mai pot da încredinţare că stăpînul meu Dămian e un om subţiratic, mai mic la stat decît cinstitul comis al doilea şi şchiopătează puţin de piciorul stîng, avînd şi semn la genunchi. I-a venit asta dintr-o căzătură rea, pe cînd avea nouă ani. A stat trei luni cu piciorul în lopăţele. Domnia sa mi-a mărturisit acestea ca să vi le spun şi să nu vă îndoiţi.

— S-ar putea să fii sol al fiului meu, mărturisi cu îndoială comisul; dar s-ar putea să fi aflat acestea de la altcineva.

— Atuncea aş mai putea să-ţi spun, cinstite comise, că, în iatacul domniilor voastre, la candela pe care o aprinde comisoaia Ilisafta, aveţi lemn sfînt din crucea pe care a fost răstignit Mîntuitorul nostru Hristos. Şi dacă nici asta nu-i destul, cinstite comise, pot să spun şi altele, pe care mi le-a înşirat cu de-amănuntul stăpînul meu Dămian, căci ştie că domnia ta eşti bănuitor şi rău. Şi pot să-ţi arăt şi pecetea lui. Din două la fel una

mi-a dat-o mie, ca s-o arăt şi s-o cunoaşteţi ca cea din urmă încredinţare. Ca s-o scot la iveală, mi-ar trebui jungherul comisului al doilea, să desfac căptuşeala minteanului meu. Pentru că nu văd desăvîrşită credinţă în ochii comisului celui bătrîn, rog pe cel tînăr să taie el singur aici la subsuoară şi să scoată pecetea. O cunoaşteţi?

— O cunoaştem, se învoi comisul Manole.

— Atuncea lepăd de pe mine minteanul şi dumnealui comisul al doilea să scoată pecetea. Aveţi să vedeţi cap de cerb cu semnul sfintei cruci între coarne.

Simion scoase din căptuşeala minteanului pecetea şi bătrînul, primind-o în palma stîngă, se aplecă asupra ei şi o cunoscu.

— Aţi cunoscut-o?

— Am cunoscut-o.

— Bine: aveţi să vă încredinţaţi şi mai bine că vin la dumneavoastră cu suflet curat, cînd vă voi mai spune, după cum m-a învăţat stăpînul meu, că nu sînt în toată Ţara Moldovei oameni mai bănuitori decît cei de la Timiş. Căci într-adevăr ei ţin aici dobitoace scumpe şi mai ales acel harmasar năzdrăvan despre care mi-a spus astă-noapte fecioraşul domniei voastre. Au şi dreptate să se teamă de furi, căci într-adevăr îi ameninţă oameni pricepuţi foarte întru acest meşteşug. Aceasta este solia mea.

Bătrînul şi feciorii îl priviră cu uimire.

— Ptiu, drace! zise Nechifor Căliman, luminat la faţă de înţelegere.

Vistiernicul întrebă, ridicîndu-se în faţa lui Iosip, ca să i se vadă măreţia:

— Te-a trimes deci fratele meu Dămian ca să dai o vestire de primejdie? Vădit e că aceste dobitoace dăruite de Dumnezeu omului ne fac nouă multă plăcere, dar ne aduc şi scîrbă.

— Să lăsăm vorbele zadarnice, grăi dintr-odată liniştit bătrînul Păr-Negru, trecînd la pat şi aşezîndu-se el în locul cel mai bun şi mai moale, căci abia acum băga de samă că-l dor oasele; să lăsăm vorbele şi să poftim pe Iosip să spuie ce este. Dacă, stînd în pîndă, mă vede întăi lupul pe mine, nu mai am vreme să încordez arcul; dar dacă-l văd întăi eu pe el, îl pot săgeta. Dacă ştim despre ce e vorba, duşmanul e în mîna noastră. Întăi se cade să lepezi aici vestea cu care vii, după aceea cobori la curte şi te îndestulezi cu bucate.

— Adevărat, cinstite comise, am să simţesc cît mi-i de foame, numai după ce-oi spune ce am de spus. Trăieşte acolo la Liov, în

Ţara Leşască, unde ne aflăm noi cu stăpînul nostru, un boier mare din Ţara Moldovei, cu numele Mihu. Ştiindu-se vinovat de multe şi mai ales de pieirea răposatului Voievod Bogdan, nu îndrăzneşte să se întoarcă la baştina sa. A luat destule averi cu sine şi trăieşte în pribegie, nădăjduind schimbări aici în ţară. Ştiţi asta, şi mai ştiţi domniile voastre că el a fost soţ al lui Petru Aron-Vodă şi omul lui Petru Aron-Vodă la craiul Lehiei; şi l-a ajutat fel şi chip pe Petru Aron-Vodă ca să se întoarcă la domnie. Măria sa Aron-Vodă a pierit la secui, unde l-a găsit Ştefan-Vodă şi i-a dat jos capul. Ce să facă dumnealui Mihu, ca să se întoarcă înapoi în Ţara Moldovei, la moşiile pe care le avea, la fala întru care huzurea? Prea fierbinte domnia sa doreşte să se schimbe aicea lucrurile. Deci stăpînul meu Dămian Păr-Negru, cum ştiţi, de şase ani şi-a întocmit bună aşezare de negoţ la Liov. Oameni ai săi umblă cînd la nemţi, cînd la tatari. El însuşi călătoreşte uneori la Danţig, alteori la Cetatea Albă, şi măcar o dată pe an face drum la Suceava, ca să se închine măriei sale Ştefan-Vodă. Cît şede stăpînul meu în Liov, c-un ochi se uită în catastifurile lui şi cu celalalt către duşmanii măriei sale; iar urechea lui aude tare bine ce se spune în tîrg. Tocmai ieşisem noi la vama crăiască să plătim darea de negoţ pentru jderi de la Moldova şi soboli din Ţara Rusească, cînd s-a auzit – acum doi ani şi jumătate – veste că a intrat Matiaş-Crai cu război aicea în ţară. — Acest lucru l-am ştiut şi l-am aşteptat, rîdea logofătul Mihu, bătîndu-se peste foale. Să se ştie că năimesc cărăuşi să-mi care averea la locurile mele şi plătesc bună chirie. După cuvînt, a şi dat arvună la cărăuşi. A aşteptat să detune Matiaş-Crai cetatea Sucevii. A venit însă veste năprasnică de pieirea oştilor lui Crai. Mihu a vărsat lacrimi şi şi-a presărat cenuşă în cap. A aşteptat apoi semn de la Aron-Vodă, oploşit în Secuime. Anul trecut, i-a venit vestea pe care o ştiţi. Rozîndu-şi scîrba în măsele cum rod caii aceştia ai domniilor voastre iarbă, a început a pune la cale altele, iar mai ales să scoale pe craiul leşesc împotriva măriei sale Ştefan-Vodă. Cazimir-Crai se lasă mai greu, fiind un om blajin, căruia i se suie pruncii săi pe grumaz. Atuncea dumnealui Mihu a început a ţine sfaturi cu şleahticii cei mari de la hotar. Şi aceştia aveau alte griji. Deci i-ar fi spus, la o adunare, lui logofătul Mihu, că au aflat taina puterii măriei sale Ştefan-Vodă. Nu-i atîta c-ar fi fost blagoslovit la Aton, dar are noroc la un harmasar alb. Cît va umbla cu acela, ori cu feciorii aceluia, îi merg treburile cu spor. Cum a descălicat la războiul dintăi al Chiliei, l-a pălit o schijă la

genunchi, din care pricină Ştefan-Vodă pătimeşte încă. Iar cînd a fost al doilea război la Chilia, a încălicat şi îndată a dobîndit cetatea. De asemeni cum s-a arătat pe cal alb la Hotin, s-au înfricoşat căpitanii leşi şi au închinat cetatea. Aşa încît logofătul Mihu, luînd învăţătură din acel sfat, a întrebat de unii şi de alţii pînă ce a oblicit că s-ar fi aflînd la Mosc un vrăjitor din tagma preoţilor asiatici. S-a dus în trecuta iarnă la el, să-i facă vrăji pentru pieirea cailor albi ai lui Ştefan-Vodă. Acel vrăjitor i-a făcut vrăjile şi a primit darul. După aceea a zîmbit şi a spus aşa: Am blăstămat caii albi de la Moldova şi am topit înfăţişările lor de ceară în faţa domniei tale. Cînd ajungi la Liov, îţi va veni vestea pieirii lor. Dar dacă nu-ţi vine asemenea veste, să ştii că acei cai sînt apăraţi de alt vrăjitor. Îţi rămîne atunci alt meşteşug: caută la hotar un lotru vestit, care numaidecît trebuie să se afle. Alcătuieşte-te cu el, spune-i că vrăjile mele îi vor fi sprijin şi să se ducă el să răpească harmasarul cel bătrîn.

Iosip de la Nimirceni se opri. În chilie, ascultătorii nici nu suflau, atît de uimiţi erau de cele auzite.

— Jupîne Simioane al doilea comis, grăi bătrînul Jder cu glas scăzut, ar fi potrivit să dăm o ulcică de vin acestui creştin.

— Mulţămesc domniei tale, cinstite comise, se închină Iosip; am s-o beau în sănătatea domniilor voastre. S-a întors aşadar Mihu logofătul la Liov şi n-a primit nici o ştire cum că ar fi pierit harmasarii. Înţelegînd că-s apăraţi de un vrăjitor tatar, care zice că s-ar fi aflînd aici la Timiş, şi-a pus el slujitorii lui în mişcare pînă ce a aflat la Movilău de acel vestit lotru de patru hotare cu numele Gogolea. Îl ştiu ruşii, îl ştiu tatarii şi leşii; moldovenii îi zic Răţoi. Acest Gogolea a îndrăznit să fure o cadînă de la Silistra. Şi a dus la Pragurile Niprului un cal al castelanului de la Sandomir, pe care după aceea castelanul l-a răscumpărat cu aur. Are ceată cu care umblă cînd la tatari, cînd la leşi. Pînă acum la moldoveni n-a intrat, fiind moldovenii mai săraci, ori mai răi. L-a chemat deci Mihu la o întîlnire. Am să vă spun domniilor voastre, şi domniile voastre aveţi să vă miraţi, că acel lotru Gogolea a avut învoire să intre într-o sară în Liov. A plătit logofătul Mihu optsprezece galbini această învoire. Slujitorii de la porţi au închis ochii pentru orice trecător, şi Gogolea a bătut la uşa logofătului. Dregătorii lioveni aveau chiar în acea sară treburi pe la casele lor; însă oamenii anumiţi ai stăpînului nostru Dămian vedeau şi privegheau, aşa cum le era rînduiala. Deci Gogolea s-a înfăţişat cu îndrăzneală, în straie frumoase cu ceaprazuri, a descălicat de

pe cal, s-a rotit în uliţă uitîndu-se cu fudulie în juru-i; s-a văzut că e un bărbat nalt şi oacheş; era puţintel băut şi vesel. A bătut cu straja sabiei în uşă. Slujitorii logofătului i s-au închinat; au lăsat uşile date în laturi şi pe Gogolea l-au dus înăuntru. În uşi s-au aşezat tovarăşii căpitanului Gogolea. Cînd a ieşit lotrul, a pălit pe tovarăşii săi cu palma pe umăr şi le-a spus în limba lor: Băieţi, avem bună treabă! Haidamache! maiem dobroe rabotu.

Iosip îşi sorbi vinul pe care i-l pusese Simion dinainte pe prichiciul ferestrei.

— Cînd s-a întîmplat asta? întrebă răguşit Jder bătrînul.

— Asta s-a întîmplat joi în cealaltă săptămînă. De atuncea sînt nouă zile. Au mai fost îndată şi alte adunări cu oameni ciudaţi, într-acelaşi loc, acasă la Mihu; dar ochii şi urechile stăpînului nostru Dămian, care ochi şi urechi se află între slugile de casă ale logofătului, ne-au dat încredinţare că nu-i vorba despre Catalan. Ceva este, căci aceştialalţi oameni veniţi la sfat sînt oşteni cunoscuţi, care au fost în leafă la şleahtici, ori în cetăţile de margine; însă ce anume au ei îndatorire să facă, stăpînul meu Dămian n-a înţeles. Poate să-l fi înduplecat cineva pe Riga să poruncească ridicare de oşti, să treacă Ceremuşul şi să meargă asupra Sucevii, ş-atunci logofătul pregăteşte şi el sprijin; poate să fie altceva. Mult nu va trece şi se va afla şi asta. Acuma nu puteam să mai întîrzii la Liov; am venit să dau de ştire, ca să fiţi cu priveghere. Asta-i solia stăpînului meu şi mă închin cu umilinţă domniilor voastre.

Starostele Nechifor Căliman îşi pocni oasele, întinzînd în laturi picioarele şi braţele.

— Ptiu, drace! răsări el în sus cît era de nalt. De acest lotru cu numele Răţoi am auzit şi eu la hram. Vorbeau nişte creştini din Ucraina.

— Grăiau, că i-am stîrnit eu, staroste Nichifor. I-am ascultat pe unii şi după aceea am trecut la alţii.

— Auzindu-i cîte spun, am stat eu ş-am luat aminte, zise iar Căliman, şi de aceea am fost cu mare bănuială cînd te-am găsit la focul de popas.

Bătrînul Jder era cufundat în cugetare. Totuşi băga de samă ce se spune lîngă dînsul.

— Ce poveşti spuneau acei creştini din Ucraina despre lotrul lor? întrebă el.

— Spuneau multe şi se lăudau cu asemenea obraz ales, rîse starostele. Omul lor e cel mai viteaz dintre cîţi se află pe lume şi,

înainte de a săvîrşi o ispravă, bea o ocă de horilcă, aşa cum ai bea dumneata o ulcică de apă. Acei ucrainţi, închinînd şi cinstind băutură de-a lor, chiar rîdeau de obiceiul nostru al moldovenilor de a bea vin. Apoi îndată după aceea i-am văzut că prind a cînta şi a se bate în capete. Aşa că dădeau laudă lui Gogolea hoţul cum că bea o ocă ş-apoi porneşte la fapta lui. Atuncea-i el mai ager şi cu braţul mai tare; nu se clăteşte pe cal, nu alunecă pe jos; numai îi steclesc cumplit ochii.

— Întocmai aşa este, încuviinţă Iosip, rînjind. Mai spuneau şi altele: cum că el nu dă cu sabia decît cînd îşi apără viaţa. Altfel moarte de om nu săvîrşeşte, ca să nu-şi facă duşmani. El mai degrabă îşi alcătuieşte prieteni în toate olaturile, ca să aibă ajutor şi gazdă. Are un morar la Pragurile Niprului şi altul la Nistru; cînd fuge de-acolo, scapă dincoace. Nevestele acelor morari mărturisesc soţilor lor că nu-l pot suferi pe Gogolea; de aceea morarii îl primesc cu mare prietinie. Dintre păgubaşi îl prigonesc mai ales tatarii, pe cînd slujitorii lui Crai umblă după el cu oarecare lene. Zice-se că hatmanii de hotar ar avea folos din dobînda lotrului.

— Ptiu, drace! încuviinţă starostele; am înţeles şi eu asta că, avînd tovărăşii de acestea, lesne îi este să pătrundă în orice ţinut de margine.

— Îmi plac cîte aud, mărturisi comisul al doilea Simion. Dacă-i bărbat vrednic, acel lotru poate străbate oriunde.

— Iată şi părerea mea, grăi cu mare încredinţare a înţelepciunii sale vistiernicul Cristea; părerea mea este să dăm de ştire măriei sale.

— Am şi eu o părere, mormăi cu supărare comisul Manole; părerea mea este să nu afle nimene nimic din ce-am vorbit noi aici. Mai ales Vodă să nu afle, ca să nu-i aducem tulburare, pe lîngă alte griji ce are. Să-ţi faci cruce în faţa icoanei, vistiernice Cristea, şi să juri că n-are să afle jupîneasa domniei tale Candachia un cuvînt despre cîte am vorbit. Cum a afla dumneaei, ştiu îndată altele; şi-n trei zile umblă vestea la Liov şi de la Liov la Varşava. Nu este poştă mai repede decît taina muierilor. Noi să părem a dormi şi a nu şti. Ţi-ai făcut cruce şi ai jurat?

— Îmi fac cruce şi jur, cinstite comise.

— Faci bine. Acuma îmi rămîne mie mare suferinţă. Îndată ce coborîm la curte începe să mă ciocănească şi să mă cerce din toate părţile jupîneasa Ilisafta. Ea a înţeles că se întîmplă ceva şi plesneşte de ciudă dacă nu află ce-i anume. Eu am să tac şi

dumneaei are să deie bătălie asupra mea cinci ceasuri, cît mai avem pînă la asfinţitul soarelui. În acel ceas stă puţin şi-apoi începe iar. Atuncea trebuie să-mi vie întru ajutor starostele Căliman să spuie el adevărul; cum că s-ar fi aflat veste de mirare, anume că în cetatea Cameniţa ar fi fătat o iapă un mînz cu două capete: unul alb şi unul negru şi aceste capete ale mînzului necontenit se caută ca să se rupă cu dinţii; aşa că slujitorii grajdului crăiesc au proţăpit acele capete. Deci spun vracii că acesta este semn de război între riga leşilor şi spurcatul Mehmet-Sultan. Aşa că mare zdruncin va fi pentru creştinătate. Auzind acestea comisoaia are să se sparie, pe urmă are să se bucure, şi astfel voi avea pace să dorm şi eu un somn bun după atîta trudă.

Sfatul încuviinţă toată rînduială comisului şi ieşi la soare, după care Iosip de la Nimirceni, mărturisind că i-i foame şi mai ales că i-i sete, Jder bătrînul îl luă cu sine ca să-l vîre la cuhnii.

— De vorbele pe care am să le spun eu acolo, cinstite comise, te poftesc să nu te îngrijeşti, îi zise solul, căci eu n-am a spune decît trei vorbe de închinăciune cătră dumneaei comisoaia Ilisafta din partea stăpînului meu Dămian. După aceste trei vorbe, am să scot din desaga mea o bucată de mătase de doisprezece coţi şi am să i-o închin dar din partea fiului său. Asta-i matasă stînjinie de la Florenţa din ţara Italiei, am să-i spun eu, şi feciorul domniei tale te roagă s-o porţi sănătoasă.

Comisul încuviinţă:

— Cunosc din asta că feciorul meu neguţătorul îşi sporeşte înţelepciunea în străinătăţi.

Simion se apropie de el fără să vorbească.

— Aştept să-mi spui ce ai de spus, comise al doilea, îl îndemnă bătrînul.

— Tată, vorbi cu blîndeţe Simion, eu am să alcătuiesc cele de cuviinţă.

— Bine, răspunse bătrînul, şi-n acest timp să te gîndeşti la acea noră pe care o doresc.

— Tocmai la asta îmi dai voie să nu mă gîndesc, cinstite comise.

Bătrînul se smulse mînios din locul unde se oprise şi porni mai departe.

— Ptiu, drace! zise starostele ajungîndu-l din urmă. Eu aş îndrăzni, cinstite comise Manole, să mă amestec într-această sfadă a dumneavoastră şi te poftesc să leşi pe al doilea comis să

facă fără de tulburare rînduielile cele de cuviinţă. Eu cunosc pe acest fecior al dumnitale şi am înţeles că el ar fi dorit să-ţi sărute mîna şi să faceţi pace. După asta ar fi căpătat în el o putere să se ducă să cerceteze iarăşi toate de-a fir a părului; să numere după răbuş mînjii, să cerce încuietorile grajdurilor, să sporească străjile la toate intrările acestor locuri. Cîte ştie el că are de făcut, ca să umble toate ca o moară bine pusă pe făină, toate le-ar fi făcut cu dragă inimă. Pe cînd aşa i-ai pus un ghimpe în inimă şi o povară pe grumaz. Se întoarce iar în singurătatea lui şi se uită crunt într-un colţ. Şi va să săvîrşească iar o poznă dintre cele pe care le cunoşti.

Această poznă care izbucnea din cînd în cînd şi era destul de cunoscută la Timiş aducea mai mult spaimă decît mîhnire comisoaiei Ilisafta. Decît să săvîrşească alte fapte de ruşine – mărturisea dumneaei mustrînd fără noimă pe comis – mai bine să-l ştie pe Simion numai cu acest năravˎ Mai întăi cade la întristare neagră şi stă cu faţa la părete pe patul lui o jumătate de zi. Uneori stă cu pîntecele la pămînt şi cu gluga în cap într-un dos, sub pădure, ori în puterea soarelui, într-o rîpă. După ce l-a ars amărăciunea lui destul, ori după ce l-au secătuit vîntul şi arşiţa, se pune în picioare şi strigă la Lazăr Pitărel, vatav al slujitorilor, să-i aducă fedeleşul de vin şi să-i ţie tovărăşie. Aşa bea el în tăcere o oală, pe urmă nouă; acele oale, după ce le deşartă, le sparge; la urmă, după ce le sparge, începe a le fărîma şi-n dinţi; după aceea îi vine aşa putere şi mînie încît ar sări să dărîme şi să taie toate. Atuncea îl stăpîneşte Lazăr Pitărel cu cîţiva slujitori mai vechi şi-l duc mai mult cu de-a sila devale ca să-l descînte comisoaia. Cum vede pe maică-sa, comisul al doilea varsă lacrimi; însă nu se linişteşte pînă ce jupîneasa Ilisafta nu spune vorbele şi nu-i suflă de pe frunte duhul rău.

Comisul cel bătrîn stă puţin la îndoială, furat într-o parte de dragostea lui de părinte şi ţintuit în acelaşi timp de o îndărătnicie.

— Vistiernice, zise el în sfîrşit, fii bun şi întoarce-te domnia ta la al doilea comis. Mai tîrziu oi veni şi eu să văd cum dreg lucrurile. Ca un om înţelept ce eşti, de vreme ce te bucuri de bunăstare şi mila domnească, învaţă-l cum să se poarte. Am eu multe cu acest frate nătîng al vostru.

Vistiernicul Cristea primi numaidecît însărcinarea cu cea mai desăvîrşită bunăvoinţă. Starea de bielşug şi înălţare întru care se afla îi îngăduia să uite deosebirea de vîrstă dintre Simion şi el.

Porni îndărăt la deal, chibzuind în minte feluri de feluri de sfaturi înţelepte.

Găsi pe Simion Jder liniştit. Chemase pe o parte din slujitori la poruncă. Cerceta săbiile şi suliţile; i se aduseseră dinainte juvăţurile de funie de cînepă; i se dădea socoteală de rînduială străjilor.

— Dragă frate, zise cu multă împăciuire vistiernicul, doream să-ţi spun la o parte două vorbe.

— Ce este? întrebă al doilea comis, înturnînd peste umăr bărbia.

Îşi lăsă slujitorii şi urmă pe vistiernic.

— Dragă frate, urmă Cristea, doream să-ţi atrag luarea-aminte a domniei tale asupra datoriei ce aveam noi să ascultăm sfaturile bătrînilor noştri.

— Am ştiinţă, îi răspunse al doilea comis, că jupînească Candachia te-aşteaptă în vale. Plînge şi suspină şi nu-şi găseşte stare de pace.

— Ştii domnia ta asta?

— Ştiu bine.

— Atunci să mă duc la vale.

— Să te duci numaidecît. Dacă binevoieşti, lasă poruncă lui Ionuţ să suie pînă la mine. Şi spune jupînesei Candachia că mă închin cu plecăciune la frumuseţile şi harurile domniei sale.

Capitolul VIII

Umblînd pe drumul Sucevii, Ionuţ îşi află soarta de la o ţigancă prorociţă

Calea de la Timiş la scaunul Sucevii ţine trei poşte. Pînă la hanul domnesc de la Spătăreşti, apa Moldovei se vede întruna pe partea stîngă, sub dezmierdate privelişti ale pădurilor şi munţilor. Fie dincolo de apă, fie dincoace, se întind sate vechi, cu anumită rînduială şi scuteli de la măria sa pentru slujba Domniei şi a războaielor măriei sale. Rareori se putea vedea pe acest drum trăsură mai frumos zugrăvită şi cu patru cai mai negri decît aceea care ducea la Domnie pe dumnealui vistiernicul Cristea. Lîngă vizitiul care mîna pocnind din puhă, se mai afla un slujitor cu fireturi. În laturea stîngă a trăsurii unde sta învălită în strai de vulpe jupîneasa Candachia, călărea mezinul feciorilor lui Jder. În urma trăsurii, în pulbere, ca într-o pedeapsă, umbla Botezatu,

sluga lui Ionuţ. De departe se putea astfel băga de samă mărirea şi fala vistiernicului, aşa încît căruţele de rînd se opreau într-o margine, iar unii nemernici pedeştri se fereau pe o cărare lăturalnică, să nu-i ajungă puha. Numai slujitorii domneşti umblau prin mijlocul drumului, neuitînd să deie cuviincios ziua-bună dregătorului măriei sale,

La acel popas de la Spătăreşti, caii puteau fi schimbaţi; pentru aceasta era rînduită poşta, după întocmirea rămasă în domniile răsăritene de la persieni. (Învăţătura aceasta a aflat-o Ionuţ nu tîrzie vreme după aceea de la dascălii măriei sale Alexăndrel-Vodă.) Însă Cristea vistiernicul nu poftea să intre cu alţi cai la Suceava, decît cu ai săi. Deci porunci hangiului să deie orz din bielşug trăgătorilor săi boiereşti, şi de asemeni să nu uite pagul fecioraşului şi dobitocul mai umilit al slujitorului acestui fecioraş. Îndată ce vor fi îndestulaţi caii, vrednicul hangiu avea să se înfăţişeze cu cele de trebuinţă oamenilor şi mai cu samă cinstitelor obraze boiereşti.

Ziua de sfîrşit de primăvară era lină, cu adieri aromitoare din fînaţuri. Jupîneasa Candachia rămăsese neclintită la locul său în trăsură, privind în depărtare, în prundurile rîului, sticlirile tîrgului Băii. Acolo ar fi dorit cu arşiţă jupîneasa Candachia să-şi împingă popasul; deoarece aflase în taină domnia sa, de la alte jupînese iscusite, că numai la neguţătorii saşi se găsesc dresurile şi rumenelile de veşnică tinereţă. Cunoştea însă meteahna soţului său şi-şi stăpînea năduhul. Căci cum se deştepta la slujba măriei sale, vistiernicul se arăta neînduplecat. Părea mai harnic decît oricare alt dregător; nu-l puteau opri nici seceta, nici puhoiul. Deci, avînd poruncă să-l înfăţişeze pe mezin la curte chiar a doua zi luni, orice alt cuvînt despre alt lucru ori altă rînduială l-ar fi zbîrlit ca pe un mistreţ. Se uită şi el spre tîrgul Băii, însă cu o nepăsare care făcu pe jupîneasa Candachia să zîmbească amărît. Adevărat era că vistiernicul nu se uitase spre tîrg, ci spre gîndurile şi socotelile lui lăuntrice, aducîndu-şi aminte de frămîntarea şi jalea jupînesei Ilisafta, care venise în petrecere pînă la malul Moldovei şi vărsase lacrimi în acea apă pentru răpirea fecioraşului său prea iubit. După ce-i sărutase în trei rînduri mînile, ducîndu-se şi întorcîndu-se iar cu fruntea spre sînul ei, Ionuţ se rupsese în sfîrşit din acea jale şi trecuse apa către trăsura vistiernicului, prefăcîndu-se că-şi şterge lacrimile şi zîmbind cu viclenie.

— Ah! striga jupînească Ilisafta înălţîndu-şi braţele spre soare;

nu sînt alţi tirani mai mari pe lume decît soţii şi copiii noştri!

Înturnind privirea după asemenea strigăt, comisoaia văzu pe jupîn Manole rînjind în barba-i mare. Se aşează în prund cu mînie ca într-un cuibar al fustelor şi cu destulă greutate o ridicară de subsuori roabele, ca s-o ducă la curte.

Deşi nu era prea ager întru înţelegerea sufletului semenilor săi, vistiernicul putea ceti cu destulă uşurinţă bucuria lui Ionuţ. Îşi vedea propria lui bucurie de altădată, cînd intrase subt aripa ocrotitoare a celor mari. Căci nimic nu-i mai cald şi mai răcoritor, îşi făcea domnia sa socoteală, decît mila lui Vodă. De asemeni – îşi urma domnia sa judecata – bun lucru este îmbielşugarea. Potrivit lucru iarăşi să ai soţie cu slăvit obraz.

De cîte ori îl întovărăşeşte la scaunul Sucevii, jupîneasa Candachia nu se arată niciodată bucuroasă aşa cum s-ar cuveni soţiei unui vistiernic. Umblă întunecată pînă acolo şi cu greu se hotărăşte să se însenineze. Ştiut este că, dintre toate jupînesele care se arată la slujbele sfintei mitropolii, ori la alaiurile boierilor cînd trece măria sa Ştefan-Vodă, nici una n-are înfăţişare ca a Candachiei, ca şi cum ar veni atunci de la petrecerile lui Crai Cazimir de la Varşava, aşa încît se uită boieroaicele ponciş la dumneaei ca la o duşmancă; însă cunoaşte el că acel zîmbet încremenit al soţiei sale nu-i pentru bucuria ei, ci pentru plăcerea lui. Şi Candachia depărtează de la sine ceea ce pentru altele ar fi desfătare şi se ruşinează de cîte ori află despre răutăţile care se petrec între măririle lumii, la curţile domnilor şi crailor. Se spun multe şi despre scaunul Domniei noastre, căci oamenii trăitori în huzur şi lene sînt aceiaşi pretutindeni. Place-i poate jupînesei Candachia să audă ce se spune şi rîde subţire, privind printre gene; însă faptele le leapădă de la sine, scuturîndu-şi de o parte şi de alta a tîmplelor mînile împodobite cu giuvaeruri.

— N-aş putea spune că nu-mi plac drumurile măriei sale, zise jupîneasa Candachia, înturnînd o privire plăcută spre soţul său. Îmi plac mai mult decît Suceava, unde e atîta zavistie în partea femeiească. Pe cînd aici e linişte, de cînd slujitorii măriei sale au spîrcuit lotrii. Poţi umbla în voie şi fără de grijă. Am fi putut face popas de sară la Baia, unde găsim ospătărie curată ca în Ţara Nemţască.

— Găsim asemenea ospătărie şi la Suceava, răspunse vistiernicul. Tot după gustul dumnitale. Deoarece nu suferi să stăm la prietini ori la rudenii, am găsit acolo bun adăpost la Iohan Roşu. Leahul acesta Iohan Roşu e vrednic neguţător. Duce

vin de la Moldova la curtea lui Crai. Nevasta lui cunoaşte meşteşuguri de pieptănături.

— Crezi, domnia ta, vistiernice, că mai ales pentru aşa ceva îmi place mie să poposesc la Iohan Roşu?

— Nu spun asta.

— Şi socoti că-mi place să stau în acel loc unde se uită oamenii unii la alţii peste capete, încît nici nu le ajungi cu prăjina la nas? Cumnate, îşi ascuţi ea cu dulceaţă glasul cătră Ionuţ, să înveţi de la mine a cunoaşte pe acei boieri falnici de la scaunul Domniei. Urîtu-i-am pentru semeţia lor. Cred că nici măria sa Vodă nu-i are la inimă, deoarece din pricina lor a suferit depărtare şi pribegie. Ai să vezi acolo, cumnate, curte fără Doamnă şi pe Chiajna, mătuşa măriei sale, care nici măria sa Chiajna nu poate să se uite cu plăcere la atîtea nasuri sumuţate ale atîtor jupînese. Bine le face măria sa Chiajna că le depărtează şi doreşte pentru Vodă Doamnă de la Trapezunt.

Vistiernicul se întoarse cu uimire.

— De unde cunoşti asemenea taine, jupînească Candachie?

— Am visuri, în care mi se arată adevărul, rîse jupîneasa Candachia. Aşa că şi domnia ta, cumnate, să dobîndeşti învăţătură şi să te fereşti de jupînesele şi jupîniţele moldovence, care-s cele mai ascunse şi mai primejdioase din lumea asta. Pe din faţă se arată cu zîmbet, iar pe din-dos cu duşmănie.

— Eu, fiind bărbat, n-am de ce mă teme, mărturisi cu nevinovăţie Ionuţ.

Vistiernicul Cristea se veseli zgomotos, apoi primi ţiglele de friptură de porc din mîna hangiului şi trecu una soţiei sale. Cristea şi Ionuţ muşcau cu repeziciune din bucăţile fragede, pe cînd jupînească Candachia încă sta la îndoială cum să împace o ţiglă de lemn din care picura grăsime cu frumuseţile şi gingăşiile sale. În sfîrşit se feri încovoindu-se şi apucă numai din vîrful dinţişorilor ei albi, pe furiş, o bucăţică, apoi întinse ce mai rămînea slujitorilor, care se grăbiră să primească ţigla şi s-o împartă într-o clipă, înghiţind hulpav şi ştergîndu-se la gură cu mînica hainei.

— Noi bărbaţii n-avem a ne teme de cele femeieşti, se întoarse iarăşi Cristea, cu aceeaşi veselie şi cu gura plină spre jupînească Candachia.

— Hai-hai! Eu îl sfătuiesc pe Ionuţ să se teamă. Dacă nu te îndupleci, vistiernice, să mă duci pînă la Baia, îngăduie-mi să beau puţintică apă, o picătură, atît cît îi trebuie acelei prigorii

care cîntă în înălţimea cerului.

O prigorie cînta într-adevăr sus, cerînd ploaie ori rouă. Era semn că soarele începe a scăpăta. Înturnîndu-se cătră han, dregătorul măriei sale strigă poruncă să vie apă şi să se înhame caii. La acel glas puternic, ieşiră şi slujitorii domneşti ai poştei care ţineau paza locurilor şi caii de schimb pentru poruncile grabnice ale lui Vodă cătră Ţara-de-Jos.

Jupîneasa Candachia bău apă proaspătă din ulcior, o picătură, atît cît îi trebuia ca să-şi păstreze ceea ce avea de preţ în strălucirea obrazului şi a ochilor; apoi zîmbi, lăsînd oştenilor şi hangiului gros vedenia farmecului ei. Trăsura boierească porni, cu fecioraşul cel sprinten într-o lature şi cu slujitorul cu ochi crestaţi în urmă.

Fecioraşul comisului Manole plutea în acea zi de sfîrşit de primăvară într-o bucurie a întregii lui fiinţi, amestecată cu apele, depărtările şi cerul. Priveliştile şi vorbele se întipăreau şi răsunau în el ca într-un cristal. Jupîneasa Candachia înţelegea ceva din starea lui de bucurie şi din cînd în cînd îi zîmbea fără noimă, punînd în taina ei prevestiri viitoare. Acel zîmbet, fără să-şi dea el samă, îl fulgera pînă în inimă, amestecat cu tremurul luminii şi al patimii vîrstei lui. În acel zîmbet străin năştea o imagine nelămurită, spre care Jder cel mititel se ducea cu toată fiinţa lui. În urmă i se părea că nu mai are de lăsat nimic.

De pe înălţime, drumul cotea în valea Şomuzului, într-un loc unde se mai cunoştea urmă de tabără a oştilor ce dăduseră zdruncin Craiului Matiaş, într-o noapte de iarnă, la Baia. În stînga era un sat la o margine de locuri rîpoase. Oamenii ieşiţi din livezi îi priveau cu oarecare mirare cum trec cu asemenea alai şi zvon de clopote. Vistiernicul privea încruntat înainte; Jderul cel mititel cerceta lumea aceasta nouă, cu bucurie. Cînd ajunseră în vale, li se deschiseră dintr-odată privelişti tăcute, pe care Jder cel mititel părea că le mai văzuse cîndva. Le vedea însă întîia oară, avînd în el aceeaşi bucurie şi aceeaşi uimire a zilei.

Sub pădure, erau izvoare cu popas vechi de hodină. Din popas se desfăcea spre asfinţit iazul cu faimă, poreclit al Călugărului, care avea pe opust moară cu şase pietre, întemeiată de Roman-Vodă. Luciul bălţii se întindea pînă în fundul asfinţitului în păpurişuri. Se vedea o luntre cu pînză într-un luminiş, pe deasupra săgetau zboruri de sălbătăciuni aripate. În ziua aceea de sărbătoare, moara sta cu roţile neclintite. În latura iezăturii, se cuibărise o şatră de ţigani pribegi.

Cît slujitorii adăpară caii, o ţigancă urîtă şi ştirbă, însă prea înţeleaptă, îşi făcu loc pînă la măria sa jupîneasa Candachia, după ce-şi cîştigă acest drept cu varga împotriva altor muieri mai tinere ale taberei de căruţe. Aşa că din rîpă celelalte ţigănci îndrăzneau să ridice numai capetele spre drum; iar la izvor avea drept să rostească adevărul numai acea prorociţă fără dinţi.

— Sărutăm dreapta măriei tale, se închină ea către boierul cel măreţ. Primiţi să vă spunem toate cu dreptate şi adevărat, deoarece noi sîntem muierea judelui, şi alte ţigănci nu îndrăznesc să ne calce înainte. Nici nu ştiu ele cîte ştim noi. Pentru trei groşi putem spune măriilor voastre de unde veniţi şi unde vă duceţi; ce aţi făcut pînă acuma şi ce noroc vă aşteaptă de acum înainte.

Măria ta să nu te întorci de către mine, urmă ţiganca ridicînd spre vistiernic un deget uscat şi negru, căci văd că eşti boier cu fală şi Vodă se uită la măria ta ca la un odor de mare preţ.

— Spune-mi mie, babă, o chemă cu glas dulce jupîneasa Candachia.

— Ah! sufletul maicii şi frumuseţa lumii, izbucni către ea bătrîna. La soare mă pot uita, dar la domnia ta ba. Cîţi bărbaţi sînt pe lume şi te văd, se uimesc de farmecele tale. Dar eu pot lega pe cel care-l pofteşti.

— Nu-i nevoie să-l legi, babă, suspină jupîneasa Candachia, căci e soţul meu.

— Lasă-mă să-ţi spun, draga babei, de altele. Căci eu soţului îi pot lega urechea să n-audă şi înţelegerea să nu priceapă. Aştepţi o veste, dragă jupîneasă.

— Aşteaptă hainele cele nouă de la Liov, se veseli vistiernicul Cristea.

Jupîneasa Candachia se oţărî. Jderul cel mititel scurmă cu degetul arătător al mînii stîngi în chimir, scoase trei groşi şi-i trecu în ghiocul babei, rîzînd la ea şi aşteptîndu-şi soarta.

— Fecior de domn mare şi Făt-Frumos, se întoarse către el ţiganca, pătimaş. Mai uită-te o dată la mine, ca să mă fac iar tînără. Este o jupîniţă mică de stat care te aşteaptă să bată mare război cu domnia ta. Te uiţi la noi s-o vezi pe dînsa. Nu-ţi trebuie mîncare, nu-ţi trebuie băutură, îţi trebuie dragoste!

Vistiernicul se uita cu uimire la Jderul cel mezin. Întăi îi izbucnise sîngele în ochi; apoi se făcuse alb la obraz ca ceara şi se ruşina sub privirea bănuitoare a jupînesei Candachia. Dar după spaimă, numaidecît intră iarăşi în şuvoiul de bucurie al

ceasului său, care-l ducea spre un destin neînduplecat. I se păru de mirare că ţiganca îi dezvăluie o taină pe care o ţinea cu multă grijă ascunsă numai pentru sine; pe urmă fu încredinţat că imaginea aceea de care prorocise bătrîna era zugrăvită în ochii lui. De aceea poate îl aţintea aşa de stăruitor şi ciudat jupîneasa Candachia. Ar fi dorit să fie măcar o clipă despărţit de sine însuşi, să cunoască şi el în ochii lui acel obraz al jupîniţei despre care-i povestise Alexăndrel-Vodă. Cufundat în visul tinereţii lui, se trezi într-un tîrziu, în altă parte de drum, între alte livezi, fînaţuri şi iazuri. Trecuseră de locul care se chema Nimirceni şi Suceava nu mai era departe.

Aşezările erau mai dese; pe costişe umblau turme de vite. Mai ales vitele sînt bielşugul Ţării Moldovei, lămurea dumnealui Cristea vistiernicul, fără ca să-i asculte învăţătura nici Candachia, nici Ionuţ; mai ales vitele sînt bielşugul Ţării Moldovei, şi grădinile, şi iazurile, şi prisăcile. De asemenea îmbielşugate sînt holdele. Şi oi sînt de două soiuri, cît nu le cunoaşte numărul. Este şi al treilea soi, în pustia de dincolo de Soroca, care au o coastă mai mult decît celelalte şi pasc umblînd îndărăpt din pricina buzei de sus care atîrnă peste cea de jos. De asemenea neguţătorii nemţi plătesc bun preţ la noi blănile de rîs şi jder.

— Cunoşti domnia ta, jupîneasă Candachie, că la acest iaz al Călugărului vine un medelnicer anume de la Cetate şi ia pentru masa măriei sale peşte? Este aicea un soi de crap cum nu se află în alte părţi şi acest crap se trage dintr-un crap şi o crăpoaică pe care i-a adus şi i-a dat aici la întemeierea iazului Petru-Vodă Muşat. Cînd i-a dat în apă, le-a pus în urechi inele de argint şi i-a binecuvîntat egumenul de la mănăstirea Slatina. Cîteodată pescarii văd sub luciu pe aceşti împăraţi ai peştilor, dar nu îndrăznesc să-i pălească cu ostia. De ce zîmbeşti, Ionuţ?

— Eu zîmbesc? Nu zîmbesc, bădiţă Cristea; ascult.

— Bag eu de samă cum asculţi. Eu îţi spun lucruri de învăţătură şi dumneata te uiţi pe colnice. Să-mi spui ce poţi vedea pe colnice, decît case şi saraiuri, şi oameni care se holbează la noi. Bine fac, căci ei au de ce se mira, pe cînd noi mai puţin. Dar cînd om ajunge în preajma Cetăţii, să iei o piatră în gură.

— Bădiţă Cristea, nu te supăra; mă gîndesc la ale mele; de mîni rămîn singur între străini.

Mezinul suspină. Jupîneasa Candachia părea înduioşată.

Vistiernicul Cristea lăsă să treacă această clipă şi urmă a da

mezinului său şi soţiei sale alte învăţături folositoare, pînă ce, soarele fiind la chindie, se văzu înainte, în lungul drumului, cetăţuia care se chiamă Zamca, şi la dreapta, în altă depărtare, pe rîpi, Cetatea Domniei cu turnuri şi metereze; iar dincolo tîrgul de scaun, cu clopotniţele sfintelor biserici fulgerînd.

La cetăţuia din stînga slujitori cu suliţi opriră trăsura şi cunoscură pe stăpînul ei. Hotnogul se închină şi lăsă trecere slobodă. În marginea tîrgului se afla lume multă în priveală şi cîntau ceteraşi la crîşme. Trecură prin medeanul cel mare, apoi prin uliţele înguste ale neguţătorilor. Fiind soarele încă deasupra asfinţitului, trăsura cu cai negri se opri la ospătăria lui Iohan Roşu, din uliţa armurierilor.

Cu fala cuvenită, domnia sa vistiernicul coborî între tîrgoveţii curioşi, care priveau cu luare-aminte. Slujitorul cu fireturi şi tatarul săriră şi bătură în porţi ca să se dea drumul trăsurii. Înaintea vistiernicului şi a jupînesei Candachia ieşi în pridvor, cu zîmbet de plăcere, stăpîna locului. Era cu mult mai tînără decît soţul ei şi cu mînicile suflecate pînă la coate. Venea zîmbind de la vorbă veselă dinlăuntru, unde mai avea muşterii. În urmă-i, pe deasupra umărului ei, se arăta şi obrazul balai, cu barbă căruntă şi nas rumăn al lui Iohan. Cunoscu pe boier şi se grăbi să iasă înainte ploconindu-se, pe cînd pana Mina urma să zîmbească cu mare plăcere cufundîndu-se din şolduri şi resfirîndu-şi cu amîndouă mînile fustele în faţa boieroaicei. Jupînesei Candachia îi plăcea această salutare după moda frîncilor şi întinse cătră ospătăriţă braţul, ca să fie ajutată să coboare din cuibul ei.

— Este cineva care vă aşteaptă pe domniile voastre, dădu lămurire soţia ospătarului.

— Ne aşteaptă pe noi? Cine să fie? se miră vistiernicul, pufnind şi privind mîndru în jur.

— E un prietin al nostru, pe care-l vedem des aici, lămuri din vîrful buzelor pana Mina, clătinîndu-şi cu gingăşie capul şi privind pieziş pe Jder cel mititel.

Fecioraşul se simţi furnicat la inimă de acea privire.

— Cine să fie? Cine să fie? îşi făcea socoteală cu glas jupîn Cristea.

Nu putea să ştie cine-i, din care pricină se simţea întrucîtva neliniştit. Intră în încăperea scundă, plecîndu-şi grumazul şi cunoscu, după îmbrăcăminte, un slujitor al măriei sale. Văzînd pe cel care-i ieşea înainte, se alină şi răsuflă uşurat, necetind pe obrazul lui vreun semn rău.

— Cinstite jupîne vistiernice, îi zise slujitorul cu voie bună, vestea mea poate n-are să-ţi placă, dar n-am ce face şi trebuie să ţi-o dau. Aşa-i porunca măriei sale, şi trebuie să ne supunem.

— Cine eşti domnia ta? întrebă, cu sprînceana încruntată, Cristea Păr-Negru.

— Eu, cinstite vistiernice, sînt sluga domniei tale Dumitru Crivăţ, cel mai umilit medelnicer şi oştean al măriei sale.

— Să fii domnia ta sănătos. Care-i porunca măriei sale?

— Porunca măriei sale este asta, jupîne vistiernice, avînd măria sa grabă mare să se ducă la ţinutul Hotinului, unde măria sa deschide slobozii pentru dreptcredincioşii ruşi, care fug de sub stăpînirea Craiului, a lăsat poruncă să aduci domnia ta la curte pe copilul cel nou de casă, pe care-l văd sosit cu domnia ta. Foarte se bucură Alexăndrel-Vodă că-i vine tovarăş de petrecere şi-l aşteaptă măria sa Alexăndrel pe Ionuţ la curte mîni-dimineaţă.

Jupînească Candachia se oprise şi asculta cu luare-aminte:

— Asta-i vestea? se tîngui ea.

— Asta-i, îi răspunse vistiernicul Cristea.

— Vra să zică iarăşi nu ne putem învrednici a-l vedea pe măria sa! La Timiş a trecut de asemeni pe lîngă noi; acuma a venit şi a plecat în pripă, iar noi suspinăm şi nu putem vedea luminat obrazul măriei sale.

— Nu-l poţi vedea, încuviinţă vistiernicul, însă ai venit la Suceava şi pentru alte plăcute lucruri, jupînească Candachie. Pînă ce-ţi vine straiul cel nou de la Liov, se întoarce şi măria sa.

Medelnicerul clătină cu bunăvoinţă din cap:

— Într-adevăr, măria sa trebuie să fie numaidecît în Suceava la sărbătoarea Sfîntului Ion cel Nou.

— Aha! Să stăm pînă la Sfîntul Ion cel Nou, îşi făcea socoteală, pe degete, vistiernicul Cristea. Mai avem pînă atuncia două săptămîni!

— Ce să facem? ne-om supune, om sta ş-om aştepta, oftă Candachia.

— Cum?

— Om sta ş-om aştepta, dacă aşa-i rînduială măriei sale.

Vistiernicul Cristea o privi ţintă, ca să înţeleagă bine cum e treaba, apoi deodată clătină cu îndîrjire din cap şi se zbîrli.

— Cum? strigă el deodată. Aici-s treburile mele? Eu lepăd pe băiet şi mă duc. Măria sa îmi cere socoteală şi sămile mele n-am să le găsesc în uliţa armurierilor. Unde-i pan Iohan? Să vie aici

pan Iohan!

— Aicea-s, cinstite jupîne.

— Să îngrijeşti, pan Iohan, de mîncare la dobitoace şi la oameni cu îndestulare.

— Îngrijesc şi pentru măria ta, jupîn vistiernice. Aş crede că nu trebuie să se supere un boier ca domnia ta, care-i în cinste mare la Vodă. Mîne-i zi de hodină. Poimîni te uiţi împrejur şi vezi ce mai este pe la noi. Miercuri, aşteptăm neguţătorul de la Liov. Aşa că vineri vine şi vestea de întoarcere a măriei sale.

Jupîn Cristea începu să se plimbe prin încăperea scundă pufnind, iar jupîneasa Candachia trecu la cămara ei, ocrotită de braţul ospătăriţei, care-i strecura şoapte plăcute la ureche şi urma să zîmbească, furînd cu coada ochiului către cei rămaşi în urmă.

Ionuţ găsi de cuviinţă să rîdă către medelnicer.

— Aşa că, mîni, domnia sa vistiernicul Cristea te aduce la curte şi te dă măriei sale Alexăndrel-Vodă, urmă slujitorul domnesc, bătîndu-l prietineşte pe umăr; şi este rînduială întăi şi întăi să vă închinaţi măriei sale Chiajna. După aceea au să te apuce în căngi şi clonţuri dascălii măriei sale Alexăndrel-Vodă.

— Cum? întrebă vistiernicul, răsucindu-se în loc şi trezindu-se ca de pe altă lume. Care dascăli?

— Parcă domnia ta nu-i ştii, cinstite vistiernice? Unu-i părintele arhimandrit Amfilohie Şendrea. Dumneata, pan Iohane, nu sta cu ochii stecliţi ascultînd degeaba. Du-te şi adă cele de trebuinţă cinstitului vistiernic. Adă-ne şi nouă, ca să-i ţinem tovărăşie. Mie mai mult; acestui învăţăcel mai puţin; şi cel mai mult cinstitului vistiernic. Vra să zică, cel dintăi dascăl e părintele arhimandrit Amfilohie Şendrea, unchiul lui jupîn Şendrea cel tînăr, al doilea hatman, care ţine pe sora cea mai mică a măriei sale. Domnia ta, cinstite vistiernice, nu se poate să nu cunoşti toate, aşa încît cunoşti şi asta.

Cristea Păr-Negru mormăi îmblînzit.

— Acest sfinţit arhimandrit Amfilohie a învăţat atîta carte la Bizanţ, încît nu se află în ţara asta un om mai iscusit decît dînsul în toate învăţăturile. Cunoaşte limba elină şi limba latinească şi, dacă l-aş întreba eu, cel mai umilit medelnicer, în ce chip se pregăteşte bujeniţa de căprioară, şi taina asta o cunoaşte. Mă rog domniilor voastre: ştie şi toaca din cer. Adevărat că are la doagele capului sfinţiei sale puţină lipsă, dar se cunoaşte asta numai din cînd în cînd. Mai ales sfinţia sa dă învăţătură măriei

sale Alexandru-Vodă. Al doilea dascăl îl învaţă pe măria sa Alexandru-Vodă limba sîrbească, rugăciunile şi rînduielile domneşti în această limbă, precum este datina de demult. De treabă om acest monah sîrb părintele Timoftei. Cred că nu poate intra pe uşa asta de gras, şi toată ziua suspină după mîncare şi băutură şi pe urmă se blastămă singur pentru lăcomie. Acesta, boieri dumneavoastră, îi smuncit la vorbă, cam gîngav, şi bolboroseşte; uneori împuşcă vorbele lui neînţelese de i se spulberă barba. Sîmbăta sara se duce şi se tînguie sub patrafirul sfinţitului Amfilohie, ca să-i deie iertare şi mîngîiere pentru lăcomia lui. Sfinţitul Amfilohie zîmbeşte şi-l iartă şi, ca să aibă de unde-i da mai multă iertare, însuşi sfinţia sa posteşte luni, miercuri şi vineri numai cu apă.

— Atuncea arhimandritul e un om blînd cu duhul? îl judecă vistiernicul, aşezîndu-se pe scaun, ceva mai liniştit.

Pan Iohan aducea ulcior de vin şi trei ulcele. O slujnică puse pe masă, într-o strachină mare, zamă de găină cu găluşte de hrişcă, mîncare de modă leşască. După ce Cristea şi mezinul său se îndestulară din mîncare, medelnicerul le umplu ulcelele şi, cu foarte multă luare-aminte, îşi urmă vorba începută.

— E blînd cu duhul părintele nostru Amfilohie, însă are şi lipsa pe care v-am mărturisit-o. Nu mai departe decît în ziua a doua a sfintelor Paşti, anul acesta, la cazanie, în biserica Sfîntului Ion, sfinţia sa a mustrat astfel pe jupînesele care erau de faţă şi-l ascultau cu mare evlavie: O, voi muierilor! a strigat cătră ele părintele Amfilohie, cum îndrăzniţi să puneţi pe obrazul vostru rumeneli, ruşinînd astfel pe Dumnezeu, cum că nu v-a alcătuit bine aşa cum sînteţi? Dimineaţa, ajungeţi cu întîrziere la sfînta slujbă, din pricină că n-aveţi vreme. Adevăr vă spun că mai puţină vreme trebuie slujitorilor măriei sale să cureţe grajdul celor patruzeci de cai domneşti, decît domniilor voastre ca să vă puneţi fustele, cerceii şi spelcile!

Mezinul se veseli nespus de această mustrare, pe cînd Cristea mormăia nepăsător şi isprăvea cu lingura de paltin zama şi găluştile din strachină.

— A mai spus o dată în divan o vorbă, urmă medelnicerul, îndemnînd pe Ionuţ să soarbă vin din ulcică. A spus aşa că atuncea cînd strănută Vodă, apoi boierii din divan fac toţi la fel, încît detună Cetatea. De asemenea vorbe s-a supărat puţintel înalt prea sfinţitul părinte Teoctist mitropolitul.

— A avut dreptate să se supere, mormăi Cristea.

— Poate. Mi-a dat într-un rînd şi mie învăţătură. Medelnicerule Dumitru Crivăţ, mi-a zis sfinţia sa, nu te veseli prea mult cu prietinii tăi; căci prietinii în ziua de azi sînt umbre; se arată numai cînd luceşte soarele.

— Asta-mi place mai mult, se bucură Ionuţ; însă nu-i adevărat ce spune sfinţia sa.

— Cînd ai să ajungi şi domnia ta cărunt ca mine, ai să cunoşti mai bine dacă-i adevărat ori nu. I-am răspuns eu, jupîne Ionuţ, că la Moldova nu se află alt lucru mai bun şi mai plăcut decît prietinia. Ş-atuncea părintele Amfilohie, stînd şi cugetînd, mi-a dat mie întrucîtva dreptate. Adeveresc, medelnicerule Dumitru Crivăţ, zice; cînd Diavolul a ispitit pe Domnul nostru Hristos purtîndu-l peste lume şi aducîndu-l pe streşina templului, nu era primăvară, nici nu l-a purtat pe deasupra Moldovei: căci atuncea Hristos s-ar fi înduplecat să rămînă în ţara asta.

Vistiernicul se grăbi să guste şi din talgerul al doilea plachia de mălai mărunţel şi să deşerte din nou ulcica. Părea cufundat într-o socoteală lăuntrică, numărînd zilele pe degete; după aceea se ridică de la locul său căutînd sfat şi sprijin în soţia sa. Ospătarul leah îl călăuzi înlăuntru. Îndată apăru, în locul lui, pana Mina, aducînd în fiecare mînă cîte-un sfeşnic de alamă cu lumînare de seu. Puse sfeşnicele pe masă de o parte şi de alta a ulciorului şi se aşează pe scaun lîngă Ionuţ.

— Pana Mina e prietina noastră, zise către tovarăşul său mai tînăr medelnicerul, clipind dintr-un ochi. Aici e un loc unde vin eu din cînd în cînd, să-mi uit năcazurile. Pan Iohan are treabă cu negustoriile lui în Lehia şi atuncea vinul de la ospătăria asta s-a învăţat să fie mai bun.

Ospătăriţa se alătură uşor şi cu voie bună de fecioraş, punînd mînuţa ei pe braţul lui. El se feri.

— E încă spărios, zîmbi ea. Îl aduci măriei sale Alexandru-Vodă? Despre domnia sa mi-ai vorbit?

— Da.

— Îl aşteaptă măria-sa Alexandru-Vodă, ca să mai iasă de la dascălii lui şi de subt asprimea Chiajnei-Doamna?

— Aşa este, pana Mina, încuviinţă Crivăţ; eu, care sînt cel mai umilit medelnicer şi oştean al măriei sale, am parte de mai multă lărgime şi bucurie decît coconul domnesc; şi nici n-aş fi dorit să fiu altcineva decît Dumitru Crivăţ, cel mai umilit medelnicer, căci astfel pot veni să te văd rîzînd. Am să-l poftesc pe acest tinerel boieraş să mai soarbă puţintel vin, după aceea să se uite la

dumneata, pana Mina; iar dumneata să te lipeşti de el şi să-l săruţi, să vedem cum are să-i placă.

Ionuţ primi îndată arsura sărutării şi pipăi fără voie trupul plin ca de potîrniche al ospătăriţei. Se simţi ameţit.

— Asta-i o învăţătură mai bună decît a dascălilor, rîdea cel mai umilit medelnicer. După asemenea prietinii să ştii domnia ta că suspină şi Alexandru-Vodă. Se întîmplă că măria sa a poruncit să fii aici mîni. Pentru asta măria sa Vodă, plecînd la treburile ce are, a lăsat pe Alexandru-Vodă, ca să i te închini, fiind domnia ta slujitor nou şi tovarăş al lui Alexăndrel. Deci, tot după aceeaşi poruncă a lui Ştefan-Vodă, noi, curtenii şi oştenii anumiţi ai coconului domnesc, purcedem de aici şi-l căutăm pe măria sa în ţinutul Hotinului. Pînă ce ajungem la ţinutul Hotinului, ne abatem şi într-un loc către hotarul leşesc, unde se găseşte ceva ce de mult doreşte să vadă iar Alexăndrel-Vodă.

— La Ionăşeni? întrebă cu surprindere şi mare bucurie Ionuţ.

Crivăţ rîse:

— Vezi, pană Mina, cîte ştie acest boieraş? Poţi să-l mai săruţi o dată.

Ospătăriţa privi pe Ionuţ lung. Văzu o flacără în ochii lui şi nu îndrăzni să îndeplinească şi de-al doilea dorinţa medelnicerului.

Capitolul IX

În ce chip Jder cel mititel a ajuns la dragostea lui

A doua zi luni dimineaţă, cînd era soarele la înălţimea turnurilor, porunca măriei sale Ştefan-Vodă fu îndeplinită. Jderul cel mititel fu înfăţişat la curte, ca să fie de veselie şi petrecere coconului Alexăndrel. Panţirii dădură slobodă intrare domniei sale vistiernicului Cristea şi jupînesei lui, care veneau în trăsura lor şi cu straiele lor ca şi cum ar fi fost soli de la o împărăţie. Ionuţ săltă numaidecît de pe cal, îndată ce zări în bolta palatului pe Alexăndrel-Vodă; zvîrli lui Gheorghe Tatarul frîul şi, păşind repede la stăpînul său, îngenunche şi-i cuprinse mîna. Această ieşire a mezinului în afară de protocol nu plăcu vistiernicului Cristea, care înţelegea să se închine întăi şi întăi domnia sa şi să spuie vorbele de cuviinţă, şi după aceea să ieie pe Ionuţ şi să-l înfăţişeze. Săritura Jderului celui mititel nu plăcu nici jupînesei Candachia, care înţelegea să se înfăţişeze numaidecît lîngă soţul său, să facă o închinare frumoasă coconului domnesc şi să-i

zîmbească aşa cum ştia domnia sa. Aşa Alexăndrel-Vodă ridică spre sine pe Jder şi-l îmbrăţişă, cu o vădită bucurie, după care întoarse spatele celorlalte cinstite obraze, cerînd să ducă după sine numaidecît pe tînărul său tovarăş şi slujitor. Dacă nu s-ar fi arătat în acea clipă sfinţitul părinte Amfilohie Şendrea, rînduială cea de cuviinţă rămînea stricată. Jupîn Cristea şi jupîneasa Candachia ar fi stat să se uite la oştenii de la odăi şi de pe ziduri. Însă părintele arhimandrit Amfilohie ridică braţul său, binecuvîntînd şi oprind în acelaşi timp avîntul fecioraşilor.

— Măria sa Chiajna aşteaptă să i se înfăţişeze băietul comisului Manole, porunci el.

Numaidecît Alexăndrel-Vodă, întunecîndu-se puţin la obraz, întoarse pe Jder. Copiii de casă ieşiseră în pragul intrării şi se închinară vistiernicului şi jupînesei Candachia. Coconul domnesc se opri şi el o clipă ca să primească dintr-o parte închinarea oaspeţilor şi din alta închinarea slujitorilor, apoi pătrunse cel dintăi în gangul sălii. Ionuţ voi să-şi caute un loc de intrare îndată după cocon, însă părintele arhimandrit îl opri. Părechea boierească trecu întăi.

În sala cu ferestre înguste şi cu păreţi posomorîţi aştepta în picioare, între femeile sale, măria sa Chiajna, sora răposatului Bogdan-Voievod, tatăl măriei sale Ştefan-Vodă. Era îmbrăcată cernit, în straie de monahie. Ochii ei verzi, rotunziţi ca de o spaimă a unor vedenii lăuntrice, priveau puţintel rătăciţi de pe obrazu-i uscăţiv şi palid.

Cu straiele viu colorate de oştean şi sunînd din pinteni, coconul Alexăndrel trecu la mătuşa sa şi-i sărută mîna. Măria sa Chiajna îi atinse fruntea cu buzele subţiri. Chipul lui Alexăndrel păru a se umbri de tristeţa care stăpînea în toată încăperea şi care părea că pătrunde pe toţi cei de faţă, deşi pe ferestrele înalte se simţea afară lumina soarelui şi bucuria vieţii.

Printre copiii de casă rînduiţi de o parte şi de alta a coconului, înainta vistiernicul, supunîndu-şi fruntea cu smerenie; jupîneasa Candachia făcu paşi repezi, sunîndu-şi foile îmbrăcămintei şi căzu la genunchiul Domniţei. Măria sa Chiajna le făcu un semn uşor de bună primire înălţîndu-şi mai mult fruntea decît aplecînd-o spre ei; apoi rosti cîteva cuvinte înăbuşite. Arhimandritul Amfilohie le pricepu fără să le audă şi împinse de la spate înainte pe Jder cel mititel. Înfricoşat de răceala locului şi de mîhnirea acelei monahii care stătea neclintită şi firavă ca o zugrăveală sfîntă, Ionuţ se poticni şi rămase în genunchi.

— Măria sa îţi porunceşte să te ridici, îi zise părintele arhimandrit.

Jder se ridică, urmînd a-şi ţinea ochii plecaţi.

— Uită-te la măria sa, îi porunci iar sfinţitul Amfilohie.

Ionuţ îşi boldi dintr-odată ochii la Domniţă şi măria sa îi zîmbi, ceea ce fu deosebită mirare pentru curteni. Îndată zîmbiră cu toţii şi se uitară unii la alţii.

Printr-o uşă scundă, dintr-o lături, intrară trei prunci domneşti rămaşi orfani de maica lor Doamna Evdochia; Erau Petru, Bogdan şi Olena, îmbrăcaţi în straie domneşti de brocart, mititele ca şi trupuşoarele lor. Se înşirară lîngă măria sa Chiajna şi zîmbiră ca nişte sfinţişori.

Ceremonia era sfîrşită. Domniţa se pregătea să se retragă, urmată de sfinţişori, cînd îşi aduse aminte că trebuia să deie anume îndreptări unora şi să bucure cu anume vorbe pe alţii.

— Stăpînul nostru, zise ea lui Jder, e încredinţat că vei fi bun slujitor lui Alexandru-Vodă.

Îşi întoarse ochii spre vistiernic.

— Precît se vede, jupîn vistiernice, ai soţie prea frumoasă şi dezmierdată, grăi ea fără zîmbet. Jupîneasa Candachia se simţi puţintel usturată şi se grăbi să surîdă plăcut, iar vistiernicul se desfăcu în sus cu semeţie îndată ce Domniţa şi prinţişorii se petrecură în umbra din lăuntrul palatului.

Urmă o destindere. Părintele Amfilohie Şendrea pofti în pridvorul de afară, la lumină, pe oaspeţi. Acest monah ascetic avea un zîmbet bun şi puţintel viclean.

— Mă rog de sfinţia ta să-mi dai pe Jder, îi zise Alexandru-Vodă. Avem a ne găti de plecare, ca să fim următori poruncii măriei sale. Medelnicerul Crivăţ a scos caii şi slujitorii.

— Îndată, măria ta, răspunse arhimandritul. Ştiu că te grăbeşti să scapi de dascălii măriei tale. Fii îngăduitor cu noi şi ne mai sufere puţintel lîngă măria ta. Pînă atuncea nu-i rău să rosteşti măria ta două vorbe de mulţămire acestui cinstit vistiernic.

—Mulţămirea cea mai umilită e de partea mea, se închină jupîn Cristea.

— Ba e şi de partea noastră, vistiernice, rînji într-un dinte arhimandritul, căci ne-ai adus aici privelişte cu care nu sîntem obişnuiţi.

Jupîneasa Candachia se rumeni de plăcere.

— Curtea noastră nu-i veselă, urmă părintele Amfilohie. După

ce s-a prăpădit măria sa Oltea, mama Domnului nostru, n-a mai rămas aici decît Domniţa Chiajna. Alte domniţe, toate văduve, s-au împrăştiat şi nu se arată la curte decît rar, cu feţe întristate. Petreceri şi jocuri nu vedem niciodată. Noi, cu rînduielile dăscăliei, iarăşi nu putem spune că ne desfătăm, după cum poate mărturisi şi măria sa Alexăndrel. Deci văzînd noi, în această dimineaţă, obraze din lume, ne putem simţi mai bucuroşi. Dacă mai întîrziaţi puţin, va să vie şi părintele Timoftei, să se bucure şi el. Precum vedeţi, încep a se arăta şi căpitenii ale slujitorilor, care se uită de după stîlpi. Avem nevoie aicea de obraze luminate. Ai nevoie şi domnia ta, cinstite vistiernice, de un sfat şi acela sfat îşi îngăduie să ţi-l deie un filozof vechi ca mine: femeia frumoasă şi punga plină, cinstite vistiernice, nu e bine să le arăţi, ca să nu ia aminte răii.

După această plăcută închinare către harurile sale, jupîneasa Candachia sărută mîna arhimandritului şi pofti pe soţul său la gazdă. Vistiernicul ar fi găsit de cuviinţă să adaoge şi el unele sfaturi potrivite, pentru mezinul său, dar măria sa Alexandru se arătase cu totul nerăbdător şi-l răpise cu sine la chilia lui, ca să poată să fie singuri, să-şi spuie tainele lor.

— Îţi aduci aminte, Jder, de vorbele noastre? întrebă cu însufleţire Alexăndrel, strîngînd de braţ pe Ionuţ.

— Îmi aduc aminte fără greş, măria ta.

— Şi de jurămîntul nostru?

— Şi de jurămînt.

— Atuncea află că de atunci n-am avut putinţa să fac drumul pe care-l doresc. Pe cît înţelegi după cîte vezi, viaţa mea aici se petrece întru mare strîmtorare. Cînd mă aflu cu măria sa tatăl meu, sînt de asemeni ca într-o slujbă din care nu mi-i îngăduit să lipsesc. Cînd umblăm în Ţara-de-Jos, de stăm la taberi ori în tîrguri mai multă vreme, am cu mine şi pe dascălii mei pe oare i-ai văzut. Încă părintele Amfilohie are limbă ascuţită şi-mi place să-l ascult; dar cu părintele Timoftei o duc greu, căci anevoie mă deprind a bolborosi ca el sîrbeşte. Dumnezeu a binevoit ca să puie grabă în rînduielile lui Vodă. Măria sa a trebuit să plece şi m-a lăsat să vin în urma sa, ştiind că voi avea plăcere la venirea domniei tale. Aşa că acuma, avînd înaintea noastră două zile slobode, putem să ne abatem în locul ştiut de mine.

— Îl ştiu şi eu, măria ta, zise Ionuţ.

Alexăndrel se opri o clipă gînditor.

— Să ştii că frăţia noastră de cruce ne stă într-ajutor, şopti el.

N-ai spus nimănui nimic?

— Nimic, nimănui, măria ta, deşi am fost ispitit.

— Ai fost ispitit? de cine?

— De fratele meu părintele Nicodim, dar mi-am încleştat fălcile.

— Să ştii, Jder, că am cunoscut de la început credinţa domniei tale.

— Stăpîne, zîmbi Ionuţ, limba mea a fost mută; mi se pare că nu se poate spune acelaşi lucru despre măria ta. Am stat de vorbă asară, la ospătăria unui leah din tîrg, cu medelnicerul Crivăţ.

Voievodul îşi arătă dinţii ascuţiţi.

— Dumitru Crivăţ medelnicerul, lămuri el, e slujitorul meu de taină. Am de asemeni un om al lui Grigoraşcu Jora, care a dus veste la Ionăşeni şi s-a întors de acolo cu răspuns. În afară de aceştia mai sînt şi alţi slujitori care umblă cu mine. Toţi sînt oamenii mei şi sînt muţi pentru cei care nu trebuie să afle treburile mele. Fii deci fără grijă şi socoteşte-l prietin al domniei tale pe Crivăţ.

— Îl socotesc prietin, rîse Ionuţ.

— De ce rîzi?

— Rîd, măria ta, căci la prietinia mea şi a medelnicerului Crivăţ era de faţă pana Mina, ospătăriţa. Taina noastră face prea mulţi ochi şi urechi. Însă, înţelegînd că altfel nu se poate, rîd.

— Numai de asta rîzi?

— Ba mă veselesc, măria ta, că prietina lui Crivăţ medelnicer are prea frumoşi ochi albaştri. I-am văzut foarte de aproape. Şi am cunoscut şi altele. Sînt bune asemenea prietinii şi e bună slujba măriei tale.

Alexăndrel pofti să afle ce se petrecuse şi se vorbise în ajun la ospătăria lui Iohan Roşu, după aceea bătu din palme şi ceru de la slugile sale armele.

Trimese poruncă de plecare medelnicerului Crivăţ. Soarele era într-al patrulea ceas al amiezii, cînd se deschiseră porţile şi străjile lăsară să iasă alaiul destul de strîns al coconului domnesc.

În afară de slujitorul său de credinţă Jder, Alexăndrel mai avea cu sine pe Dumitru Crivăţ şi pe Coman, omul lui Jora, cunoscător bun al drumurilor. Paza sa se încheia cu nouă călăraşi în leafă, oameni tari aleşi de Şendrea, al doilea portar al Cetăţii. Se adăogeau la aceştia şi Tatarul, sluga lui Ionuţ, şi alţi doi

slujitori ai coconului.

După ce se dădu semnalul de trîmbiţi şi poarta se închise, grămada coborî către apa Sucevii; apoi de acolo luă calea spre miazănoapte.

Jder simţea în tovarăşul său domnesc, cu care umbla alături, o înfrigurare aspră, izbucnită în lărgime şi către soare după multă obidă. El însuşi era nedumerit şi puţintel îngrijorat de necunoscutul care se deschidea simţurilor lui aţîţate. Căci şi el visa cu aprindere la dragostea Domnului său, îndrăznind în gîndurile lui să meargă mai departe decît îi îngăduia starea sa de prietin şi slujitor. Aici se găsea o a doua taină a lăuntrului său, în care nu pătrunsese încă nimeni din afară şi faţă de care el însuşi şovăia, sfiindu-se. În tinereţa lui nesigură erau viclenii de care el singur nu-şi da încă samă. În ajun, sara, îndrăznise să sărute pe ospătăriţă atunci cînd ea stătea la îndoială, şi găsise în acea femeie un gust aprig, prevestitor al altor plăceri.

Din vreme în vreme Alexandru-Vodă îi punea întrebări străine de gîndurile şi vedeniile care-i stăpîneau pe amîndoi. Apoi rămîneau tăcuţi şi întrucîtva despărţiţi, fiecare pentru sine, tinzînd către acelaşi mister. Ciudat i se părea coconului domnesc că împrejurările se potriviseră astfel pe crugul lor ascuns, încît abia în acea zi îi venea dezlegarea patimei. Rînduiala aceasta, Jder o punea în sama lui, fără a îndrăzni să treacă hotărît mai departe decît îi îngăduia starea lui de atîrnare faţă de domnescul său prietin. Nedesluşit, nădăjduia că aceeaşi rînduială va face pe copila despre care i se prorocise să hotărască ea singură o altfel de alegere, îndată ce va vedea că se înfăţişează la geamul ei cu zăbrele încă un Făt-Frumos.

Nu avea împotriva stăpînului său nici un fel de pornire şi în judecata lui primea şi o altă hotărîre decît cea pe care o nădăjduia, căci simţurile lui erau numai treze, încă nu fuseseră lovite şi nu erau bolnave ca ale lui Alexăndrel-Vodă. În el stăpînea mai mult o putere a tinereţii care-şi caută prilej de izbucnire; el se bucura, pe cînd stăpînul său suferea.

Văzduhul cald, sub care umblau cu repeziciune, cuprindea şi el în sine puteri nesigure şi repede schimbătoare. La vremea amiezii călăreau încă în susul apei Sucevii, pe lîngă o luncă rară de lozii şi-şi puteau vedea cînd şi cînd, la cotituri şi la dolii, imaginile ca într-o steclă verde. Deodată cerul se întunecă din urmă, din arşiţa miezului zilei, şi un balaur învălui nouri de furtună spre soare. Mormăit de tunet sosi în lungul apei şi

limpezimea ei deveni fumurie. Slugile domneşti din urmă pregătiră dulama pentru stăpînul lor; Ionuţ îşi trase de la cobur gluga; un ropot de stropi le trecu pe dinainte înfiorînd lunca şi luciul Sucevii; după aceea soarele se arătă iar întru strălucire. Nici o picătură de ploaie nu-i atinsese. Din urmă sosi o aripă de vînt împingîndu-i de la spate; într-acolo se vedeau sfori de ploaie. Cu linişti şi cu tresăriri umblară astfel pînă într-un popas de rateş domnesc, care se chiamă La Movila Iugăi. Cît stătură acolo, cerul se spălă şi rămase ca o mare lină. Oamenii mîncau pastramă cu pită de grîu, privind la un curcubeu depărtat în miazănoapte.

— Ciudat! acolo mergem noi, subt acel curcubeu, şopti Alexăndrel, şi oftă, cu faţa prelungă şi obosită. Să fie acesta un semn?

Crivăţ era acolo şi avea urechea subţire.

— Măria ta, zise el cu voie-bună, ascultă o vorbă de la cel mai umilit medelnicer şi ostaş; acolo-i semn de pace şi vom găsi toate cum trebuie.

S-ar putea însă, cugeta cu inima strînsă coconul domnesc, să nu fie gazdele în locul lor; poate au fost duse la tîrg şi au rămas şi ziua de luni; ori se vor fi dus în petrecere la o sfîntă mănăstire. Bine ar fi fost, îşi încredinţa temerea Alexăndrel cătră prietinul său Jder, să fi trimes întăi un om, să afle dacă cei căutaţi stau la locul lor.

— Măria ta, n-ar fi fost bine, răspunse cu hotărîre Ionuţ; timpul nostru e scurt şi rînduială ne este să ne ducem numaidecît. Toate arată că vom găsi pe jupîniţă.

— Ai uitat cum o cheamă? rîse coconul.

— Nu, clătină din cap Jder, închizînd ochii. Nu ştiu dacă socoţi măria ta că trebuie să mai întîrziem. O chiamă Nasta.

Coconul domnesc ascultă cu plăcere acest nume rostit cu dulceaţă şi dădu de năprasnă poruncă de încălecare.

Trecură dealuri intrînd în altă vale, apoi cotiră printre păduri. Merseră multă vreme prin umbră; cînd şi cînd li se arăta cerul, cînd şi cînd ieşeau deasupra unor luciri de ape; apoi se deschiseră imaşuri largi în care păşteau cirezi de vite porumbe. Păstorii le dădeau ocol călări, întovărăşiţi de dulăi flocoşi. Soarele era încă deasupra asfinţitului, cînd Alexandru-Vodă se oprise deodată. La o cotitură de colină şi-n margine de dumbravă, într-o depărtare nu prea mare, deoarece toate se vedeau limpede, se arătase o curte cu multe heiuri. Fumuri se suiau în cerul limpede. Se zărea, în cotitura colinei, şi o margine de sat.

— Aici este, zise Alexăndrel, răsuflînd pripit.

Jder cuprinse toate cu ochii, ca şi cum ar fi vrut să le soarbă în sine. Cumpene de fîntîni, o stînă unde suna stîns un bucium, puzderie aurie a asfinţitului, toate îi rămaseră în ochi şi-n urechi pentru vedeniile singurătăţii lui de mai tîrziu.

Tovarăşul său îşi înţepă fugarul cu pintenii. El îl urmă în galop. Caii lor erau numai spumă cînd se opriră în faţa porţilor deschise. Argaţi şi slujnice se ţeseau în toate părţile la treburile de sară; treceau vite şi porci cătră intrările de din-dos; cotcodăceau găini speriate. În cerdacul cu stîlpi stătură o clipă privind cu uimire două ţigăncuşe. Îndată dispărură, parcă le-ar fi suflat de afară înlăuntru vîntul. În locul lor, pe uşa deschisă, apăru jupîneasa Tudosia. Îşi puse mîna dreaptă la ochi ca să poată privi în fulgerările asfinţitului. La un geam deschis îşi arătă mutrişoara şi o copilă. Aceea era Nasta. Era încă nelămurită, în umbra odăii; îi luceau în priviri razele piezişe ale asfinţitului.

Alexăndrel-Vodă sări din şa. Îl urmă îndată Jder. Slujitorii veniră să apuce frîiele; călăraşii dădură ocol zaplazurilor, tinzînd să cuprindă din toate părţile ieşirile. Medelnicerul urmă pe cei doi fecioraşi în curte.

— Doamne Dumnezeule! Ce s-a întîmplat? se tîngui cu glas ascuţit stăpîna casei, pocnindu-şi palmele.

Apoi, cunoscînd pe coconul domnesc, numaidecît se lumină la faţă. Argaţii gospodăriei, care se buluciseră din ogrăzi ca într-o bătaie de vînt, se retraseră rînjind. Nu era nici podgheaz leşesc, nu erau nici tatari în pradă; ci vine iar coconul cel tinerel al lui Ştefan-Vodă. Lupul se întoarce şapte ani unde a mîncat o oaie; asemenea acest lupan se întoarce iar la dragostea lui.

Bine este că se întîmplă asta după o asemenea zi de arşiţă. Căci de voie, de nevoie, cneaghina Tudosia are să deie băutură slujitorilor domneşti şi au să se împărtăşească din ea şi mişeii de la Ionăşeni.

Alexăndrel trecu cu grăbire la cerdac. Jupîneasa Tudosia se răsuci o clipă în loc; voia să se încredinţeze că îmbrăcămintea nu i-i nevrednică de privirea unui luminat obraz domnesc. Frîngîndu-şi mînile, veni întru întîmpinarea înaltului oaspete şi i se închină sărutîndu-i dreapta. Mutrişoara de la fereastră stătuse o clipă neclintită, apoi dispăruse.

— Jupînească Tudosie, vorbi Alexăndrel-Vodă, încruntîndu-şi sprîncenele; doresc să ştiu dacă sînteţi bucuroşi de oaspeţi în această casă. Drumul nostru e cătră Vodă, la ţinutul Hotinului, şi

ne-a apucat sara pe cale.

Cneaghina Tudosia zîmbi, căci drumul de la Suceava la ţinutul Hotinului nu ocoleşte aşa de departe, tocmai pe la Ionăşeni; însă mărturisi numaidecît că-i bucuroasă de asemenea înalt şi iubit oaspete. Dumneaei cunoaşte de la cealaltă fericită zi, cînd s-a întîmplat iarăşi să poftească aici măria sa popas, pe dumnealui medelnicerul Crivăţ; se închină şi cătră dumnealui medelnicerul şi-i pare bine că-l vede iar; însă pare că lipseşte dumnealui postelnicul Jora. În schimb vede întîia oară pe alt tînăr boier.

— Acesta e prietinul meu Ionuţ Păr-Negru... răspunse cu semeţie şi cu oarecare nerăbdare Alexăndrel.

— Să fie sănătos, se închină şi către Jder cneaghina. Vă poftesc cu dragă inimă la masă şi la hodină.

— Îţi mulţămesc domniei tale, jupîneasă Tudosie, pentru tot ce vei binevoi să ne dai. Nu sîntem prea flămînzi, nici prea trudiţi. Să îngădui numai să vie slujitorii noştri, ca să ne putem pune într-o stare cuviincioasă. Ne-a bătut pulberea şi ne-a ars soarele. Îndată după aceea poftim să ne închinăm jupîniţei Nasta.

— Ah! Jupîne medelnicer Crivăţ, suspină stăpîna locului întorcînd spre acest slujitor ochi încă frumoşi; eu socoteam că măria sa a uitat pe copila noastră. Socoteam că şi-a adus aminte numai de mine, sluga măriei sale.

Medelnicerul Crivăţ dădu un strigăt şi bătu din palme cătră slujitorii domneşti din fundul ogrăzilor.

— Vai de mine şi de mine! se tîngui cneaghina; te poftesc, jupîne medelnicer Crivăţ, să nu ne ruşinezi aşa de tare, căci avem noi slugi destule, care să scoată şi trei ciuturi de apă din fîntînă. Ţigăncile mele ştiu rînduiala şi se înfăţişează numaidecît la odăile domniilor voastre şi a măriei sale cu lighene şi ibrice. Nu ştiu, măria ta, urmă ea cu prea plăcut glas, dacă vei îngădui după aceea copilei noastre să-ţi înfăţişeze ea singură chiseaua cu dulceaţă.

Între toate aceste vorbe învălmăşite, Jder stătea nerăbdător, muşcîndu-şi într-una colţul buzei şi schimbîndu-şi locul. Ţigăncile îşi învăluiră la iatacuri fustele creţe şi-şi arătară dinţii albi, rîzînd oaspeţilor. Apa pe care o aduseseră ele în ibrice de aramă părea lucrul cel mai de preţ al acestor locuri, aşa era turnată de subţire şi de încet.

Amîndoi feciorăşii tăceau, potrivindu-şi pe ei straiele şi

mîngîindu-şi, la tîmple şi după urechi, pletele. Răsună în sală glasul cneaghinei Tudosia. Intră îndată dumneaei însăşi, aducînd dulceţi şi pahare de cristal cu apă.

— Nu te supăra, mărite stăpîne, se tîngui ea, băgînd de samă privirea dezamăgită a lui Alexăndrel-Vodă; precum se ştie, copila noastră e o proastă şi se ruşinează să se înfăţişeze. Se teme c-o urăşti din trecuta dată şi nu mai doreşti s-o vezi.

— Am spus, răspunse coconul cu glas uscat, că doresc s-o văd.

— Poftesc pe măria ta să nu se supere, zîmbi cu umilinţă prefăcută cneaghina Tudosia. Dacă măria ta nu primeşti din mîna mea acest rod de trandafir adus de la Ţarigrad, să vie Nasta să-l ţie înaintea slăvitei feţe a măriei tale. Fata-i după uşă.

Jupîneasa Tudosia bătu din palme. O ţigancă împinse din sală uşa. Jupîniţa Nasta îşi arătă obrazul ruşinat prin gratia degetelor mînii drepte. După această primă înfăţişare cuviincioasă, se mişcă îndată cu agerime închinîndu-se şi primi tablaua din mîna maicei sale, ridicînd-o spre nasul coconului domnesc.

Jder rămase neclintit şi fără răsuflet, privind acea înfăţişare delicată şi subţirică în boi. Cînd îl fură cu ochii o clipă, inima-i tresări împunsă. O iubi dintr-odată. Avu în el bucuria aceasta, ca o lumină orbitoare. Înţelegea că acea fiinţă trebuia să fie a altuia, se desfăta însă la vederea ei, căci i se înfăţişa lămurit aşa cum o bănuise în visurile lui ascunse. Nu se putu opri în acelaşi timp să nu bage de samă că acea privire piezişă fata o întorsese spre el, pe cînd ţinea tablaua aşa fel încît Alexăndrel nu-i putea vedea obrazul.

Ca şi cum i-ar fi dat o poruncă anumită, el pîndi şi a doua oară privirea furişă. Nasta însă nu se mai întoarse spre el.

Coconul abia gustă dulceţul şi sorbi numai o picătură de apă. Luă el singur din mîna fetei tablaua şi o puse pe o măsuţă alături. Cuprinse braţul stîng al fetei de la încheietură şi ea îşi strînse buzele într-o schimă prefăcută de suferinţă. Văzînd patima tremurînd în nările acelui cocon aprig, zîmbi şi îl privi dintr-odată fără de nici o sfială. Îşi trase braţul şi-şi trecu palma peste păru-i lins, pieptănat cu cărare la mijloc.

— Ne era dor de măria ta, zise ea fără de tulburare şi fără de nici o întristare în glas.

Jupîneasa Tudosia zîmbi ascuţit şi-şi aduse aminte că numaidecît trebuie să deie poruncă pentru masa oaspeţilor. Jder îşi ceru voie de la măria sa ca să se ducă să vadă în ce chip

rînduieşte medelnicerul mîncarea şi masa slujitorilor domneşti.

Cneaghina Tudosia ieşi singură; cînd trecu şi el pe lîngă stăpînul său, jupîniţa îndrăzni să-l oprească.

— Acesta-i Jder, prietinul meu, lămuri coconul Alexandru.

— Aş dori să rămîie, mărturisi jupîniţa Nasta.

— Rămîi, prietine Ionuţ, se învoi Alexăndrel.

— Îl chiamă Ionuţ?

— Dacă nu-ţi este cu supărare, aşa îl chiamă, jupîniţă, zîmbi cu dinţii săi rari şi ascuţiţi coconul. Acest Ionuţ îmi este mie frate de cruce şi lui i-am spus de patima mea, – ceea ce nu ţi-am putut spune domniei tale. El m-a sfătuit şi de la dînsul am primit îndrăzneala de care am nevoie.

Nasta nu părea înfricoşată de înfăţişarea pătimaşă a lui Alexandru-Vodă.

— Nu înţeleg de ce îndrăzneală ai nevoie, măria ta. Căci eu sînt o copilă fără apărare şi maica mea e o văduvă, şi, dacă vrei măria ta să mă ruşinezi, eu nu pot pune nici o împotrivire, fiind ca un lucru fără preţ în mînile măriei tale.

Alexandru clătină din cap.

— Trebuie să am îndrăzneala să-ţi mărturisesc dragostea mea. Nu vreau nici să te ruşinez, nici să te iau ca pe un lucru fără de preţ.

— Nu înţeleg, mărturisi cu nevinovăţie copila.

— Doresc să ştiu dacă ai pentru mine dragoste, vorbi aprig Alexandru-Vodă. Fără asta ce preţ au strădaniile mele?

— Dacă trebuie să afli, atuncea mărturisesc, măria ta, că îmi eşti drag. Însă mă rog să ai milă de mine. Tatăl meu a fost boier cu cinste şi mare sfetnic domnesc. Mărturiseşte mamei gustul măriei tale şi cere învoire de la Vodă, ca să nu mă azvîrl în acea fîntînă din care au scos ţigăncile apă pentru dulceţul de trandafir.

Coconul îşi prinse tîmplele în palme.

— Nu înţeleg de ce te înfricoşezi, îi zise el, dintr-odată domolit. Toate se vor face cum porunceşti. Primeşte-mi numai dragostea. Lasă-mă să te sărut – aşa cum am dorit într-o noapte cu lună. De-atunci tînjesc, pentru asta am sete.

— Sărută-mă, măria ta.

Alexăndrel o cuprinse şi o sărută. O cuprinse de după umeri, o ţinu strîns, îi căută buzele întredeschise. Apoi o lăsă şi păru obosit.

— Spune-mi că ţi-s drag.

— Îmi eşti drag, măria ta.

— Şi mă învoieşti să vin iarăşi?

— Măria ta, aş fi o vicleană dacă aş spune că n-am mare plăcere s-aud aceste vorbe. Dacă pofteşti, măria ta, să spui şi mamei mele că n-avem de ce ne teme, pot să mă duc s-o chem, ori poţi să te duci măria ta, avînd îndrăzneala pe care o văd. Dacă pofteşti să mergi cu mine, mă ruşinez şi nu pot.

Alexăndrel o cuprinse iar, cu gingăşie.

— Ce pot să spun jupînesei Tudosia?

— Nu ştiu, măria ta. Dacă nu găseşti vorbe, eu totuşi, m-aş pricepe ce să-i spun. Îi spun că dorim să te mai vedem la noi şi că-ţi sînt dragă. Şi că numaidecît va să afle Vodă, părintele măriei tale. Rog pe prietinul măriei tale Ionuţ să-mi deschidă uşa. Mi-i frică prin întunericul sălii pînă la odaia din fund. Îndată după aceea vă poftesc la masă.

Jder privise neclintit această ciudată scenă şi, deşi nu cunoştea lumea şi dragostele, înţelegea că Nasta îşi ia, cu agerime de femeiuşcă, numai măsuri de apărare, şi că simţămintele ei pentru Alexăndrel-Vodă sînt destul de potolite. Se grăbi să-i deschidă uşa. Pe cînd o acoperea vederii lui Alexăndrel, ea îl fulgeră iarăşi pieziş cu ochii. Şi cînd o trecu în întuneric, se simţi strîns de mînă. Se întoarse cu inima bătînd în odaie.

Alexăndrel arăta o înfăţişare fericită, deşi biruinţa lui plutea într-o oboseală fierbinte. Nasta se supunea şi răspundea dorinţilor lui. Îi ceru lui Jder părerea. Ionuţ era şi el încredinţat că prietinul său ajungea la limanul celei mai mari fericiri a tinereţii. Cum s-ar putea face, întreba coconul domnesc, ca cea din urmă împotrivire a jupîniţei Nasta să cadă? În privinţa aceasta Jder dovedea înţelepciune şi-l sfătuia pe prietinul său să fie răbdător. Zarzărele din livada acelui loc erau încă sarbede. Peste puţină vreme să se întoarcă şi le va găsi coapte, în cea mai mare frăgezime şi dulceaţă.

— Poate ai dreptate, oftă Alexandru-Vodă; am însă în mine ca o arşiţă de boală.

— Cere atunci, măria ta, arvuna ce ţi se cuvine, rîse Jder; am văzut că te pricepi să strîngi în braţe şi să săruţi.

Alexăndrel rîse şi el de aceste vorbe, privind încrucişat înainte. Sfatul lui lăuntric îi spunea altele; dreptul lui de voievod tînăr îi dovedea că poate cere orice; dragostele se răpesc şi se pradă; totuşi se înfricoşa de asprimea părintelui şi stăpînului său şi nădăjduia să ajungă la acelaşi ţel cerşind cu blîndeţă.

Jder îl lăsă să-şi topească patima şi el sta închis în sine însuşi ca în scoică, pîndind pentru dînsul fărîmăturile cele mai dulci. N-avea nici o pricină să-şi închipuie că prorocirea de la Moara Călugărului nu i se va împlini. Păstra în degete fiorul atingerii Nastei şi în ochi zîmbetul ei tainic.

La masă, coconul stătu între mamă şi jupîniţă, hrănit cu îmbielşugare de cea dintăi şi adăpat cu vin şi cu vorbe dulci de cea de a doua. Jder şedea treaz, nedescurcînd încă bine lucrurile. Crezu că nu trebuie nici să mănînce, nici să beie, aşteptînd pentru bucuria lui un altfel de ospăţ. Deşi aştepta cu îndărătnicie un alt semn din partea jupîniţei Nasta, nu-i veni nici unul. Se frămînta în îndoieli şi totuşi era bine încredinţat că ceasul său va veni. Se hotărî să nu intre în odaie la culcare. Afară era lună şi cald. Domnul său poate avea nevoie să fie privegheat de departe, cînd se va duce la fereastra cu zăbrele – îi lămurea el zîmbind îndoielnic lui Alexăndrel. Deci în acea noapte luminată, cînd şi el avea nevoie să fie cu sine însuşi, Jder îşi alese culcuş un pătul de fîn în marginea livezii. I se părea că jupîniţa Nasta ia aminte la pregătirile şi la umbletele lui; dar n-avu putinţă să mai rămîie singur în preajma ei nici o clipă.

La cea dintăi cîntare a cucoşilor, Alexandru-Vodă veni la fereastra cu zăbrele ca să cerşească dragoste. Nasta scoase năsuşorul printre fiarele împletite şi ochii ei luciră în lună. Din culcuşul lui dulce-mirositor, Jder auzea şoaptele pătimaşe ale coconului. Auzi rîsul subţire al fetei. I se păru că ea-i cere stăpînului ei îndurare şi alt soroc pentru alinarea frigurilor lui. Coconul domnesc zgîlţîi gratiile, apoi primi printre zăbrele mînuţa fecioarei şi jurămîntul ei şi păru a se linişti, trudit de drumul zilei şi ospăţul serii. Se duse şovăind uşor către iatacul lui. Ograda rămase singură. Un străjer suna din cînd în cînd din corn în partea cealaltă a curţii. Nu se simţea nicăieri nici o mişcare.

Jder se ridică în culcuşul său cuprins deodată de nelinişte. I se păru că aude uşor sunet la aceeaşi fereastră.

Poate i se păruse numai. Sta cu privirile aţintite într-acolo şi nu mai vedea nimic. Avu o tresărire năprasnică, pînă în creştet, cînd fu apucat de aceeaşi mînuţă, a cărei strîngere moale o cunoştea, căci îi rămăsese în carne.

— Ionuţ, îi şopti Nasta, şi el îi simţea prin braţ rîsul; să stai cuminte la locul domniei tale, am venit să văd dacă dormi.

— Nu dorm, îi răspunse el, însă mi se pare că visez.

Ca să se încredinţeze că nu visează, trebuia să întindă şi

celălalt braţ şi să cuprindă cătră sine dragostea stăpînului său. I se păru întîi că săvîrşeşte o faptă vrednică de focul cel nestins; pe urmă se lăsă dus ca de un val de destinul vîrstei lui; se întoarse numai cu spatele cătră lună.

— Ştii dumneata, Ionuţ, de ce am venit? îi strecura Nasta în urechi rîsul ei uşurel. Numai de asta am venit, ca să te rog să mă aperi de Voievod, deoarece nu mi-i drag. Nu mă pot împotrivi puterii lui, dar te rog să faci asta aşa fel ca să fiu cruţată.

— Ţi-i drag altcineva? întrebă Jder cu inima bătînd.

— Mi-i drag altcineva. De aceea am venit la el. Sărutarea neaşteptată cu care ea pecetlui aceste cuvinte era cu totul altfel decît acea lîncedă atingere la care Jder fusese martor. Meşteşugul acestei patimi aprige se învaţă cu repeziciune, căci e în sîngele oamenilor şi în viclenia care s-a vădit dintru început în raiul cel dintăi. Şi de data aceasta femeia era mai înţeleaptă, făcînd ca îmbrăţişarea ei să aibă mai mult preţ decît prietiniile şi jurămintele. Jupîniţa păru a se desface înfricoşată din strînsoare.

— Te poftesc nu peste multă vreme, Ionuţ, şopti ea acoperind cu mînuţele ochii tovarăşului său.

Îndată ce ea se furişă spre cămăruţa ei, sunară zgomote şi glasuri la porţi. Jder fu numaidecît în picioare. Străjerul din cealaltă parte a curţii se apropie ca să înţeleagă ce este.

— Poruncă de la tabăra lui Vodă! striga un glas.

Ionuţ fu cel dintăi care află că un alergător din partea lui Grigoraşcu Jora poftea pe măria sa Alexăndrel să nu mai întîrzie nici o clipă unde se află şi să pornească numaidecît după porunca măriei sale Ştefan-Vodă, ca să-l găsească pe măria sa Ştefan-Vodă la Chipereni, două poşte înlăuntru, în laturea Cetăţii Hotinului.

Capitolul X

Visuri şi spaime ale jupîniţei Nasta

După împrejurarea de la Ionăşeni, Jder cel mititel socoti că se găseşte într-o stare păcătoasă şi vrednică de milă; i se părea însă ciudat că nu poate să fie trist. Oricîtă silinţă îşi făcea ca să se osîndească, bucuria unei mari izbînzi îi ieşea deasupra. De altminteri îşi dădea dreptate că n-a săvîrşit nimic în dauna stăpînului său; s-a supus numai unui duşman plăcut, care a venit asupră-i cu război. Ce putea face acuma decît să ţie numai

pentru sine acea taină scumpă? Alexandru-Vodă era cea din urmă fiinţă căreia i-ar fi putut-o mărturisi. Poate mărturisi oare unui duhovnic că a greşit, deoarece a căzut asupra lui asemenea bucurie? Nu-i lucru de mărturisit unui duhovnic. Dacă va fi, la dreptul judeţ cel mare, la sfîrşitul timpurilor, să răspundă cineva pentru întîmplare, apoi are să mărturisească cu glas dulce Nasta. Domnul Dumnezeu ar putea să se încrunte şi asupra ţigăncii cu ghiocul, care a menit. Iar pe el, Ionuţ, n-ar putea decît prea puţin să-l mustre, pentru că şi-a încleştat gura şi n-a cutezat să spuie nimic stăpînului său, în schimb s-a tulburat şi s-a rănit prea tare în sinea sa, fiindu-i suferinţa de acum destulă pedeapsă, în locul celei de pe urmă. Deşi a fost o suferinţă repede trecătoare, totuşi a fost o suferinţă. Alexandru-Vodă părea şi el bucuros, ceea ce ajuta la mîngîierea lui Jder. Nu-i trebui multă vreme, feciorașului de la Timiş, să zburde iar fără grijă, ca un mînz din acele ceairuri.

Ca să adaoge ceva la plăcerea adevărată ori închipuită a lui Alexăndrel, Jder ceru cu viclenie îngăduinţa de a aduce de la Timiş cînii şi eretele, ca să sporească, în jurul cetăţii Sucevii, plăcerile verii.

Alexăndrel-Vodă zîmbea palid. Îşi făgăduia cu cel mai apropiat prilej alinarea desăvîrşită a patimei lui.

— În vara asta, mărturisea el lui Jder, măria sa Vodă începe a-mi da drumul ca să îndeplinesc anume porunci şi să cîrmuiesc anume ţinuturi. Deci, ca un vînător cuminte, împresurînd a doua oară şi a treia oară locul, voi fi stăpîn pe vînatul meu.

Jder clătină din cap zîmbind:

— Măria ta, jupîniţa Nasta pare că se teme de aşa vînător. Se tînguia şi se ruga să te milostiveşti.

— Toate jupîniţele ca ea doresc cunună de voievod, suspină Alexăndrel, însă noi avem altă rînduială a vieţii, cum spune şi măria sa Vodă. Medelnicerul rîde cînd spune, deşi cred că are dreptate, că o femeie e destul de sfinţită de apropierea domnească. Tot medelnicerul spune că o femeie se apără, ca să aibă preţ.

— Pe cît înţeleg, se bucură Ionuţ, măriei tale nu ţi-i dragă jupîniţa Nasta.

— Ba mi-i dragă şi sînt bolnav din pricina ei.

— Adică o doreşti măria ta; dar n-o socoteşti aşa ca o împărătească, ca să te veseleşti numai de vederea ei?

— Ascultă, Ionuţ, rîse coconul domnesc; domnia ta eşti un prunc de la Timiş; iar eu am avut şi alţi dascăli decît sfinţitul

Amfilohie şi cuviosul Timoftei, şi cunosc că această dulceaţă are preţ de o clipă. Dragostea-i lunatică; descreşte şi creşte. Cînd a fi lună plină şi s-or coace zarzărele, am să vin să culeg rodul, după făgăduinţa ce am avut.

— Nu pot decît să mă bucur de asta, răspunse Jder fără să-şi privească tovarăşul. Însă îmi aduc aminte că, atunci cînd mi-ai vorbit măria ta întăia oară despre asta, erai cuprins ca de un pojar.

— Atuncea eram mai însetat, acuma sînt mai puţin.

Jder privi furiş spre domnul său. Trufia îl făcea pe Alexăndrel să ţie pe soţul său desfăcut de sine şi să-l facă să creadă în bărbăţia şi izbînzile sale domneşti. Fecioraşul comisului găsi în asta iertare pentru propria sa vină şi deschise iar dimineţii de iunie floarea fiinţei sale.

În aceeaşi zi, la al şaptelea ceas, Alexăndrel intră cu slujitorii săi în tabăra lui Vodă, la Chipereni.

Copiii de casă ridicaseră cort la intrarea unei văi. Cei şase sute de călăraşi ai măriei sale erau descălecaţi. Mulţimea de norod cu căruţe bulucite făcuse popas în preajmă.

Vodă ieşi în vederea binecredincioşilor săi creştini de peste Nistru. Era cu fruntea descoperită şi un spătar îi purta semnele măririi. Slujitorii desfăcuseră iconostasul ferecat în argint în puterea soarelui, şi un ieromonah de la cetatea măriei sale Hotinul făcu slujbă de laudă Dumnezeului noroadelor. Bulucul de pribegi îngenunche; oştenii îşi plecară capetele lîngă coamele cailor. Apoi, după rugăciune, diacul puse peceţile domneşti pe uric şi starostele oamenilor care se oploşeau în Domnia Moldovei veni şi, căzînd la picioarele măriei sale, sărută pămîntul.

— Creştinilor, porunci Vodă acelor oameni, în limba lor; iată primiţi acest uric şi danie a domniei mele. Vă dau acest pămînt vouă şi urmaşilor voştri. Faceţi sat şi închideţi iaz. Şi să fiţi ai Moldovei, care vă dă pîne şi milă. Aici sînt scrise hotarele în veci. Să meargă slujitorii mei să le însemne. Şi eu însumi, la hotarul din fund, voi bate cu toiag pe coconul nostru ca să-şi aducă aminte mai tîrziu de hotărîrea domniei mele.

Se prevedeau către Nistru locuri goale, peste care tremura pîlpîirea albă a amiezii. Pribegii dădură toţi slavă măritului stăpîn, aplecîndu-şi fruntea în pulbere. Apoi alaiul trecu spre dealuri şi spre păduri, ca să se aşeze hotarul; şi la un stejar din fund, de deasupra unei rîpi, măria sa atinse cu toiagul la grumaz pe coconul său. Copiii de la căruţe, cu păr zbîrlit şi ochi albaştri, pe

care-i aduceau cu ei bătrînii, la fiecare loc unde se aşeza semn, erau puşi jos şi bătuţi cu vergi, ca să vadă printre lacrimi şi să-şi aducă aminte.

În aceeaşi zi, oamenii străini bătură cu topoarele în pădure, dînd la pămînt furcile şi bîrnele pentru case şi bordeie, iar alaiul domnesc se întoarse către miazănoapte. Jder îşi păstra locul său lîngă coconul domnesc, aşteptînd să se îndrepte şi către sine înalta milă a lui Vodă.

Măria sa era cufundat însă în adînci cugetări. Îndată ce ajunse la apa Prutului, slujitorii poştei îi pregătiră trăsură. Un alergător de la Suceava îi înfăţişă şi carte, pe care măria sa o sloveni încet, încruntîndu-şi sprîncenele. Urmată de cocon şi de călărime, trăsura se duse cu repeziciune pînă în alt popas. La vremea asfinţitului Domnul îşi ridică deodată ochii, ca şi cum ar fi scînteiat în adîncul său o lumină, şi dinlăuntru zîmbi luminii de afară.

— Aici eşti, Alexăndrel? întrebă măria sa.

— Aici, Doamne.

— Avem ştiri de la Cafa, zise Vodă, încet.

— Ştiri bune, măria ta?

— Dumnezeu va binevoi să le facă bune. Ne-a venit şi sol de la Hanul din Crîm.

Alexăndrel nu îndrăzni să puie întrebare. Vodă îşi scutură fruntea.

— Unde-i Jder cel mititel?

— Măria ta, sînt în partea ceastălaltă, suspină cu dulceaţă feciorul comisului.

— Spune-mi, Jder, despre cazania cu sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, a popei vostru de la Timiş.

— Slăvite stăpîne, eu nu pot să povestesc ca tatăl nostru comisul. Însă ştiu că părintele nostru Dragomir, pe care oamenii de la noi îl poreclesc Ciobanul, îşi dă multă silinţă pentru slujba sfinţiei sale. Aşa că oamenii de la noi se arată mulţămiţi. Toate le face bine, dar s-a mai tînguit şi altădată muţei că „numai cazania aceea îi lucrul dracului”. Afară de asta, într-un rînd i-a mustrat pe oamenii de la noi că vor să trăiască un veac şi nu l-au mai chemat de mult la nici o înmormîntare. Dacă nu muriţi nici unul, zice, cum voiţi să trăiască popa vostru?

— Fiecare îşi caută dreptatea lui, grăi cu bunăvoinţă Vodă. Mă mai aşteaptă la Cetate şi senior Antonio, care isprăveşte sfînta Putnă; şi părintele Martinian de la Aton care face

zugrăvelile pe ziduri. Sfintele odoare au fost săvîrşite de argintarii de la Cafa şi sînt pe cale. Măria ta Alexăndrel, întreabă-l pe slujitorul domniei tale Jder de ce zîmbeşte?

— Măria ta, se închină Ionuţ, comisul se bucură că Ţara are stăpîn. Înainte vreme, zice tuţa, domnia Moldovei era teacă fără sabie.

Vodă începu să rîdă şi a făcut după aceea cu voie bună drumul pînă la Cetate.

Cel mai ciudat lucru, între veştile care-l aşteptau, măria sa îl găsi în cartea care i-o aducea solia de la Mengli Ghirai, Hanul de la Crîm.

„Noi Mengli Ghirai-Han, soarele şi stăpînul lumii, cuvînta acea carte, cel mai slăvit dintre toţi domnii Oardei de aur, cel care ameninţă Apusul şi Răsăritul, adevărat urmaş al lui Ghinghis-Han şi Batie-Han; cel mai plăcut lui Dumnezeu prin faptele sale şi ale părintelui său Hagi-Ghirai; scriem ţie, Ştefan-Voievod de la Moldova; şi să ştii că ticălosul Mamac, feciorul haitei, cel care îşi are puturos sălaş dincolo de Volga, vrea să iasă la Lehia în dobîndă şi la Ţara Moldovei în dobîndă; şi să fii harnic şi să veghezi aşa cum am aflat de la neguţătorii de aici şi din faptele măriei tale cu Craiul Matiaş, că eşti harnic şi cu priveghere. Şi să ştii că acel lotru îşi găteşte tabunurile ca să pălească în hotarele Apusului; căci, deşi noi l-am bătut şi l-am împuţinat alungîndu-l în pustie, el şi-a mai adaos pribegi asiatici şi şi-a tocmit iarăşi sila. Pînă ce ne vom scula noi ca să-l călcăm în copitele calului nostru, ia aminte să nu-ţi săvîrşească domniei tale stricăciune. Şi să mai ştii că noi vestim şi pe Cazimir Craiul de la Lehia, să-şi gătească şi el castelanii şi oştile. Îţi dorim de la Alah sănătate şi izbîndă.”

În ajunul Sfîntului Ion cel Nou, patronul Domniei Moldovei, Ştefan-Vodă se coborî în tîrgul de scaun şi, după ce se spovedi şi se împărtăşi în altar de către prea sfinţitul Teoctist, veni şi îngenunche la moaştele sfîntului, cerînd mijlocire către Domnul Hristos şi prea curata Fecioară, ca să-i vie putere pentru greutăţile ce se pregăteau ţării. Adaosă la gîndurile şi la socotelile lui neadormite, acea suflare îi veni ca un prea sfînt har. Stînd înghenunchiat cu mare înfrîngere şi cu ochii deschişi, la racla sfîntului, Vodă văzu în vedenie pe mucenicul de la Cetatea Albă, arătîndu-i cu degetul semn spre acel olat al Mării; după care, înălţîndu-se din nou, sfîntul i-a făcut semn către apa

Nistrului în sus înspre pustiile Sorocei. Stînd sfîntul mucenic ca o pază în acea lumină a văzduhului, i s-au arătat măriei sale Ştefan hoardele împungînd în ţară, după obiceiul lor, cu fulgerată repeziciune, ducînd cu ele fumegare de flacără, sabie, suliţă şi arcane. Atuncea iar s-a mişcat oşteanul lui Hristos Ioan, arătînd cu braţul semn de închidere în urma nohailor. Deci, ridicîndu-se din smerenia sa Ştefan-Vodă, cu binecuvîntarea prea sfinţitului Teoctist, a poftit pe toţi dregătorii săi de taină în Cetate, ca să împlinească cu ei hotărîrile sale, fără a descoperi nimic din ceea ce i se arătase în vedenie.

Alergători ai măriei sale purceseră cu porunci la pîrcalabii cetăţilor. La Hotin era unchiul măriei sale Vlaicu; la Cetatea Albă jupîn Stanciu. La Neamţ era Albu. Jupînii vornici Isaiia şi Iuga îşi trimeseră slujitorii lor la ţinuturi, ca să ducă poruncă boierilor şi satelor domneşti, să ţie gata pentru anumită vreme călărime răzăşească şi gloate de pedeştri. Îndată după seceratul pînii albe, să se ridice tot omul rînduit, cu armele şi merindea. Însuşi măria sa îşi chibzui astfel umbletele încît, în vremea secerii, să cerceteze locurile de la Soroca şi de la ţinutul Orheiului şi de la Lăpuşna, în lungul Nistrului, cu pădurile, dumbrăvile şi cotloanele cunoscute localnicilor. Avu de mai nainte poruncite drumuri şi Alexăndrel-Vodă, la tîrg la Bîrlad şi la tîrgul Botoşanilor. Deci Alexăndrel socotea să împace şi să ducă alături, la timpul său, poruncile domneşti cu treburile lui de dragoste. De asemeni, în fierbinţeala acelor săptămîni, Jder cel mititel căuta un prilej să fie trimes de însuşi Alexăndrel la Timiş, să aducă, după făgăduinţă, eretele şi cînii. În asemenea împrejurare, era hotărît să repeadă la Timiş numai pe Gheorghe Tatarul, iar el să zvîcnească singur în altă parte. Se lăsa în acelaşi timp cîteodată călăuzit de Dumitru Crivăţ medelnicer, la ospătăria cu milostivă gospodină a lui Iohan Roşu.

Prea doritoare să afle toate şi foarte vorbareţă era această ospătăriţă. Jder nu se putea feri în totul să nu fie ispitit pentru întîmplările de la Ionăşeni.

— Stăpînul nostru Alexăndrel-Vodă s-a întors de acolo cu bucurie, mărturisi el în taină către pana Mina.

— Iezus Maria! îşi înălţă ochii şi palmele spre bagdadie ospătăriţa; atunci are să se facă de aici pînă acolo cărare bătută.

— Nu cred, pana Mina, căci avem treburi încurcate.

— Vai, jupîn Ionuţ, nu este treabă mai de căpetenie decît aceasta; şi noi femeile punem mare preţ pe dînsa. Cum îmi place

mie să te văd pe domnia ta măcar o dată pe săptămînă, place-i şi lui Alexăndrel-Vodă să se întoarcă batîr la o lună. Sînt foarte doritoare să ştiu cînd se întîmplă asta; deşi am să mă aflu mîhnită, pentru o pricină de mine ştiută.

— Are să-ţi lipsească poate medelnicerul, pana Mina?

— Ah! fecioraşii aceştia nu cunosc sufletele noastre! se tîngui pana Mina. Parcă eu am grija medelnicerilor? Afară de asta medelnicerilor le place mai mult vinul.

Cînd se împliniră cele patruzeci de zile rînduite de Vodă, gospodarii din ţinutul Neamţului, cu pruncul cel sosit năprasnic pe lume şi cu maica lui, avînd în frunte pe Căliman starostele, se înfăţişară la Cetatea Sucevii pentru botez. Vodă găsi vreme o clipă să vie să puie mîna sa domnească pe fruntea pruncului, iar starostele i se închină smerit.

— Luminate stăpîne, zise el, n-am uitat să lepăd la cuhnie hîrzoabele cu păstrăvi, pentru un prea slăvit cumătru şi nînaş ca măria ta.

— Să fii sănătos, staroste Căliman, îi răspunse zîmbitor şi pe gînduri Vodă; să duci asemenea plăcut vînat la ospăţul nostru de după culesul pînilor şi, mai ales, la sfinţirea ctitoriei noastre celei nouă.

— Numaidecît avem să fim următori poruncii măriei tale, se închină starostele. Mai cu samă de la sfinţirea acelei mănăstiri a Putnei om căuta să nu lipsim. Ne-om sili numaidecît să trăim pînă atunci şi să ne înfăţişăm ca într-un rai, sub lumina Domnului nostru. Rugător măriei taie sîntem să ne ierţi prostia noastră. Ne place aici la Cetatea Sucevii, văzînd oştenii la odăile lor şi pe ziduri; însă, în palat, cînd se adună prea mult boier şi popă, pare mai degrabă iad; pe cînd la sfînta Putnă, avem să vedem cu adevărat raiul, şi pe luminăţia ta sub binecuvîntarea lui Hristos.

— Hm! poate ai dreptate, staroste, zîmbi Vodă, cu toate că vorbeşti cu o limbă prea îndrăzneaţă despre dregătorii noştri.

— Să ne ierte luminăţia ta, se umili iar starostele Căliman; noi cunoaştem că pe măria ta te slăvesc curtenii; dar mai multă şi mai mare slavă îţi dă prostimea de la sate. Aşa că atunci avem să repezim păstrăvi proaspeţi la vreme, cu cei mai harnici călăreţi ai noştri.

La cumătria nemţană găsise bun prilej să se alătureze şi cuviosul Stratonic; şi după ce măria sa se retrase şi adunarea ieşi din paraclis la soare, în pridvorul unde se aşezase ospăţ, cuvioşia sa căută prilej să se închine mai-marilor acelui loc, adică

dascălilor domneşti.

— Te-ai abătut iar la Suceava, cu doftoriile cuvioşiei talc, părinte Stratonic? îl întrebă cu binevoitor zîmbet sfinţitul Amfilohie arhimandritul.

— Omenirea are nevoie de mine, răspunse cu umilinţă monahul. Am încălicat şi eu pe un asin şi am umblat în umbra cinstit starostelui Căliman. Am avut aicea bucurie să văd de departe pe Vodă şi să mă apropii de sfinţia ta. De asemenea am văzut şi pe cuviosul Timoftei Sîrbul, căruia, într-o zi, are să trebuiască să-i dăm cep, ca să se mai deşerte.

Cuviosul părinte Timoftei rîse cu multă stînjenire:

— Af! asta-i pedeapsa vieţii mele, pentru care mă umilesc la Dumnezeu în fiecare zi, şi rog pe sfinţii doftori fără de arginţi Dămian şi Cozma, pe care-i prăznuim azi, să-mi deie o putere ca să depărtez de la mine lăcomia. Te fericesc pe cuvioşia ta, care pari alcătuit numai din aţe, şi te mişti ca un paingăn. Nu mănînci cinci zile într-o săptămînă şi găseşti întru asta bucurie duhovnicească.

— Urmînd aşa, răspunse privind ager în juru-i cuviosul Stratonic, mi se luminează înţelegerea şi pot cunoaşte mai ales pe cei care ar trebui duşi la noi, subt oblăduirea vraciului nostru. Văd aici, lîngă măria sa Alexăndrel-Vodă, pe unul de care mă mir de ce-i aici şi nu-i la noi.

Îndeletnicindu-se harnic cu găluşte, cuviosul Timoftei îşi întoarse ochii bulbucaţi în lături şi văzu pe Ionuţ rîzînd lîngă stăpînul său şi lîngă starostele Nechifor.

— Vorbeşti de copilul cel nou de casă?

— Vorbesc de feciorul comisului Manole Jder.

— Af! af! pufni părintele Timoftei; aveam aici un diavol şi acum a mai venit unul. De cînd îi spun eu sfinţitului Amfilohie să-l puie la post şi la rugăciune!

Jderul cel mititel, auzind, spori îndată acea aleasă adunare.

— Cuvioase părinte Timoftei, se înclină el, şi cuvioase părinte Stratonic; tătuţa meu comisul Manole de la Timiş spune că gîzei i-i dat să zboare, mînzului să zburde, iar popei să cetească.

— Are dreptate comisul, se lumină de zîmbet sfinţitul Amfilohie.

— De acel comis am auzit că e vrednic slujitor al măriei sale, întoarse cuvînt, holbîndu-se, cuviosul Timoftei. De-ai ajunge şi domnia ta ca dînsul. Adevărat că mînzului i-i dat să zburde; dar bărbatul cată să dobîndească înţelepciune. De cînd ai venit la

curte, îmi bat capul să-ţi desluşesc buchile şi domnia ta nu ştii decît să rîzi de dînsele şi să spui că-s furnici. Se cuvine curteanului să aibă la ştiinţa lui toate cîte sînt pe lumea asta. Iată acum, după ce mi-am deşertat blidul dînd slavă stăpînului nostru, se cuvine să te cercetăm întru semeţia pe care o arăţi; să vedem dacă, din zburdăciunea domniei tale, poate să iasă răspuns la o întrebare a noastră.

— Întreabă-l şi ispiteşte-l, ca să se dovedească neştiinţa şi nevrednicia lui! se întărîtă şi părintele Stratonic asupra lui Ionuţ. Asemenea prunci dezmierdaţi sînt nişte leneşi; trebuie să-i împungi, dimineaţa, ca să se scoale.

— Af! af! ba eu îl învăţ să fie harnic, încredinţă cu tărie părintele Timoftei, agonisind din partea cealaltă a mesei încă un blid. Fii harnic şi mai ales scoală-te la vreme. Un oarecare om, sculîndu-se dis-de-dimineaţă şi plecînd la tîrg la Suceava, a găsit pe drum o pungă.

— Ciudat mi se pare, răspunse Jder, că pentru asta are de la cuvioşia ta laudă; deoarece a fost altul care s-a sculat mai dimineaţă şi a prăpădit punga.

Sfinţitul Amfilohie încuviinţă iar, cu zîmbetul său uşor:

— Pentru asemenea răspuns, părinte Timoftei, nu-i nevoie de ceaslov.

— Cum nu-i nevoie? se înfierbîntă cu supărare dascălul sîrb. Dacă nu-i nevoie pentru asta, poate fi nevoie pentru altele. De ce rîde acest staroste înalt şi uscat, uitîndu-se pieziş la mine? Mărturisesc că mă simţesc păcătos şi rog pe sfinţitul Amfilohie să cerşească pentru mine iertare; dar am cunoaştere a tuturor poruncilor învăţaţilor de demult; şi numai cu rîsul domniei tale, Jder, n-ai să poţi da răspuns la năcazul acelui om care se afla pe malul unei ape cu un ţap, o varză şi un lup – şi se ciudea cum să treacă de ceea parte, pe rînd, această avere a lui; căci, dacă trece întăi varza, rămîne lupul cu ţapul, şi lupul mănîncă pe ţap; iar dacă trece lupul, iar nu e bine, căci rămîne ţapul cu varza.

— Cu toate acestea, cînd am fost eu în asemenea împrejurare, răspunse Ionuţ, am trecut dincolo întăi şi întăi pe lup.

— Af! af! se veseli cuviosul Timoftei; dar ţapul ce face cu varza?

— Cuvioase părinte Timoftei, răspunse feciorul comisului; părintele meu şi fraţii mei m-au învăţat să înfig varza în coarnele ţapului şi, ca să nu sară acel ţap nebun încolo şi încoace lepădînd

varza, m-au sfătuit s-o şi leg strîns cu brîul. Tot ei m-au învăţat să fac şi altfel, pentru că lupul nostru nu-i decît o piele. Noi vînătorii nu putem suferi dihanie vie şi o străpungem numaidecît.

Şi coconul Alexandru şi starostele Nechifor Căliman se arătau mîndri de asemenea răspuns, iar sfinţitul Amfilohie îl încuviinţă şi el.

— Eu v-am spus, luă aminte monahul Stratonic, ridicînd mîna-i cu căngi uscate, v-am spus că locul acestui fecior buiac e în altă parte. Trimeteţi-l la cuviosul nostru vraci de la bolniţă, părintele Ifrim, ca să-l vîre pînă la gît în polobocul cu apă.

Academia care se alcătuise în jurul coconului domnesc se veselea întru spirit şi cu oarecare blide pe care le atrăgea la sine monahul sîrb; pe cînd în cealaltă parte a mesei cumătria îşi urma cu gravitate închinarea paharelor, cu totul despărţită de vorbele fără noimă ale curtenilor. Aicea era în trecere amestecat numai starostele Căliman, care nu se putea opri să nu aducă laudă cui se cuvine:

— He! he! zicea domnia sa, acest fecior a avut bun învăţător şi cînd era prunc şi are şi acuma, de cînd începe a se ridica la bărbăţie; noi cei dintăi l-am învăţat de ce fuge iepurele la deal şi de ce duce cînele ciolanul în gură. Ptiu, drace!

— Mărturisesc, grăi sfinţitul Amfilohie Şendrea, că mi-a plăcut cum pune Jder varza în coarnele ţapului; de asta are să ia aminte şi Vodă, dovedindu-se că feciorul comisului său poate ajunge ostaş, care să iasă cu iscusinţă şi repeziciune din încurcături. Dacă îmi îngăduie cinstitul staroste şi nu se supără părintele Timoftei, lăsînd la o parte acea strachină cu plachie, am să spun şi eu ceva. Mi s-a arătat nu demult în vis stareţul meu sfîntul Ilie Tesveteanul, cel stăpîn pe sunet şi călăuz oştilor lui Ştefan-Vodă, şi mi-a vorbit astfel: Frate Amfilohie, tu cel ce eşti învăţăcelul meu şi ai primit la luminatul botez numele meu, îţi poruncesc să nu crezi în acest vis! Vă întreb eu, cinstite staroste şi cuvioase Timoftei, ce fac eu acuma? Îmi pun de o parte degetul arătător de la mîna stînga şi în alta cel arătător de la dreapta. Dacă mă supun poruncii lui sfîntu Ilie, urmează să nu cred în vis şi nici în poruncă. Dacă nu mă supun, iar e rău că sînt neascultător stareţului meu. Răspuns nu-mi dă nici degetul de la dreapta, nici cel de la stînga. Astfel stă şi cuviosul Timoftei care se întoarce de la pocăinţă la îmbielşugarea bucatelor. Într-aceeaşi dilemă stă şi Jder: dacă va dobîndi învăţătură prea multă, nu va mai fi cel de acum. Deci lăsaţi-mă numai pe mine între Skila şi Haribda şi

ceilalţi rămîneţi aşa cum sînteţi. Dumnezeu să vă binecuvînteze, ca să ajungeţi la liman.

Cuviosul Timoftei împinse cu supărare cratiţa cu plachie la o parte şi suspină cu mare amărăciune ridicîndu-şi ochii la cer.

— Iartă-mă, cuvioase Timoftei, şi nu te supăra, urmă zîmbind arhimandritul. La ceea ce ai, nu mai adăogi nimic. Ieri m-am dus în tîrg, ca să slujesc la Sfîntul-Ion. Pe cînd mă întorceam, a zvîrlit cineva asupra mea, de la o fereastră, poate cu ştiinţă, poate fără ştiinţă, apă dintr-o căldare. M-a udat de sus şi pînă jos; iar eu am ridicat ochii către soare, cum faci acuma cuvioşia ta, şi am mulţămit Domnului Dumnezeu că nu mi-a căzut în cap şi căldarea.

Starostele Nechifor Căliman îşi scutură pletele cu oarecare nedumerire, privind furiş spre Alexăndrel-Vodă, spre Jder şi spre medelnicerul Dumitru Crivăţ. Mare năcaz este pentru om învăţătura prea multă, voia el să spuie, trecîndu-şi cu înţeles arătătorul mînii drepte la tîmplă. Are dreptate Stratonic să vie să caute muşterii, pentru vraciul său, la curţile domneşti. Cu mult mai înţelepţi în faţa lui Dumnezeu se arată mişeii aceştia de la ţinutul Neamţului, care au pus pruncul în albie pe masă, între ulcioare, şi dau slavă nînaşului, închinînd la fiecare cupă vorbele de cuviinţă învăţate din părinţi şi din strămoşi, care toţi au fost băutori de vin.

— Cinstite medelnicer Crivăţ, zise starostele Căliman, împungînd pe tovarăşul său cu cotul, în viaţa cîtă mi-a mai rămas, am să mă feresc de băutorii de apă. Văd că sfinţitul Amfilohie n-a pus pe limba sfinţiei sale un strop de vin.

— E un prea învăţat cărturar părintele nostru Amfilohie Şendrea, răspunse medelnicerul. Nu pot spune că n-are puţintică lipsă. Grăieşte adînc şi nu-l înţeleg deplin.

— Hm! îşi făcu socoteală starostele; o ulcică de vin l-ar limpezi; aşa-i datina noastră a moldovenilor.

Înainte de a se duce la chilia sa şi la rugăciuni, părintele Amfilohie făcu de la locul său semn medelnicerului, ameninţîndu-l cu degetul.

— Cît umbli în tîrg încă n-a căzut asupra domniei tale nimic, medelnicerule?

— Slavă Domnului, sfinţite părinte: încă nu.

— Ia aminte să nu se întîmple ceva de-acum înainte. La ospătăriile leşeşti nu-i atît vinul bun, cît îs muierile frumoase. Şi să ştii de la mine, cinstite medelnicer, că muiere fără limbă, care

să grăiască, – se poate; numai una cu limbă care să tacă nu se pomeneşte. De asemenea nu-i bărbat care să nu spuie unei muieri ce nu trebuie, ca Samson din Biblie.

Cu aceste vorbe, părintele Amfilohie se duse; iar Crivăţ, cel mai umilit medelnicer, dădu dreptate starostelui Nechifor că cuviosul Stratonic şi-a găsit omul pe care să-l ia cu sine. Ca să dovedească şi mai bine asta, stîrni la o plăcută întrecere pe celălalt cuvios dascăl. Rămas fără vedenia opreliştilor lui, cuviosul Timoftei dovedi iar osebită hărnicie. În asemenea împrejurări se întorcea în fiinţa cuvioşiei sale o bunătate şi o blîndeţă pînă la lacrimi.

— Să ştiţi domniile voastre, mărturisi cuvioşia sa, că am iertat pe cei care au îndrăznit să mă înfrunte; şi, dacă poftesc, pot să le scriu iarăşi carte acasă, la Timiş.

Ionuţ sărută dreapta dascălului.

— Într-adevăr, am nevoie iarăşi de carte către părinţii mei, mărturisi el. O trimet prin cinstitul staroste al vînătorilor.

Nechifor Căliman se întoarse cu mirare:

— Care carte? de ce? şi cum?

— Carte la părinţii mei. Am rugat pe părintele nostru Timoftei să scrie aşa, că noi, din mila lui Dumnezeu, ne aflăm bine la curtea lui Vodă şi aşteptăm bună veste de la Timiş.

— Aşa a fost scris în acea carte sîrbească?

— Aşa, încuviinţă dascălul sîrb.

— Apoi atuncea s-a dovedit deplin ştiinţa dascălului Pamfil de la Timiş. Căci el a tălmăcit, de pe acea carte, că sînteţi la război şi în mare năcaz. Aşa că jupîneasa Ilisafta a ridicat mînile la tîmple, a dat ţipăt şi a căzut jos. Văzînd asta, dascălul Pamfil pe loc a mărturisit că el nu ştie sîrbeşte şi toate tărfăloagele lui le potriveşte aşa, pe de rost, moldoveneşte. Pe care lucru aflîndu-l, foarte s-au bucurat dumnealor comisul Manole şi comisoaia Ilisafta. De aceea mă întorc şi zic că învăţat om, care să scrie carte, văd că aici este; numaicît acolo nu se află nimeni care s-o deslege.

— Atuncea cum să fac, uncheşule?

— Alta, mînzule, nu poţi face decît să-mi spui mie ce şi cum. Eu le pun la mine în căpăţînă; şi cum ajung acolo le scot.

— Atuncea, uncheşule, vreau să spun că mi-i dor de muţa; de asemeni mi-i dor de părintele meu. Şi eu mă aflu bine. Şi aş vrea să capăt voie de la stăpînul nostru ca să vin într-o zi la Timiş, să iau eretele şi cînii de care avem trebuinţă aicea eu şi măria sa

Alexandru.

— Ei, mai este ceva?

— Nu mai este nimica, uncheşule, decît că mă închin cu dragoste şi cu sănătate la bădiţa Simion.

— Atuncea-i bine, mînzule; altă carte nu-ţi trebuie. Mă duc la Timiş, stau înaintea domniilor lor şi spun aşa: solie de la Ionuţ Păr-Negru: mă închin la părintele meu şi la maica mea şi doresc să aflu că sînt sănătoşi. Mă închin la dumnealui fratele meu Simion. Mă închin la erete şi la cîni şi am să trimet pe Gheorghe Tatarul să-i aducă aici. Ptiu, drace!

— Ba vreau să mă duc eu singur, uncheşule.

— Atuncea am să mă închin şi am să spun că vii acasă. Asta-i cea mai bună veste.

— Însă asta nu-i după voia mea, uncheşule.

Starostele clătină din cap şi oftă. Oftă şi Ionuţ. Bătrînul trase pe fecioraş mai la o parte şi-şi plecă la urechea lui tuleiele aspre ale obrazului.

— Ascultă sfatul uncheşului, îi mormăi el încet; ar trebui să arăţi mai puţină isteţime aici, ca să-ţi fie domniei tale mai bine.

Jder rîse cu înţeles către stăpînul său. Alexăndrel auzise desluşit vorbele starostelui şi se veseli şi el. Nechifor Căliman se întoarse şi se ploconi către tînărul Voievod, apoi se duse la celălalt capăt de masă, îndemnîndu-şi cumătrii să mulţămească în cel mai cuviincios chip slăvitei stăpîniri şi să se pregătească de cale.

— Trebuie să mă îngrijesc, rîse el către fecioraşi, să duc la locul său acest prunc vînător, care mi-a fost dat pe samă de către stăpînul nostru.

Asta a fost la întăi iulie.

După cincisprezece zile, Alexăndrel coconul domnesc a coborît cu slujitorii săi la Cetatea Nouă la Roman, ca să ducă anumite porunci, de nimeni altul ştiute, pîrcalabului celui nou jupîn Fete Gotcă. De la Roman, Alexăndrel-Vodă a coborît în lungul Siretului, la Bacău, unde se clădeau curţi nouă domneşti şi unde trebuia să găsească pe dumnealui vornicul Isaiia, ca să-i lese anumită poruncă pentru treburile de acolo.

La 18 a lunii iulie, Alexăndrel-Vodă umbla cu soţii săi la Hotin, găsind acolo pe uncheşul său Vlaicu, fratele Doamnei Oltea, şi pe unchiul său Duma, fiul lui jupîn Vlaicu. Era în Cetate la Hotin, în petrecere, şi o mătuşă a părintelui său. Cuvîntul trimes de Vodă Ştefan, prin coconul său, era să se grăbească secerişul în ţinut; şi

să se ţie fără sminteală toţi oştenii la locurile lor şi să nu lipsească pulbere de puşcă. Măria sa mătuşa Ana era poftită în petrecere la Cetatea Neamţu, în cursul aceleiaşi săptămîni, cînd va veni anume alai domnesc s-o ridice. Alexăndrel-Vodă se închină la uncheşul său Vlaicu şi la unchiul său Duma, îşi supuse fruntea la genunchii mătuşii sale şi nu uită să înfăţişeze pe tovarăşul său Jder acestor slăvite feţe.

Mătuşa Ana era în al şaizecilea an al vieţii sale. Se ţinea încă în putere, însă avea vederile slăbite. Porunci strănepotului său şi lui Jder să se aşeze în puterea soarelui şi domnia sa le zîmbi ca dintr-o depărtată negură, bucurîndu-se de tinereţea lor şi în acelaşi timp suspinînd de aduceri-aminte.

La 30 iulie, dimineaţa, coconul domnesc ieşi din Cetatea Hotinului. Trîmbiţile dădură zvon de pe ziduri şi jupînii pîrcalabi îl petrecură pînă dincolo de şanţuri. Alexăndrel-Vodă se plecă spre unchii săi şi spre meterezurile negre şi luă cu însoţitorii lui calea drept spre asfinţit. În aceeaşi zi avea rînduit de la Domnie să ajungă la Suceava: deci cu mare grăbire făcu ocol spre Ionăşeni, unde ajunse la amiază.

Era vreme nouroasă şi trăgea vînt răcoros dinspre munte, vestind ploaie. Fînaţurile şi holdele albe se aplecau înspre acei călăreţi grăbiţi. Coconul domnesc părea că vede în acea mişcare de valuri o împotrivire; Jder se simţea chemat. Stihia dădea răspuns fiecăruia după alcătuirea sa lăuntrică. În acelaşi timp slujitorul se simţea vinovat în bucuria lui de tot ce trebuia să se întîmple potrivnic stăpînului său.

Cînd îşi struniră caii în faţa porţilor şi puseră piciorul la pămînt, izbucni pe uşa casei, repezind îndărăt canaturile, o fiinţă mititică şi bucuroasă. Îndată se opri din avîntul ei, contenindu-şi mişcările înfiorate ale mînilor şi rămase cu privirile aţintite. Jder se simţi străpuns pînă în inimă. Ceea ce i se păruse lui că vede la început în jupîniţa Nasta nu era decît o răsfrîngere de la el către dînsa. Nasta era împuţinată şi slăbită şi-l privea cu frică.

Alexăndrel trecu spre ea cu repeziciune; ea se închină cu umilinţă în locul în care se oprise. În aceeaşi clipă năvăli din urmă, din canaturile uşii, jupîneasa Tudosia, sprijinind de subsuori pe jupîniţă.

— Poftesc măriei tale bun-sosit, zise rumenită la faţă şi cu pieptul zvîcnind stăpîna locului; mi s-a arătat în astă dimineaţă bob sositor cu bucurie; însă copila noastră nu se simţeşte bine de cîteva zile.

— Ce are? se îngriji coconul domnesc, cuprinzînd în palmele sale mînuţele reci ale copilei.

— Sosirea măriei tale mă face sănătoasă, şopti Nasta, închizînd o clipă ochii.

Cînd îi deschise îi aţinti asupra lui Jder, care stătea încremenit în laturea dreaptă a stăpînului său, apoi îi aduse iar spre coconul domnesc, clipind sub cercetarea lui.

— Nu putem şti ce are, încerca să desluşească jupîneasa Tudosia. Uneori are arşiţă; în unele nopţi nu poate dormi ş-o doare capul. Am socotit întăi că e deochiată. I-am stins cărbuni ş-am descîntat-o. Pe urmă, văzînd că nu-i foloseşte, am adus o doftoroaie a noastră care ştie să dezlege faptul. Ce pot să spun măriei tale decît că am avut şi eu la vremea mea aşa suferinţă. Cu ajutorul Maicei Preciste, are să-i treacă. Acum văd că se înseninează.

În ochii Nastei, însă, părea că joacă umbra nourilor.

— Îţi este într-adevăr mai bine? întrebă Alexăndrel.

— Mă aflu cu mult mai bine, şopti Nasta.

Răceala mînilor ei curgea ca o otravă de nemulţămire în sîngele coconului.

Jupîneasa Tudosia urmă să vorbească.

— Văzînd acel bob sositor, măria ta, am învăţat pe Nasta să-şi puie strai de matasă şi să se gătească a ieşi întru întîmpinarea unui înalt oaspete. Am pregătit prînzul. Vremea-i a ploaie şi poate ai hotărît măria ta să te hodineşti la Ionăşeni în noaptea asta.

Coconul clătină din cap.

— N-am vreme decît să stau la masă; desară trebuia să mă înfăţişez la Cetatea Sucevii.

— Vai, măria ta, se tîngui jupînească Tudosia, cu privirile întoarse în sus la grinzile cerdacului; grea se arată slujba domnilor, cu mîncare în pripă şi călătorie pe vreme neprielnică. Poate tot vei cugeta, măria ta, la sfatul moldovenilor noştri, că, la casa prietinului, e bună întîrzierea.

Fără să răspundă, cu simţurile împovărate de veninul ce se strecura în el, coconul domnesc păşi pragul. Era în ascuns aţîţat de mînie împotriva acelor oarbe împrejurări ce i se puneau în cale în felurite chipuri. Părăsi mînuţele Nastei şi ceru masa.

Jder rămase în urmă, la un sfat şoptit cu medelnicerul, pentru purcederea cît mai grabnică, îndată ce măria sa Alexăndrel dă poruncă. Căci măria sa are o nemulţămire şi stă nouros ca şi

văzduhul. După ce Dumitru Crivăţ trecu la slujitori, Ionuţ stătu o clipă uitîndu-se în juru-i şi oftînd. Se aplecă şi culese de pe un răzor o garoafă roşie, şi cu acel semn de sînge al inimii lui, intră în tindă.

Nasta îi cuprinse braţul. Îi luă garoafa şi şi-o trecu în păr.

— Măria sa te chiamă, îi zise ea cu glas tare, ca să audă cei dinainte.

Apoi încercă să se înalţe spre urechea lui, ca să-i şoptească ceva. Pîndea cu coada ochiului spre cocon şi spre jupînească Tudosia, care intrau în sufragerie. Jder era mirat de îndrăzneala ei.

— Ionuţ, îi murmură ea; vreau să te văd în cel mult o săptămînă. Am a-ţi spune lucruri tainice. Acuma nu-i vreme şi nu-i chip. Să nu te împotriveşti şi să faci cum spun eu. Nu răspunde nimic.

— Nu răspund; să-mi spui numai ce ai. Eşti bolnavă?

— Sînt bolnavă, Ionuţ. Nu mă pot însănătoşi decît dacă faci cum spun eu.

— Bine; am să vin.

Ea se cutremură de bucurie.

— Să-mi mai spui dacă ţi-s dragă.

Jder n-avu cînd întoarce cuvînt, căci era în prag. Dar Nasta putu băga de samă în privirea lui răspunsul şi trecu numaidecît lîngă coconul domnesc, îndupleCîndu-l să se aşeze în scaun şi să primească ospăţul ce-i fusese pregătit.

Popasul coconului domnesc nu s-a înseninat; a rămas posomorît ca şi cerul, cu toată aţîţarea şi îndemnul la vorbă al jupînesei Tudosia. Jder îşi zicea în sine că ar trebui să simtă milă pentru starea stăpînului său, şi totuşi n-avea decît într-o măsură cu totul împuţinată această simţire. Ar mai fi dorit lămuriri de la Nasta; ea îi strecura, ori i se părea lui că-i strecoară, priviri cu acelaşi îndemn stăruitor. Ce taină poate să fie? Patima ei e într-adevăr aşa de aprigă încît să-i ceară s-o ducă în altă parte de lume, ca să fie numai ei singuri? Prindea şi întrebarea mută în ochii ei umbriţi: Ţi-s dragă?

— Da! îi răspunse el închizînd ploapele, învăluit în coşul pieptului de o uncropeală dulce.

La plecare, Alexăndrel-Vodă căută o clipă de singurătate cu Nasta. Ea se supuse în totul îmbrăţişării şi sărutărilor lui, făcîndu-se mică. După ce ieşi între călăreţii săi şi se ridică în scări, coconul domnesc surîse palid dragostei sale, simţind că-i

vine între buze ceva din aburul de cenuşă care plutea sub nouri. Nasta rămase neclintită în cerdac, lîngă jupîneasa Tudosia, pînă ce Jder îşi răsuci calul ca s-o poată privi ca din întîmplare: atunci ea îşi ridică spre buze garoafa. După aceea se întoarse în loc, cufundîndu-şi capul şi înălţîndu-şi umerii.

În cursul săptămînii, Ionuţ Păr-Negru îşi făcu rugămintea către stăpînul său, că ar dori să se repeadă la Timiş două zile, să vadă pe ai săi. Cu acest prilej ar aduce eretele şi cînii. Lui Alexăndrel-Vodă i se păru destul de grea o asemenea învoială în vremuri cînd domnia sa însuşi umbla întruna mînat de poruncile lui Vodă şi cînd umblătorii la cetăţi şi la dregătorii din Ţara-de-Jos ieşeau din Cetate la fiecare ceas. Coconul domnesc băgă de samă cu mirare că părintele său nu punea nici o împotrivire.

— Să-i dai poruncă lui Jder, vorbi Vodă către cocon, zîmbind, să se ducă fără de nici o întîrziere unde pofteşte. Să spuie comisului Manole să aibă grijă să clădească grabnic stogurile, deoarece către toamnă se pot stîrni viforuri dinspre pustie. Pînă la Sîntămărie să ardă gropile şi să aşeze în ele orzul şi grîul. Cît despre cîni şi erete, să-i lese slujitorul domniei tale la locul lor, căci avem aici alte griji şi avem a ne găti de altfel de vînătoare.

Cum dobîndi învoirea, Jder şfichiui cu vorba pe sluga sa Tatarul, ca să gătească într-o scăpărare de amnar caii. Îşi puse pintenii şi smunci din cui sabia, arcul şi cucura de săgeţi. Se închină stăpînului său strunindu-şi bucuria.

— Ia-ţi mîncare la coburi, Ionuţ, îl sfătui Alexăndrel-Vodă.

— N-am nevoie de mîncare, măria ta. Afară de asta, sîntem în postul sîntămăriei. Dac-oi fi însetat, stau la un izvor; altceva nu-mi trebuie.

— Îţi poruncesc să nu întîrzii, Jder.

— Nu întîrzii, măria ta. Văd ce am de văzut şi mă întorc numaidecît.

Feciorașul comisului ieşi din Cetate în ceasul al treilea al dimineţii, la prînzişor. Pagul se simţi strîns în zăbale şi ars din pinteni. Gheorghe Tatarul abia se putea ţine de stăpînul său pe buiestraşul lui cu urechile aplecate îndărăt. Cum intrară în drumul Nimircenilor, Jder îşi conteni fuga şi-şi lăsă calul în pas. Cînd meterezurile cetăţii se cufundară după deal, ocoli pe rîpi către apa Sucevii.

Jder cel mititel ştia să-şi ducă fugarul pînă la marginea puterilor lui, avîntîndu-l şi înfierbîntîndu-l cînd şi cînd, şi dîndu-i răsuflet destul de des în pas. Mai puţină cruţare avea pentru el

însuşi călăreţul, care nu înţelegea să-şi dea nici un fel de răgaz. Cînd se aplecă soarele la chindie, Ionuţ îşi simţi în gură limba uscată de arşiţă. Pagul era istovit; Tatarul rămăsese în urmă. Curtea de la Ionăşeni se zărea în fund, lîngă dumbravă.

Atunci feciorul comisului făcu popas, la un şipot. Dădu ocol pagului mîngîindu-l.

— Am ajuns; lumea-i în stăpînirea noastră, îi zise el.

Calul îi răspunse c-un uşor murmur de nechez lăuntric. Jder îşi puse obrazul în bătaia izvorului. Dădu pagul în sama Tatarului, ca să-l frece cu şumuiac de iarbă uscată. El însuşi se întinse cu faţa în sus, în pajişte la marginea drumului, primind în genele închise lumina piezişă a soarelui. Un vînt abia simţit îi suflă din corp truda.

Cînd se arătă dintr-odată acel călăreţ tînăr şi fudul în preajma livezii de zarzări, jupîneasa Tudosia dădu ţipăt, înălţînd braţele ca de spaimă. Se răsuci din pridvor vîrînd capul pe uşă şi strigînd ascuţit:

— Nasta! Nasta! Îţi vine veste de la Suceava.

Jupîniţa sosi cu foile învăluindu-se. Stătu o clipă; îşi acoperi gura cu mînile, ca să nu ţipe, se întoarse pe loc şi dispăru. Maică-sa o căuta vorbindu-şi singură şi mustrînd-o. Deodată fata apăru din cămăruţa ei în laturea lui Jder şi-i cuprinse braţul drept, în tăcere.

— Unde-ai fost? Jupîn Ionuţ îţi aduce ştire de la măria sa Alexăndrel. Dorim într-adevăr să ştim cînd ne putem învrednici să ne bucurăm de vederea măriei sale, ca să se ospăteze şi să odihnească iarăşi la noi.

— Toate la vremea lor, răspunse nedesluşit Ionuţ.

— Doresc să ştiu dacă nu-i supărat pe noi.

— Nu-i supărat, jupînească Tudosie.

— Atuncea sînt liniştită.

Jupîniţa se alătură iarăşi de braţul lui Jder.

— Mamă, grăi ea zîmbind, lasă-l pe jupîn Ionuţ să răsufle; abia a descălicat. Dacă are carte, are s-o puie în mîna domniei tale.

— N-am carte.

— Dacă are veste anumită, are să ţi-o spuie.

— Am veste anumită pentru jupîniţa Nasta.

— Vai, jupîne Ionuţ, se tîngui stăpîna casei; Nasta e deprinsă să nu ţie nimic ascuns faţă de maica ei.

— Într-adevăr, mamei nu-i pot ţinea ascuns nimic, încredinţă

pe Jder jupîniţa Nasta, ducîndu-l în sufragerie şi îndemnîndu-l să se aşeze pe scaun. Am s-o rog numai pe măicuţa aceasta a mea să aducă anumit rod de trandafir, decît care mai bun dulceţ nu se află pe lume; şi să vadă de asemeni dacă putem pune o gustare pe masă, rodnică de un drumeţ trudit. Pe urmă vine rîndul veştilor, cînd avem să alcătuim tustrei sfat.

— Toate le fac cît ai bate din palme, se ridică înfocată de la locul ei jupîneasa Tudosia, numai vă poftesc să nu începeţi judecăţile divanului fără mine.

Pe cînd jupîneasa Tudosia umbla în dulapuri căutînd, ori ieşea către cămara de alături înturnîndu-se iar, Nasta se învîrtea neliniştită în preajma oaspetelui. Jder îi cerceta din cînd în cînd zîmbetul, dar în el nu putea ceti nimic. Nici nu-i putea pune întrebări arzătoare cîtă vreme jupîneasa Tudosia nu se depărta. Pricepea de la copilă numai acea privire cu care-i mai ceruse răspuns c-o săptămînă în urmă – dacă i-i dragă. De asemeni acest răspuns i-l cerea prin anumite mişcări ale trupuşorului ei înveşmîntat în foi largi de matasă. Cînd acele foi umblau furiş spre un colţ al odăii; cînd se răsuceau deodată zbătîndu-se ca un val; cînd rămîneau în loc alinîndu-se.

— Ionuţ, îi şopti ea pripit, cînd rămaseră singuri; n-avem decît cîteva clipe pînă ce se întoarce iar mama. Vreau să te vestesc ce să-i spui: că măria sa Alexăndrel pofteşte să ştie cum mergem cu sănătatea; şi că nu tîrzie vreme măria sa va veni. Altceva am să-ţi spun eu după aceea, într-un loc unde nu vom fi decît doi. Să n-adormi şi să stai treaz. Pîn-atuncea spune repede ce vreau să ştiu eu.

Jder îi răspunse fără cuvinte, cuprinzînd-o şi sărutînd-o. La zgomotul de paşi al jupînesei Tudosia, amîndoi rămaseră despărţiţi şi liniştiţi ca nişte sfinţi.

După ce feciorul comisului îşi îndeplini către stăpîna casei solia, cu vorbe întortochiate şi desluşiri atunci născocite, fu cuprins de o trudă nebiruită. Şi nu mult după aceea, la al patrulea ceas al nopţii, pe cînd sta treaz în camara lui, ascultînd orice mişcare afară şi-n păreţi, jupîniţa Nasta veni lîngă el. Se simţi cuprins dintr-odată ca şi cum cineva ar fi vrut să-l sugrume.

— Stai liniştit, îi strecura în ureche vorbe fierbinţi fata. Acuma pot să-ţi spun de ce ţi-am părut atunci bolnavă.

— Acuma nu mai eşti?

— Acuma nu mai sînt, căci am nădejde în tine, Ionuţ.

Înainte de a o asculta, Jder îi astupă gura. N-o lăsă multă

vreme să vorbească, pînă ce stătu cuminte în braţele lui, suspinînd şi aşteptîndu-i iar dezmierdările.

— N-avem vreme, Ionuţ, păru ea că se spăimîntă după aceea. Dacă mă strigă mama, eu nu pot decît să mă ascund sub braţul tău.

— Atuncea vorbeşte.

— Vorbesc. Mama doarme neîntoarsă pînă după miezul nopţii. Dacă îţi alături urechea de păretele din dreapta, o auzi. Sforăie subţire, parcă s-ar mira întruna. Cînd nu se mai aude nimic, se întoarce pe partea cealaltă. Atuncea cîteodată grăieşte singură şi, uneori, cînd i-i frică, mă chiamă.

— S-a întîmplat ceva, de ai nevoie de mine?

— Am nevoie, Ionuţ. Într-o noapte, mama a strigat şi a vorbit anume lucruri. Am ascultat fără voie şi m-a cuprins o spaimă. Dimineaţa, m-am rugat la Maica Domnului să fiu iertată pentru minciuna ce trebuie să spun şi am şi povestit maicei mele un vis, în care am pus cuvintele ei şi i-am arătat vedenie înfricoşată de oameni străini, negri la chip, care ameninţau viaţa lui Alexandru-Vodă. Băgînd de samă că-şi ţine strîns taina am căzut la mare scîrbă şi gînduri. Cu şiretlic am scos unele vorbe pe care le-am legat cu celelalte, am cercetat-o şi despre nişte trimeşi de la neamurile noastre din Lehia, care aduc aici, din cînd în cînd, cîte o veste şi cîte un dar, şi am înţeles acel lucru de care am fost bolnavă, oara trecută, cînd aţi făcut aici popas.

Ionuţ Păr-Negru asculta cu luare-aminte şoaptele repezi ale jupîniţei.

— Crezi într-adevăr că este primejdie pentru stăpînul meu?

— Cred că este, cîtă vreme s-or ţinea în preajmă acei oameni străini, de care s-a înfricoşat, în somn, mama. Acum îi visez şi eu în orice noapte. Cînd aţi fost în cealaltă săptămînă, m-am temut să nu mîneţi aici. Un om de la curtea noastră poate duce în două ceasuri ştirea acolo. Şi dacă acolo stă într-adevăr un podgheaz la pîndă, aşteptînd asemenea prilej, apoi pînă în ziuă poate să fie aici, ca să-l ieie pe coconul domnesc din aşternut. Nu ştiu cine poate trimete această ştire. Poate chiar mama să se facă vinovată de asemenea faptă. Trebuie să-ţi mărturisesc că nu mă tem atît pentru stăpînul dumnitale, cît pentru viaţa ta. Aş dori să-mi spui că-s o proastă şi n-am a mă teme de nimic, ca să te mai pot vedea; dar iar mă întorc şi cuget la primejdie, şi te rog să vii singur, căci cu tine n-are nimenea nimic. Ori fură-mă şi du-mă undeva, ca să nu mai am spaimă. Ori, cînd vine Alexăndrel-Vodă,

nu-l lăsa să întîrzie. Ori, dacă se îndărătniceşte să întîrzie, tu pleacă şi lasă-l. Atuncea, dacă pleci, să nu uiţi să mă iei şi pe mine.

Ionuţ căută în sărutările şi îmbrăţişările jupîniţei Nasta o înţelepciune pe care nu o putea găsi.

— Cît îs în slujba Domniei, îi lămurea el, nu te pot fura. Doar să mă reped la Timiş, să mă mărturisesc muţei, şi să trimeată dumneaei hoţi. Dacă spun lui Alexăndrel-Vodă ce am aflat de la tine, ne primejduim amîndoi, eu şi tu, căci măria sa mă socoate acum la Timiş; iar eu, ca un viclean, mă aflu aici. Pentru fapta ce săvîrşesc acum, măria sa poate să-mi ieie capul, căci am călcat credinţa noastră şi frăţia de cruce. Dacă porunceşte deci Alexăndrel-Vodă să vin cu el aici, eu trebuie să mă supun. Dacă răsare asupra lui o primejdie, eu trebuie să stau pe loc şi să-l apăr. Dacă în vreun chip oarecare îl fac să nu vie, mă pedepsesc pe mine, căci pier de sete; iar apa mea nu-i decît aici. Mă gîndesc că poate nu-i nimic şi ţi-ai făcut vreo nălucire.

— Poate fi şi nălucire, suspină copila. Cuprinde-mă iar şi spune-mi dacă pot fi aşa de fericită, iarăşi, săptămîna viitoare. Pînă atuncea număr ceasurile. Să nu care cumva să spui cuiva ce-ai aflat. Acuma mă tem de viaţa ta. Fără tine, mă prăpădesc şi eu în clipă.

Sfîrşitul acelui sfat se depărtă cu totul de nălucirile de primejdie, pînă ce cucoşii începură a cînta pe rînd, afară, straja a doua a nopţii.

Capitolul XI

Ionuţ Jder află o capcană gătită stăpînului său

Mezinul se întorcea spre Suceava plin de dulceaţa nopţii. Deşi îl copleşeau stăruitor vedeniile dragostei lui şi părea nepăsător de arşiţa zilei, era în el ceva treaz, ca o nelinişte necontenită. Ca să preîntîmpine o întîlnire neplăcută, coti pe alt drum decît cel obişnuit şi ieşi pe dealurile de unde se vedea Moldova.

Ce-l îndemnase să ia asemenea hotărîre, nu-şi putea bine desluşi mai tîrziu. Poate avea grija să nu dea peste slujitori ai stăpînului său, mergînd cu veste în acelaşi loc unde fusese el singur. Poate era frica să nu se încrucişeze, pe cale, chiar cu Alexăndrel-Vodă. Căci din poruncile pe care, în acele zile, le repezea Domnia, putea fi una care să îngăduie coconului

domnesc să abată iar unde îl mîna patima lui. Drumul cestălalt era mai puţin purtat de alergătorii lui Vodă. Şi chiar de i-ar fi întîlnit cineva cunoscut şi ar fi oblicit de asta Alexăndrel, şi i s-ar fi părut ciudată o călătorie în miazănoapte, cînd drumul era spre asfinţit, mezinul îşi pregătea în mintea lui un răspuns mulţămitor. Acest gînd călăuzitor se alegea singur ca o rază în negura grijilor care-l învăluiau cu tot cu dragostea lui. Ieşea acest gînd chiar din mărturisirile Nastei. Se afla în Jder ca o presimţire de sălbătăciune, care, umblînd sub codru şi căutîndu-şi adăpătoarea şi păşunea şi ascultînd şi chemarea dragostei, are totuşi întreaga-i făptură încordată spre primejdie.

Deci Jder venea pe celălalt drum, pe sub plopi, lăsîndu-şi calul să umble în trap domol. Rînduiala ascunsă a lucrurilor din lumea asta, în care se îmbina şi acea presimţire tainică, făcîndu-l să cotească pe anumită cărare la anumit ceas, îi scoase înainte cea mai ciudată înfăţişare de om.

Vedea de cîtva timp cum vine împotrivă-i, pe drumul lung şi drept, o căruţă pe care o trăgea un cal înhămat cu cerc. Peste căruţă, în văzduhul fără nici o suflare de vînt, pluteau nouri uşori de pulbere.

Cînd căruţa ajunse la zece paşi de el, Jder opri, băgînd de samă într-însa obraz cunoscut. Pe capră, în dreapta, ţinea hăţurile şi biciul un slujitor, iar în stînga acestui slujitor părea că dormitează, copleşit de zăduf, cinstitul neguţător Iohan Roşu din Suceava, uliţa armurierilor. Ionuţ îşi mişcă pagul în curmezişul drumului, părînd bucuros de vederea unui prietin. Neguţătorul Iohan Roşu nu dormea. Cum se opri căruţa, domnia sa ridică cu grabă nasu-i rumăn şi clipi din ochi, ca să se dezmeticească din gînduri.

— Aha! ce mare bucurie, rînji el, că întîlnim un prietin al nostru. Nu te-am văzut de zece zile pe la noi. De unde vii domnia ta, jupîne Ionuţ?

— Vin de la Timiş, răspunse cu desăvîrşită încredinţare mezinul.

— De la Timiş? se miră neguţătorul. După cît cunosc eu, nu se află alt loc cu numele Timiş. Unul este şi acela-i cu totul în altă parte.

— Adevărat este, prietine, zîmbi Ionuţ. De la acel loc cu numele Timiş, duce un drum la sfîntă mănăstire Neamţu. La sfînta mănăstire Neamţu, am eu un frate călugăr, care mi-a dat o solie pentru un cuvios părinte Ilarion, la un schit, în munte. Am

trecut deci de la Neamţu de-a dreptul şi acuma mă întorc unde-i datoria mea.

— Înţeleg, înţeleg, încuviinţă neguţătorul cu glas leneş.

Lui Ionuţ i se părea că cinstitul neguţător nici nu i-a ascultat lămurirea, întrucîtva prea amănunţită, şi că se află stăpînit de gînduri ale treburilor lui, cătră care se ducea. Pe lîngă asta, vrednicul neguţător Iohan Roşu părea trudit ori nedormit. Îndată ce începu să rîdă fără noimă, ca şi cum nu credea nimic din ce i se spusese, Ionuţ înţelese că acea trudă are altă pricină. Într-adevăr, după ce se veseli, neguţătorul îşi umbri nasul mare cu palma, ca şi cum s-ar fi ruşinat de coloarea-i trandafirie.

— Aş putea oare să aflu şi eu, meştere Iohan, încotro îţi este calea?

— Aha! calea mea, jupîne dragă, e ca totdeauna la afacerile mele, la Liov. Acuma poate să mă opresc ceva mai degrabă, cum trec hotarul.

La acest cuvînt, slujitorul mustăcios, îmbrăcat în strai leşesc, îl păli în coastă cu coada biciului.

— Ce este, Vichentie? se miră neguţătorul.

— Nu-i nimic, Iohan.

Jder strecură o privire spre Gheorghe Botezatu Tatarul. Slujitorul său se oprise şi el în mijlocul drumului, în laturea stăpînului său, însă părea nepăsător şi se uita spre o dumbravă, dincolo de fînaţuri cosite.

— Vra să zică, jupîne Ionuţ, schimbă vorba neguţătorul, domnia ta te duci la Suceava tocmai cînd alţii pleacă. Ar fi trebuit să te grăbeşti.

— De ce?

— Ca să întovărăşeşti pe măria sa Alexandru-Vodă.

— Unde să-l întovărăşesc?

— Parcă domnia ta nu ştii? se veseli neguţătorul c-o gură mare, în care se zăreau ştirbături negre.

— Nu ştiu nimic, se miră cu mare nevinovăţie Jder.

— Ba ştii; iar dacă nu ştii, întreabă-l pe jupîn Dumitru Crivăţ medelnicer. Însă nici pe el nu-l poţi întreba, căci şi domnia sa a plecat azi dimineaţă cu măria sa Alexăndrel.

Slujitorul de pe capră ghionti de astă dată cu cotul pe stăpînul său. Deşi mişcarea lui se săvîrşise cu totul furiş şi repede, Jder n-o scăpă din vedere. Adulmecă deodată ca un copoi şi-şi ascuţi înainte nasul, bănuind dinaintea lui ceva neobişnuit. Bănuiala stătu în el ca fulgerul în nour şi-i scăpără din

învălmăşeala gîndurilor pînă în nasu-i lung, care se încreţi deodată. Îşi şterse mustăcioara la dreapta şi la stînga, îşi mîngîie pata de jder de la coada ochiului, apoi chemă c-un glas şuierător pe Tatar, ca la vînătoare:

— Botezatule!

Slujitorul tresări. Privi pe stăpînul său şi-l văzu schimbat la înfăţişare şi încordat. Omul cu bici de pe capra căruţii mormăi repezit cîteva vorbe leşeşti către neguţătorul Iohan.

— Trebuie să plecăm! îşi ridică el glasul cu hotărîre. Dacă întîrziem, se supără pana Mina.

— Staţi, prietinilor, întoarse alene cuvînt Ionuţ. Unde anume să plecaţi? Şi de ce se supără pana Mina?

— Se supără pentru că stăpînul acesta al nostru nu se mai satură de vin. Spune acuma prostii. S-amestecă unde nu trebuie.

Jder îşi îndîrji deodată glasul:

— Staţi pe loc! Nu porneşte nimeni de aici pînă ce nu desluşesc ce este.

Neguţătorul păru că trece printr-o înfricoşare rece şi tresări pe jumătate dezmeticit, rîzînd strîmb.

— Nu înţeleg supărarea domniei tale, jupîne Ionuţ. Nu eşti oare şi domnia ta prietinul nostru, ca şi dumnealui medelnicerul Crivăţ? Nu te-am primit şi nu te-am ospătat subt acoperişul casei mele?

— Ba da.

— Atunci, ca nişte prietini ce ne aflăm ai domniilor voastre, ce mirare este că ştim unele din cîte se petrec la curtea înaltului nostru stăpîn? Le-am aflat de la domniile voastre, he-he!

— De la mine n-aţi aflat nimic.

— Atunci am aflat de la medelnicer. Ori de la domnia ta aflăm, ori aflăm de la domnia sa, tot una este. Căci noi nu avem nici o răutate şi sîntem credincioşi robi ai Domniei. Lasă-ne să plecăm. Nu şăgui.

— Nu şăguiesc, pan Iohan. Nu vă las să plecaţi pînă ce nu mă desluşeşti deplin. Să-mi răspunzi cînd a plecat măria sa Alexăndrel.

— Asta ştie oricine. A plecat as’dimineaţă.

— Bine. Să-mi răspunzi ceva de care ştie mai puţină lume. Unde a plecat? Nu încerca să ocoleşti, am înţeles că ştii.

— Nu încerc să ocolesc, jupîne Ionuţ.

— Să mă lămureşti acuma de ce ai purces şi domnia ta pe cale în aceeaşi dimineaţă.

— Am treabă la Rădăuţi.

— Ba ai treabă dincolo de hotar, precum ai spus. Ce treabă aşa de grabnică ai acolo şi cui te duci să dai vestea pe care mi-ai mărturisit-o şi mie?

— Care veste? Nu mă necăji, jupîne, lasă-mă în treburile mele. Eu sînt un om în vîrstă, cinstit şi cunoscut, domnia ta eşti un copil. Vichentie, dă bici calului!

Mezinul comisului răcni deodată aprig, încruntîndu-se şi zbîrlindu-se în toată înfăţişarea lui.

— Descalică, Botezatule! Opreşte-i!

Tatarul sări din şa tocmai cînd slujitorul leah dădea bici, şi voia să ocolească calul lui Jder. Trăgînd jungherul, tăie legăturile cercului; hulubele căzură; calul se sperie lovit în cap de cerc şi se năpusti în marginea drumului. În aceeaşi clipă slujitorul leah trase din fîn, de sub capră, un baltag cu coadă lungă, ridicîndu-l cu repeziciune asupra Botezatului, care venea spre căruţă. Neguţătorul, împins ca de un arc, cu o sprinteneală surprinzătoare, năvăli din altă parte în latura lui Jder, după ce scosese din aceeaşi ascunzătoare o sabie dreaptă cu două tăişuri.

Gheorghe Tatarul zvîrli asupra slujitorului leah jungherul de care se slujise ca să deshame calul. Îl prinsese de vîrf şi-l trimesese ca-ntr-o scăpărare în grumazul omului, sub urechea dreaptă. C-un răcnet, slujitorul se prăvăli îndărăt, agăţîndu-se cu o mînă de draghina căruţii şi vărsînd sînge din rană.

Jder puse pinteni. Strunind pagul într-o săritură piezişă, ocoli pe neguţător. Pe cînd căuta în stînga să-şi afle una din sculele-i de nălbar, pe care le purta la oblînc după rînduiala de la Timiş şi sfaturile lui Simion, dintr-odată prăvăli calul peste ospătar. Din şa, căzu de-a dreptul deasupră-i, apucînd sabia căzută şi lovindu-l cu straja.

— Vai de mine, jupîne Ionuţ, răcni el. Asta-i plata domniei tale pentru prietinia ce ţi-am arătat? Cu ce-am greşit? Cui am greşit?

— Ţi-am cerut să-mi răspunzi pe loc ce cauţi la hotar tocmai în ziua cînd Alexăndrel-Vodă se duce la Ionăşeni.

— Mă rog, ce crezi domnia ta? Ce vină-mi pui? Eu n-am nimic împotriva măriei sale. N-am a vorbi nimănui de asta. Mă jur pe sufletul meu; fac orice; dacă-mi dai voie şi-mi slobozi mîna, fac cruce şi mă jur în faţa lui Dumnezeu care ne vede şi ne-aude, că nu-i nimic din ceea ce poate crezi domnia ta.

— Ce cred eu?

— Nu ştiu ce crezi. Mărturisesc că vestire despre umbletele coconului s-au dat mai de mult; însă acuma n-am a spune nimănui nimic. Crede-mă, jupîn Ionuţ, nu mă năpăstui, ca să n-ajung aninat de gît într-o creangă de copac. Ce ţi-a venit domniei tale să scorneşti asemenea poznă?

Jder îl scutură cu mînie:

— Lasă tînguirile şi vorbele de prisos, ori te străpung şi te zvîrl în rîpă, ca să te mănînce hultanii. Ţi-am cerut să-mi dai samă ce cauţi la hotar; tu mi-ai răspuns trăgînd sabia.

— Am greşit; eram băut. Acuma mă supun şi răspund. Mă duceam la hotar pentru altceva. Este o afacere a mea. Aveam de trecut în Lehia, în noaptea ce vine, o marfă de preţ.

— Vorbeşte desluşit. Ce marfă? Unde şi cum?

Pan Iohan rămase întăi cu gura căscată, cu aceeaşi ochi care se holbau înfricoşaţi şi uimiţi de întîmplare; încercă să rostească ceva şi i se încleştară fălcile. Îşi întoarse ochii de cătră slujitorul său căzut cu capul sub căruţă şi gemînd de moarte.

— Iezus Maria! Iezus Maria! bolborosi el în limba lui, strîngîndu-şi palmele şi îndreptîndu-le spre fecioraş. Crede-mă, jupîne Ionuţ; nu mă duce nevinovat la osîndă!

— Care marfă? Unde şi cum?

— Ah, Doamne Dumnezeule, nu pot spune.

— Botezatule! porunci Jder, pe cînd lega strîns pe neguţător. Drege hamul şi înhamă calul. Ducem pe amîndoi aceşti mişei la Cetate. Văd venind oameni din urmă, care ne-or da ajutor să-i rînduim unul lîngă altul în căruţă. Şi-or da samă la Domnie pentru neguţătoriile lor ascunse şi vorbele purtate la hotar. Asemenea marfă o plăteşte îndată gîdea.

Văzînd că drumeţii se apropie cu oarecare sfială, Jder le strigă de departe:

— Poftiţi aici, oameni buni, şi daţi ajutor. Slujba Domniei!

Oamenii grăbiră îndată la porunca lui. Căruţa cu prinşii fu întoarsă la Suceava. Cu destulă repeziciune, pe un drum lăturalnic, în afară de tîrg, Jder îşi duse prinşii ia Cetate, dîndu-i, cu puţine lămuriri, în sama postelnicului al doilea Grigoraşcu Jora.

Aceleaşi rînduieli ascunse ale întîmplării îi înlesneau graba de care avea nevoie. Măria sa Ştefan-Vodă era ieşit din ajun, cu boieri şi călărime, înspre ţinutul Hotinului. Grigoraşcu Jora, avînd la cunoştinţă parte din taină, porunci să fie lepădaţi robii la băşti, pînă ce însuşi domnia sa se va duce să-i cerceteze. Puse străji,

cu poruncă să nu lese pe nimeni să pătrundă înspre prinşi, ca să nu iasă vorbe de la ei în afară. Însuşi domnia sa, încălecînd cu cea mai mare grabă şi luînd cu sine cîţiva slujitori, coborî în tîrg, la ospătăria din uliţa armurierilor, ca să apuce pe pana Mina şi pe slugile casei.

La al şaptelea ceas al zilei, toţi prinşii erau în tainiţi. Postelnicul chemă pe Ionuţ la poruncă şi-i arătă ce se aflase. Adevărată era mărturisirea lui pan Iohan că, în sara trecută, poposiseră la ospătăria lui neguţători. Acei neguţători porniseră în jos pe drumul Nimircenilor, la treburile lor. Ce neguţătorie vor fi avînd, încă nu se ştie, dar trebuie să se afle îndată ce Iohan Roşu va fi strîns în cleşte. Orice neguţătorie ar fi, se dovedeşte că dumnealui Jder cel mititel a lucrat pripit, ca un tînăr ce se află, lovind şi vărsînd sînge; însă rău n-a făcut, deoarece a socotit să apere de vreo primejdie pe stăpînul său coconul domnesc. Se dovedeşte uşor că nu poate fi legătură între o ameninţare pe care ar pune-o de aici la cale pan Iohan şi popasul măriei sale Alexăndrel la Ionăşeni. Căci măria sa Alexăndrel ajunge la Ionăşeni sara, iar ospătarului îi trebuie tot atîta vreme să ajungă pe drumul lui la cunoscuţii cu care ar fi avînd o întocmire împotriva coconului. Din locul acesta este iarăşi destulă cale, patru sau cinci poşte din cealaltă parte a hotarului, pînă la Ionăşeni. Aşa că nu se arată să fie asta pricina călătoriei lui pan Iohan. Pe urmă, de unde se ştie că s-ar fi pus ceva la cale împotriva măriei sale Alexăndrel?

— A mărturisit însuşi leahul că el şi muierea lui au dat de ştire în Lehia pentru drumurile măriei sale la Ionăşeni, se grăbi să dea lămuriri Jder. Acuma înţeleg şi mai bine asta, aducîndu-mi aminte de toate ispitele femeii, şi de prietinia pe care o arăta lui jupîn Crivăţ medelnicer, şi de şiretlicurile îmbrăţişărilor ei, căci nu era îmbrăţişare fără întrebări.

— Aud asta cu mare uimire, jupîne Ionuţ.

— Mă aflu cu totul ruşinat de slăbiciunile mele, se ruşină Jder.

Postelnicul Grigoraşcu îşi scutură frumoasa-i barbă castanie, rîzînd cu plăcere şi bătînd cu palma pe spate pe Ionuţ.

— Fii mai puţin ruşinat, jupîne Ionuţ, rîse el, căci asemenea slăbăciuni sînt ale vîrstei noastre.

Ionuţ îl privi cu grijă:

— Socot că domnia ta ai să afli adevărul.

— Care adevăr?

— Că Domnia are duşmani în Lehia dintre pămîntenii noştri

fugari de la Aron-Vodă.

— Asta se ştie. Se află acolo mai cu samă jupîn Mihu, fost mare logofăt.

— Deci pot fi primejdioase pentru stăpînul nostru drumurile la Ionăşeni.

Postelnicul privi iar pe Jder cu ochi rotunzi de mirare.

— Pe cît înţeleg, jupîn Tonuţ se învoi el, domnia ta dovedeşti un duh ager. Însă pribegii, în ziua de azi, au alte trebi; şi îngrijorările domniei tale sînt deşarte. Ori ai aflat ceva anume? Găsesc şi eu în mărturisirile leahului ceva, dar de aici la acea înfricoşată faptă la care cugeţi domnia ta, mi se pare că-i destul de departe. Ce ştii domnia ta anume?

Jder se închise în sine, cu inima bătînd.

— Nu ştiu nimic altceva.

— Atunci putem cruţa pe măria sa stăpînul nostru de supărări şi mînii, se linişti postelnicul Grigoraşcu. De ce să vîrîm în măria sa şi această spaimă? Şi mai ales de ce să afle măria sa de drumurile coconului său? Dacă află măria sa, nu-i bine. Iar mai ales dacă se întîmplă ceva lui Alexăndrel, atuncea se duc şi alţii să ţie tovărăşie, la întuneric, leahului şi muierii lui. Ascultă-mă pe mine, îl mîngîie prietineşte postelnicul pe Jder, ia din toate învăţătura cea bună. Lasă în seama mea pe prinşi, iar domnia ta nu mai întîrzia şi du-te după Alexăndrel-Vodă, precum mi-a lăsat măria sa poruncă în astă dimineaţă, cînd a ieşit din Cetate.

Mezinul comisului rămase un timp ameţit şi cu privirile tulburi, încercînd să desluşească în sine ce avea mai bun de făcut. Orice adaos al lui în legătură cu mărturisirile jupîniţei Nasta ar fi descoperit ceea ce nu trebuia să ştie nimeni pe lume şi mai ales l-ar fi vîrît – din ceea ce arăta destul de desluşit postelnicul – în primejdie de moarte. Înţelepciunea care se afla în împrejurări şi-n presimţirile lui îi poruncea din nou, de astă dată prin glasul lui Jora, purtarea ce trebuia să aibă. Nu-i rămînea alta decît să ceară de la postelnic cai hodiniţi pentru el şi pentru Botezatu şi să se ducă într-o întinsoare la Ionăşeni. Ajutor de oşteni nu poate cere, ca să nu se stîrnească iarăşi întrebări şi cercetări, însă nu mai era de pierdut nici o clipă. Încă mai era vreme să ajungă la timp, ca să scoată pe coconul domnesc la larg. Iar dacă spaimele se dovedesc năluciri mincinoase, atunci înseamnă că în zodia lui, pe care i-a spus-o pe de rost dascălul Pamfil, nu-i nici o scădere. Va avea har în dragoste şi milă de la cei mari, cum a ieşit în şoaptă şi din ghiocul prorociţei.

Dobîndind cai proaspeţi, îşi căută în pripă slujitorul şi-l puse să închinge pe ei şăile cu tot tacîmul lor neştirbit. Încălecă numaidecît şi coborî pe urmele stăpînului său. De la jumătate de cale, spre sară, umbletul începu să-i fie anevoios. Sosiseră nouri urîţi, din asfinţit-miezul nopţii, aducînd ploaie. După un ceas de asemenea vreme, drumul se desfundă. Într-un răstimp, curgerea ploii conteni şi se învălui asupra cuprinsurilor o pîclă cenuşie din care curgea burniţă. Jder şi Tatarul căutau cale mai puţin grea pentru cai prin pajiştea de la marginea drumului. În locurile pietroase dinspre Ionăşeni, umbletul le spori. Ajunşi deodată, noaptea tîrziu, în preajma curţilor, Jder opri, plecîndu-şi urechea şi ascultînd, cu inima înfricoşată.

Lacul părea liniştit; nu se zărea nici o lumină nicăieri.

— Ţine-ţi armele gata, porunci Ionuţ Tatarului.

El însuşi, descălecînd şi apucînd sabia goală, dădu ocol cu luare-aminte saraiurilor. Chemă cu glas încet straja, pe care o ştia aşezată în acea parte a gospodăriei. Ca şi cum ar fi tresărit din somn, cornul izbucni scurt şi spăriat. Omul era vîrît într-un covru de paie; răsări ca o matahală neagră, înălţînd bîta. Cînii începură a zăpăi cu oarecare lene din adăposturi.

— Cine-i? răcni înăbuşit paznicul.

— Eu sînt, slujitorul măriei sale. Fii liniştit.

— Aha! domnia ta eşti boieraşul cel cu semn la ochi.

— Eu sînt. Răspunde-mi dacă măria sa a ajuns cu bine.

— Slavă Domnului, a ajuns cu bine şi acu hodineşte.

— Ce fac stăpînele?

— Ce să facă? Nu ştii domnia ta treaba femeilor? Cum l-a cunoscut pe măria sa, jupîniţa noastră s-a bolnăvit iar. Ei, da' de-acu poate i-a trece.

Străjerul rîse singur prin întuneric, ca şi cum era încredinţat că Jder nu-l aude. Însă Ionuţ îl auzea, bucurîndu-se de acel rîs prin pîcla burniţii.

— Încolo-i bine-pace?

— Bine-pace, mulţămim Maicii Preciste.

— Cînd au venit oamenii cu veşti de dincolo?

— Ieri. A venit unul cu caii cumpăraţi de la un şleahtic. Are stăpîna asta a noastră patima cailor mari. A stat acel om pînă azi; iar spre sară s-a întors la treaba lui. A stat şi s-a uitat cît de frumos venea măria sa cu slujitorii săi, şi cu cîtă repeziciune a descălicat măria sa. A făcut semn cu capul de mare plăcere şi s-a dus. Încă rîdea şi spunea că nu tîrzie vreme se întoarce.

— Ca să mai aducă şi alţi cai?

— Întocmai precum spui domnia ta. Nouă totdeauna, jupînelule Ionuţ, ne-a plăcut cum le vezi toate şi le înţelegi, aşa că jupîniţa Nasta socot eu că are să se bucure văzîndu-te. Ai venit c-o întîrziere, ori c-o grabă?

— Am venit cu întîrziere, omule, căci aşa a fost rînduială mea; şi cu grabă, căci trebuie să trezim pe măria sa, ca să purceadă în clipeală, să se afle numaidecît mîni înainte de amiază la porunca Domnului nostru Ştefan-Vodă. Deschide poarta, ca să trecem la odaie, să deşteptăm pe slujitorii măriei sale coconul domnesc. Să-şi scoată caii, să apuce armele.

— Oi, jupînelule Ionuţ, oftă străjerul; grele-s slujbele Domniei, dar n-ai ce face, trebuie să te supui şi să umbli, noaptea, pe vreme de ploaie. E mai bine de mine, aicea în culcuş, fără de nici o grijă.

Filosofînd, omul deschise poarta şi dădu glas din corn.

Jder porunci Tatarului:

— Trezeşte slujitorii şi-i scoate fără de nici o întîrziere afară!

Sunară bătăi în uşi şi se stîrni zvoană.

Cu calul de căpăstru, Ionuţ trecu la casa stăpînilor. Cînii, în preajmă-i, lătrau întărîtat. O lumină scapără prin geamul cunoscut de el. La gratii apăru fantasma înfricoşată a Nastei.

— Nu te teme de nimic, îi strecură el cuvînt, apropiindu-se grabnic.

— Tu eşti, Ionuţ? se uimi ea, cuprinzîndu-şi în palme tîmplele. Nu te aşteptam, dar mă gîndeam la tine şi stăteam trează. Nu ştiam ce să fac şi dacă trebuie să mărturisesc ceva măriei sale. Acuma sînt bolnavă cu adevărat, Ionuţ, de frică.

— Dă-mi drumul. Trebuie să scol pe măria sa.

Se născu în odăi dintr-odată freamăt. Glasul jupînesei Tudosia păru că se tînguieşte. După ce se traseră zăvoarele, Nasta rămase o clipă în faţa lui Jder, în straiul ei alb de noapte. El o cuprinse repede sărutînd-o, apoi o depărta de la sine. Trecu spre stăpîna casei, care scotea pe uşă un braţ cu făclie şi un cap uimit, legat pe sub bărbie cu grimea roşă. Bătu în uşa cămării coconului.

— Măria ta, scoală şi ieşi. Porunca lui Vodă! Slujitorii aşteaptă afară.

Uşa se deschise numaidecît, Ionuţ apucă din mîna jupînesei făclia şi pătrunse la stăpînul său. Îl ajută să tragă pe el straiele, îi încinse armele. Îl trăgea după el, fără nici o sfială că l-ar putea

jigni în mîndria lui de cocon domnesc.

— Spune-mi repede, Jder, ce este? îl cerceta cu înfricoşare Alexăndrel. A aflat ceva poate măria sa? Are nevoie de mine pentru vreo pricină? Este vreo ridicare grabnică la război?

— Îţi spun pe drum, măria ta, nu pot suferi să mai stai aici.

— A fost sara cea mai plăcută a vieţii mele, Ionuţ.

Jder se alătură strîns de el şi-l simţi duh de vin.

— Ai auzit ce ţi-am spus, prietine Ionuţ?

— Am auzit, măria ta.

— Am găsit-o pe Nasta întristată şi bolnavă, dar pe urmă s-a veselit de venirea mea.

— Mă bucur prea mult de asta, măria ta, mormăi scrîşnit Jder, dar te rog încă o dată să binevoieşti a ieşi. Altfel se poate întîmpla pentru noi amîndoi o primejdie.

— Nu înţeleg ce poate fi, prietine Ionuţ. S-ar cuveni să ne luăm rămas-bun de la gazde.

— Nu-i vreme de asta, măria ta. Cum să se înfăţişeze în faţa unui cocon domnesc nişte jupînese cuviincioase numai în cămăşi de noapte?

— Ai dreptate, Ionuţ. Poate s-ar fi putut să aştept pînă dimineaţă. Dar dacă spui domnia ta că altfel nu se poate, am ieşit.

— Să-ţi aşez dulama, măria ta. E vreme de ploaie. Binevoieşte de încalică.

Oamenii erau buluciţi prin întuneric dinaintea livezii de zarzări. Doi slujitori purtau făclii. Alexăndrel-Vodă încălecase.

— Stingeţi luminile! porunci Jder.

Coconul domnesc căscă plictisit, mormăind:

— Urîtă vreme.

Apoi rîse, ca un copil fără grijă, de împrejurarea neaşteptată în care se afla. Jder era încordat de o frică nebiruită. S-ar fi dorit la multe poşte de acel loc. Nu se vedea nimic: împrejurimile zăceau neclintite sub bura de ploaie; cu toate acestea sălbătăciunea din el avea fiorul primejdiei. Subt acest fior era şi îndîrjirea de a depărta de Nasta un potrivnic. Apăruse un prilej prielnic de care se folosea. Asta-l încălzea pe o parte, ca focurile de popas, iarna, în pădure; pe cînd din cealaltă lături îl sufla, îngheţat, nelinişstea.

După cel dintăi avînt al cailor în drumul mare, Jder rîndui lui Coman să fie călăuză înainte şi lui Botezatu să rămîie pază îndărăt. Curgerea ploii aproape contenise şi rămăsese numai

negura, plutind peste fînaţuri, peste iazuri şi dumbrăvi. O lumină palidă de lună se cernea prin pîclă.

Era poate cătră a treia strajă a nopţii, după socoteala pe care o făcea Ionuţ timpului. Pe cînd umbla în preajma stăpînului său şi era cu urechea aţintită cătră zvonurile dindărăt, înţelese că vine cu grabă dintr-acolo Tatarul. Îşi grăbi calul înainte, spre călăuz. Cînd Botezatu îl ajunse, îl opri, aşteptînd veste rea.

— Ne caută călăreţi din urmă, îi zise slujitorul. Le-am auzit tropotele şi chemările. Par a fi mai mulţi decît noi.

Jder fluieră încet – ca şi cum pierdea în acea clipă toate: nădejde, dragoste şi viaţă. Acum întăia oară se afla într-o primejdie adevărată şi-şi mărturisea cu umilinţă că frica lui e fără cusur, cu mult mai aspră decît atunci cînd văzuse iepurele de o sută de ani. Cu toată această frică, pe care o simţea ca pe o arşiţă a trupului, judecata îi rămînea întreagă şi lucra cu hărnicie. Privind în dreapta şi văzînd locurile prin lucirea slabă a negurii, cunoscu unde se afla; căci toate acele încîntate privelişti din preajma dragostei lui îi rămăseseră întipărite în fundul ochilor, ca să le poată avea în el şi-n ceasul morţii. Ştia că are în dreapta un rediu prăpăstios, lîngă o baltă fără stuh. În acel rediu era o curmătură de ape de ploi, pe unde se hrănea balta aceea. Nu putea fi în altă parte şi mai grabnic o altă apărare mai sprijinită dindărăt şi din laturi. Deci ocoli în dreapta, călăuzind într-acolo slujitorii cu Domnul său.

Porunci celor doi slujitori:

— Lepădaţi grabnic cuvînt la oameni că avem o primejdie asupra noastră şi să-şi gătească armele. Ne aşezăm în curmătura dealului; şi hotărăsc lui Coman să treacă pe alături înainte, ca să caute ajutor la cel dintăi sat.

Ionuţ se întoarse spre stăpînul său. Găsi şi pe Crivăţ medelnicer lîngă Alexăndrel-Vodă. Amîndoi aceştia înţelegeau ceva, dar nu desluşeau bine ce putea să fie.

— Ne caută altă poruncă a măriei sale? întrebă coconul. De ce ne ferim de dînsa? Căci eu vreau să mărturisesc părintelui meu tot ce-am săvîrşit fără ştiinţa măriei sale.

— Of! şi iar of! măria ta, se tîngui Jder cel mititel. Dacă ar fi numai asta, am da pinteni cailor şi ne-am tot duce. Însă află acuma, măria ta, că de la hotarul leşesc vin asupra noastră duşmani. Dumnealui Crivăţ medelnicer ar putea înţelege mai bine, dacă şi-ar aduce aminte de raiul nostru de la tîrgul Sucevii şi de ispita şarpelui de acolo. Aşa ar spune bădiţa meu Nicodim

monahul.

— Care rai şi care şarpe? îşi încrucişă ochii cu o nemaipomenită uimire medelnicerul.

— Şi pan Iohan şi pana Mina, cinstite medelnicer, stau în popreală la Cetate şi au să-şi deie samă de vina lor. Ne-om da şi noi samă de slăbiciunile noastre. Căci de la noi, şi mai vîrtos de la domnia ta, s-a ştiut de umbletele măriei sale. Duşmanii lui Vodă vor fi oblicit şi mi-i frică tare că urmările au să se vădească numaidecît.

Coconul se miră cu semeţie:

— Ce spui domnia ta, Ionuţ? Cine poate îndrăzni să se atingă de mine?

— Se găsesc, măria ta, oameni fără de ruşine, de asta să nu te îndoieşti. Cum am aflat, am venit într-o întinsoare, să te înlătur de la pierzare.

— Cum? atuncea nu-i porunca măriei sale părintelui meu?

— E tot o poruncă, măria ta, pe care nu se putea s-o lepăd de la mine.

— Cum se poate una ca asta, Jder? se răsuci în şa, jignit, coconul Alexăndrel. Pentru asta ai cutezat să mă tragi de picioare? şi să mă mîi de spate afară? Ai să dai samă de cele săvîrşite.

— Mustră-mă, măria ta, îi întoarse cu îndărătnicie cuvînt Ionuţ. Să nu-mi iei însă capul, deoarece am acuma nevoie de el. Poate că nu mult va trece şi am să-l pun pentru viaţa măriei tale.

În vremea acestui schimb de vorbe, jumătate glumeţe, jumătate întărîtate, slujitorii intrau în curmătura dealului, descălecînd şi gătindu-şi armele.

Cel mai umilit medelnicer Dumitru Crivăţ izbuti să se rupă din mişelnica sa mirare; îşi smulse sabia şi făcu doi paşi împotriva primejdiei încă necunoscute. Avu un rînjet mînios.

— Socot eu acuma, mărite stăpîne şi prietine Ionuţ, că mi s-a încheiat veleatul aici, plătind prostia de care sînt vinovat. Se mai dovedeşte încă o dată lumii, care-i pricina nenorocirii bărbaţilor.

Coconul domnesc se frămînta încă în şa, cu supărare.

— Îţi poruncesc, Ionuţ, strigă el, lămurire deplină. În acea clipă sună un corn către şosea.

— Poftește, măria ta, şi ascultă, şopti Jder, dintr-odată liniştit.

Lovită de acel sunet, frica lui fu înlocuită de o luare-aminte ageră.

După corn, se înălţă glasul gros al unui crainic. Striga leşeşte.

Jder nu înţelegea. Dar coconul Alexăndrel şi Dumitru Crivăţ medelnicerul înţelegeau.

— Poftim pe măria sa Alexăndrel-Vodă să se deie prins. Avem poruncă să nu i se pricinuiască nici o stricăciune; dar dacă nu se supune, noi nu putem răspunde de viaţa măriei sale.

Jder se roti cu braţele în jurul lui, ţistuind şi poruncind tăcere.

Nimene nu răspunse crainicului.

Jupîn Dumitru Crivăţ lămuri în şoaptă lui Ionuţ înţelesul vorbelor strigate şi se miră cătră sine însuşi.

— Ţ! ţ! cum a putut înţelege şi cunoaşte ce are să se întîmple un fecioraş ca acesta, mai bine decît oameni în vîrstă şi înţelepţi! Deoarece bătrînii sînt nevrednici, sînt nevrednici şi păcătoşi!

— Jupîne medelnicer, se mărturisi cu îndrăzneală Jder, înălţînd fruntea; cei tineri sînt şi ei păcătoşi, căci au fraţi monahi împotriva cărora au pus prefăcătorie şi minciună!

Străpuns de înfrîngere, mezinul comisului se închină făcîndu-şi cruce şi îngenunche, avînd în toată fiinţa un cutremur de rugăciune tăcută. Cum se umili astfel, închizînd ochii, i se arătă în întunericul pleoapei maică-sa comisoaia.

Deci va mai vedea pe jupîneasa Ilisafta şi-l va mustra pentru fărădelegile lui! Dintr-odată se simţi alinat şi, săltînd în picioare, îşi cercetă la coburi armele şi uneltele. Trase săgeţi din cucură şi cercă struna arcului. Găsi lemnuşe muiate în pucioasă topită, cu care avea el meşteşug să aprindă foc. Cercetă toate cu luare-aminte, pîndind pieziş cătră partea de unde se auziseră vrăjmaşii.

— Măria ta, se răsuci el deodată cătră stăpînul său, cuprinzîndu-i mîna şi ducînd-o la fruntea sa, iartă-mă dacă ţi-am greşit cu ceva!

Alexăndrel-Vodă îl trase lîngă sine îmbrăţişîndu-l. Jder suspină. Apoi se închină spre cocon.

— Măria ta, şopti el cu îndrăzneală, dă-ne poruncă. Să iasă înainte cei şase arcaşi pe care-i avem. Aici e loc strîmt; nu se poate căţăra nimeni la spatele nostru în pisc; nici pe laturi nu poate răzbi nimeni spre noi. Din faţă, orice îmbulzeală ar fi cu suferinţă şi pagubă. Dacă întîrzie ei, ne vine nouă ajutor. Nu pot eu deocamdată înţelege ce au să facă; se cuvine să fim cu băgare de samă la orice scornitură a lor. Dacă totuşi dau cumva navală şi nu se opresc la săgeţi, îi putem bate cu sabia.

Toate socotelile acestea murmurate ale lui Jder medelnicerul le asculta cu mirare, aducîndu-şi aminte de vorbele şi pildele

prea sfinţitului Amfilohie Şendrea. În vremea asta deasupra oamenilor de jos, care se pîndeau unii pe alţii în tăcere, începură a se mişca negurile, măturînd luciul iezerului. Luna începu a se desluşi ca prin nişte perdele străvezii. Atunci coconul domnesc şi slujitorii lui văzură cea dintăi înaintare furişată a urmăritorilor lor. Erau zece ori doisprezece oameni care înaintau ghemuiţi pe brînci, prin fînaţ. În urma lor, înegreau alte mogîldeţe, gata să sară şi să sprijine pe cei dinainte.

În această repede luminare a locului, Ionuţ îşi încordă arcul şi trimese o săgeată. După întăia, urmă îndată a doua. La treizeci de paşi, oamenii loviţi se zvîrcoliră, înăbuşindu-şi cu obrazul în pămînt vaietele. Alte săgeţi vîjîiră de la arcaşi. Vrăjmaşii se tupilară în fugă îndărăpt.

Jder rînji către Crivăţ:

— Spune-le, jupîne medelnicer, să-şi cruţe vieţile, pînă ce vin oameni din sat şi oşteni, în sprijinul nostru.

Dumitru Crivăţ strigă spre joimiri această veste, c-un glas gros, cu mult mai ameninţător decît al crainicului leah.

— Aşteptăm şi noi ajutor! răspunse dintr-acolo acelaşi crainic. Dacă nu poftiţi să vă supuneţi de bună-voie, sîntem nevoiţi să vă înşirăm în suliţi.

Ionuţ ascultă cu aţîţare tălmăcirea vorbelor. În acest timp Alexăndrel-Vodă lepăda dulama şi primea de la un slujitor sabia; se întorsese către ameninţări zîmbind cu nepăsare. Dintr-odată în înfăţişare i se arătă semeţia şi-i sclipeau în aburul lunii ochii, pîndind vînătoreşte şi pieziş.

Jder se ţinea cu mult mai umilit în faţa unei primejdii viitoare. Îşi ferise calul în tufe, îşi descînta uneltele aplecîndu-se asupra lor. Ca şi oştenii de meserie se dosise după un copac al dumbrăvii. Însă voievozii au altă rînduială în lume, se gîndi el, şi trebuie să se ţie în orice împrejurare cu multă fală!

După o aşteptare neclintită de jumătate de ceas, oamenii podgheazului îşi dovediră iar hotărîrea de a-şi lua prada de care aveau nevoie înainte de revărsarea zorilor. Mult nu mai puteau întîrzia. Fiinţa lor nu se mai vedea în noaptea limpezită. Veneau totuşi mişcîndu-se domol în dosul unui car încărcat cu snopi, pe care-l întorseseră şi îl împingeau din oişte. Astfel se adăposteau de săgeţi, şi puteau înainta pînă în ruptura malului. De-acolo nu le rămînea decît sa deie un iureş grabnic cu suliţile. Fiind astfel în putere, nădăjduiau să audă cu mult înainte de a ieşi la năvală strigătele de supunere ale oştenilor domneşti. Căci lotrii

podgheazurilor, ca şi tatarii, nu mai cruţau după aceea nici un suflet de om. Crainicul mai porunci o dată supunere din depărtare, pe cînd căruţa încărcată cu snopi îşi făcea încet, pas cu pas, înaintarea.

Atunci Jder îşi trase scăpărătorile şi zbătu oţelul în cremene, aprinzînd iasca. De la cărbunaşul de iască aprinse un lemnuş cu pucioasă. Legă de săgeată acest lemnuş de pucioasă c-un fir uscat de iarbă. Trimese din arc în snopi acea flacără albăstrie, care trecu abia văzută, ca un licurici zburător. Aceeaşi lucrare o săvîrşi şi cu al doilea lemnuş. Aşteptă cîteva clipe să vadă aprinzîndu-se snopii.

— Treaba asta, jupîne Ionuţ, îi dădu sfat rîzînd şi crîşcînd de mînie cel mai umilit medelnicer, e mai bună pe vreme uscată decît pe ploaie. Dacă nu s-aprind snopii a treia oară, atuncea să ştii că blăstămaţii ne răzbesc. Binevoieşte, te rog a-mi da mie aceste beţe cu pucioasă, căci am şi eu un meşteşug mai bun decît arcul. Se cuvine să-mi plătesc pe loc datoriile mele pentru păcatul ce am săvîrşit împotriva stăpînului meu.

Jupîn Dumitru Crivăţ medelnicerul prinse liniştit între degetele mînii stingi un mănunchi de lemnuşe aprinse. Îşi lepădă de pe plete cuşma. Îşi cumpăni în dreapta sabia şi-şi făcu cu ea cruce. Păşi repede în linie dreaptă şi în salturi asupra căruţii mişcătoare şi înfundă adînc în snopi, la uscăciune, seminţele focului.

Lotrii podgheazului simţiră zguduitura carului. Ieşiră dindărăt şi cunoscură că le-a venit duşman. Îşi sclipiră asupra lui penele săbiilor. Cînd izbucni dintr-odată focul în vîlvătăi, glasurile lor se înălţară şi ele cu mînie. Băteau în medelnicer, oare se retrăgea pas cu pas apărîndu-se. Pătrunseră între ei săgeţi de la Jder şi de la arcaşi. Pojarul se risipea în sus şi în laturi ca o cunună uriaşă. Cei care înaintau adăpostiţi se risipiră retrăgîndu-se cu grăbire. Cel mai umilit medelnicer rămase rănit de moarte lîngă foc. Un timp pojarul fu o oprelişte cu limbi şi şfichiuiri vii, prin care lotrii nu mai puteau pătrunde.

La răsărit începu a creşte geană de ziuă.

Capitolul XII

Cînd au cercat la Timiş nişte neguţători pricepuţi şi mai cu samă îndrăzneţi

Neguţătorii poposiţi într-o sară la ospătăria lui Iohan Roşu din

Suceava, uliţa armurierilor, erau nişte oameni blajini şi cu supunere, arătînd oricărui obraz dregător ce-i oprea carte şi îndreptare de la dumnealui August Hroniţki, şoltuz al Liovului, şi de la cinstitul Faust Popin, starostele din acelaşi tîrg al negoţului din afara Republicii. Pe lîngă hîrtii, arătau şi zloţi buni, care sunau frumos pe tejghelele hanurilor. Arătau plăcere pentru mîncarea ţării şi mai ales pentru vinuri.

Înfăţişarea lor nu era dintre cele obişnuite, căci nu erau mari şi graşi, cum e dat neguţătorilor lioveni, ci se arătau ca nişte bărbaţi sprinteni; de aceea umblau călări, ceea ce iarăşi era întrucîtva de mirare. Caii lor nu erau de mare preţ, cumpăraţi din grajduri domneşti, ci nişte alergători de dîrvală, însă iuţi la fugă şi răi la apropierea oricărui străin. „Nişte cai căzăceşti, ziceau rîzînd domniile lor, care rabdă la foame şi la trudă, cu care ne facem foarte bine treburile.”

Unul dintre aceşti neguţători grăia bine limba ţării, fiind de baştină lui moldovan, cum se vedea după nume; însă fusese dus din pruncie de cătră părintele său în pămînt străin. Îl chema Toma lui Bogat. Cel care părea căpitenie între ei avea numele Grigorie Pogonat; purta într-adevăr o barbă frumoasă neagră după numele-i grecesc şi descîlcea şi el destul de bine moldoveneşte; iar al treilea era mut, adică neamţ, cum spun ruşii, şi nu putea scoate o vorbă omenească; însă, şoptit, îi umbla foarte repede limba într-un grai străin. Pe acesta îl chema Matiaş Croşca. Poate era neamţ cu adevărat, dar părea la fel cu ceilalţi în îndeletnicirea lui de călăreţ, băutor şi purtător de arme. Ducînd bani cu ei ca să plătească marfă, aveau nevoie fireşte şi de arme pe care le mînuiau cu vădită uşurinţă.

După ce au ieşit din Suceava, popasul dintăi şi masul le-a fost la hanul Spătăreştilor, deasupra Moldovei. A doua zi au purces înainte cu întîrziere şi lene, după ce au întrebat în felurite chipuri pe hangiu despre marfa după care umblau. Atuncea s-a văzut că sînt neguţători de ceară. Şi mai ales se arătau căutători de un fel de ceară care nu se găseşte nicăieri pe lume, ci numai la Moldova, şi mai ales în valea Siretului. Hangiul de la Spătăreşti nu ştia nimic despre asemenea ceară, iar ei s-au veselit bătîndu-l pe spate şi crucindu-se că veneţienii, tocmai la marginea pămîntului, lîngă Marea, cunosc asemenea ceară, iară pămîntenii Moldovei nu o cunosc. Asemenea ceară, verzie la coloare, are prea plăcut miros şi boierii veneţieni se fudulesc cînd au în palatele lor făclii din asemenea ceară. La palatul cel mare al

dogelui şi la sala sfatului celui mare al senatorilor nici nu se cuvenea să ardă altfel de făclii. Asemenea ceară se plăteşte de douăzeci de ori mai mult decît cealaltă şi nici nu se arde curată, fiind aşa de scumpă, ci se amestecă în ceara obişnuită. Şi chiar nici nu-i sănătos să se ardă curată, deoarece are o mireasmă prea tare, de te doare de ea capul, ca de un venin. Deci, arătau ei hangiului care-i asculta cu mirare, mai ales de asemenea marfă sînt doritori, şi drumul lor este cătră nişte prisăci din valea Siretului, de care au ştiinţă neguţătorii de ceară lioveni.

— Multe minuni sînt pe lumea asta, zicea hangiul cătră slujitorii poştei domneşti, privind cu plăcere în urma călătorilor străini.

Popasul al doilea l-au făcut acei neguţători la alt rateş, dincolo de curtea vistiernicului Cristea, nu departe de locul unde coteşte un drum la stînga, printre codri, cătră apa Siretului. Acel rateş, care începea, în vremea aceea, să se cheme al vistiernicului, are în apropiere lunca şi apa Moldovei. Peste luncă şi peste apa Moldovei se văd aşezările de la Timiş cu hergheliile măriei sale Vodă Ştefan. După pajiştile de la Timiş, se amestecă în sus valuri de păduri.

Aici lovenii au găsit pe adunătorii lor de marfă, veniţi cu patru săptămîni înainte. Aceşti adunători de marfă erau de asemeni în număr de trei; dar numai doi se arătau slujitori vrednici, umblînd pe la prisăci şi adunînd ceară. La Sîntilie, cînd prisăcarii bat mătcile slabe şi le scot fagurii, se rupe şi preţul cerii. Atuncea umblau ei de colo-colo, cerînd ceară cît mai curată şi scoţînd din chimir zloţi cu zimţii neştirbiţi. Aceşti zloţi îi arătau fără să-i lepede, îndemnînd pe prisăcari să mai topească o dată ceara şi s-o puie nouă zile s-o bată un izvor, ca să-i iasă în soare frumuseţa şi albeaţa.

Al treilea slujitor părea un nevrednic, căci nu umbla în treaba neguţătoriei; ori era şi el stăpîn şi poruncea numai celorlalţi doi. Era un bărbat cu părul sur, beteag de ochiul drept. Acest ochi stîns îl avea subt un solz. Şi celalalt ochi se afla beteag şi lăcrăma întruna. De unde pînă unde aflase acest rus chior, Ilia Alapin, că sub pădurea de lîngă Timiş, între mesteceni, se găseşte un şipoţel, care picură din piatră o apă ruginită, bună pentru suferinţa lui. Se ducea aproape în toate zilele la acel izvor şi se părea că ochiul lui drept începea să se limpezească şi să lăcrămeze ceva mai puţin.

— Mulţămesc lui Hristos şi prea curatei lui Maice, se închina

moş Ilia Alapin către cei trei tovarăşi ai săi, în faţa gospodarilor adunaţi la rateş; aici am găsit leac pentru suferinţa mea, ca să pot vedea soarele pînă la sfîrşitul zilelor mele.

Slujitorii adunători de ceară se plecară cuviincios în faţa celor trei, rămînînd în picioare pînă ce Grigorie Pogonat le porunci să se aşeze şi ei şi să îndrăznească a-şi întinde labele lor arse de soare către ulcelele de vin.

Toma lui Bogat începu a cerceta, în auzul tuturor, pe slujitorii de la faţa locului, despre mersul trebii. Gospodarii aflaţi în petrecere la rateş priveau şi ascultau cu mirare pe acel neguţător liovean, grăind aşa de bine moldoveneşte, iar slujitorii răspundeau, bolmojind ici-colo vorbe ruseşti.

Toate treburile erau bine pornite. Erau arvonite zece cară de ceară în prisăcile de pe Moldova. Dincolo de codru, la Siret, se aflau nişte fînaţuri fericite, în păliştea soarelui, de unde s-ar putea ridica pînă la trei sute de oca de ceară verzie. Asta s-ar încărca într-al unsprezecelea car. Oamenii din partea locului au cară bune şi boi voinici. După sîntămărie pot încărca şi trece marfa în Ţara Leşască. Drumurile sînt bine păzite, vămile blînde şi cinstite. Pînă la anul nou zintăi septemvrie, marfa se află la Liov. Toată lumea-i mulţămită.

Vatamanul acelor neguţători, Grigorie Pogonat, asculta cu luare-aminte aceste lămuriri şi era prea mulţămit, mîngîindu-şi barba.

— Întăi să ne mai aducă cinstitul crîşmar o oală de vin, porunci el, zvîrlind un ban de aramă pe masă; după ce bem şi oala asta de vin, am să mai rog pe cinstitul crîşmar, să se mai ostenească cu una, pentru care-i azvîrl pe masă alt ban, plătind cinstit ca orice neguţător liovean; după asta poftesc să mergem la casa voastră să vedem probele de marfă.

Probele de marfă se găseau nu departe de rateş, la o căsuţă luată cu chirie pe trei luni de la o văduvă sărmană. Femeia îşi încărcase cele cîteva cioveie, găinile şi purcelul, şi le trecuse dealul la o fată a ei măritată în sat la Moţca. Liovenii aşezau în casă sloiurile de ceară, iar ei se culcau în fîn, sub şopron. Cît umblau cei doi slujitori după marfă, moş Ilia Chiorul stătea şi păzea casa. Cînd se întorceau ei, la al şaptelea ori al optulea ceas al zilei, bătrînul îşi lua toiagul şi trecea prin vad Moldova, ca să se ducă la izvorul lui, în pădurea de deasupra Timişului. Umbla domol pe cărare la deal şi se întorcea tîrziu. Găsea de obicei pe cei doi tovarăşi ai săi dormind. Mai adăogea ceva nutreţ în ieslea

cailor şi se culca şi el.

— Ei, prietinilor şi tovarăşilor, grăi meşterul Grigorie, descălecînd în ograda vădanei, să-mi spuneţi acuma ce aveţi de spus cu adevărat.

— Spunem, atamane, mormăi moş Ilia. Pentru ochiul meu sănătos, am istovit o cunună de ceapă, ca să-l fac să lăcrămeze. Cu atîta ceapă şi cu atîta apă ruginită, mă tem să nu pun şi la stînga solz, cum am în dreapta. Altfel, în altă privinţă, nădăjduiesc să pornesc în noaptea asta la locul meu.

— Nădejdea ta, moşnege, are să se împlinească. N-am venit să mă aşez aici; am venit ca să mă întorc numaidecît.

Bătrînul îşi făcu cruce.

— Dumnezeu şi Maica Domnului au să ne ajute să umblăm cu bine la noapte. Dar trebuie să-ţi spun, atamane Grigorie Gogolea, ca un hoţ vechi şi cinstit care mă aflu, că, după cîte am văzut eu cu ochiul meu cel bun, aici, la Timiş, sînt alţi hoţi tot aşa de vrednici.

— Au simţit poate ceva?

— Nu; de asta să n-ai nici o grijă. Unde umblă moş Ilia Chioru, nu poate nimenea desluşi de ce umblă el şi ce vrea el. Doar prea sfinţitul mitropolit de la Kiev, după ce s-a sfătui cu soborul trei zile, să poată desluşi ceva. Şi încă şi atuncea, acel ceva e ca şi nimica. Am umblat la izvorul meu şi nu m-a întrebat nimene aşa cum se cuvenea faţă de un om sărman ca mine. Am băgat de samă cîte grajduri sînt, cîte ceairuri, ce fel de pază şi ce fel de străjeri; mi-am dat samă cum umblă, cum se schimbă şi ce putere au, şi am înţeles, atamane Grigorie, că noi, fiind numai şase oameni, nu ne putem bate cu şaizeci.

— N-am venit, moşule, ca să ne batem, am venit pentru altă ispravă.

— Ştiu. Ce ispravă poţi săvîrşi dacă acolo-i pază ca şi cum ar fi haznaua de zloţi a lui Cazimir-Crai? Mai întăi grajdul acelui harmasar cu numele Catalan nu-i în margine; nu-i nici într-o rîpă, ca să poţi, nesimţit, zugruma străjile. E aproape de odăile străjerilor şi la o zvîrlitură de băţ de chilia comisului Simion. E aşa de bine păzit calul încît nu înţeleg cum am putea pătrunde să-l dezlegăm şi să-l luăm cu noi.

— Cu toate acestea, moşule, trebuie să pătrundem. Altfel nu primim de la jupînul nostru căuşul de zloţi, cum ne este tocmeala.

— Bine, să pătrundem, căci asemenea fapte am mai săvîrşit.

Să răpim şi calul. Să-l trecem apa, să-l ducem în casa unde ţinem ceara, să-l măsluim, să-i îmbrăcăm copitele cu saci, să facem toate cele de cuviinţă. Asta vrei să facem! Asta nu se poate! Cît ai bate în palme, stau toţi acei slujitori roi împrejurul nostru. Trebuie să ne ghemuim la pămînt şi să lăsăm să ne ia capetele. Asta este.

— Moşule, nu fi nebun ca în tinereţe; fii înţelept după vîrsta în care te afli, îi răspunse cu blîndeţe atamanul Grigorie. Am ascultat ce-ai spus şi-mi trag urmările. Dacă nu se poate să răpim calul, nu-l răpim. Stăi, – nu te tulbura nici nu te veseli. Dacă nu se poate să răpim calul, nu-l răpim. Am numai nevoie să intru pînă la el, să-i pun jungherul la beregată; şi, dacă pot, să-i iau semn steaua din frunte, drept mărturie că am făptuit ce trebuie. Crezi că nu m-am gîndit la toate şi nu m-am sfătuit cu boierul meu? Ce nevoie are el de un harmasar bătrîn? Lui îi trebuie numai pieirea acelui cal; ştie el că dacă piere acel cal, cade jos şi Ştefan-Vodă. Căci norocul măriei sale Ştefan-Vodă e legat de calul acela.

— Dar dacă nu-l poţi lovi, căci se aude despre Catalan că ar fi năzdrăvan?

— Îţi poruncesc iar, moş Ilia, să fii înţelept. Dacă-i năzdrăvan, nu-l pot nici fura. Dacă-i cal de rînd, are să cadă ea orice cal. Nefiind cai năzdrăvani decît în poveştile tale, eu am să dau lui Catalan o lovitură de jungher şi el are să cadă. Asta este. Pentru treaba asta îmi trebuie vreme numai cît ai număra pînă la zece. Voi trebuie să păliţi în altă parte, ca să pot eu intra la locul anumit. După ce am numărat pînă la zece şi am săvîrşit ce se cuvine, m-am dus. Fiecare îşi vede de drumul lui şi iese la ţinutul nostru, ori cu repeziciune, ori cu meşteşug. Asta se poate?

— Socot, atamane, că asta se poate, se veseli bătrînul Ilia, clipind din ochiu-i teafăr.

— Atuncea, dacă se poate, întinde năsip pe fundul acestui poloboc, şi fă însemnări cu vărguţa asta. Aici e grajd, aici e ceair, aici e rîpă, aici e casa comisului. Cum mi le desluşeşti aici, te întorci şi mi le arăţi şi acolo la locul lor de sub pădure, deoarece unele se văd de aici cu ochiul slobod. Cunoşti foarte bine cît de departe vede ochiul lui Grigorie Gogolea. Din ceea ce-mi arăţi aici şi din ceea ce văd acolo, pun la cale pe unde trebuie să păşească patru dintre noi. Iar tu ai să mă duci, pe cărarea ta, drept la locul cel mai apropiat şi mai bun de intrare. După ce-mi arăţi toate, şi ne înţelegem, dăm grăunţe cailor. Ne punem cu

pîntecele la pămînt şi dormim. Înainte de a se ridica luna, noi trebuie să fim departe. Bine este aşa?

— Bine, răspunse cu îndoială moş Ilia.

Atamanul Grigorie rîse cu voie-bună.

— Ascultă, moşule, îl privi fără mînie atamanul: uită-te cu ochiul tău cel fără solz la tovarăşii cu care am venit. S-au clătit ei din hotărîrea lor din pricina tînguirilor tale? Nu s-au clătit. Căci să ştii că Grigorie Gogolea nu-şi răpune ca un prost ţeasta pentru două parale. Să n-ai grijă prea mare. Am rînduit tot ce se cuvine ca să mă întorc sănătos acasă.

Moş Ilia se închină, pătruns de evlavie şi încredinţat de izbîndă.

— Să-ţi ajute, băiete, Dumnezeu şi Maica Precistă.

Îşi făcu de trei ori semnul crucii din creştet pînă sub foale, bătu metanie şi se duse să se culce cu faţa în jos, în paie, sub şopron, la rînd cu tovarăşii săi.

Între al patrulea şi al cincilea ceas al nopţii luna bătea încă pieziş din răsărit asupra cursului Moldovei împrăştiat în prunduri şi huceaguri. Vremea se arăta cu oarecare priinţă pentru acea afacere neguţătorească, deoarece se ridicau din cînd în cînd, din miazăzi, grămezi de nouri care astupau lumina. Treceau, şi cerul se lumina iarăşi. După un răstimp mai scurt ori mai îndelungat, înaintau iar spre lună munţi mişcători ori balauri şi zgripţori cu mai multe capete şi forme necontenit schimbătoare. Vînt nu bătea; cînd şi cînd se strecura prin frunzare o şoaptă pripită, care se stingea repede.

În aşezarea de la Timiş, sus, unde se afla chilia comisului al doilea, iar în preajma acestei chilii închisoarea singuratică a harmasarului domnesc, şi, nu departe de acestea, odăile slujitorilor, era aceeaşi rînduială ca-n toate nopţile, şi străjile vegheau la locurile lor. Cum trîmbiţa cucoşul cel bătrîn porumbac de pe culmea lui din spatele chiliei comisului Simion, dintre hamuri şi scule, străjile dădeau strigăt, chemînd schimbul. De la odăi ieşeau slujitori, umblînd pe cărări ştiute, în toate cotloanele aşezării, luînd caraulele vechi şi aşezînd altele proaspete.

De patru săptămîni, în fiecare noapte, fără nici o scădere, Simion Jder priveghea dintr-un loc anumit această mişcare a slujitorilor săi, şi nu numai mişcarea slujitorilor, ci orice s-ar fi părut neobişnuit şi în afară de rînduială între zgomote şi arătări. Cînd se iscau din munte ploi cu tunete ori cu zvon de vînt, oamenii aveau poruncă să stea toţi treji afară, cu armele gata, în

adăposturi anumite.

În nopţile line, slujba părea cu mult mai uşoară oamenilor. Era ceva mai anevoioasă pentru Lazăr Pitărel, vătavul lor. Iar comisul al doilea îşi petrecea vremea într-un fel de somnie neliniştită.

Locul de priveghere al lui Simion Jder era pe o gireduică de fîn, în loc deschis, de unde se simţeau toate ale nopţii. Îndată ce se alina mişcarea aşezării şi se făcea întuneric deplin, el se strecura nesimţit în acel adăpost, de care slujitorii de rînd nu ştiau nimic. Cunoştea locul şi putea îndrepta spre el anumite chemări numai vatavul Lazăr. Nu-l ştia nici comisul cel bătrîn, care suia uneori în puterea nopţii, cercetînd străjile.

— Unde-i jupîn al doilea comis? mormăia domnia sa posomorît.

Lazăr Pitărel îi dădea un răspuns potrivit, cum că jupîn Simion cercetează locurile dinspre pădure, ori umblă în lungul liniei străjilor, ori s-a dus cu suliţa şi cu cînii în rîpa din coasta izvoarelor, unde au slobozit urlete lupii. Erau în acel an două lupoaice fătate în tihăriile din rîpa izvoarelor, una în locul numit Pietrărie şi alta în Glodurile lui Pahomie.

Jupîn Manole Păr-Negru se uita cu supărare la toate; se răsucea în loc petrecîndu-şi prin barba mare degetele răşchirate ale mînii stîngi, intra o clipă în grajdul harmasarului, pe urmă se ducea. Uşile de la harmasarul domnesc erau date totdeauna în laturi. Se auzea din cînd în cînd, în întunericul dinlăuntru, bufnitură de copită în podină, ori strănut.

— Aşa-i rînduiala jupînului comis al doilea, îşi urma şopotul bătrînul cătră vatavul Lazăr. Altădată aici sta totdeauna încuiat, cu lacată de-o ocă. Nu pot spune, vatave Pitărel, că-mi plac uşi deschise, la vreme de noapte, cu harmasar de preţ înlăuntru.

— Aşa avem poruncă de la comisul Simion, răspundea cu blîndeţă Lazăr Pitărel.

— Ştiu, îşi scutura barba bătrînul, numaicît mie nu-mi place.

— Aş îndrăzni, stăpîne, să-ţi spun că să fii fără de nici o grijă.

— Aşa spuneţi voi, dar asta mie nu-mi aduce linişte şi somn.

Pe gireduica de fîn, la căpătîi, Simion Jder îşi avea armele. Nu-i lipsea dulama şi gluga pentru furtuni şi ploaie. Lîngă şale avea pe căţeluşa lui Ionuţ, Dolca. Acea capaucă ageră şi cuminte nu se clintea fără poruncă din locul unde o deprinsese să steie comisul al doilea. Cum se simţea în preajmă ceva neobişnuit, Doica mîrîia uşor în spatele lui Simion. Bora, tovarăşul Dolcăi,

avea năravi, în asemenea împrejurare, să dea glas cu larmă mare şi chelălăituri; de aceea comisul Simion îl înlăturase. Dolca îi strecura prin şale murmur, scoţîndu-l din somnie dacă era aţipit. Prea arareori, însă, i se întîmpla asemenea slăbăciune comisului. De cînd rînduise această slujbă a oamenilor şi această veghere a sa, îşi făcuse obicei să doarmă ziua. Pe lîngă asta, se ferea cu mare statornicie şi tărie să pună în gură vin. Aşijderea ţinea trupului său doftoricească socotinţă, precum ţinea cailor pe care-i avea în samă. „Să iei aminte la trei lucruri şi tu, îi zicea domnia sa lui Lazăr Pitărel. Să-ţi fie botul rece, picioarele calde şi pîntecele uşor.”

În noaptea aceea căţeluşa nu-i dădu înştiinţare decît după două ceasuri de la schimbul întăi al străjilor. Asupra lunii se perdeluiau nouri, împuţinîndu-i lumina.

Dolca mîrîi; comisul Simion ridică fruntea, scuturîndu-şi pletele. Îşi pipăi armele de la căpătai şi întoarse urechea.

Susurul de vînt stătuse. Dolca totuşi adulmecă înălţînd botul. Îi veneau înştiinţări tainice în crestăturile nasului şi îşi subţie mîrîitul, cu oarecare mînie.

Dintr-odată detună chiot şi larmă năprasnică spre vale, în lungul costişei, unde se aflau grajdurile iepelor. Căţeluşa tresări. Comisul Simion o cuprinsese de după urechi, stăpînind-o. Odată cu chiotele, izbucniseră făchii. După puţin timp acele făchii căzuseră în întuneric. Străjile din vale se chemau şi se îndemnau cătră tulburarea iscată. Se auzi glasul lui Lazăr Pitărel strigînd la oăi. Un pîlc de slujitori în arme ieşi, coborînd cu grabă costişa.

Căţeluşa se zvîrcoli. Comisul Simion o cuprinse sub braţul stîng, fără a se mişca din cuibarul lui.

Apăruse în preajmă, nesimţit, cu paşi de umbră, un om. Se zărea cu totul nedesluşit subt întunecimea nourului. Totuşi Simion Jder îl socoti înalt şi sprinten. Era uşor de înţeles că încălţările lui erau înfăşurate în cîrpe de postav. Al doilea om îl urma domol şi încovoiat. Acela se opri la zece paşi în urmă.

Abia văzuse, de sus, comisul Simion, întîia mişcare a umbrei înalte şi sprintene. În clipa următoare arătarea dispăruse. În aceeaşi clipă omul din urmă se apropiase deplin de uşa deschisă a grajdului. Cînd se apropie acesta, celălalt îl izbi dinlăuntru în afară c-o sudalmă înăbuşită.

— Ce este? şopti omul de al doilea.

— Grajdu-i gol, rînji dinlăuntru celălalt, ridicînd braţul, în pumnul căruia lucea stîns jungherul. Înapoi! Înapoi! tresări el

deodată.

Căţeluşa, scăpată din strînsoare, dăduse glas subţire. Comisul Simion şi Lazăr Pitărel erau la cîţiva paşi în preajma lotrilor, răsăriţi din umbră.

Atamanul Grigorie Gogolea se prăbuşi într-un salt, cu fruntea înainte, ca un taur care vrea să împungă. Jungherul lui, mînuit cu repeziciune înainte şi în ambele laturi, era cu mult mai ager şi mai primejdios decît nişte coarne. Dar comisul Simion era pregătit şi, pe lîngă asta, obişnuit cu toate repeziciunile. Sprijinit din cealaltă parte de vatavul Lazăr, nu venea asupra lotrilor decît c-o furcă de fier cu coada lungă şi c-o mreajă, pe care o cumpăni din plumbi în stînga şi o aruncă asupra lui Gogolea, înfăşurîndu-l şi încîlcindu-l.

Tovarăşul lui Gogolea dădu îndată în genunchi, ridicînd braţele deasupra capului şi răcnind.

— Fraţilor şi creştinilor, milostiviţi-vă de un nevolnic!

Era moş Ilia Chiorul. Cum îi puse Pitărel suliţa în coastă, începu a scînci răguşit, pîndind în toate părţile cu ochiul lui cel sănătos.

Gogolea se frămîntă de două ori în laţurile mrejei, tăind înaintea lui cruciş şi curmeziş cu jungherul. Simion Jder îl atinse cu furca la pîntece şi simţi în colţii de fier cămaşă de zale.

Strigă scurt, fără mînie, însă cu hotărîre:

— Pune-te la pămînt, Răţoi, altfel te caut cu furca la gît.

Atamanul se aşează la pămînt, suflînd pripit pe nări, scrîşnind şi suduind printre măsele, în limba lui maloro-sienească.

— Leapădă jungherul!

Atamanul Grigorie lepădă cu dispreţ jungherul. Tocmai atunci luna ieşi din nour, fulgerînd o scînteie în pana lată a armei.

— Ar trebui mai bine să-l întorc asupra mea şi să mă străpung, zise el răguşit şi cu mînie.

— Nu-i nevoie, îl linişti comisul Simion. Măria sa are gîde, care ştie să-ţi ieie şi într-alt chip viaţa, fără vărsare de sînge.

— Aha! rînji cu mare obidă atamanul Grigorie Gogolea, crezi domnia ta, comise, că mă tem de moarte? Mai mult mi-i greaţă de ruşinea întru care mă aflu. Sloboade-mă din mreajă, ca să-mi poţi pune în cătuşe pumnii, şi ca să afli că nu mă tem de gîdea măriei sale Ştefan-Vodă. Moartea mea n-are să fie de ştreang; după cît au arătat nişte babe, cînd mă ridicam copilandru, pieirea mea are să fie de sabie.

— Ba sfîrşitul lotrilor, la Moldova, e într-o creangă de copac,

unde îi leagănă vîntul.

— Bine. Avem să vedem îndată, urmă a rînji atamanul. Daţi la o parte această zdreanţă de moşneag chior şi porunciţi-i să nu mai bocească. Îţi mulţămesc, comise, că m-ai slobozit din mreajă. Asta a fost soarta mea, să dau peste hoţ mai mare decît mine, cum spune acest păcătos moşneag Ilia Alapin. De ce nu v-aţi dus cu toţii după larma care s-a stîrnit devale?

— Te aşteptam pe dumneata, ca să te primesc cum se cuvine.

— Atuncea ai ştiut c-am să vin?

— Am ştiut.

— Ai aflat poate şi de ce umblă moş Ilia la izvorul lui?

— Am ştiut de ce umblă.

— Ai mai ştiut şi ce negoţ caută tovarăşii mei?

— Cum s-au arătat în partea locului, am ştiut, punînd să fie urmăriţi şi pipăiţi pas cu pas. Căci am aflat din vreme cine te trimete şi de ce te trimete. Te aştept de mult şi, cum vezi, slujitorii mei aduc pentru tine obezile anume gătite.

Descurcat din reţea, Grigorie Gogolea întinse cu supunere pumnii, ca să-i fie apucaţi şi strînşi între cele două bucăţi de lemn. La semnul lui Simion Jder slujitorii se traseră la o parte.

— Acuma sînt fără de nici o putere, zîmbi lotrul. Puneţi strînsoare la mîni şi moşneagului, ca să n-aveţi grijă nici din partea lui. Pe cei patru care au intrat cu făchii, nu-i mai poate prinde nimeni şi nici de întors nu se mai întorc, aşa că eşti, comise Simioane, stăpîn desăvîrşit pe mine, după voinţa lui Dumnezeu. Am însă îndrăzneala să-ţi spun iarăşi că sfîrşitul meu nu va fi sus. Am să pier cu inima la pămînt, cum mi-i scris. Mai îndrăznesc a adăogi, comise Simioane, şi te poftesc să nu zîmbeşti, că ai să mă petreci pînă la hotar şi ai să mă leşi să mă duc la treaba mea.

Simion Jder înălţă fruntea cu mirare, privind neclintit pe Răţoi. Hoţul nu părea băut. Grăia limpede; zîmbea cu semeţie.

— Nu ridica din umeri, comise Simioane. Nu-s beat şi nici nu-s nebun. Mai ales, cinstite comise Simioane, nu sînt prost. Eu am cunoscut de-acolo unde mă aflam că treaba mea nu-i uşoară, şi că aicea, la Timiş, sînt slujitori vrednici ai măriei sale Ştefan-Vodă – Dumnezeu să-i ţie zilele şi să-i ajute a birui pe spurcaţii ismailiteni după cum s-aude şi la alte neamuri că-i rînduiala măriei sale de Voievod creştin. Am aflat noi acolo la Zaporoja noastră cine-i comisul Manole şi cine-i comisul Simion; după cîte ni s-au spus,

i-am preţeluit bine şi am zis aşa că puţină minte poate avea numai un boier fugar de la Moldova, care vrea să i se aducă în Ţara Leşască harmasari năzdrăvani; dar noi, cei ce cunoaştem meşteşugul, ştim ce se poate şi ce nu se poate. Am arătat că nu putem răpi şi duce un harmasar domnesc; atunci ni s-a dat învoire să-l înjunghiem. Însă nici asta nu-i uşor. Hai să spunem că îndrăznim a încerca pentru un căuş de zloţi. Dar dacă găsim hoţi mai mari, cum spune moş Ilia, atunci ne suim în creangă de copac.

— Vai şi of! se tîngui moşneagul chior, închinîndu-se pînă la pămînt.

— Spune! porunci comisul, întorcîndu-se spre Răţoi.

— Deci, urmă Gogolea, dacă am înţeles că fapta noastră-i cu primejdie, am chibzuit s-o săvîrşim odată cu alta. Căci mai este, comise Simioane, o lucrare pe care mi-a dat-o în samă acel boier moldovan fără minte. Se află lîngă hotar un sat Ionăşeni, unde coconul lui Ştefan-Vodă s-a înădit a poposi din cînd în cînd. Zice acel boier că să-l prindem şi să i-l aducem zălog pe Alexăndrel-Vodă, ca să-şi poată scoate averile şi dobînzile de la Moldova, care i-au fost poprite de Domnia nouă. Ori poate îi trebuie coconul pentru altele. Aşa că acea treabă mie mi s-a părut mai uşoară, însă n-am făcut-o mai degrabă decît pe aceasta. În noaptea asta băieţii mei prind pe coconul lui Ştefan-Vodă la Ionăşeni. Iar acela-i zălogul meu, nu al boierului. Căci dacă nu izbîndesc aici, cum s-a întîmplat, mă pot răscumpăra. După cît ştiu eu, cu Alexăndrel-Vodă se află şi fratele mezin al domniei tale, comise Simioane. Aşa că mai am un zălog de bun preţ; şi după toate cîte ţi-am spus, te poftesc să nu mai întîrzii. Avem mare grabă să ne ducem la acei copii, să le dăm drumul, ca să nu li se întîmple, din iuţeala lor, vreo sminteală.

Comisul Simion asculta de cîteva clipe cu gura căscată, încremenit. Înghiţi de cîteva ori amar.

— Ai spus că măria sa Alexăndrel-Vodă e prins la Ionăşeni?

— N-am spus aşa. Am spus că băieţii mei îl prind în noaptea asta, împreună cu mezinul domniei tale. Facem schimb. Domnia ta mă slobozi pe mine; eu ţi-i dau pe dînşii.

— Poate vorbele tale să fie numai o înşelare şi o capcană.

Atamanul Grigore Gogolea clătină din cap cu supărare.

— Dacă nu mă crezi, comise, străpunge-mă.

— Dar poate-i aşa cum spui.

— E aşa cum spun. Fă bine, comise Simioane, şi-mi dă drumul

la mîna dreaptă ca să fac cruce după rînduială noastră, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, şi să mă jur cu blăstăm.

Simion Jder stătu la îndoială.

— Dă-mi drumul, hotărî atamanul Gogolea, fără de nici o sfială.

Comisul dădu poruncă la slujitori. Lotrul se închină cu smerenie înspre lună.

— Mă jur că spun adevărul, grăi el cu patimă; mă jur pe sufletul meu. După ce am să împlinesc de tăiat nouăzeci şi nouă de păgîni, mă duc desculţ la ispăşirea mea în lavra cea mare de la Kiev, silindu-mă să trăiesc ca un monah umilit şi cerşind în fiecare ceas iertarea răutăţilor mele. Aşa că jur în faţa domniei tale pe judeţul cel înfricoşat de la plinirea veacului, cînd am să stau în faţa cîntarului. Acuma mă crezi?

— Te cred, răspunse comisul Simion Jder.

— Atuncea, comise Simioane, nu mai putem întîrzia.

— Ba trebuie să întîrzii, să-mi gătesc slujitorii, să reped ştire la Domnie.

— Slujitorii ia-ţi-i. Pe mine pune-mă iar în obadă, ca să ai în stăpînire viaţa mea în orice clipă; dar nu trimete nici o ştire nicăieri. Dacă n-ajungem la Ionăşeni la vreme, acei copii bezmetici se pot prăpădi. Oricîtă straşnică poruncă am dat eu flăcăilor mei să le cruţe vieţile, nu se ştie ce se poate întîmpla pînă la urmă. Vestirea lui Vodă e iarăşi fără noimă, ca să nu ne fie poprit umbletul chiar în această noapte. Iar dacă nu mă crezi, după jurămîntul meu, şi vrei să faci altfel, eu nu mai spun nimic şi mă pun jos. La cîntarul cel din veci avem să venim amîndoi cu marfa noastră şi Domnul Dumnezeu are s-o preţeluiască.

Simion Jder stătu puţin în cumpănă. Nu putea nici într-un chip face altfel decît îi poruncea lotrul. Îşi găti slujitori, trimese răspuns comisului Manole să suie numaidecît la deal, porunci cai repezi; dădu samă în puţine cuvinte bătrînului Manole pentru plecarea lui grabnică şi, la miezul nopţii, avînd pe robi în stăpînire între sine şi vatavul Lazăr, coborî la apa Moldovei, trecînd prin vad. Luna era în creştetul bolţii şi cerul se limpezise la amiază, însă drept înainte, în fundul zării cătră care mergeau, erau întunericuri de ploaie şi scăpărau fulgere.

Astfel într-o întinsoare, fără de popas, au mers pînă cătră ziuă.

Lîngă un drum mare, într-o coastă de rîpă, vorbele

atamanului Grigore Răţoi s-au adeverit. Comisul Simion porunci oprire şi trase sabia asupra lotrului.

Mai fumegau încă snopi, între ponoare, lîngă baltă; şi, în cea dintăi lumină a zorilor, flăcăii lui Gogolea se îmbulzeau la năvală cătră fundul rîpii, răcnind cu mînie şi înverşunare, trăgîndu-se înapoi şi iar năzuind înainte, ca în spasmuri. Unii îmbrîncau loviţi de moarte, alţii îşi legau rănile. Mînia lor nu mai avea nici un spor şi numărul li se împuţinase.

— Moş Ilia, răcni cu mirare atamanul Grigorie, ni s-au prăpădit şi oamenii de aici.

La marginea drumului zăcea încîrligat ca un vierme, pălit de sabie în cap, Coman, omul postelnicului Jora. Dinspre fumegare şi dinspre rîpă, veniră cătră ei oameni, ca şi cum socoteau că au ajutor de prietini; apoi, cunoscînd straie moldoveneşti, se plecară pe coamele cailor, întoarseră în loc şi se năpustiră spre Ionăşeni.

— Ce este aici? întrebă cu nelinişte şi cu sprînceana încruntată comisul Simion Jder. Într-aceeaşi clipă îşi încordă braţul armat.

Atamanul avu vedenia morţii de fier, vestită de babe.

— Cinstite comise Simioane, vorbi el pripit, mai îngăduie pînă ce strig, ca să opresc pe haidamacii mei.

Cunoscînd între fugari pe unul din oamenii lui de credinţă, îi repezi un răcnet lung, care-l opri în loc. Cu al doilea răcnet, Grigorie Gogolea îl aduse cătră sine.

— Afanasie! îi porunci atamanul, pune truba la gură şi chiamă oamenii din rîpă. Strigă că a venit atamanul. Să lese jos armele. Viaţa mea e în mai mare primejdie decît a lor.

Afanasie puse la gură cornul răsucit de bou şi boncălui cu bătăi grăbite de limbă. Făcu semne celor care întorceau capetele, să ferească din rîpă. Începu a răcni despre primejdia vieţii atamanului. Lotrii înţeleseră îndată că trebuie să dea îndărăt, însă acuma părea că-i încleştează din urmă şi nu-i lasă nişte dihănii rele ale acelui loc.

— Atamane Grigorie, dădea lămurire lotrul cu truba, nici n-am crezut noi vreodată s-avem asemenea năcaz cu nişte fecioraşi nebuni. Este mai cu samă unul la care am stat şi m-am uitat ca la Belzebut. Vrednic şi cu semeţie se ţine coconul, iar noi nu-i putem face nici o stricăciune. Însă tovarăşul său are într-însul jăratic şi piper.

Simion Jder nu putea crede ochilor săi cînd văzu ieşind din văgăună cătră soare o înfăţişare fioroasă, cu părul vîlvoi, cu

straiele sfîşiate de sabie, cu tîmpla stînga sîngerîndă. Răcnea c-o gură mare şi c-un strigăt ascuţit şi răguşit, socotind încă, în fierbinţeala lui, că prigoneşte el pe lotri. Cînd cunoscu pe bădiţa Simion, îi căzură braţele şi se opri în loc, ruşinat. În urma lui ieşeau de după tufişuri slujitori cu caii de căpăstru.

— Bună ispravă! se tînguia moş Ilia Chiorul, clătinîndu-se cu jale la dreapta şi la stînga. Am prăpădit şi căuşul de zloţi.

Gogolea socoti că mai degrabă trebuie să rînjească decît să ofteze.

— Ai fost cu dreptate, atamane Răţoi, îi zise Simion Jder. Cu dreptate se cuvine să răspund şi eu. Alungă-ţi oamenii cu grabă la hotar. Cum n-oi mai vedea nici unul în preajmă, îţi dau jos cătuşele şi te las să te duci la locul tău.

— Cinstite comise, răspunse amărît lotrul, ai dreptate să nu crezi desăvîrşit în mine, dar să ştii că greşeşti. Să vedem dacă pot dobîndi căuşul de galbini pentru care m-am străduit; dacă nu, poate să-l slujesc pe măria sa Ştefan-Vodă, aducîndu-i într-un sac pe acel boier pribeag şi lepădîndu-i-l la picioare.

După ce se depărtară feciorii, Simion Jder descălecă şi se duse să puie genunchiul în pămînt în faţa măriei sale Alexăndrel-Vodă. Veniră şi atamanul cu moş Ilia să se închine coconului. Grigorie Gogolea, zis şi Răţoi, îşi ceru iertăciune pentru graba cu care era nevoit să se depărteze de acea faţă luminată şi de acea milă domnească.

Capitolul XIII

Despre ieşirea în pradă a tatarilor de dincolo de Volga

În ziua sfintei adormiri a Maicei Domnului, 15 a lunii lui august, după poruncile care erau în putere în acea vreme a luminatului Ştefan-Vodă, a ieşit Ţara în mirişti, sub soarele asfinţitului verii, ca să dea închinare şi laudă Domnului Dumnezeu pentru holde.

Fusese în acel an 1469 o bună cumpănă a ploilor şi pînile albe dăduseră mare spor de boabe. Din pricina secetei de la începutul primăverii, paiul rămăsese scurt la grîu, numai de o palmă domnească; dar spicele erau mari cît degetul mijlociu al unui bărbat plugar. La treier, boabele se desfăcuseră grele şi tari, c-un sunet de sticlă. De asemeni oarzele, ridicate mai nainte de pe cîmpuri, se aleseseră bune. Iar mălaiul din Ţara-de-Jos, după

faima anilor prielnici, se putea spune că-i fără coajă. La ariile unde se treieraseră grîiele, umblau paserile cerului şi şoricăriile pămîntului, ca să se îndestuleze din prisosul milei lui Dumnezeu. Holda toată era aşezată în gropi arse din proaspăt.

Deci, în acea zi de 15 august, preoţii binecuvîntară noroadele adunate, ridicînd crucea. Paserile cerului şi dihăniile primiră şi ele binecuvîntarea, după rînduiala acestui pămînt al Moldovei. Din spicele prăpădite în mirişte, fetele împletiră stele, iar flăcăii îşi puseră la cuşme surguci.

Din bucuria şi soarele acelei zile, Ţara se trezi în dimineaţa următoare sub nour şi sub vînt de veste îngrijorătoare. Pînă cătră amiază înţelegerea unei primejdii se desluşi.

Se aprindeau focuri pe dealuri din răsărit, de cătră Nistru. Această veste a străjilor domneşti era aşteptată la Suceava, căci numaidecît din Cetatea lui Vodă porniră alergătorii spre Ţara-de-Jos şi spre Ceremuş. Erau alergătorii primejdiilor, căci îşi duceau caii în goana cea mai mare din poştă în poştă şi cătră fiecare poştă dădeau sunet de corn, ca să fie gata alţi cai odihniţi.

Îndată noroadele au cunoscut că Mamac, împăratul tatarilor de dincolo de Volga, şi-a scos căpcăunii în pradă asupra lumii. Acesta era feciorul haitei, duşmanul lui Mengli Ghirai, hanul de la Crîm.

Pe cînd crîmlenii ieşiseră de mult la lume şi trăiau în case, avînd grădini de trandafiri deasupra Mării Negre, nohaii din pustie rămăseseră tot la cortul de pîslă şi la căruţa lor de lăieşi; încă mîncau carne crudă şi purtau cojoace mînjite cu sînge, ori platoşe de piele de bour, ca în vremea lui Ghinghis-Han. La gîtul suliţii aninau păr de om încleiat cu sînge cruşit; săgetau din fugă; ştiau să călărească în picioare pe cal; aruncau cu mare dibăcie arcanul; ştiau să zvîrlă din suliţă cîlţi aprinşi în streşinile caselor; luau în suliţă ca în ţiglă copiii. Umblau ca viforul prăvălind toate în dreapta şi în stînga; adunau sub harapnic pe creştini şi-i mînau ca pe turme în fugă grăbită spre răsărit; străpungeau ţarina pe costişe, căutînd gropile de grîu şi de orz, deschizîndu-le şi prădîndu-le. Încărcau claie peste grămadă în căruţele lor cu roate înalte tot ce găseau de preţ – straie, arme şi argintării – şi se răsuceau îndărăt într-acelaşi vîrtej, neaşteptînd nici o întîlnire cu oştile domnilor. Ieşirea lor la lume se făcea năprasnic, pentru dobîndă, după care se întorceau în pustie, ca să se aşeze cu foalele în sus sub cort, şi să mistuie în lenevie grînele semănate

şi secerate de alţii, punînd pe robi să împlinească treburile de dîrvală în sălaşele lor şi aşteptînd în acelaşi timp preţ de răscumpărare pentru aceşti robi, de la neamurile lor rămase în urmă şi scăpate de primejdie. Se povestea despre mulţi oameni din Lehia ori de la Moldova, care se duseseră să-şi răscumpere un frate ori un copil, ori o soţie; de asemenea se povestea şi de fuga unora dintre cei vrednici, care străbăteau pustia ascunzîndu-se ziua în stufării şi ierburi, iar noaptea umblau după arătarea lui Dumnezeu, care a însemnat pe cer acel fum de lumină şi de stele ce se chiamă Drumul Robilor.

Asemenea întîmplări cumplite mai fuseseră altădată, la alţi voievozi. De cînd era aşezat în domnie măria sa Ştefan, Ţara Moldovei fusese ferită de urgia nohailor.

Alergătorii măriei sale, repezind porunci la dregători, lepădau şi satelor anume vestire, că, pînă la Prut, să steie tot omul treaz fără a se mişca din locul său; numai să-şi ascută la capăt suliţa de carpăn şi s-o pîrlească în foc; iar de la Prut pînă la Nistru, vitele, pruncii şi muierile să se ducă la adăpost sub codru. Bărbaţii să nu cuteze a umbla în altă parte decît la tabăra ştiută, care le-a fost poruncită de dregători, ori de căpitanii răzăşilor.

Cu puţine zile înainte, socotind la calendarul său strînsul holdelor gata, Mamac-Han trecuse cu ceambulurile sale apa Niprului. Pe acest mal îndată le împărţi în două trîmbe. Una o repezi asupra Ţării Leşeşti. A doua păli la Nistru, prăvălindu-se în ţinutul Lăpuşnei.

Trei zile a fost în Lehia crîncenă zvîrcolire. Deşi luminăţia sa Craiul primise de la Mengli Ghirai-Han aceeaşi ştire pe care o primise şi măria sa Ştefan-Vodă, a lăsat să meargă toate în voie şi fără grijă, cu huzurul în care trăia fiecare. Luminăţia sa Craiul cu Regina Doamna şi cu coconii crăieşti în petrecere la castelele Litvaniei, unii în danţuri, alţii la vînători, iar şleahticii primprejurul măriilor lor. Alţii, care nu erau primprejurul înaltei curţi, se desfătau şi mai bine, după plăcerea pe care o avea fiecare şi după gustul său. Atîta bielşug fusese în acel an, încît nimănuia nu-i mai păsa de nimica. Cînd a căzut la hotar trăsnetul şi a prins a bate viforul, castelanii de margine au stat fiecare la locurile lor, ţinînd lîngă sine oştile ce aveau. Curierii domneşti au început a umbla de la margine înlăuntru şi din lăuntru către margine, dar împotriva acelei grabnice învăluiri tătărăşti greu se putea pune stavilă. O asemenea hoardă umblă ca dîra de pulbere aprinsă. Fulgeră ici-colo-dincolo; trece şi înapoi nu se mai întoarce;

coteşte fără noimă şi iese iar la hotar; ocoleşte locurile întărite şi cetăţile, se încovoaie în laturi din calea pîlcurilor de oşti legate. Acel olat al Lehiei, deschis ca în palmă în marginea stepei, a fost în scurt măturat. Zecile de mii de robi şi miile de căruţe au ieşit printre pojaruri, sub paza călăreţilor mongoli, spre răsărit. În tîrguri, maţele neguţătorilor graşi au fost înşirate ca mărgelele pe garduri. Copiii au fost înfipţi în pari. Muierile au fost trase de cozile capului înspre convoiul de robi. Sfintele biserici au fost prădate de odoare şi părăsite flăcărilor. Cine scăpa de atingerea crîncenei loviri şi de suflarea de foc, se trăgea la o parte dînd mulţămire lui Dumnezeu că sta sub soare cu sufletul şi cu ce avea pe el.

Asta era şi soarta Lăpuşnei. O parte din pîlcurile lui Mamac-Han împungeau văile ţinutului, urmînd linia satelor. Alte pîlcuri fugeau pieziş, spre asfinţit-miazănoapte, ca să pălească la ţinutul Botoşanilor, să atingă Suceava. Dar această parte a lumii, în care intrau căpcăunii pustiei, nu era întindere dreaptă, pînă în fundul zării, ca în Lehia; căci dealurile şi rîpile se urmează ca valurile încremenite ale străvechiului ocean sarmatic; aceste dealuri şi aceste rîpi sînt stăpînite de păduri; de sub păduri curg ape care se pierd în smîrcuri ori se adună în iazuri. Vederea mîrzacilor care călăuzesc tabunurile nu-i slobodă în patru vînturi. Localnicii se pot trage la codru cu repeziciune şi uşurinţă, iar oamenii pustiei n-au cînd să scotocească în asemenea tainiţă şi nici n-au priceperea lucrului. Hoarda prinde cît poate şi unde poate; ucide tot ce-i crud şi nevolnic ca să facă lumii spaimă, şi să li se lepede avuţiile, turmele şi pînile; adună în pripă robii şi-i trimete în urmă spre Nistru, sub pază de suliţi; o parte din robi o ţine ca să ajute la trecerea căruţelor încărcate prin hîrtoape, peste pîraie, prin rupturile şi văgăunile drumurilor. Caii cei mărunţi şi lînoşi nu pot dovedi; trebuie să împingă robii la leuci şi la roţile de dinapoi. Ticăloşii pămînteni gem şi asudă sub bici, aşteptînd o izbăvire despre care ei au întrucîtva ştiinţă.

De opt săptămîni au ieşit porunci pentru slujba Domniei, la anume vestire ce se va da la timpul său.

Oamenii porunciţi de dregători, ori răzăşii de rînd, ori călăraşii şi pedeştrii boierilor au primit acuma acele porunci, ori le-au văzut.

Într-adevăr, pe dealurile pleşuve, unele mori de vînt îşi întorc braţele, deşi nu umblă pe sus nici o adiere de vînt. De pe alte dealuri, se înalţă în sus şfară, adică fumegare – dîndu-se cu asta

anumită veste la cel ce se uită aici din altă zare de deal.

În alte părţi, şfara curge pe culme. Acolo s-a stîrnit o adiere de vînt. Dar morile îşi ţin neclintite aripile, pînă ce una din margine prinde a se mişca; apoi stă şi aceea.

Măria sa Ştefan-Vodă părăsise în aceeaşi zi a vestirii Cetatea Sucevii, lăsînd acolo îndestulătoare pază. Luase cu sine trei mii de lefegii nemţi, adică panţiri, şi alte patru mii de călărime uşoară, cu căpitanii lor. Rînduise în urma sa patruzeci de cară cu puşti şi pulbere, care veneau sub călăuzirea lui Petru Hărman, chelar al măriei sale.

Măria sa Ştefan-Vodă încălecase pe harmasarul său alb, semn că va ieşi la război. Copiii de casă îi duceau platoşa şi coiful şi spătarul sabia cu mîner în chip de cruce. Părintele Amfilohie urma la căruţe unde era şi cortul măriei sale. Prea sfinţitul arhimandrit avea cu sine cărţile sfinte şi iconostasul de argint, ca să dea mîngîiere şi întărire măriei sale, în asemenea ceasuri de cumpăt.

Abia la un pătrar de cale înspre Hotin, la un popas, alaiul măriei sale fu ajuns de Alexăndrel-Vodă cu însoţitorii săi. Unii din însoţitorii vechi ai coconului, cunoscuţi de măria sa Ştefan-Vodă, lipseau. Se vedeau lîngă cocon tovarăşi noi, care, la acel ceas, ar fi trebuit să fie în altă parte.

Măria sa Domnul călărise toată dimineaţa cu sprinceana încruntată, măcinat în lăuntru de porniri de mînie. Îi sosise în zori de ziuă vestire despre unele întîmplări prea neplăcute ce se petrecuseră spre Ionăşeni. Cu multă fereală şi dibăcie îi făcuse măriei sale cunoscute cele întîmplate Grigoraşcu Jora, al doilea postelnic. Se părea că măria sa Alexăndrel-Vodă aflase în acest din urmă timp, între drumurile poruncite de înaltul stăpîn, un drumuşor al său ascuns, de dragoste. Aşa i-i dat omului la anumită vîrstă; de asemenea pacoste nu-i ferit, dintru începutul lumii, nici domn, nici mişel; aşa că fapta coconului domnesc n-ar trebui judecată cu prea mare asprime de către părintele său. Deşi măria sa i-a învăţat pe toţi cei care se ridică subt aripa măriei sale să deosebească ce-i plăcere de ce-i datorie, se pare că, în tineretul acesta nou de douăzeci de ani, sîngele e mai aprig decît în tineretul de altădată. De aceea slujitorul cel mai apropiat al lui Alexăndrel-Vodă l-a urmat pe stăpînul său, fără a îndrăzni să dezvăluiasca taina. S-ar fi cuvenit ca Jder cel mititel să vie la stăpînul său cel mare şi să îngenunche, mărturisind ce este. Jder a greşit şi n-a făcut cum trebuie, fiind legat pesemne

de cocon cu jurămînt.

Din această uneltire a putut ieşi pentru Alexăndrel-Vodă primejdie, iar pentru Domnie mare mîhnire. Căci s-au aflat oameni vicleni chiar în tîrg la Suceava, care au dat ştire la pribegii din Ţara Leşască despre drumurile de dragoste ale coconului domnesc.

Măria sa să fie liniştit în privinţa acelor venetici. Au fost strînşi de aproape şi au mărturisit. Tocmai dumnealui Grigoraşcu Jora se pregătea, în această dimineaţă, să aducă la cunoştinţa slăvitului stăpîn descoperirea, cînd a şi venit vestea despre acea învălmăşală cu primejdie de pe drumul Ionăşenilor.

— S-a ales locul spînzurătorii acelor străini vicleni? întrebă cu mînie măria sa.

— S-a ales, măria ta.

— Care-i numele lor?

Grigoraşcu Jora mărturisi numele viclenilor şi se arătă gata să repeadă un om al său în urmă, la Cetate, ca să îndeplinească porunca măriei sale.

Măria sa făcu numai un uşor semn de încuviinţare din cap.

Vinovaţi întrucîtva de destăinuire cătră străini au fost doi oameni domneşti. Şi aceia ar fi putut mărturisi cum s-au petrecut toate, însă, luptîndu-se în cursul nopţii pentru stăpînul lor, au pierit cu cinste.

— Cine sînt aceia? a întrebat cu aceeaşi mînie Ştefan-Vodă.

Cînd află că unul era medelnicerul Dumitru Crivăţ, măria sa clătină din cap cu întristare şi în acelaşi timp cu dispreţ.

— Toate acestea le-ai aflat în astă dimineaţă?

— În astă dimineaţă, măria ta. Mi le-a vestit, cu cea mai mare sîrguinţă, dumnealui Simon Păr-Negru, al doilea comis de la Timiş, ca să ajungă numaidecît la cunoştinţa stăpînului nostru. A fost şi la Timiş un val, – urmă postelnicul Jora a da lămurire Domnului şi istorisi cu puţine vorbe îndrăzneala hoţului Gogolea. Şi după toate cîte au fost la Timiş, precum spun, măria ta, Dumnezeu a vrut ca jupîn Simion comisul să ajungă la vreme în drumul Ionăşenilor, înlăturînd pe cazaci.

Domnul pufni cu obidă, dînd pinteni calului. Alaiul şi călărimile rămaseră îndărăt. Măria sa strînse cu tărie în pumn frîul.

— A fost primejdie pentru viaţa lui Alexăndrel-Vodă, fulgeră el pe postelnic. Pentru nechibzuinţa sa, coconul va fi mustrat. Pentru pedeapsa ce se cuvine Jderului celui mititel, ne pare rău,

însă nu o putem înlătura.

— Măria ta, îşi strecură cu blîndeţă vorbele Grigoraşcu Jora; acel fecioraş al comisului Manole a stat neclintit lîngă stăpînul său. După ce a pierit medelnicerul, s-a pus el împotriva podgheazului cu mare vrednicie, încît a fost de mirare şi lotrilor. De asemeni şi mai cu samă s-a apărat ca un leu Alexandru-Vodă. Cînd a ajuns comisul Simion, n-a mai avut nevoie să tragă sabia.

Voievodul rămase tăcut, cu o mişcare necontenită a fălcilor, rumegînd în măsele nelinişte şi mînie.

Cînd, în popas, i s-au înfăţişat vinovaţii, el a întors asupra lor o privire aspră şi i-a ţinut aşa un răstimp în nedumerire şi mare strîmtorare sufletească. Alexăndrel-Vodă îndrăzni să înainteze aplecîndu-se spre mîna părintelui său ca s-o sărute.

— Rămîi în faţa mea, ca să te privesc, îi zise măria sa c-un glas stîns şi răguşit de mîhnire. Asta a fost răsplata străduinţilor şi a dragostei mele! Ai pus între domnia ta şi mine ascunziş şi minciună.

Coconul domnesc se cutremură cu lacrimi:

— Măria ta, iartă-mă pentru greşala ce am săvîrşit.

— Trebuie să te iertăm, Alexandre, căci eşti copilul nostru. Însă întristarea rămîne în noi ca un venin; asemenea greşală putea să-ţi aducă pieirea.

Călărimile erau tăbărîte pe văi, în jurul unor iazuri. Popasul domnesc se afla într-o dumbravă rară de stejari. Slujitorii curţii descălecaseră cu mult mai la o parte. Dregătorii se trăseseră la o parte, ca să nu audă acea mustrare. Numai prea sfinţitul Amfilohie şedea în stînga Domnului, la datoria lui de duhovnic.

Măria sa găsi cu privirea-i verde pe Jder cel mititel şi-l străpunse pînă în rărunchi. Fără să îndrăznească a rosti un cuvînt, Ionuţ îşi coborî fruntea şi îngenunche.

Domnul păru a nu-l mai băga în samă.

— Vrednicule al nostru slujitor, grăi măria sa, trecînd cu privirea la comisul al doilea Simion Păr-Negru; pentru fapta lui ascunsă şi prefăcută se cuvine să luăm acestui fecioraş capul. Însă i-l lăsăm pentru vrednicia lui şi dorim să-l poarte ani mulţi; dar cu mîhnire ne vedem silit a-l depărta de curtea noastră. Te poftesc pe domnia ta, comise Simion, să-l ţii o vreme la ispăşire şi la post, aşa cum vom face noi cu fiul nostru.

Simion Păr-Negru se închină în tăcere. Alexăndrel veni şi se supuse la genunchiul lui Vodă. Tatăl îşi lăsă palma în părul bălan al coconului, ca din întîmplare şi fără voinţă.

— Prea sfinţite părinte Amfilohie, zise Ştefan-Vodă către arhimandrit, spune încă o dată acestui prunc care sînt legile domnilor şi stăpînitorilor de noroade. Noi domnii şi stăpînitorii de noroade trebuie să urmăm pilda soarelui, dînd în fiecare zi căldură şi lumină fără a primi. Rînduiala noastră nu-i fără noimă în faţa lui Dumnezeu. Dacă ai fi fost un mişel, se întoarse măria sa spre cocon, ai fi asudat în robie; dacă ai fi fost un vierme, ai fi urmat soarta ta mîncînd trupul unui înţelept; însă eşti cocon domnesc.

Ionuţ suspină fără să înţeleagă bine; dar îl înduioşa cîntarea vorbelor măriei sale şi se bucura, ascuns, că i-a rămas pe umeri capul.

— Spune-mi tu, Ionuţ Jder, cine sînt acele fiinţi care au ademenit pe Alexandru-Vodă? întrebă stăpînitorul cu acelaşi glas trudit.

Ionuţ nu cuteză să răspundă. Comisul Simion dădu lămurire. Vodă se miră:

— Cine e această jupînească Tudosia de la Ionăşeni?

— Măria ta, păru a se trezi prea sfinţitul Amftlohie, adunîndu-şi amintirile; după ştiinţa mea, a stătut mai demult la Ionăşeni unul Petrilă. Iar soţul jupînesei Tudosia a fost nepot acestui Petrilă. Acest Ionaş, nepot al lui Petrilă, s-a prăpădit în duşmăniile şi pribegiile cunoscute. Se află unul Constantin Aramă care stă şi acuma lîngă Liov: e văr Tudosiei. Constantin Aramă are o soră mai mare pe care o ţine unul Sava Blîndu, iarăşi pribeag. Pe sora acestui Sava Blîndu o ţine Mihu, pe care măria ta îl cunoşti.

Voievodul făcu semn cu palma, ca şi cum ar fi poftit să înlăture de la sine atîtea nume.

— Cînd ne întoarcem, porunci stăpînitorul, să mi se înfăţişeze cneaghina şi jupîniţa ei.

Acel glas îngheţat cutremură din nou pe mezinul Jderilor.

— Să se deie acest răspuns lui Grigoraşcu Jora, adaogă măria sa.

„Osînda Nastei e şi osînda mea”, se gîndea cu totul prăpădit Ionuţ.

Domnul făcu iar semn; coconul şi ceilalţi se traseră cîţiva paşi, lăsîndu-l pe măria sa singur. În ochii lui Vodă erau alţi nouri de întristare şi de gînduri. Înainte de a chema pe dregătorii săi la sfatul de război şi a asculta ştirile alergătorilor care-l ajungeau necontenit pe cale, măria sa dorea, în sufletu-i întunecat şi

trupu-i ostenit, lumină şi mîngîiere de la Dumnezeu. Părintele Amfilohie aprinse singur făclie lîngă argintul iconostasului şi şopti Domnului său vorbe dulci în limba elină, care se tălmăcesc nu mai puţin dulce în graiul părinţilor noştri:

Au bătut asupra mea valuri şi nu m-am clătinat;
Au detunat trăsnete şi am rămas ca de stîncă;
Deoarece în mine stă puterea credinţii
Întru Hristos, Dumnezeul meu!

Voievodul îşi făcu semnul crucii şi rămase cu capul descoperit, îngenunchiat cu faţa la răsărit şi ascultînd slujba monahului. Dintr-acea zare a răsăritului venea puhoi de flacără şi sînge asupra pămîntului său şi a noroadelor sale. Se plecă adînc cu fruntea în pămînt, cerînd putere pentru izbîndă; căci în această ţară stă dreapta credinţă; şi aceste noroade sărmane lucrează fără şiretlic, semănînd şi păstorind; se bucură de rodurile muncii lor neasuprind alte seminţii.

Curtenii, în marginea dumbrăvii de stejar, îngenunchiaseră şi ei. În vale, la iazuri, călărimea descălecată se supuse de asemeni, în tăcerea împrejurimilor, pădurii şi cîmpiei, sub soarele după-amiezii.

Domnul pofti de la sfinţitul Amfilohie să asculte psalmul al nouălea:

Domnul este împărat în vecii vecilor!
Să piară păgînii din pămîntul lui!
Ascultă, Doamne, dorinţa smeriţilor şi întăreşte inima lor,
Pleacă urechea ta şi fă dreptate orfanului şi năcăjitului,
Ca omul cel de lut să nu mai împrăştie groază pe pămînt!

Vodă murmură şi el stihurile, cîntîndu-le încet. Adîncirea aceasta în sine, cu totul în afară de clipa vieţii, era încununată de soarele asfinţitului. Din acel roş de aur, fărîmat în jăratic de ţesăturile dumbrăvii, ieşi asupra cîmpiei un şoim sprinten care rămase plutind în văzduh cu aripile neclintite, ca o cruce neagră. Măria sa încă nu se deşteptase din întristarea-i amară, ca să-l vadă, însă oştenii înţelegeau că a pogorît din cer harul biruinţii.

Călăreţi de pretutindeni, aducători de veşti, aşteptau în şirag lîngă Domn, ţinîndu-şi caii de căpestre. Erau aburiţi de sudoare şi ninşi de pulbere. Ridicîndu-se, Domnul îi chemă deodată la sine

şi porunci dregătorilor săi să se apropie şi să-l împresoare. Veştile viforului erau dintre cele mai înfricoşate. Nomazii năzuiau la Prut; acolo îi aştepta oastea legată a lui Bodea spătar. Pînă acolo calea lor şerpuită era ca a unui pojar care merge dîră cu limbi de balauri înainte şi cu coadă de zgură în urmă. În Lăpuşna ocoleau cotrobăind satele şi curţile boiereşti. De la Fălciu şi Ismail se ridicau în coasta hoardei cetele de mai nainte poruncite şi rînduite de Domnie, cu căpitanii de călărime domnească. Din olatul Cetăţii Albe trebuia să urce cu cea mai mare grabă călărimile gătite şi căruţele cu puşti, sub porunca lui jupîn Mîrza pîrcalab, ca să iasă între ceambuluri şi apa Nistrului.

Acesta era semnul morilor de vînt de pe culmile din preajma Nistrului, care-şi opreau aripile cînd şi cînd şi iar porneau. S-au văzut semnele pînă în ţinutul Sorocei. Domnul avea o lucire de uşor zîmbet primind asemenea adeverire. Rîndui cu dregătorii de faţă înaintarea puterilor sale către miazăzi tot în laturea Nistrului, pînă ce s-or întîlni cu cetele ieşite de sub codru la loc poruncit, al unui boier tînăr al său cu numele Radu Gangur. Dacă a doua zi şi a treia zi călărimile Domnului şi ale Ţării, umbrind fără contenire, pot să aşeze asemenea voloc mişcător între prădalnici şi vadurile hotarului, atuncea Dumnezeu va binecuvînta strădania tuturor.

Încă nu se făcuse întuneric deplin, cînd călăraşii îşi porniră şiragurile, avînd poruncă să umble toată noaptea pe răcoare. Îndată purcese şi Domnia cu panţirii şi puştile.

Comisul Simion urmă pe măria sa, cu slujitorii ce avea, ţinînd lîngă sine pe mezin. Ca să-l ferească de privirea supărată a măriei sale, umbla despărţit de curteni. Abia a doua zi la prînzişor, în nişte văi care se chiamă Călmăţui, în popas, măria sa îi trimete poruncă „să iasă la vedere, cu toate ale sale bune şi rele”.

Ionuţ se apropie ferit, în umbra fratelui sau. Nu ridică fruntea spre înaltul stăpîn, nu răspunse zîmbetului de prietinie al coconului. Era supt la obraz de mîhnire şi cu ochii cerniţi. Scrijelitura de sabie de la tîmpla stîngă îi crestase şi pata de jder: cînd arunca ochii săi spăriaţi pieziş din acea parte, înfăţişarea lui, cu brăzdătura sîngerată, nu părea de om pămîntean. Nu-şi pusese legătură la ea de ruşine, ca să nu se aşeze în rînd cu babele; nici n-o spăla, deoarece asta era rînduiala doftoricească a lui bădiţa Simion. Gheorghe Botezatu avea poruncit să-l ungă, sara şi dimineaţa, cu oloi de pojarniţă.

— Ce să fac, bădiţă Simion? oftă el.

— Întăi să taci, îl sfătui comisul, şi să te găteşti a lucra cu vrednicie lîngă mine, aşa cum te-am învăţat la Timiş.

— Bine, bădiţă Simion.

Însă Jder cel mititel nu întreba ce are de făcut în lucrarea de arme care se pregătea, ci se chinuia să înţeleagă ce are să urmeze după aceea. Nu-şi închipuia că n-are să mai fie în viaţă, căci douăzeci de ani nu e vîrstă ci nemurire; se temea că poate să-i lipsească Nasta, suflată la o parte de mînia domnească. Poate va avea parte să săvîrşească aşa fapte, încît măria sa stăpînul să-l bată pe umăr şi să-l întrebe: Spune-mi, Jder, dacă pofteşti ceva! Se ştie că măria sa arar pune aşa întrebări şi-n cele ce hotărăşte rămîne neînduplecat. Nu este nici o scăpare pentru jupîniţa Nasta şi pentru maica ei cneaghina Tudosia, decît să le răpească tatarii, ca să scape cu viaţă; iar după aceea el, Ionuţ, să săvîrşească acele fapte minunate din poveste, ca să le găsească şi să le scape din ghiarele zmeilor şi căpcăunilor.

I-ar fi fost lui Jder cu mult mai uşor să-şi închipuie că două femei cu neamuri în Ţara Leşească, văzînd că stau în primejdie, ori din partea lui Vodă, ori din partea hoardei, nu au nimic alt mai grabnic de făcut decît să se puie la adăpost dincolo de hotar, în Republică; însă cugetînd aşa, Jder ar fi trebuit să primească, în judecata lui, o despărţire desăvîrşită de Nasta. Căci de la neamuri şi din Lehia e mai greu s-o scoţi decît de la tatari.

În noaptea de 19 august, amîndoi fraţii hodineau în iarbă alături, stînd cu feţele în sus spre stele şi ascultînd ronţăitul cailor în iarba acelei vîlcele, unde făcuseră popas. Călărimile lui Vodă erau împărţite la alte capete de văi. Alaiul de curteni cu măriile lor trecuse în dumbrava de la Măr Putred, la marginea acelui loc care se chiamă Pustia Sorocii. Unii boieri şi dregători se împărţiseră în lărgimile acele nelocuite încă de om, ca să aibă caii îndestulare de hrană. Cîte stele clipeau sus fără contenire, atîtea tomniţe susurau pe întinderi nesfîrşite, în iarba nouă, ţesută prin iarba veche. Aici nu pătrundea nimeni cu coasa. Cel mai apropiat om stă la douăzeci şi cinci de ceasuri depărtare cu piciorul. Pe acele întinderi trec oile sălbătăcite cu treisprezece coaste; uneori, în iernile grele, ajung pînă aicea zimbrii. Hălăduiesc aici mai cu samă, nişte vînători harnici care se chiamă lupi.

Pămîntul cînta în noaptea aceea spre stele pînă într-o adîncă depărtare c-un zvon aproape nesimţit. Prin acel zvon, comisul al doilea Simion Jder auzi a treia ori a patra oară suspinul amărît al

mezinului său.

— Ionuţ, dormi? întrebă el.

— Nu dorm, bădiţă Simioane.

— Mi se pare mie, Ionuţ, că tu eşti intrat la grea slujbă.

— Ba văd, bădiţă Simioane, că măria sa mă leapădă de la sine.

— Eu vorbesc de altă slujbă, băiete. E cu ochi negri, ori cu ochi căprii?

Jder cel mititel îşi muşcă buzele cu inima înjunghiată.

— Răspunde-mi dacă am gîcit.

Mezinul tăcu.

— Trebuie să oftez şi eu, mormăi Simion; slujba şi suferinţa asta e ca vărsatul negru, de care nu scapă nimeni. Dacă ieşim mîini cu bine din vălmăşag, te duc să te mărturiseşti părintelui Nicodim, ori muţei.

— Pot să mă mărturisesc şi domniei tale, scînci mezinul şi, întorcîndu-se în culcuş, îşi rezemă fruntea de inima fratelui său.

Cu ochii închişi, comisul al doilea ascultă istorisirea lui Ionuţ. Cînd fecioraşul isprăvi, el deschise pleoapele şi văzu că stelele lăcrămează.

— Nu sînt întristat pentru suferinţele tale, îi zise cuprinzîndu-l de după grumaz, ca să-l ţie alături, nici nu mă supăr de prostiile ce ai săvîrşit; mi-i jele că încă nu eşti bărbat şi mă tem să nu te prăpădim!

Mezinul simţi că prin acel din urmă cuvînt se tînguia şi comisoaia Ilisafta; nu se putea însă opri să nu rămîie păcătos şi nătîng, supunîndu-se patimei lui, ca puterii unei stihii.

A doua zi s-a început cătră dumbrăvile de la Lipinţi vînătoarea crîncenă a tabunurilor lui Mamac-Han.

Aveau şiraguri lungi de podvezi şi bulucuri de robi care-i întîrziau în mers. Din urmă, de la toate capetele de codru, îi hărţuiau şi-i muşcau ca nişte cîni răi grămezi de ţărani. Îndată după asta găsiră închise drumurile pe care intraseră în ţară. Nu erau închise de nişte mişei cu părul vîlvoi şi cu glasuri spăimîntate, călări pe mîrţoage, ci de oaste cu bună tocmeală. Înţelepciunea mîrzacilor era să călăuzească taberele de cară la vaduri, nu să bată război. Deci după ce pipăiau călărimile din Ţara-de Jos, fereau calea lor mai spre miazănoapte, spre locuri în care chibzuiau să găsească lărgime. Nu tîrzie vreme se ivi nevoia ca să rupă împotrivirile. După deslănţuirea unor asemenea harţuri, începu a fi pentru prădalnici pagubă în podvezi şi robi.

Dintr-odată în calea lor, în acea zi de 20 august, rămasă de pomenire, au stătut călărimile în leafă ale măriei sale Ştefan-Vodă. Toată lucrarea de împungere şi de încercuire ţintuise a împinge pe mîrzaci pe unii în alţii, din vale în vale, bulucindu-i la o singură ieşire.

Aia a fost zdrobirea lor. Bătuţi de pe coline în preajma dumbrăvilor, unele din pîlcurile de nohai se îmbulzeau spre o scăpare ce părea deschisă, între două dealuri oable, care se îngustau şi se deschideau iar, la cîmpia Nistrului. Cum intrau în acel pridvor strîmt, îi detunau puştile lui Petrea Hărman chelarul, încît, după un ceas, trecătoarea se iezi de leşuri. Atuncea, risipindu-se nohaii cu spaimă şi fără călăuză în toate părţile, au intrat oştenii domneşti în ei cu săbiile, măcelărindu-i pînă ce le-au căzut braţele de trudă.

La al optulea ceas al zilei, comisul al doilea Simion, avînd cu el slujitorii şi pe mezin, a însemnat într-un fund de rovină o îmbulzeală ciudată, în care nu era atît pregătire de război a nohailor cît fereală şi pază. În asemenea ghem, prisăcarul ştie că găseşte totdeauna matca. Astfel comisul înţelese că acolo trebuie să se afle o mare căpetenie a lui Mamac-Han.

Avîntîndu-şi slujitorii într-acolo, comisul Simion Jder porunci mezinului său să-şi gătească juvăţul. Îşi trecu şi el cu cotul mînii stîngi colacul de funie. Cum coborî pîlcul său spre rovină, ghemul de călăreţi asiatici zvîcni înainte, lăsînd luptători în urmă. Cu aceştia se păliră în săbii şi în suliţi unii din slujitorii lui Ştefan-Vodă. Comisul îşi duse cu repeziciune calul în preajma celorlalţi prădalnici şi cunoscu numaidecît pe acel care părea căpitenie. Era un tinerel cu strai albastru. Nu purta platoşă de piele ca nohaii de rînd. În cap avea coif de argint cu pană albă de struţ, încovoiată pînă la ceafă. Îşi ţinea sabia goală în pumnul drept. În apropierea lui nu erau slujitori de rînd ci mîrzaci, unii bărbaţi cărunţi. Slujitorii de rînd, puţini la număr, erau mai în laturi şi aceia repezeau asupra urmăritorilor săgeţi din fuga cailor.

Încordîndu-şi arcul, Ionuţ Păr-Negru întrebuinţa asupra acestora meşteşugul său de vînător; pe cei cîţiva loviţi îi lepădară caii în rîpă; ceilalţi se răsleţiră. Atuncea, apropiindu-se din laturi, amîndoi fraţii zvîrliră juvăţurile. Calul tînărului cu coif de argint fu smuncit îndărăt şi căzu. Astfel ghemul de mîrzaci, cu Emin Sidi Mamac, feciorul Hanului, a fost supus şi întors spre culme, de unde măria sa Ştefan-Vodă avea priveliştea bătăliei.

Domnul lăudă pe comisul său cu plăcere, iar spre Jder cel

mititel surîse în treacăt, fără să-l laude şi aproape fără să-l vadă. Pentru asta acea după-amiază de mare biruinţă şi măcel, de eliberare a robilor şi de poprire a zece sute de cară de pradă, n-a avut pentru Ionuţ Jder decît clipe şi picuri de otravă.

Capitolul XIV

Cele din urmă veşti despre răutăţile prădalnicilor

Stefan-Vodă a făcut la Lipinţi groaznic judeţ, încît faima s-a împrăştiat ca un oleu alinător peste rănile din Ţara-Leşască. Pan Roman Graniţki, bătrîn şi învăţat pisar al castelanului de Braslavia, a scris carte către un frate al său capelan de la Lublin, cum că nici un nomad prins în acea împresurare n-a eşit de sub sabia oştenilor moldoveni; de asemenea a arătat mînia lui Mamac-Han, cînd a primit în tabăra sa de la Movilău, de ceea parte a Nistrului, veste despre robia lui Emin Sidi Mamac, fiul său prea iubit, şi despre robia lui Sion Sidi Ahmed, fratele său. Îndată împăratul hoardelor de peste Volga a sărit în sus, bătînd de trei ori cu piciorul în pămînt, şi şi-a zgîriat tîmpla dreaptă cu unghiile de la mîna stîngă şi şi-a smuls cu degetele celeilalte mîini barba; şi a răcnit să vie în faţa negrei sale străluciri o sută de războinici. Şi a răcnit la acei războinici: că-i trimete solie la tabăra unui nechibzuit ghiaur, care a cutezat să oprească în prinsoare prinţ din sîngele sfînt al lui Ghinghis-Han şi Batie-Han. Şi acel nechibzuit ghiaur să nu întîrzie nici o clipă, cînd va auzi porunca celor o sută de soli, să nu întîrzie nici o clipă de a slobozi cu daruri pe Eminec; iar de nu va face aşa, apoi cît ţine acea Ţară a Moldovei, nu va rămîne sat şi tîrg nedat pojarului şi nu se va afla palmac de pămînt necotropit şi nesfărîmat de copitele cailor; şi nu va rămînea om trăitor de la Mare pînă la munte; şi numai Voievodul şi sfetnicii săi vor avea cruţată suflarea vieţii, ca să le fie ochii fripţi cu suliţă înroşită în foc, şi să macine cu braţele lor mălai sub harapnice, în saraiurile lui Mamac-Han; şi muierile curţii domneşti se vor bucura de dezmierdările slujitorilor grajdurilor străluciri sale Mamac-Han şi pe urmă vor fi lepădate în Marea Caspiei ca să fie hrană crabilor. Aceste vorbe să fie scuipate acelui ghiaur, a strigat prin spuma de mînie a buzelor sale Mamac-Han, şi prinţul să fie adus cu alai îndărăt.

Voievodul a dat celor fără de lege – mai arăta în cartea sa pan Roman Graniţki – un răspuns dintre cele mai potrivite.

Ieşirea nohailor în pradă nu era o faptă de război. Nimene nu le căşunase pagubă în pustia lor. Pojarurile, şi morţile, şi robiile, cine putea să le judece cu omenească judecată? şi la ce divane să fie înfăţişare? Dacă Dumnezeu rînduieşte pedepse nelegiuiţilor şi pe lumea asta, apoi la anume faptă nu poate fi răspuns decît atare plată. Dacă Dumnezeu a dat izbîndă oşteanului lui Hristos de la Moldova, atuncea a pus şi în braţul său judeţ. Şi nu poate fi pentru hoarde altă măsură decît aceea care se potriveşte cu firea lor. Acest judeţ de asemeni cată să fie astfel întocmit, încît să contenească răcnetele suferinţilor şi toate noroadele din Lehia şi din olatul Moldovei să simtă dulceaţa răzbunării.

A da înapoi pe Emin Sidi Mamac, adăogea cinstitul diac de la Braslav, ar fi fost şi cu desăvîrşire imoral. A te supune mîniei unui prinţ sălbatic, înseamnă a-l îndemna să vie încă o dată în pradă asupra lumii, în cel mai scurt timp. Judeţul măriei sale Ştefan-Vodă are deci şi o lature politică, deoarece, pentru un răstimp, asigură lumii pacea dinspre partea pustiei. Cuminte şi binecuvîntat de noi clericii a fost, prin urmare, răspunsul dat, punîndu-se în ţapă nouăzeci şi nouă de soli, şi desfăcînd în două pe Emin Sidi-Mamae; şi trimeţîndu-se al o sutălea sol, însemnat la urechi şi la nas, ca să deie samă stăpînului său Hanul de toate cele întîmplate.

Aşa a fost cutremurul lui Mamac, încît într-o singură noapte şi-a învîrtejit tabunurile spre Nipru. Ceea ce dovedeşte că Voievodul a cugetat şi a săvîrşit bine, pentru care lucru noi am dat binecuvîntare; pe cînd luminăţia sa Craiul nostru Cazimir leneveşte în chilotă şi porunceşte să i se aducă în aşternut mîncarea, pe care-i place s-o stropească cu vin de Rin; iar după ce mănîncă şi bea, se întoarce pe cealaltă coastă, oftînd cu mulţămire că are pace, îşi trage aşternutul peste cap şi doarme pînă la ceasul al şaselea.

Pe cînd comisul Simion şi mezinul său urmau alaiul lui Vodă prin locurile bîntuite de hoarde. Gheorghe Botezatu Tatarul suia în sus spre hotarul Tării Leşeşti, ca să afle veşti din părţile Ionăşenilor. Asta se făcuse din porunca lui Simion Jder, din dragostea de a aduce o zare de lumină în ochii mezinului. Fecioraşul urma pretutindeni pe fratele său, fără poftă de mîncare şi fără vlagă, ca un mînzoc bolnav. Simion îi pusese mîna pe frunte şi o găsise fierbinte, îl întorsese cu ochii spre el şi-i văzuse luminile înegurate; deci îl bătuse pe spate, socotindu-l

în mare suferinţă, şi chibzuise să-i ia sînge cu stricneaua, după rînduială nălbarilor de la Timiş. Apoi, cugetînd altfel, îl mînase la Ionăşeni pe tatar.

La 3 a lunii septemvrie, s-a făcut sfinţirea ctitoriei nouă a Putnei, închinată de către măria sa Ştefan-Vodă sfintei Fecioare. La acea minunată laudă, către care a stat îngenunchiată curtea întreagă a Moldovei şi către care s-au plecat în preajmă oştile şi noroadele, şi-au înălţat viersul spre Domnul Dumnezeu şaizeci şi patru de preoţi, episcopi şi monahi. Prea sfinţitul Iosif de la Neamţu a rămas stăpîn la ctitoria Putnei. Sfinţitul Silvan s-a închinat măriei sale şi a încălecat purcegînd să ieie în samă stăreţia de la Neamţu. Între tovarăşii prea sfinţitului Iosif, veniţi cu el la luminarea Putnei, se afla şi părintele ieromonah Nicodim. Deci cuvioşia sa Nicodim a încălecat şi el, ca să întovărăşească la Neamţu pe stareţul său cel nou. La alaiul stăreţiei nouă s-au adăogit şi comisul Simion cu mezinul.

La 5 a lunii septemvrie cuvioşia sa Nicodim şi fraţii săi treceau prin Suceava; iar la 7 septemvrie suiau muntele de la Rîşca şi coborau în cealaltă parte, la Neamţu, prin aceleaşi poieni pe unde umblase, în primăvară, şi alaiul domnesc. Ionuţ Păr-Negru văzu cu întristare locuri altădată înflorite şi zvonul clopotelor i se părea o cîntare de prohod.

Soborul ieşi cu făclii la apa Nemţişorului, întru întîmpinarea stareţului Silvan. Părintele Nicodim călăuzi pe oaspeţii săi sub pădurea de brad dinspre Pocrov, la chilia sa. Fratele Gherasim îi văzuse de departe şi le deschise poarta.

— Binecuvîntează, părinte, strigă el, rînjind cu bucurie.

— Binecuvîntat să fii, frate Gherasime, îi răspunse ieromonahul. Dacă te grăbeşti să ne aduci două căldări de apă de la fîntînă şi ne scoţi scaune în pridvor, la umbră, îţi prorocesc fericirea cea din veac.

Fratele Gherasim, om cărunt şi uscat, dădu fuga cu mare hărnicie către răsplata sa, cugetînd că mulţi vlădici, după cît arătau, în icoanele lor, zugravii monahi de la Aton, şi mulţi boieri ai lumii vor sta în gura balaurului, ca să coboare scara iadului la focul nestins; pe cînd el, după binecuvîntarea stareţului său, se va sui la scaunul Împărăţiei veşnice.

Pregăti albia de lemn sub nucul cel mare, aduse într-o strachină făină aspră de mălai şi sopon şi lăsă pe călători să-şi curăţe pulberile şi să-şi limpezească feţele. Mezinul întîrzia la cai.

— Pofteşte şi domnia ta, jupîne Ionuţ, îl îndemnă fratele

Gherasim.

Ionuţ se împotrivi:

— Eu n-am nevoie de nimic.

— Ba să vii domnia ta numaidecît; aşa porunceşte părintele Nicodim; trebuie să te spăl şi să te grijesc, ca să stai la cetania sfinţiei sale.

Mezinul oftă cu amărăciune.

— Văd că tare eşti domnia ta slăbit şi întristat, se miră fratele Gherasim. Ai avut pălitură de sabie ori de săgeată?

— Sînt săgetat.

— Se vede. Fie asta, fie alta, să-ţi cetească părintele Nicodim şi-ţi depărtează răutatea. Aşa am fost eu bolnav de lungoare şi, cu cetitul cuvioşiei sale, m-am tămăduit. Am fost altă dată întru mare întristare pentru o pagubă de şaizeci de groşi. Mi-a cetit şi am dobîndit mîngîiere, ceea ce-i mai de preţ. Acei bani prăpădiţi am să-i aflu pe ceea lume.

— Eu am prăpădit altele, frate Gherasime.

— Orice-ai fi prăpădit, ai să afli.

— Cînd?

— La învierea a doua, jupîne Ionuţ, cînd nu se mai poate tăinui nimica. Atuncea au să se arate şi hoţii, cu averea mea. Au să vie să mi-o puie la picioare. Are să mi se adaoge şi dobîndă.

— Bine; să aştept pînă la acea înviere, se supuse feciorașul, urmînd cu fruntea plecată pe fratele Gherasim la căldarea cu apă.

Fraţii săi îl aşteptau în pridvor. Apa luase de pe obrazul lui o mască de pulbere; faţa îi apăru mai tristă în soarele pieziş şi ochii mai adînciţi de cearcăne.

Ieromonahul îi puse mîna pe creştet.

— Ionuţ, fratele meu, îi zise el c-un glas blînd. Întristat am fost cînd am văzut, la Putna, aceşti ochi. Mai întristaţi au să fie bătrînii, cînd ai să ajungi la Timiş. Boala ta-i iute, după cît am înţeles de la comisul Simion, dar trece. Trebuie să te mărturiseşti; şi să cerşesc de la Dumnezeu pentru tine răbdare şi bărbăţie.

— Da, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim.

Dintr-odată mezinul începu să plîngă cu amar, grămădindu-se lîngă Simion. Acesta îl bătu pe umeri, îl supuse în genunchi sub patrafirul ieromonahului şi se depărta, coborînd treptele în ogradă.

Părintele Nicodim ispiti cu luare-aminte şi cu răbdare pe

mezinul său şi-l mustră pentru faptele-i rele. Apoi îi ceti cuvinte de iertare din cartea cu scoarţe de piele. Fecioraşul se simţi mai uşurat şi zîmbi trist fratelui său.

Atuncea se întoarse şi comisul Simion.

— După o zi de ajunare, se cuvine flămînzilor hrană, zise el cu părere de veselie şi cercetînd în treacăt pe mezin. Fratele Gherasim ne aduce o fiertură de peşte şi hribi copţi. Asta-i mîncarea pe care şi-o pregătise pentru sine: eu l-am încredinţat că-i pentru noi. Se ştie că nu este alt peşte mai gustos decît boişteanul de Nemţişor.

Călugărul şi comisul se veseliră. Ionuţ îşi strîmbă obrazul, făcînd o silinţă să pară şi el bucuros. Nicodim clăti din cap, privind lung la Simion.

— Dumnezeu să dea linişte răzvrătiţilor… şopti ieromonahul.

Ionuţ privi pieziş pe tovarăşii săi.

Se aşezară în jurul mesei. Fratele Gherasim aduse cina. Ieromonahul o binecuvîntă.

Pe cînd stăteau în tăcere, cu bucatele încă neisprăvite, în lumina asfinţitului de început de toamnă, sunară copite de cal în bolovanii potecii şi un călăreţ se opri la poartă. Mezinul sări ars din locul său, repezind la o parte mîncarea.

— Stai liniştit la locul tău, nebunule, îl mustră cu asprime ieromonahul. Nu-i nevoie să te grăbeşti cătră veşti rele.

Ionuţ şovăi şi se întoarse căzînd la locul său, cu braţul pe masă şi rezemîndu-şi fruntea de cot. După înfăţişare, tatarul nu se arăta vestitor plăcut. Îşi părăsi calul la şopron şi veni furişat şi neguros spre stăpîni. Îşi lepădă cuşma şi se zgrepţenă cu asprime la tîmplă şi la ceafă.

Comisul îl îndemnă:

— Apropie-te, Botezatule, şi grăieşte.

— Jupîne comise al doilea, răspunse slujitorul, după porunca ce mi-a fost dată, am fost la Ionăşeni şi n-am găsit pe jupîneasa Tudosia. Cum s-a întîmplat învălmăşeala ştiută, nici n-a mai aşteptat ziua. A poruncit să se puie caii cei mari la căruţă, a luat pe fată şi s-a dus la neamuri în Ţara Leşască.

— La care neamuri?

— Asta am vrut să ştiu şi eu numaidecît. Am întrebat pe slujitori: la care neamuri şi unde? Ei mi-au dat răspuns că, după a lor socotinţă, jupîneasa Tudosia s-a dus la o soră a sa nu departe de Liov. După cîte s-au întîmplat – mă sfătuiesc eu cu oamenii de acolo – e greu de înţeles cînd are să se întoarcă. A luat blănurile

şi straiele. Au spus ţigăncile cum că a luat şi un pieptene de fildeş. Apoi dacă a luat şi pieptenele de fildeş, gata. Semn că-şi păzeşte capul. Cum stam noi de vorbă, treceau oameni fugari din Ţara Leşască. Erau spăriaţi de urgie şi căutau o scăpare la noi. În stăpînirea Craiului nu mai era nici o rînduială. Dregătorii se trăseseră înlăuntru; slujitorii fugiseră să se închidă în Cetate la Cameniţă. Văzînd eu că toate umblă vraişte, după îndrăzneala unora şi altora, mă gîndesc să trec în Ţara Leşască. Dacă trebuie, mă duc pînă la Liov. Acolo se află jupîn Dămian, fecior al stăpînului nostru; are cine mă ocroti şi mă pune pe drum bun. Umblu eu căutînd, întrebînd. Văd jaf şi pojar pretutindeni. Morţi prin toate rîpele şi pe sub toate gardurile. Curţile boierilor sparte; unii şleahtici căzuţi sub harapnic; unele cneaghine sub coviltirul căruţelor tătăreşti. Nu mai departe decît patru zile de cale, la Hanul Craiului, lîngă un sat cu numele Somotroc, am aflat ce s-a întîmplat cneaghinei Tudosia. Am aflat că a stat în popas o jupîneasă de la Moldova, cu slujitori şi roabe. Cum umblau trîmbele de necredincioşi pălind ba ici, ba dincolo, oamenii stăteau cu sufletul la gură gata de fugă. Căruţa jupînesei umbla cu întîrziere şi cu fereală. Nu era teamă numai de nohai, ieşiseră în pradă la drumurile mari şi mulţi dintre mişeii localnici. Era după amiază şi toţi plecau urechea şi miroseau vîntul; cînd iaca, dau tatarii într-o mică de ceas. Au luat tot, s-au dus. Mie tot nu-mi vine a crede, pînă ce nu dau peste un slujitor de la Ionăşeni. Cum rămăsese acela, ascuns într-un horn de sobă, minune este. Era urît ca dracu şi rînjea la mine. De la dînsul am înţeles desăvîrşit că aşa a fost cum mi se spune. Am luat pe acel om cu mine şi l-am întors la Ionăşeni. De acolo am venit să spun ce este. Am aflat ieri în Suceava de trecerea domniilor voastre şi, luîndu-vă urma, am venit şi eu la sfînta mănăstire.

Ionuţ înălţase încet-încet fruntea, privind cu ochi rătăciţi pe slujitor.

Întrebă şoptit ceva. Glasul nu i se auzea.

Botezatu îşi plecă urechea, venind lîngă el.

— Au răpit-o pe jupîneasă Tudosia, încuviinţă el, răspunzînd întrebării şoptite.

Mezinul murmură iarăşi.

— Nu! se apără Gheorghe Tatarul; în afară de acel slujitor n-a mai scăpat nimeni. Vrea să ştie – lămuri el şoapta acelui copil bolnav către fraţii lui mai mari – vrea să ştie dacă a fost luată şi jupîniţa Nasta. Apoi eu de cînd spun că a fost luată.

Ionuţ se îndîrji privind în juru-i şi rîzînd rătăcit.

— Gata, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim, zise el deodată.

— Stăi, Ionuţ, unde vrei să te duci? îl stăpîni cu braţele călugărul.

— Gata; de-acuma nu mai este nevoie de nici o mustrare.

— Bine, nu te-om mai mustra; te ducem acasă, la Timiş.

— Ce să fac la Timiş? Nu mă duc la Timiş.

— Atuncea rămîi aicea, la mine.

— Bădiţă Simion, scînci fecioraşul, nu mă lăsa aici, şi porunceşte Botezatului să lipsească din faţa mea.

Simion îl privi nedumerit; apoi se întoarse spre slujitor:

— Strînge de pe masă, Botezatule, îi porunci el. Du-te de mănîncă şi te hodineşte. Mîni dimineaţă ne întoarcem acasă.

Mezinul se frămînta, într-aceeaşi nemulţămire. Călugărul se aşează lîngă el, cu aceeaşi blîndeţă.

— Numai Dumnezeu făptuieşte şi judecă înţelept, zise el.

Ionuţ ridică ochii, privind în laturi; părea a înţelege cu uimire ceva; ori că e o pedeapsă a Nastei, ori e o pedeapsă a lui.

Într-adevăr, în mărturisirea ce făcuse părintelui Nicodim, credinţa frăţiei lui de cruce se dovedise întinată: şi pentru asta i se ceruse iertare de la Dumnezeu. Acuma întîmplarea pe care o vestise Tatarul îi venea ca o ispăşire crudă. Îndîrjirea lui de o clipă slăbi: începu a se tîngui, scîncind.

Din liniştea în care părea că stă, comisul Simion zvîcni dintr-odată în picioare, plimbîndu-se de colo-colo prin pridvor, ca într-o cuşcă. Pintenii îi sunau îndesat.

— Ascultă, Ionuţ, grăi el oprindu-se în faţa fecioraşului, cu braţele încrucişate pe piept. În ziua cînd am prins amîndoi pe feciorul Hanului, am socotit că ai trecut în rîndul bărbaţilor şi m-am mîndrit cu tine. Se pare că m-am înşelat. Înţeleg că ai vrut să străpungi pe Botezatu; te-ai uitat duşmănos şi la noi; ai stat gata să te izbeşti cu fruntea în părete; asta s-o faci numai după ce ţi-o creşte coarnele. Văd că trebuie să mai mănînci nouă ocă de sare, pînă ce vei fi vrednic să intri în sfatul bărbaţilor. Tu încă nu înţelegi ce se chiamă bărbat – adică acel om care nu-i ouat şi clocit, ci fătat. Bărbat e numai acela care leapădă de la el slăbăciunile şi lacrimile. Cînd dă cu piciorul, cînd prinde în pumn, toate i se supun. Descalică lîngă o muiere; pe urmă încalică şi se duce cu altă floare la ureche. Acuma, după starea în care te afli tu, ar fi frumos să-ţi ţinem şi noi tovărăşie, eu cu părintele Nicodim, bocind gros, ca nişte buhai de baltă. Să treacă un om

pe la poartă şi să steie cu mirare; să zică: Hm! se cunoaşte că aceştia-s feciorii comisului Manole Păr-Negru de la Timiş. Asemenea blăstămăţie vrei domnia ta să se întîmple, ca să ajungem ocara lumii!

Mezinul se holbă de disperare, pălind cu piciorul în pămînt şi răcnind:

— Cînd am vrut şi am spus eu asta, bădiţă Simioane?

Călugărul zîmbi cătră sine însuşi.

— Dacă n-ai spus, se apără Simion, şi dacă nu doreşti, atuncea rămîn eu de minciună. Dar dacă vrei să mă dovedeşti de istov, du-te şi-ţi cufundă capul într-o căldare cu apă rece. Trebuie s-ajungem cu alţi ochi la Timiş, ca să nu spăriem oamenii de-a colo.

Sara, cei trei fraţi au făcut un legămînt, despre care a fost înştiinţat şi Gheorghe Botezatu Tatarul, să nu se spuie la Timiş jupînesei Ilisafta comisoaia decît ceea ce se cuvenea din întîmplările petrecute. I-a fost dragă băiatului o fată şi acea fată nu se ştie ce s-a făcut în vîrtejul din urmă al tatarilor. După unele ştiri, se pare că a fost furată de acei căpcăuni; dar crezămînt deplin nu poţi pune pe vorbele unui slujitor înfricoşat, care n-a văzut nimic cu ochii lui. Cît a fost învăluirea prădalnicilor, el a stătut ghemuit în hornul sobei. După ce s-a liniştit împrejurimea, el a ieşit şi s-a uitat încolo şi încoace. N-a mai văzut căruţă şi slujitori, dar nici oameni ai locului care să-i spuie anumit ce s-a întîmplat. Deci mama şi fata poate să fi scăpat într-un ascunziş. Ori chiar dacă le-au luat nohaii în acel ceas, se poate să fi scăpat după aceea printr-o împrejurare fericită. De multe ori se întîmplă nohailor de-i lovesc din urmă cu repeziciune bărbaţi vrednici şi scapă din ghiarele lor şi prada şi robii. Asemenea păţanie au avut tabunurile lui Mamac-Han nu mai departe decît în trecutele zile, în prădăciunea lor de la Moldova, cînd i-a prins în voloc Ştefan-Vodă şi le-a luat înapoi tot ce prădaseră, punîndu-i să dea dobîndă pe deasupra însăşi viaţa lor, deoarece din acea împresurare n-a mai scăpat nici un războinic negru. Asemenea fapte s-au mai petrecut, în zilele de demult, şi în Ţara Leşască, la o altă prădăciune a nohailor. Cînd a venit Cotorobai Mîrza cu ceambulurile de-a prădat în Podolia, acu douăzeci şi doi de ani, s-au luat pe urma lui boieri leşi cu oşti şi cu sprijinul castelanului de la Bar; şi pe cînd tatarii au stat ca să-şi apere dobînda, i-au pălit din cealaltă parte cazaci de la Pragurile Niprului, răpindu-le furtişagul. Atuncea iarăşi au scăpat robii. De asemenea, altă oară

litvanii şi-au întors de la tatari dobînda şi robii.

Toate aceste poveşti le spunea cu meşteşug ieromonahul Nicodim, ca să îmblînzească suferinţa Jderului celui mititel şi să-i deschidă o zare de nădejde. Astfel, după ce s-a odihnit Ionuţ în acea noapte la Neamţu, s-a putut întoarce la Timiş cu al doilea comis Simion avînd o înfăţişare omenească.

Era cu obrajii alungiţi şi sarbezi, însă zîmbi ca şi altădată comisoaiei Ilisafta. Îi sărută amîndouă mînile şi primi să-şi cufunde nasul în busuioc la pieptul dumnisale; sărută mîna comisului şi-i primi cu fruntea plecată binecuvîntarea.

Faima războiului măriei sale Ştefan-Vodă era ajunsă de multe zile la Timiş. De asemenea ajunsese acolo o bună-vestire despre fapta comisului al doilea şi al mezinului său. Venise cel dintăi să se laude cu prinderea lui Emin Sidi Mamac însuşi jupîn Cristea vistiernicul; căci fapta aceasta, din clipa împlinirii ei, devenea a tuturor feciorilor lui Manole Păr-Negru. Lumea nici nu vorbea într-alt chip despre întîmplare. Feciorii comisului Manole Păr-Negru au prins pe puiul lui Mamac-Han. Se cuvine deci să ne fudulim de asemenea ispravă a noastră.

Dar a mai fost ceva, ce nu se poate bine desluşi, se mira jupîneasa Ilisafta. Mulţămirea luminatului stăpîn Ştefan-Vodă a fost să desfacă pe Ionuţ de la înalta sa milă. Asta pe de o parte nu-i rău, căci bucură pe părinţii săi care-l jeleau, ca şi cum ar fi fost pentru totdeauna prăpădit; însă iată în ce chip plătesc domnii din lumea aceasta credinţa şi vrednicia celor mai buni slujitori! Aşa se întîmplă şi cu un oarecare comis, pe care nu ştim bine cum îl chiamă, carele a umblat în pribegie cu măria sa, robindu-şi credinţa, suferind de nesomn şi foame, cunoscînd boli şi răni şi care stă la Timiş uitat. Cînd şi cînd ne aducem aminte de el şi ne bucurăm; dar după aceea îl lăsăm să se usuce acolo unde se află.

— Aş socoti, jupîneasă Ilisaftă, zîmbi comisul, că mai sănătos este să nu ne amestecăm în treburile Domniei. Acel despre care pomeneşti domnia ta se află mulţămit întru ale sale.

— Eu ştiu că-i mulţămit domnia sa, dar nu-s mulţămiţi alţii, se răsuci comisoaia Ilisafta. Putere-ai domnia ta să-mi arăţi de ce a lepădat de la sine măria sa pe feciorul acelui comis?

— Ţi l-a trimes domniei tale, ca să te bucuri de vederea lui.

— Mă uit şi-l văd, dar nu mă bucur, cinstite comise. Căci eu i-am dat măriei sale fecior ca o floare. Ş-acuma uită-te şi vezi ce ne trimite înapoi. De atîta milă şi de atîta bine, i s-au tras obrajii

acelui fecior al comisului, şi i s-au stîns ochii.

Simion se amestecă.

— Muţă, zise el blînd, întreabă domnia ta pe Ionuţ şi ai să afli că măria sa stăpînul nostru nu-i întru nimic vinovat.

— Dar cine-i vinovat?

— Să-ţi spuie el singur.

— Alei! Îşi pocni comisoaia palmele, ridicîndu-şi ochii la înălţimea stîlpilor pridvorului, nu cumva s-a găsit o scorpie, care l-a muşcat de inimă?

Ionuţ clătină din cap, dintr-odată înegurat:

— Nu-i scorpie, muţă.

— Nu-i scorpie? dar ce-i, dragu mamei? Spune-mi numaidecît unde-i, să mă duc să-i mulţămesc.

Comisul al doilea Simion se întoarse în loc privind în lungul drumului spre valea Moldovei. Dintr-acolo venea la deal o trăsură verde cu cai negri. Mezinul nu răspunse deocamdată strigătului jupînesei Ilisafta.

— Muţă, grăi el apoi cu stăpînire, aceea despre care vorbeşti poate a fost răpită peste Nipru.

— Vai! se miră comisoaia, crescîndu-şi ochii sprîncenaţi; cînd a putut da peste tine, Ionuţ, aşa vînt repede? Tu nu ştiai nimic despre acestea, dragu mamei; şi cum ţi-ai luat zborul, ai căzut în laţ. Cine-a fost? Tare sînt doritoare să-i aflu numele. Şi din ce neam este? Tare m-aş mira să fie dintr-un neam cumsecade. Şi cu ce şiretlicuri a umblat? căci nu poate să fie decît o vădană care umblă cu înşelăciuni. Şi dac-au luat-o nohaii, apoi eu oi da un sărindar de mulţămire.

La toate aceste întrebări, mezinul încerca să răspundă şi nu putea spune decît vorbe răzleţe ici-colo. Totuşi comisoaia Ilisafta nu pierdea nimic din ce putea fi pentru dumneaei o lămurire şi îndată statornici locul, starea şi numele.

— Atuncea dacă-i o fată de boier, trebuia s-o ştim şi noi. Am fi putut s-o aducem aici, ori ne-am fi dus noi acolo. Am fi aflat ce urmări are şi ce zestre i se pregăteşte. Dar copiii din ziua de azi nu mai au dragoste şi frică de părinţi.

— De ce să vorbim, muţă, despre ce nu mai este? mormăi Ionuţ amărît, fără a privi pe nimeni.

— Dragă copile, se răsuci spre el comisoaia Ilisafta, dacă mi-i scris să am asemenea noră, se întoarce ea şi de la Han-Tatar. Nu întîrzia şi mărturiseşte toate, ca să vedem ce este de făcut. Nu este fapt care să nu poată fi dezlegat, nu este durere care să

n-aibă descîntec. Ştiu, dragu mamei, c-am s-o visez la noapte venind împotrivă-mi cu paloşul, ca să mă răpuie.

Cu mînile, cu ochii, cu spaima, aşa de mare şi de groaznică o închipuia jupîneasa comisoaia pe acea noră, încît mezinul zîmbi şi se înduioşă amintindu-şi de un gingaş şi subţirel trup, care se alăturase într-o noapte de el, în fîn, împungîndu-l cu sînişori bouri.

Toate aceste lămuriri comisul Manole Jder le asculta cu destulă linişte.

— Asta-i ucenicia oricărui bărbat, zise el. Slujitorul măriei sale să mănînce şi să doarmă; iar de mîni să-şi urmeze slujba cu jupîn al doilea comis.

Băgînd de samă că s-a apropiat trăsura cu caii negri şi că într-însa se află numai strălucita înfăţişare a Candachiei, bătrînul îşi îndesă cuşma în cap şi porunci lui Simion să-l urmeze în deal, la ceairul tretinilor. Amîndoi bărbaţii trecură în odăi şi de-acolo, pe dindos, la saraiuri şi la poteca Timişului de sus. Ionuţ pîndi şi el clipa prielnică şi se strecură în chilioara lui, simţind nevoie de singurătate. Jupîneasa Candachia coborî cu zîmbet, cu îmbrăţişări, sărutări şi vorbe asupra jupînesei Ilisafta.

Comisoaia înţelegea prea bine că nora dumnisale vine să ispitească şi să afle toate cîte se pot afla: de aceea îşi strînse buzele cu oţărîre. Nu-i nevoie să mai iasă zvon în lume despre dragostele copiilor şi răpirea tatarilor. Cum a afla Candachia aici două, pînă dincolo înmulţeşte şi face nouă. Altfel ştie să se sulemenească, şi să poarte cercei de aur în zi de lucru. Ştie să încînte şi să îmbrobodească pe vistiernic, de-o lasă să umble singură. Din cîte treburi are o jupînească în ziua de azi, Candachia nu se poate anina cu mînile măcar de una. Vine să întrebe de jupîniţele de la Ionăşeni.

— Ţi-a spus cum o chiamă? întrebă într-adevăr, cu mare curiozitate, vistierniceasa.

Comisoaia Ilisafta se miră nespus:

— Cine să-mi spuie?

— Ei, cine... Ştii domnia ta prea bine şi te-ai aşteptat de la început la asemenea isprăvi de la Făt-Frumos care s-a dus în lume după Ileana-Cosînzeana. L-am văzut eu cum îi umblau ochii în ospătăria aceea de la Suceava.

— Care ospătărie de la Suceava?

— Este acolo o ospătărie. Adică era; acuma nu mai este. Cel mai bun lucru pentru un june nu era acolo mîncarea şi băutura,

cît o leaşcă pe care o chema pana Mina.

— Nu ştiu nimica din toate acestea, se uimi comisoaia. Am aflat ceva despre o copilă a unor boieri de la Ionăşeni.

— Nasta.

— Cum?

— O chiamă Nasta. Fata jupînesei Tudosia. Cum a fost acea bătălie la drumul mare în noaptea de Sîntă-mărie, Vodă s-a supărat şi dintr-asta i se trage băietului nostru urgia. Nu-ţi mai spun că pana Mina şi Iohan Roşu n-au mai ieşit la lume din tainiţile Cetăţii. Măria sa s-a mai îmbunat cînd a fost prins feciorul Hanului. Pe cocon l-a mustrat cu blîndeţă, deşi se pare că Alexandru-Vodă ar fi fost mai vinovat.

Comisoaia Ilisafta sta ca pe jar, negăsindu-şi astîmpăr, pînă ce prinse firul păţaniei Jderului celui mititel. Atunci zîmbi şi deveni şi domnia sa tainică, dînd a înţelege că ştie mai multe. Atîtea ştie, încît nu le-ar putea isprăvi într-o noapte. De altminteri băietul e aici şi el le cunoaşte mai bine decît oricine. Unele cîte le arată jupîneasa Candachia sînt aşa, altele însă s-au petrecut cu totul altfel.

— Ce-i de făcut? se jeluia nora, împreunîndu-şi palmele şi scînteindu-şi cerceii; aşa am cumpărat, aşa vînd. Foarte într-ascuns se şoptesc toate acestea la curtea Sucevii şi unele din ele nici măria sa Vodă nu le ştie bine. Poate altele să se descopere mai pe urmă. A vorbi de ele e cu primejdie; de aceea te rog, dragă soacră şi jupîneasă Ilisaftă, să nu mai afle nimeni şi să rămîie numai între noi.

— Dar cum îţi închipui dumneata, noră, că aş fi eu în stare să dezvăluiesc asemenea taină? Cum o ţii dumneata, aşa o ţin şi eu. După toate cîte s-au întîmplat, socot că acea fată a Tudosiei nu s-a mai întoarce de unde-i dusă.

— Parcă se ştie unde-i dusă?

— Se ştie prea bine. Dacă doreşti, pot să-ţi spun. Din moarte şi de-acolo puţini se întorc.

Nesimţit, ieşise în acest timp la uşorul pridvorului Chira cămărăşiţa, aşteptînd un răstimp cît de mic, ca să ceară de la stăpîna sa o poruncă. Dar sfatul jupîneselor nu conteni multă vreme, pînă la ceasul al şaselea, cînd soarele de septemvrie ajunse la amiază, împrăştiind o puzderie de aur asupra acelor locuri tihnite. Zvoana lumii şi a prădalnicilor era acolo abia simţită, între puţine fiinţi omeneşti; pe cînd miriştile, otăvile, zăvoaiele aromeau sub linişte, iar mătasa funigeilor părea abur

ţesut în adierea moale a zilei.

Capitolul XV

Pe neaşteptate, Ionuţ pune la cale cea mai mare nebunie

Mai bune decît descîntecele jupînesei Ilisafta şi desfacerile Chirei cămărăşiţei, au fost poruncile comisului Manole şi doftoriile lui Simion, ca să scoată din Jderul cel mititel amorţirea ce-l cuprinsese.

Înainte de ceasul întăi al zilei, cînd scînteia brumărelul pe colnice, amîndoi fraţii erau călări pe sub streşina pădurii, dînd ocol închisorilor. Uneori se opreau sub cireşi cu frunzele pălite, roşii ca o aramă nouă, şi ascultau în poienile dinlăuntru mugetul cerbilor. Coborau la adăpători, unde se băteau şi nechezau subţire mînzocii călăuziţi de îngrijitorii lor; după aceea poposeau la caii de patru ani, sub şoproane, unde erau pregătite meşteşugurile de scopire. Erau şi alte lucrări de îndeplinit într-o herghelie mare ca aceea. Erau nebuni ce trebuiau potoliţi şi nărăvaşi de întors la cuminţenie. Ionuţ Jder era foarte lăudat pentru îmblînzirea sălbaticilor. Pînă la amiază era atîta frămîntare şi atîta lucru, încît amîndoi fraţii cădeau de trudă în umbrar; îmbucau repede bucatele trimese de la curte şi se întorceau pe spate, închizînd ochii şi lăsîndu-se mîngîiaţi de sîrmele de aur pe care le strecura soarele prin crengi în adăpostul lor. Abia aţipea mezinul, şi comisul al doilea strănuta cu zgomot, făcîndu-l să tresară.

Pînă într-amurg de asemeni nu era pentru Ionuţ hodină.

Gîndurile – dovedise comisul cel bătrîn – sînt cei mai harnici duşmani ai omului. Nu-i altă doftorie pentru Jder cel mititel decît să cadă butuc în culcuş şi să doarmă somn fără vise. Cu toate acestea demonii care se chiamă gînduri găseau chip să-l cerceteze şi-l cercetau mai ales atuncea cînd el părea mai alinat. Orice rană de asemeni are vindecare, adăogise bătrînul comis Manole. Omul, chiar tînăr, are mai multă înţelegere decît un cal; s-ar putea spune că are şi înţelepciune; deci acolo unde calul sare în două picioare şi bate cu copitele, omul stă puţintel şi cugetă. De aceea vracii au pentru cai alte meşteşuguri şi pentru oameni altele.

Într-o sîmbătă, cătră sfîrşitul lunii septemvrie, amîndoi fraţii coborau la curte înainte de asfinţitul soarelui, ca să dea samă

bătrînului comis de slujba lor şi să primească alte îndreptări pentru alte treburi. Găsiră la odaie un cal străin; argaţii îi luau şaua şi-l grijeau. Comisul Simion cunoscu calul.

— Avem veste de la fratele nostru Dămian, dădu el lămurire lui Ionuţ.

Mezinul căscă de trudă. Ajungînd la pridvor, văzu pe Iosip slujitorul de la Liov şi se bucură întrucîtva, ca de o cunoştinţă veche. Îi rămăsese plăcută amintire de sfatul de la focul gospodarilor, în noaptea înălţării, cînd se întorcea singur la Timiş.

Slujitorul neguţătorului Dămian se închină cu voie-bună înaintea fraţilor. După asta se întoarse iar la comisul Manole.

Sosise în prag, ca s-asculte numai c-o ureche, şi jupîneasa Ilisafta; dar, cum aflase vestea cea bună, se aşezase pe divan în cuibarul domniei sale.

Vestea cea bună era că jupîn Dămian, neguţătorul, se afla pe cale, cu trei zile în urmă, venind să se închine lui Vodă, la Cetatea Sucevii, şi să-i aducă nişte prea frumoase pielcele de soboli. Acele pielcele le primise de puţină vreme prin Ţara Rusească tocmai de la Marea de ghiaţă şi-i făceau numaidecît trebuinţă măriei sale pentru un strai femeiesc; de unde se înţelege că nu tîrzie vreme Vodă are să aducă la curtea sa Doamnă nouă.

— Am primit şi noi asemenea veste, dădu încredinţare jupîneasa Ilisafta, are să vie Doamnă la noi o mireasă tocmai de dincolo de Marea, fiică de împăraţi pribegi, fugari de la Ţarigrad.

— Eu despre asta nu ştiu nimica, ridică din umeri comisul cel bătrîn. Să fie blagoslovită acea Doamnă, care va fi, ca să poată purta sobolii aduşi de feciorul nostru Dămian. Noi am vrea să ştim mai ales dacă feciorul nostru e sănătos.

— Sănătos, cinstite comise, şi tare ca criţa. Nu l-am văzut schimbat din firea lui niciodată.

— Atuncea bine; să ia pildă şi alţii. N-are decît să-i vie măriei sale acea împărătiţă greacă. Iar dacă aduce Dămian şi jupînesei Ilisafta cealaltă bucată de matasă, pentru care i-a trimes răspuns, e şi mai bine.

— Aduce şi matasa, se grăbi să răspundă Iosip. Cum se închină lui Vodă, stăpînul meu purcede fără întîrziere într-acoace la părinţii săi. N-a uitat nici de bucata de postav de Flandra. Domnia sa se închină la cinstita faţă a domniei voastre şi pofteşte să vă găsească bucuroşi. Pînă atuncea puteţi afla de la mine felurite veşti. De unele Ţara Leşească e plină; pe altele le

ştim numai noi.

Comisoaia Ilisafta se foi în cuibarul său.

— Unii dintre comişi, zise ea, n-ar fi doritori să afle asemenea veşti. Deşi de la ei s-a ştiut despre Împărăţiţă greacă, acuma se fac a uita, ca şi cum n-ar mai şti nimica, şi, deşi poftesc să afle toate cîte sînt pe lume, se prefac că nu le trebuie nimic şi întorc capul. Pe cînd noi dorim să ştim, deoarece altă bucurie nu avem în singurătatea noastră. Alţii au vînturat lumea, noi am stat aici; alţii ştiu toate, noi nu ştim nimica; deci vreau să cunosc acele veşti cu trei zile înainte. Este poate veste că feciorul nostru Dămian are de gînd să facă nuntă, cum mi se arată în vis în unele nopţi?

— Are să fie şi asta pe la primăvara viitoare, mărturisi Iosip de la Nimirceni. Pînă acuma-s numai vorbe. S-ar fi găsit o fată de neguţător litvan de la noi de la Liov. Încă nu ne înţelegem din zestre.

— Dacă nu-i pornit nimica, e ca şi cum nici n-ar fi, mormăi comisul.

— Ai răbdare, ai răbdare, îl îmblînzi jupîneasa Ilisafta. Numai noi femeile ştim cît de greu se fac nunţile.

— Se fac cu prea multă vorbă.

— Atunci să ştie cinstiţii comişi că, fără vorbă, nu se săvîrşeşte nimica pe lumea asta.

— Dovada-i de faţă, jupînească Ilisaftă, iar Iosip stă şi aşteaptă, uitîndu-se cînd încolo, cînd încoace.

— D-apoi că omul ar vrea să grăiască, numaicît nu-l lasă cinstiţii comişi.

Cinstiţii comişi se îmblînziră şi tăcură, rîzînd. Alţi cinstiţi comişi, veniţi de la deal, se rezemară de stîlpii pridvorului. Cel mic urma să-şi strămute fălcile, cu ochi umezi, vlăguit de umbletele zilei.

Iosip putu să vorbească iar:

— Cînd au pălit nohaii în Ţara Leşească, stăpînul meu se afla într-un loc care se chiamă Brodi, alegînd marfă de la pădurari crăieşti. Erau mai cu samă nişte piei de rîşi care nu se mai află şi stăpînul meu le preţeluia una cîte una. Cînd a ajuns la a unsprezecea, iaca trec pe drum călăreţi domneşti, strigînd cît ce puteau primejdie. Jupîn Dămian prinde a rîde: care nohai? He-he! aicea sîntem departe de hotar. Şi numără pieile înainte; domnia sa plăteşte pădurarilor, eu strîng marfa şi ne ducem la gazdă. Acolo altă zvoană; fugari cu părul vîlvoi. Aflăm noi, nu tîrziu, că

hoarda a răzbit întăi în Podolia şi după aceea nu s-a sfiit să treacă pînă în Volinia. Grăbindu-ne cătră Liov, eu mă înturnam cînd şi cînd şi vedeam ca un nour în fundul răsăritului. Acolo erau pojarurile. După ce ajungem noi cu bine la locul nostru la Liov, cad una după alta vestirile tuturor răutăţilor, de se încrîncena carnea pe mine şi mi se zbîrlea părul sub cuşmă. Dar iaca ne vine şi o mîngîiere de la Moldova şi auzim că au prins a se bejeni fugari din Podolia ca să se ducă sub stăpînirea lui Ştefan-Vodă. Ieşind eu din tîrg spre a împlini o poruncă a stăpînului meu, la un sat din preajma Liovului, numai ce mă întîlnesc cu un cunoscut al nostru, pe care l-aţi văzut şi domniile voastre nu de mult aicea, la Timiş. Dacă am să vă spun că are un ochi stîns astupat cu solz, domniile voastre aveţi să vă aduceţi aminte numaidecît. Şi dacă am să mai adaog că-l chiamă moş Ilia Alapin, apoi aveţi să vă miraţi: ce am eu de împărţit cu asemenea neguţător? Eu n-am de împărţit nimic cu moş Ilia, dar el, fiind un meşter cu multe ascunzişuri, aduce vorba despre înţelegerea lui Gogolea cu boierul nostru pribeag jupîn Mihu şi mă întreabă, pe departe, dacă n-aş cunoaşte eu cumva pe cineva, carele a dat de ştire la Moldova despre un furtişag de cai ce s-ar fi pus la cale. I-am răspuns că nu ştiu nimica şi habar n-am despre ce cai e vorba.

— Poate tu nu ştii, cumetre Iosipe, îmi zice blăstămatul acela de uncheş chior, dar ştiu eu. Am stat ş-am socotit, am stat ş-am socotit, spune el, cine ar putea din Liov să răsară în Ţara Moldovei; şi ce neguţători umblă de la noi la Moldova; şi cu ce oameni buni de voroavă şi de petreceri au stat oamenii noştri – adică ai mei şi ai lui Gogolea – la cinstitele crîşme din marginea tîrgului Liov; şi asemenea cu ce moldoveni de aici trăiesc în prietinie slugile lui jupîn Mihu.

— Tot nu înţeleg despre ce-i vorba, mă păzesc eu.

— Rău îmi pare că eşti greu de cap, rîde moş Ilia. Află că noi am fost să cumpărăm un cal alb, la Timiş, în Ţara Moldovei, şi n-am isprăvit nimica. De asemenea află că am oblicit drumul coconului domnesc la o năzuinţă de dragoste, şi am pus feciori să prindă vulpanul, şi nici cu asta n-am isprăvit bine. Atîta am folosit că am cunoscut un hoţ mare şi bărbat de ispravă cu numele comisul Simion, cu care foarte bine ne-am împrietinit. Am mai cunoscut şi pe un comis mai mititel care are în el sînge clocotit; şi acela ne-a plăcut, mie şi lui Grigorie Gogolea.

Aicea comisul cel bătrîn opri pe slujitor:

— Ce fel de poveşti ne spui tu, Iosipe?

— Nu-s poveşti, cinstite comise, şi ai să afli îndată de ce spun toate cu de-amănuntul. Ascultă iarăşi ce veste am să-ţi mai dau, a urmat a-mi vorbi moş Ilia. Eu şi Gogolea ne-am sfătuit să punem în sac pe jupîn Mihu, să-l încărcăm pe un samar şi să-l ducem la măria sa Ştefan-Vodă. Acest nevrednic boier şi-a călcat cuvîntul şi nu ne-a dat căuşul de zloţi. Deci să duci această veste prietinilor noştri de la Timiş. Ca să se vadă că noi nu grăim într-aiurea şi sîntem prietini cu dreptate, să le mai spui una.

Aici povestitorul se opri singur, zgrepţănîndu-se la tîmplă.

— Care-i acea una pe care ţi-a mai spus-o? rînji comisul Manole. Spune-o degrabă, căci sînt nişte jupînese care numaidecît poftesc să afle.

— Mi-a spus altele, îngăimă slujitorul liovean, înşirîndu-mi fel de fel de lucruri adevărate şi mincinoase, pe care eu n-am de unde le cunoaşte şi pe care nu le arăt întocmai, ca să nu se supere unii dintre aceşti boieri tineri.

— Spune, omule, se tîngui jupînească Ilisafta.

— Mi-a spus că el şi cu tovarăşul Gogolea au cunoştinţă despre păţania unei cneaghine şi a unei jupîniţi.

La aceste cuvinte, Jder cel mititel ridică ager fruntea, apoi se domoli numaidecît şi căscă din nou cu trudă. Se hotărî să intre în casă. Jupîneasa Ilisafta îl urmări miloasă cu privirile, apoi şopti cu grabă lui Iosip:

— Acuma poţi vorbi în voie.

Iosip îşi cobori viersul:

— Încredinţare pentru domniile lor va fi de prietinia noastră, a zis acel moşneag Ilia, cînd or afla că noi ne-am ţinut de păgîni, şi ne-am alcătuit cu cazaci ai noştri de pe Nipru, lovind cetele risipite ale păgînilor. În ce chip am aflat noi de prinderea jupînesei Tudosia, nu-i nevoie să se ştie numaidecît. Poate au dat-o în mîna tatarilor nişte pribegi de-ai noştri fără lege. Înştiinţat fiind Gogolea, şi-a adus aminte de prietinii săi, şi s-a ţinut în preajma celor din urmă nohai pînă ce s-a ajuns cu neguţătorii de robi de la Oceacov. Dincolo de Bug, înainte de a trece în pustie, mîrzacii se desfac de o parte din marfa lor vie. Patru cneaghine din Podolia şi una din Moldova, cu copila ei, au fost vîndute pe loc, cum au trecut acele căruţe din urmă, prin vad, apa Bugului. Cumpărătorii le-au dus la Oceacov. Acolo, la limanul Bugului, aşteptau ceamuri turceşti. Roabele moldovence au fost încărcate, cu alte buclucuri cumpărate, în ceamul unui anume Suleiman-Beg, care are cetăţuie cu putere împărătească

în smîrcul Dunării, în drept cu Cetatea Chilia. Asta ştim noi, zice moş Ilia; poate-i bine să afle vestea Alexandru-Vodă şi prietinii noştri vor folosi ceva; iar noi nu cerem altă plată acestor prietini decît să cerce la măria sa Ştefan-Vodă dacă putem face noi negoţul nostru cu boierul. Cum primim veste şi facem preţ, noi îl aducem.

Înturnîndu-mă la Liov, m-am sfătuit cu stăpînul meu. Precum se vede, zice jupîn Dămian, preţul pe care-l cer acei hoţi nu-i mai mult decît un căuş de galbini. Eu aş îndemna pe părintele meu comisul să strecoare o vorbă măriei sale. Aş putea face eu tîrgul; dar afacerea e a altora şi, ca neguţător cinstit, nu vreau să mă amestec.

— Alţii se lipsesc de asemenea folos, mormăi comisul cel bătrîn. Nici nu cred să plătească marfa sa aşa de scump pentru o piele de pribeag, bună de umplut cu paie.

— Nu se ştie, neguţătoriile sînt schimbătoare, clătină din cap Iosip; după întîmplările ce mi s-au povestit, preţul pieilor poate să se fi ridicat.

Comisul Simion se dezlipi întunecat de stîlpul în care se rezemase.

— Meştere Iosip, vorbi el fără prietinie, bag de samă a doua oară că, în Ţara Leşască, istorisirile sînt prea lungi.

— Însă istorisirea dintăi, cînd am mai venit pe aici, a fost cu priinţă pentru cai, răspunse rîzînd slujitorul de la Liov.

— Bine, poate să fie şi asta de folos cuiva. Pentru cealaltă îţi mulţămesc mult; pentru asta mai puţin. Du-te la odaie, unde te aşteaptă bună tovărăşie.

Iosip se închină înaintea boierilor şi se duse. Simion Jder veni lîngă maică-sa; îi apucă mîna şi i-o sărută.

— Ai văzut, muţă, întrebă el, ce ochi a întors Ionuţ? N-a mai aşteptat; a înţeles că nu-i mai rămîne nimica de făcut.

— S-a supus înţelepciunii bătrînilor! îl ameninţă comisul Manole.

— Adevărat este, îşi înclină fruntea, cu întristare, Simion.

— Poate-i mai bine aşa, încheie vorbirea jupîneasa Ilisafta. Desară e a treia sîmbătă cînd îi descîntăm să-i desfacem pentru farmec, eu şi Chira. Mîni, poruncesc şi părintelui Dragomir rugăciune de izbăvire.

Jder cel mititel ascultase întreagă istorisirea lui Iosip. Se lăsase cuprins de înfricoşare, să nu i se întîmple ceva, să nu făptuiască ceva. Îndată ce trecuse din încăperea cea mare în alta

mică, lîngă iatacul comisoaiei, se lăsase să lunece lîngă părete şi-şi aplecase urechea îndărăt; aşa încît auzise tot.

Bine nu putea desluşi ce se petrece cu el. Nu putea să fie bucurie, dar nu era întristare. Era o tulburare din care încerca să se desfacă, peste samă de aţîţat. I se lămureau fără greutate un gînd şi o hotărîre. Toate erau scrise în destinul lui – se încredinţa el. Din amestecul lui Alexăndrel-Vodă nu se putea să iasă decît încurcătură şi suferinţă şi, poate, pieirea Nastei; deci Dumnezeu îi depărta dragostea, ca s-o lămurească şi să rămînă numai a lui; căci numai el va îndrăzni să se ducă s-o caute şi s-o smulgă căpcăunului. Răscumpărînd-o prin năcazuri şi durere, Nasta nu va mai putea fi a altuia. Nu s-ar putea spune că ce cugetă el să îndrăznească e chiar o nebunie. Gîndurile cele bune sînt de sus. Tot de la Dumnezeu i-a venit pe neaşteptate vestea. Iosip de la Nimirceni a pus-o dinaintea lui. Nu-i mai rămîne decît să răspundă chemării. Nu se ştie dacă jupîneasa Tudosia mai trăieşte, dar Nasta e în viaţă şi-l chiamă, deoarece o simte într-însul.

Cu asemenea retorică a vîrstei de douăzeci de ani şi a patimei se îndeletnici un timp, apoi i se desluşi nevoia să-şi găsească ieşirea de la Timiş şi drumul către Chilia. Lesne e să izbucnească în picioare, să sară pe cal şi să se ducă. Îl ajung din urmă slujitorii; şi, după aceea, locul nu-i poate fi decît în polobocul de apă, pînă la gît, la bolniţa vraciului celui iscusit de la mănăstirea Neamţu. Să aştepte, să vadă şi pe urmă să găsească – nu-i cu putinţă; strigătul lăuntric îi porunceşte grabă. Ce ascunziş ar putea alcătui ca să adoarmă lumea de la Timiş şi el, în vremea asta, să-şi ia zborul?

Se pare, întăi, că are nevoie de un sprijin şi acela nu poate fi decît Gheorghe Botezatu Tatarul. Acesta e un om înţelept, vrednic şi vîrtos în năcazuri. Tatarul mai are şi alte bunuri care se vor desluşi la vreme.

Îşi ia numai acele arme pe care le poate ţine ascunse. Nici n-are nevoie atîta de arme, cît de iscusinţă.

Nu poate pierde din vedere că un drum lung îţi cere cheltuială, dacă vrei să-l faci cu repeziciune. Să zicem că ia pe sine straiul de postav albastru şi, în tîrgul Romanului, îl schimbă cu altul prost, însă cu adaos de bani. Nu se ştie dacă poate găsi neguţător chiar în acel ceas cînd va face popasul, iar la asemenea călătorie opririle, ziua, se cuvine să fie cît mai rare şi cît mai scurte. Noaptea o petreci în afară de tîrguri; şi neguţătorii

de straie nu ţin dugheană în singurătate.

Pînă ce-a ajunge să facă un schimb ca acela, se poate bizui pe trei zloţi.

De trei ani, la trei Boboteze, jupîneasa Ilisafta comisoaia a poftit să aibă, într-o sticlă verde a domniei sale, aghiasmă de la Iordanul sfintei mănăstiri Neamţu. Nu era slujitor mai cu dragoste pentru domnia sa la Timiş decît Jderul cel mititel. Îndată Ionuţ a ales sania cea mai uşoară şi caii cei mai iuţi, s-a învălit în blăni de berbece şi s-a dus pe pîrtia de omăt, ca săgeata. Pentru asemenea ispravă, în trei rînduri jupîneasa Ilisafta i-a pus în palmă cîte un ban de aur. Şi asta a fost rînduit şi scris de mai nainte. Dacă n-ar fi fost acei zloţi în rînduială de sus, i-ar fi cheltuit pînă acuma. Însă nu i-a cheltuit, ci i-a ţinut ca pe un odor în scoarţa de argint a Maicii Domnului, pe care o are deasupra căpătîiului.

Se sculă din culcuş şi căută la icoană, în lumina candelei. Comoara era acolo.

Îi rămîne să vadă acuma în ce chip va putea ademeni mai uşor cu sine pe slujitorul tatar. Botezatu e un om nepreţuit, însă greoi la înţelegere. Şi mai ales are năravde se îndărătniceşte cîteodată, parcă ar avea în el pe dracu.

Dacă n-o scoate la capăt cu Tatarul, plecarea i-i primejduită; căci Tatarul nu-l lasă să iasă de la Timiş; chiamă ajutor pe comisul Manole şi pe comisul al doilea.

Cu toate acestea, dacă-i scris să se facă acest drum, Botezatu are să primească şi el în frunte lovitura de la Dumnezeu şi are să se supuie.

Cînd veni jupîneasa Ilisafta în chilia lui Ionuţ, cu Chira roaba, ca să-l împresure cu descîntece şi să-i puie buruiană de somn sub pernă, băiatul părea de mult cufundat în vis şi candela îi lumina liniştea obrazului.

Comisoaia se învîrti un răstimp în jurul frunţii lui, murmurînd uşor şi stupind în laturi spre duhuri. Apoi îi făcu deasupra semnul crucii.

Atunci Ionuţ deschise ochii, îi zîmbi, o cuprinse de după grumaz şi o sărută pe ochi. Comisoaia Ilisafta n-avu vreme să strige de plăcere, nici să întrebe ce-i şi dacă-i bine. Fecioraşul închisese iar ochii şi urmă să doarmă liniştit.

— Prea curata Maica Precistă s-a milostivit asupra noastră, şopti jupîneasa Ilisafta cătră cămărăşiţă.

Făcînd plecăciune smerită cătră candelă şi cătră zîmbetul

neclintit al sfintei, comisoaia mai privi o dată cu mulţămire somnul Jderului celui mititel şi se retrase.

Nu multă vreme după ce se făcu linişte deplină în iatacul dumneaei, Ionuţ Păr-Negru ieşi din chilie către saraiurile de dindos şi se duse să caute pe Tatar. Îl ştia că trebuie să fie lîngă odaie, într-o despărţitură a lui sub streşină, unde îşi făcuse patul. Putea scoate de acolo capul ca să se uite la stele. Jder dădu ocol locului; căută o prăjină subţire şi împunse culcuşul, pînă ce omul dinlăuntru se frămîntă.

— Cine-i acolo, măi? întrebă el, mormăit.

— Ieşi afară, Gheorghe, îl îndemnă Ionuţ, ca să vezi brumărelul.

— Aha! domnia ta eşti?

— Eu sînt.

— Apoi, acu, oamenii cuminţi dorm.

— Ştiu; dă-te jos, ca s-asculţi ce spun cei nebuni. Tatarul nu răspunse. Înaintă din culcuş capu-i zbîrlit şi se uită cu luare-aminte spre stăpînul său, desluşind în glasul lui ceva cu totul neobişnuit. Îşi stăpîni căscatul; se frămîntă în fîn şi adună dulama de pănură. Întîrzie numai pînă ce-şi rîndui pe el straiele de dedesubt şi-şi dădu drumul la pămînt.

Ionuţ îl duse sub foişorul din livadă. Acolo chibzuise el că-i cel mai potrivit loc de sfat, de care nu s-ar fi putut apropia nimeni fără să fie văzut şi auzit.

— Botezatule, pune-te la pămînt, porunci dintr-odată Jder. Mă aşez şi eu lîngă tine. Avem de vorbit amîndoi. Întăi să juri că, orice ţi-oi spune eu, tu n-ai să mărturiseşti nimănui. Fă-ţi cruce; jură pe sufletul tău şi pe viaţa mea.

Tatarul încercă să holbeze ochii şi rămase numai cu gura căscată. Îndeplini jurămîntul, gîfîind de mare sfială, înţelegînd tulbure că se pregăteşte o primejdie.

— Eu trebuie să ies numaidecît de la Timiş, urmă Ionuţ, cu stăpînire de sine. Am aflat mai nainte că jupîniţa Nasta s-ar fi găsind cu viaţă, vîndută în robie unui slujitor turc de la Dunăre, cu numele Suleiman-Beg. Dacă nu mă duc acolo s-o scap, eu nu mai sînt vrednic de viaţă.

Tatarul îşi plecă fruntea. I se părea că, dacă şi-ar fi apropiat urechea la gura aşa de stăpînită a lui Jder, ar fi putut auzi tumultul furtunii. Deci acel copil nebun se duce la pieirea lui!

Cine să i se împotrivească? Dacă-i poprit şi rupt de la fuga pe care şi-o pregăteşte, e în stare să-şi ia viaţa. Dacă el, slujitorul,

ar îndrăzni să-l înfrunte, şi-ar putea răpune capul, şi feciorul cel nebun tot se duce în lumea lui. Nici nu poate da de ştire, fiind legat cu jurămînt. Nici nu vedea altceva, în treaba ce se punea la cale, decît pieirea sa şi a copilului. Poate o minune şi o voinţă anume a lui Dumnezeu să cîrmuiască altfel întîmplările. Dar ca să se îndeplinească minunea şi voinţa lui Dumnezeu, feciorul stăpînului său nu trebuie lăsat fără ajutor. Prin aceeaşi voinţă de sus şi prin întîrzierea lucrurilor omeneşti, călătorii de aici pot ajunge cu totul în altă parte; deci iar trebuie să întovărăşească pe copil. Dacă li-i dat să ajungă în pămîntul păgînilor, apoi numai el, Tatarul, poate fi ajutor şi sprijin lui Ionuţ, cunoscînd şi limba necredincioşilor şi legea lor. Chiar dacă acolo n-ar fi jupîniţa Nasta şi n-ar isprăvi nimic, ar fi cine să-l ocrotească şi să-l călăuzească îndărăt.

Botezatu răspunse deci îndată, cu un glas tot aşa de stăpînit ca al lui Jder:

— Văd că aşa mi-i scris, să-ţi fiu tovarăş într-o faptă cu desăvîrşire neînţeleaptă.

Ionuţ primi cu oarecare mirare răspunsul slujitorului. Se aştepta la o împotrivire. Privi cu bănuială piezişă spre tatar.

— Stăpîne, nu mă bănui, răspunse Botezatu, căci am făcut cruce şi am jurat. Am eu socotelile mele şi văd că nu se poate altfel. Pe lîngă asta, eu am de plătit o datorie mare cătră jupîn Manole, comisul. Cînd aveam numai zece ani vîrstă, tatăl meu şi maica mea au murit de ciumă lîngă Telekigiami în olatul Sultanului. Se duseseră acolo la un mormînt al unui sfînt şi eu am rămas plîngînd lîngă leşurile lor, fără să mă cunoască nimeni. M-au luat de-acolo nişte ieniceri şi m-au vîndut unui ceauş bătrîn, la cetatea Silistrei. De la cetatea Silistrei am trecut în altă robie, la Brăila. Iar în vremea războiului lui Vlad-Vodă, stăpînii mei au fost puşi toţi sub sabie şi aşteptam şi eu să vie careva să mă taie. Aşa a fost acel război că nu trebuia să rămîie păgîn cu viaţă, nici sălaş al păgînilor nepîrjolit. Aşa că atuncea cînd s-au întors, la locul unde zăceam, alţi oşteni, ca să isprăvească ce mai rămăsese în fiinţă, eu, ca un nevinovat ce mă aflam, m-am sculat dintre morţi şi am întins capul, că să mi-l taie şi mie după cuviinţă. Atuncea a strigat unul din acei oşteni: — Staţi! Poftesc să mi se deie mie acest prunc! Acel oştean a fost jupîn Manole Păr-Negru.

Dacă nu-i chip să te popresc şi dacă numaidecît trebuie să ieşi de la Timiş şi să te duci la Dunăre, eu nu se poate să te las

singur. Dumnezeu vrea poate să cad eu şi să te întorci domnia ta.

— Avem să ne întoarcem amîndoi, Botezatule, răspunse Ionuţ şi avem s-aducem şi pradă cu noi.

Tatarul oftă:

— Să fie cum spui domnia ta şi nu cum mă tem eu. De parale n-avem nevoie. Dacă nu ne ajung din urmă vînători de la Timiş, mă prefac eu ismailitean şi te călăuzesc eu între primejdiile de-acolo.

— Am să fiu slujit la poştele măriei sale şi avem să luăm caii cei mai buni, ca să nu ne ajungă nimeni, se veseli Jder.

— Atuncea ai aur?

— Am ceva mai bun. Cartea măriei sale pe care o ţin la cobur încă de la Înălţare, cînd am fost la mănăstirea Neamţu.

— Dacă de-atuncea ai cartea domnească, oftă iar Botezatu, atuncea şi mie mi-i scris să nu mă pot feri de nebunia domniei tale. Porunceşte-mi unde să duc straiele şi merindea, ce cai să aleg ca să nu-ţi fie cunoscut pagul, care potecă luăm ca să ajungem în drumul Romanului.

— Ascultă, Botezatule, zîmbi Ionuţ, nu trebuie să ne grăbim fără mare chibzuinţă. După cum eşti pornit şi tu, văd că nu se poate să nu ajungem cu bine unde vreau eu. Mai întăi nu trebuie să se afle dintr-odată c-am plecat; trebuie să ne luăm vreme, ca să fim departe. Cînd or porni de-aici, noi să fim lîngă Dunăre. Cum se face ziuă, eu mă înfăţişez muţei şi-i spun, cum ştiu eu, că-s tămăduit de toate; şi, fiind o sfîntă zi de duminică, să afle domnia sa că mă duc la fratele meu părintele Nicodim, care mi-a poruncit să mă abat la cuvioşia sa cînd mi-a veni ceasul să mă liniştesc de tulburările mele. Noi pornim către Neamţu; iar de la cotitura cea dintăi, ne răsucim în loc şi intrăm în codru la locul unde ai să ascunzi tu toate cîte ne trebuiesc de cale lungă; şi după aceea pălim la Roman şi la Fălciu.

Capitolul XVI

Cum se pregătesc Jderii cei mari să-l caute pe cel mititel

Luni dimineaţa, început de octomvrie, bătrînul Manole Jder se strecură mai devreme decît de obicei din iatac. Dobîndise acest năravsă iasă pe furiş, ca să nu-l apuce vreun cîrlig de vorbă al jupînesei comisoaie. Dimineaţa, socotea dumnealui că sînt

treburile mai cu spor. Încît ieşea la o altă încăpere, unde avea obicei să-şi lese încălţările şi brîul; şi, ca şi cum l-ar fi ameninţat vrăjmaş din urmă se grăbea încheindu-şi din mers o cataramă c-o mînă şi îndesîndu-şi cu cealaltă cuşma în cap. Nu izbîndea totdeauna în această retragere puţin ostăşească. Jupîneasa Ilisafta era de multe ori asupra domniei sale cu felurite mirări, întrebări şi griji, care făcuseră pui în cursul nopţii. De data aceasta, însă, ziua comisului Manole părea că începe bine. Deşi dumneaei era trează, căci o auzise oftînd, nu se iscă nici o pricină de întîrziere.

Mormăind în barba-i mare nişte vorbe tainice, pe care nu le putea înţelege nimeni, jupîn Manole Păr-Negru nu ieşi, ca de obicei întăi în ogradă. Deschise uşa de la chilioara lui Ionuţ şi văzu patul gol. Mormăitul i se desluşi mai bine.

Acuma pricepea domnia sa de ce l-a lăsat să iasă cu pace jupîneasa Ilisafta. Dacă cumva fecioraşul nu s-a întors încă, să nu cadă asupra lui supărarea vorbelor de dimineaţă, căci de cîte ori azvîrlea dumneaei acel cîrlig, comisul trîntea şi bufnea prin încăperea cealaltă. Comisul nu făcu decît: Hm!

Ieşi în ogradă şi se uită posomorît la slugi. După ce le făcu astfel, numai cu privirea, să-şi grăbească umbletul, porunci să-i vie calul.

Dimineaţa era fără vînt, cu cerul îmbrobodit de nour. Se simţea că răsăritul soarelui, dincolo de zări şi de neguri, n-are să schimbe nimic dintr-acea întristare de toamnă.

Un cîrdişor de raţe sălbatice trecu vîjîind pe sus întorcîndu-se la vadurile Moldovei de la topliţele din munte.

Comisul se ducea gînditor pe coastă, la deal, fără a-şi grăbi calul. Cînd ajunse la cele dintăi închisori ale mînjilor, văzu venind asupra sa pe Simion.

Bătrînul îl aşteptă să se apropie. Îşi poftiră bună dimineaţa unul altuia numai din vîrful buzelor.

— Băietul nu-i la mănăstire, zise Simion fără nici o pregătire şi ca şi cum vorbele acestea le lepăda de la sine, neavînd ce face cu dînsele.

— Cum ai zis? răcni comisul.

Deodată parcă surzise, punîndu-şi mîna, leică, la ureche.

— Mie nu mi-a plăcut înfăţişarea lui, ieri dimineaţă, urmă comisul al doilea fără a-şi înălţa glasul. Mi se părea trudit şi nedormit. Dar nu-l puteam opri de la mărturisirea pe care se ducea s-o facă stareţului său. Avea tovarăş cu dînsul şi pe tatar.

— Avea tovarăş pe tatar... îngînă bătrînul: omul meu cel mai de credinţă. Băietul e la mănăstire; nu poate fi în altă parte.

— Eu am avut altă socotinţă, urmă comisul al doilea. Asară m-am coborît la curte să aflu dacă s-a întors, cum îi fusese cătră mine făgăduinţa. Văzînd că nu s-a întors, am repezit un om. Acel om mi-a adus înştiinţare acum un ceas. Băietul nu-i acolo; nici n-a fost; în Vînători nu l-a văzut nimeni trecînd. A apucat alt drum; acel drum cred că-l înţelegi şi domnia ta; încă de sîmbătă sara nu mi-au plăcut mie istorisirile prea lungi din Ţara Leşască. Oamenii cuminţi ar fi trebuit să fie mai cu băgare de samă.

— Jupîne al doilea comis, mă rog domniei tale, care-s acei oameni cuminţi?

Din blîndeţa prefăcută a acestui glas, bătrînul se dezlănţui deodată într-un răcnet împotriva calului. Puse pintenii şi în acelaşi timp strînse cu putere struna. Răsucindu-se şi amenînţînd înăbuşit, aruncă la pămînt harapnicul de piele împletită.

Simion descălecă uşor, culese harapnicul şi-l înfăţişă tatălui său.

— Între acei oameni cuminţi, cel dintăi sînt eu, tătuţă, zise el cu blîndeţă. Ar fi trebuit să cuget mai din vreme că istorisirea are într-însa o primejdie. Cunoscînd pe băiet şi ştiind şi firea altora, acuma nu mi-i greu să spun care-i drumul pe care a apucat Ionuţ. Dar ar fi trebuit să înţeleg chiar de-atuncea de ce a ieşit dintre noi şi s-a pitit ca s-asculte el singur, să nu-i putem ceti obrazul şi mişcările. La vîrsta lui nici eu n-aş fi făcut altfel. Ştiu că şi alţii ar fi făcut tot aşa.

— Care-s acei alţii? păru a tresări iar bătrînul din uimirea lui mînioasă. Însă privirea pe care o avea aţintită asupra comisului al doilea se îmblînzise. Într-adevăr, urmă el mai domolit, asta-i vîrsta nebuniilor. Nu mă mai mir decît de tatar. Slujitor vrednic, acuma nu-i bun decît de ştreang.

— M-am supărat şi eu pe Botezatu, zîmbi Simion. Pe urmă am stat şi m-am gîndit, pînă ce m-am desluşit.

Comisul îşi scutură barba şi se posomorî iar.

— Văd, zise el, că trebuie să-mi pun la un izvor capul. După ce m-oi răcori şi m-oi limpezi, am să văd ce-i de făcut. Vorbele-s fără de putere.

Punîndu-şi dintr-odată calul în mişcare, se duse pînă la şipotul dintre molizi, care bulbucea printr-un jghiab de scorbură. Descălecă, îngenunche pe lespezi, îşi zvîrli într-o parte cuşma şi-şi vîrî capul sub bătaia apei. Stătu aşa o vreme, apoi pufni

aruncînd stropi; trase peste ochi cu mînicile aspre ale contăşului; se şterse mai adînc şi mai îndesat cu poalele aceleiaşi haine; şi într-acelaşi timp nu înceta să cumpănească în sine întîmplarea.

Primejdie pentru viaţa copilului, cugeta el, e numai pe celalalt mal al Dunării, în olatul turcesc. Tatarul deci, are să-l ţie pe cestalalt mal. Cum ar putea să-l ducă pe stăpînul lui la o pieire fără greş?

Ce părere are Simion despre asta?

Simion are părere despre asta că nu porunceşte tatarul şi porunceşte Ionuţ.

Cea dintăi lămurire pe care o făcuse apa era alta pe care comisul al doilea o înţelese cu o plăcere ascunsă. Nu mai era vreme de spus cu ifos şi supărare, jupîne al doilea comis. Sună iar, în acea barbă zbîrlită, numele adevărat al feciorului celui mare al lui Jder comisul.

— Atuncea, se miră bătrînul, nu mai putem sta aicea, pe loc, nici un ceas şi nici o clipă. Trebuie să ne ducem să-l căutăm.

— Asta-i cea mai bună poruncă, jupîne comise, zîmbi Simion. Armele şi straiele mi-s puse deoparte. Am învăţat pe vătaful Lazăr să ducă el singur, la noapte, harmasarul domnesc în tainiţa de la schit pe care o cunoaşte şi el, în valea Largului, ca să nu mai am din partea asta nici o grijă. Cînd porunceşti, eu sînt gata.

— Apoi eu poruncesc acuma.

— Bine, tătuţă; te-ajung din urmă.

Cînd intră pe poarta ogrăzii de dindos bătrînul comis, ca zvîrlit din puşcă, slujitorii se năpustiră în laturi cu spaimă; găinile dădură zvon cotcodăcind şi zburătăcind. Ca stropii dintr-o baltă în care s-a prăvălit o stîncă, ţîşniră în toate părţile, şi unele ajunseră în braţele jupînesei Ilisafta, care ieşise în cerdac să privegheze cum li se dă grăunţe.

— Doamne Dumnezeule! strigă dumneaei pălindu-şi palmele, ce este? au dat iar tatarii?

— Jupînească Ilisaftă, strigă comisul descălecînd; băietu-i fugar.

— Vai de mine! unde-i fugar?

— Unde poate să fie decît la Turc? ca să găsească ce-i trebuie lui!

— Vai şi iar vai, comise! strigă înjunghiată jupîneasa Ilisafta; plodul acesta are să mă puie de vie în pămînt! Am bănuit eu că aşa are să se întîmple.

— Cînd ai bănuit? nu mi-ai spus nimica.

— Am bănuit, am bănuit, săraca de mine! De aceea am avut astă-noapte acel vis. Se făcea că umblu calare în dosul lui Ionuţ, pe pagul lui, şi-l ţineam pe după braţe, iar el cerca să-mi desfacă mînile, ca să poată struni calul. Şi mergeam aşa cătră o apă mult mai mare decît Moldova. Călătoria cu el însamnă ştirbă şi sfadă; iar apa-i primejdie. Unde te duci, omule?

— Da’ ce? am să stau să ascult visurile dumnitale? Mă duc s-aduc băietul.

— Stăi, comise, să-ţi dau ce-ţi trebuie. Să scot straiele cele bune, căci doar n-ai să ieşi aşa în lume, să zică cele care te-or vedea că n-ai soţie vrednică. Să nu leşi sabia cu care ai ieşit bine de la atîtea năcazuri.

— Am alta nouă.

— Eu zic s-o iai pe cea veche. Stăi şi te sfătuieşte puţintel cu mine; nu te duce aşa ca în bătaie de vînt. Treizeci şi cinci de ani ţi-am fost sfetnic. Nu mă lepăda acuma. Cine ţi-a spus? cum ai aflat? Poate nu-i nimic-adevărat.

— Cum nu-i adevărat? Domnia ta ai ştiut de mai nainte şi ţi s-a arătat şi-n vis? De ce nu mi-ai spus din vreme ce aveai de spus? Acuma nu pot aştepta; dacă întîrzii aici, îl taie pe băiet turcii dincolo.

— Care turci? Unde dincolo?

— Turcii cei cu cealma şi cu iatagan, jupîneasă Ilisaftă; dincolo de Cetatea Chiliei, în ostroavele şi smîrcurile Dunării.

— Vai de mine! departe-i pînă acolo?

— Cale de cinci zile.

— Apoi ai mai fost domnia ta pe-acolo; de aceea te grăbeşti aşa de tare. Alei, comise, nu te supăra pentru toate cîte le spune o femeie năcăjită şi supărată.

Comisul Manole se descătărămă de vechituri, trăgînd pe dînsui straie curate. Pe jumătate îmbrăcat ieşi în cerdacul de dindos şi răcni porunci la odăi, numind slujitorii care trebuiau să-l întovărăşească. Intră înlăuntru şi îndată ieşi iar, strigînd chelarului ce să puie în desagii de merinde.

— Cui să-i vie în minte, se tîngui jupîneasa Ilisafta, vărsînd lacrimi pe straiele nouă cu grijă alese, cui să-i vie în minte că un copil poate săvîrşi o poznă ca asta!

— Aşa? Cine i-a spus, jupîneasă Ilisaftă, poveştile cu Făt-Frumos? Iaca, acuma s-a dus să caute pe Cosînzana.

— Încaltea de-ar aduce-o, să-mi iau de-o grijă!

— Da’ ce crezi, comisoaie, că mie îmi trebuiesc turcoaice?

Dac-aş putea să-l ajung înainte de-a trece. Căci eu tot cred că Botezatu îl întîrzie şi-l ţine pe loc.

— Asta! Să ştii că asta-i! Să ştii că alta nu poate fi! răsări cu mare aprindere comisoaia. Tataru-i vinovat. Tatarul l-a luat şi-l duce!

Comisul Simion intră liniştit între asemenea cînguiri.

— Mămuţă, vorbi el, am venit să-ţi sărut mîna şi să mă binecuvîntezi de drum lung.

Comisoaia îşi lepădă lacrimile, c-un deget, într-o parte şi într-alta, ca să vadă lămurit pe cel care intrase. C-un suspin greu, îşi înghiţi amărăciunea şi făcu o silinţă, ca să se liniştească. Întrebă şoptit, cu glasul dintr-odată schimbat:

— Te duci şi tu?

— Mă duc, răspunse Simion. Tătuţa trebuieşte, chiar în acest ceas, să purceadă la Domnie şi cum ajunge, să ceară intrare la măria sa. Eu întîrzii puţin în urma domniei sale, ca să mă abat la fratele nostru Cristea, să-l gătesc şi pe el. După asta trec la mănăstire, ca să iau sfat şi binecuvîntare de la părintele Nicodim. Cu acest frate al nostru avem datoria să ne iertăm încă o dată, deoarece se poate să nu ne mai vedem pînă la învierea cea din veac. Ş-apoi după asta, ajung şi eu pe tătuţa la Suceava, şi ne tot ducem la vale.

Comisoaia pe de o parte era îngheţată de rînduiala ce auzea şi pe de alta alintată de o adiere a unui cuvînt pe care nu-l mai auzise de multă vreme rostit între cei doi comişi.

— Ţi-am spus eu, jupîneasă Ilisaftă, să te grăbeşti, îi zise bătrînul Jder, căci avem de îndeplinit toate aceste lucruri pe care le-ai auzit şi pe care le-am poruncit eu.

Comisoaia sărută fruntea comisului al doilea, dîndu-i binecuvîntare.

— Eu am ieşit acuma, Simioane, şi am încălicat, vorbi bătrînul, stînd drept în picioare, cu armele pe el – sabia şi jungherul. Domnia ta treci Moldova, la vistiernic; v-aştept la scaunul măriei sale.

Comisul al doilea ieşi.

Jupîneasa Ilisafta veni şi sărută dreapta domnului său. El o cuprinse de după umeri şi o sărută pe ochi, cum făcuse, în somnu-i viclean, şi Jder cel mititel.

Rămasă singură, comisoaia păşi la icoana Pururea-Fecioarei, în lucirea candelei, ca să-i cerşească ocrotire şi izbîndă pentru cei duşi în primejdie, pe drumuri depărtate.

Simion Jder, cu slujitorul său, coborî la apa Moldovei; ocoli podul umblător şi trecu de-a dreptul prin vad. Cînd intră la curtea vistiernicului, găsi cal înşăuat la scară; deci boierul era acasă. Era acasă şi, ca totdeauna, îşi căuta vremea plecării. Înainte de vremea plecării, căuta şi alte lucruri care-i făceau trebuinţă. Acele lucruri jupîneasa Candachia le găsea la locul lor, pe masa vistiernicului. Le lua şi le aducea pe altă masă.

— Poftim lanţugul de aur şi paftalele cu smalţ albastru, zicea ea.

— Să ştii, Candachie, hotărî vistiernicul, că unui bărbat frumos şi voinic i se potriveşte totdeauna lanţugul de aur; însă smalţul albastru e bun mai ales la brîu roşu. Eu aş avea plăcere, azi, să pun brîu albastru.

— Decît plăcere, îi răspunse Candachia, mai bine ai avea brîul, pe care ţi l-a făgăduit de optsprezece luni fratele dumnitale Dămian şi nu ţi l-a mai trimes nici acum.

— Atunci ce fac eu fără brîu albastru?

— Stăi aici ş-aşteaptă pînă ce ţi l-a trimete Dămian.

— Cum să stau, cînd eu nu-mi văd capul de năcazuri?

— Of, mult îţi trebuie dumnitale pînă ce te urneşti de-acasă! îi întoarse cuvînt, fără răutate, jupîneasa Candachia. Unei neveste tinere, de asta nu-i poate părea rău. Iar unui bărbat fudul ca domnia ta îi şede bine cu orice. Aş zice să te îmbraci ca şi ieri, să se mire cei ce te-or vedea şi să se teamă. Nu uita pintenii. Acuşi vine ceasul să-i mai deie ţiganul alt rînd de ovăs calului.

— Uită-te la mine, Candachie.

— Mă uit; m-am uitat; îţi şade bine.

— Nu de asta, ci ca să-ţi văd ochii. Ochii aceştia sînt lenea mea în toate dimineţile.

— Ştiu, vistiernice Cristea. Mai avem paisprezece zile pînă ce împlinim doi ani de la nuntă; pe urmă ai să începi iar a te hărnici.

— Nu cred, jupînească Candachie. Am auzit eu odată pe fratele meu părintele Nicodim spunînd o poveste despre tinereţă fără bătrîneţă şi frumuseţă fără ofilire. Asta nu-i laudă; ci har de la Dumnezeu.

Candachia rîse cu dulceaţă.

— Ah-ah! cunosc eu meşteşugul domniei tale de vorbe. Nu mai sta. Pune-ţi repede straiul şi lanţugul. Mă uit afară şi văd că avem oaspete pe cumnatul Simion.

— Simion? se miră nespus vistiernicul. Nu-l ştiam cu asemenea obicei; el şede sihastru la herghelie.

— Ba-i chiar el, şi nu pricep de ce vine aşa de aprig. Are cu el armele. Să ştii că s-a întîmplat ceva la Timiş!

— Puşchea pe limba dumnitale, Candachie, strigă spăriat vistiernicul. Poate-i slabă muţa! Unde mi-i calul? Să mă duc în clipă!

— Stai liniştit, nu-i asta! îl opri cu agerime tînăra jupîneasă.

Cu aceste vorbe, feri în dreapta şi-n stînga canaturile uşii boiereşti. Din prag, Simion auzise schimbul repezit de cuvinte dintre soţi.

Îi ieşi întru întîmpinare numai Candachia, care făcea încă semne spre iatac, lui jupîn Cristea, să-şi isprăvească îmbrăcatul. Vistiernicul umbla dincolo grăbit, după cele din urmă bucăţi de straie, şi-şi oprea din cînd în cînd urechea la firida unei sobe, care despărţea încăperile.

— Într-adevăr, cumnată, s-a întîmplat ceva la Timiş, vorbi Simion pe cînd pătrundea în casă.

— Ai! Ce s-a întîmplat? se miră ascuţit jupîneasa Candachia, întorcînd ochii cum văzuse în oglindă că i se potrivesc mai bine. Văd că purcezi de-acolo înarmat: atuncea umbli după cineva. Au dat hoţii?

Simion făcu semn de împotrivire cu capul; nu.

— Ionuţ?

Comisul al doilea încuviinţă.

— Să ştii, vistiernice, ţipă Candachia cu spaimă, că frăţiorul domniei tale a apucat drumul podgheazurilor şi al nohailor şi a fugit după fata aceea, în Ţara Leşască!

Simion zîmbi:

— Văd că femeile au mai multă agerime decît noi.

Din iatac vistiernicul se năcăjea să-şi vîre prin firidă capu-i mare.

— Vin şi eu să văd ce este! strigă el de dincolo, cu aţîţare.

— Nu cred, nu se poate! se frămînta Candachia.

— Ba-i adevărat, o încredinţă cu destulă linişte comisul Simion; numai cît n-a fugit la leşi, ci la turci.

— Asta-i una care nu s-a mai pomenit! Vra să zică, acel copil se duce să bată război la Ţarigrad cu Mehmet-Sultan!

— Ceva mai aproape, o linişti comisul. S-a zvonit că cneaghinele de la Ionăşeni ar fi în robie dincolo de Dunăre în olatul Chiliei.

— Un copil care umblă după năluca lui! Cred, oamenilor şi boierilor, că n-aveţi să-l lăsaţi să se prăpădească.

Comisul Simion zîmbi.

— Fii încredinţată, cumnată Candachie, că nu-l lăsăm. Dacă nu-l aducem, jupîneasa Ilisafta se pune la pămînt şi moare. Am lăsat-o acu o jumătate de ceas prăpădită. În urma mea, ştiu că s-a pus în pat. Comisul, de pe altă parte, s-a ridicat în scări şi ne-a poruncit să nu lipsim din prejurul lui. Dumnealui a şi purces la Suceava, să ceară dezlegare măriei sale ca să trecem dincolo.

La aceste vorbe, năvăli din cealaltă încăpere vistiernicul Cristea mai dezbrăcat decît îl lăsase jupîneasa Candachia. Îşi tîrîia pe jos lanţugul de aur. Cînd băgă de samă că-l are încă aninat de deget, îl zvîrli la o parte cu piciorul.

— Mă duc să văd pe muţa! strigă el, cu mare tulburare.

Simion îl opri.

— Nu mai ai vreme. Comisul îţi porunceşte să-l urmezi la măria sa, chiar în această clipă. Numai feciorul nostru Cristea, zice comisul, are să poată grăi aşa, ca să ne deie slobozenie măria sa să trecem în olatul Turcului.

Vistiernicul se umflă în sus, cu semeţie.

— Să trecem acolo numaidecît, strigă el. Dac-a fi trebuinţă, să batem război.

Candachia îşi rotea cu uimire foile, între cei doi bărbaţi.

— Cine să bată război, şi de ce?

— Eu să bat război, pentru că am eu aşa bunăvoinţă. Nu este alt leac pentru comisoaie decît să-i aducem puiul.

— Atuncea grăbeşte-te, îi porunci Simion. Dacă ai cal bun, poate să-l ajungi pe tata.

— Cum să n-am cal bun? aruncă spre fratele său încredinţare vistiernicul.

Simion tăcu, privindu-l ţintă. Vistiernicul fu cuprins dintrodată de o hărnicie înfrigurată, desprinzînd întăi din cuier armele.

Candachia îşi încrucişă braţele pe sîni, întorcînd un zîmbet subţire spre cumnatul său.

— Cînd nebunul acela după care vă duceţi, zise ea, are să ajungă în vîrsta domniei tale, are să-ţi samene întocmai.

Simion o cuprinse şi o sărută pe obrajii rumeniţi, apoi ieşi afară sunînd din pinteni şi încălecă.

— Gata? strigă el prin uşa deschisă către fratele său.

— Gata, ţi-l aduc numaidecît, îi şopti Candachia arătîndu-se o clipă în prag. Îşi răsuci foile zbătîndu-le ca pe nişte aripi şi intră iar înlăuntru.

Nu lungă vreme, vistiernicul ieşi cu o repeziciune care pentru

toţi cunoscuţii lui părea uitată. Abia încălecă şi puse iarăşi piciorul la pămînt.

— Nu mi-am sărutat nevasta, îşi aduse el aminte, rîzînd.

Simion porni. Fratele său îl ajunse din urmă la apa Moldovei, avînd după sine, precum se cuvenea măririi lui, doi slujitori.

— Îmi închipui, îi zise comisul al doilea, că vrei să treci întăi dincolo, ca să vezi pe muţa, după aceea te întorci iar în drumul Sucevii.

— Asta numaidecît, se încredinţă pe sine însuşi vistiernicul. De altminteri, cu asemenea cai, ca aceia pe care-i am eu, nu-i om pe lumea asta pe care să nu-l ajung din urmă.

— Cine nu se miră de caii domniei tale, frate Cristea? Dar eu tot aş zice că să te grăbeşti puţintel.

Vistiernicul găsi pe jupîneasa Ilisafta în aşternut, învălită cu pocladă pînă sub bărbie. Fruntea îi era înfăşurată cu pînză muiată în apă rece. Ochii i se cerniseră. Ofta şi se tînguia încet împotriva unor ţînci din ziua de azi. Chira cămărăşiţa se învîrtea în jurul ei, pregătise pe un scaun la o parte sita cu bobii; îşi adusese într-ascuns frigarea de descîntat; cînd se alina o clipă comisoaia, murmura şi ea asupra răutăţilor din lumea asta. Atunci veni acel copil al Candachiei, pe care şi comisoaia îl alintase mai mult într-o vreme, iar acum îi era răpit de o venetică din Ţara-de-Jos.

În vremea asta comisul Simion grăbea, prin ziua fără soare, către Tîrgul Neamţu. Ocolind pe sub cetăţuie, trecu la pas prin apa Ozanei şi apoi la aşezarea starostelui Nechifor. Ograda era goală; feciorii se aflau în munte cu cînii cei mari, împresurînd un mistreţ, care le făcea trebuinţă. Sicriul cel în care se dădea orz la cai de-o bucată de vreme sta în preajma fîntînii într-o rînă şi spart la o coastă. Bătrînul îşi scoase capu-i pleşuv printr-o uşă scundă şi se bucură de vederea comisului al doilea.

— Oare ce să se fi întîmplat? întrebă el cu zîmbetu-i încreţit şi strîmb, ce să se fi întîmplat de ies la lume sihastrii? Într-o zi ca asta s-ar fi cuvenit să fie soarele la arătare, ca să aibă de ce se mira.

— Am mai ieşit, uncheşule, ş-acum şase săptămîni.

— Se poate; atunci ai făcut trebuinţă măriei sale. Acuma ce va mai fi fiind? Dac-ai descălicat şi binevoieşti a pofti în casă, să mă aştepţi numai o ţîră, pînă ce-oi aduce un pahar de vin, ca să-ţi fie limba mai dulce.

Comisul intră după staroste, dădu solemn buna-ziua şi se

aşează la locul de cinste, sub culme, pe patul din fund, împodobit cu scorţuri.

— Te poftesc, cinstite staroste, vorbi Simion Jder, să nu te osteneşti că limba mea nu se poate îndulci şi vestea pe care ai s-o afli nu-i bună. Ionuţ mezinul nostru e fugar de-acasă de ieri dimineaţă.

— Ptiu, drace! de asta s-a oprit aici şi a întrebat de el un slujitor de la Timiş. Cu toate acestea eu am dormit fără grijă. Ciolan bătrîn şi minte puţină. Trebuia să mă scol, să ies şi să întreb eu pe acel slujitor. Nici nu mi-a venit după aceea în cap să încalic şi să vin eu pînă la Timiş să aflu ce este.

— Apoi ai fi aflat, cinstite staroste Nechifor, că, în vremea cît a fost copil de casă la curtea măriei sale, băietul a dat peste o dragoste. Şi acea dragoste, căzînd în robie la nohai, a fost vîndută la un turc din olatul Dunării.

— Înţeleg, răcni starostele Căliman, sculîndu-se în picioare cît era de lung şi bătînd cu pumnul în grindă. Acel copil n-a găsit altceva mai bun de făcut pe lumea asta, decît să se ducă să-şi scoată dragostea de la Turc.

— Întocmai, cinstite staroste.

— Ei? şi ce gînd are comisul Manole?

— Comisul Manole a purces din astă dimineaţă. După ce trec pe la fratele nostru, părintele Nicodim, îl ajung şi eu pe comis din urmă. Vine şi vistiernicul Cristea. La Suceava, găsim pe celalt frate al nostru, Dămian.

— Da’ ce să căutaţi domniile voastre la Suceava, comise Simioane? Nu vedeţi domniile voastre cîte răutăţi se iscă la curtea măriei sale? Acolo şede Vodă ca un cerb frumos cu stea în frunte, iar împrejurul cerbului numai jivine. Am să-i spun eu odată măriei sale că eu trimet de aicea tot felul de bunătăţi, pe care le prind în codrii măriei sale şi în apele măriei sale; şi am aflat că păstrăvii pe care i-am juruit pentru sfinţirea Putnei, ca să se afle acolo pe masa măriei sale, au ajuns în altă parte şi i-au crompăit alţii; iar un mistreţ pe care l-am trimes la Suceava, cum a intrat în Cetate, a făcut picioare. De asemenea şi-au luat zborul nişte ierunci. Am să-i spun aşa măriei sale, că-i stau în preajmă prea mulţi lupi şi dihori. Tare i-aş dezbrăca eu pe aceştia de piele, ca să-şi plătească stricăciunile ce-au săvîrşit. Zău dacă nu-mi vine să încalic şi să mă duc să găsesc pe comisul Manole. Fiind doi, m-oi simţi mai în putere ş-oi spune cu îndrăzneală cele cuvenite. Dar iarăşi mă întorc şi zic că cinstitul comis are altă

grijă. Ptiu, drace! Cum am să dorm eu la noapte? căci văd că acel copil fără minte se duce în primejdie! Dacă nu m-oi grăbi să mă gîndesc acuma, apoi mîni iar am să aflu că-s ciolan bătrîn care nu mai preţuiesc nici o leţcaie. Acuma pricep eu de ce-au ieşit sihaştrii la lume.

— Într-adevăr, de aceea au ieşit, cinstite staroste.

— Ei, apoi să afle sihaştrii că se ridică în scări şi Nechifor Căliman pentru prietinii săi şi pentru acel prunc pe care el l-a ocrotit întăi. Ştim noi, eu şi comisul Manole, unele şi altele.

— Ştiu întrucîtva şi sihaştrii, cinstite staroste.

— Atuncea au ştiut c-am să umblu şi eu la Turc.

— Au ştiut, uncheşule.

— Ptiu, drace! Şi în care loc trebuie s-ajungem noi?

— Trebuie s-ajungem dincolo de Dunăre, în olatul Chiliei.

— Iaca-i bun, am mai fost noi pe-acolo, eu şi comisul Manole. Eu nu-ţi spun domniei tale să stai şi să mă aştepţi, căci treaba moşnegilor e cu negăială. Dacă te duci la mănăstire la Neamţu la celalalt frate al domniilor voastre, apoi te-ajung eu din urmă. Te poftesc să nu porneşti de-acolo fără starostele Căliman.

După ce se zvîrli în şa, comisul Simion umblă cu repeziciune pînă la mănăstire şi opri la poarta ieromonahului Nicodim, în vremea amiezii.

În acel loc, sub munte, se mişca printre poieni o negură, din care picura umezeală. Chilia cuviosului Nicodim era plină de o umbră pustie. La geamul dinspre răsărit, unde era streşina mai îngustă, se afla singurul loc prielnic de cetit şi de scris slove pe dosul scoarţelor. Din spate, băteau flăcările de la sobă. Pe măsuţa de la ferestruică, sta un ceaslov, caligrafiat cu înfloriturі. Asupra acestui ceaslov, pe foaia scorţoasă din urmă, sta aplecat cuviosul Nicodim, cugetînd cîţi ani sînt de la o întîmplare veche, a cărei amintire o înmormîntase în sine. În acea zi de negură, de singurătate desăvîrşită şi gînduri de mîhnire, se ridicau întîmplările trecutului ca fantasme cenuşii. Ca să le depărteze de la sine, călugărul se închinase şi cetise vorbe de mîngîiere. Apoi îşi adusese pană şi cerneală şi însemnase cu luare-aminte aceste vorbe:

„Ceaslov sfîntă carte care este a ieromonahului Nicodim. Doamne, miluieşte pe smerit robul tău.”

Cînd se pregătea să scrie ziua, adică întăi octomvrie, şi anul, adică 6978, auzi afară glasul lui Simion. Sări de la locul său, deschise pe rînd două uşi şi întîmpină pe comis în pridvor. Îl

cuprinse de după grumaz şi-l sărută, apoi îl binecuvîntă asupra frunţii, după care se trase un pas. Întoarse pe fratele său cu faţa spre lumină şi-l privi eu luare-aminte.

Îl întrebă cu glas scăzut:

— Acasă e bine?

— Muţa e bine, răspunse comisul Simion, numaicît mîhnită tare pentru nebunia pe care ai aflat-o şi cuvioşia ta.

— N-am aflat nimic.

— Ba ai aflat, căci am trimes om să întrebe de Ionuţ. Băietul a plecat după dragostea lui.

Călugărul trase în casă după sine pe comis şi ascultă nu cu prea multă uimire lămuririle.

— Am înţeles că în acel copil e pulbere de puşcă, suspină el.

Privi fără să vadă ceea ce scrisese şi împinse cu palma la o parte cartea deschisă. Se înălţă după aceea în picioare şi se învîrti de cîteva ori prin chilie, ca într-o cuşcă cu gratii.

Păru că se linişteşte. Întoarse ochii spre Simion cercetîndu-l.

— Văd că ai la tine armele.

— Da, căci mă duc după tătuţa, la Suceava.

— Şi de la Suceava?

— De la Suceava, tot înainte. Aştept numai să vie din urmă starostele Nechifor; cum vine, nu mai stau nici o clipă.

— Ai vreme pînă atuncea să îmbuci ceva. Nu poţi găsi la mine decît mîncare călugărească, dar trebuie să te mulţămeşti şi cu aceea. Înţeleg c-ai venit pentru iertarea noastră; se poate să nu ne mai vedem. În pustia întru care mă aflu, nu încetez de a mă ruga pentru toţi şi mai ales pentru dumneata, Simioane. Am fost în zilele noastre ca doi căluţi fără grijă de la Timiş; iar pe urmă a venit peste noi un vîrtej ca şi acesta care-l poartă pe Ionuţ. Eu mi-am găsit aicea mîngîierea şi pacea; nu ştiu domnia ta dacă mai ai rana deschisă.

— Părinte Nicodim şi frate Nicoară, zîmbi Simion, trăiesc şi eu cum dă Dumnezeu. Numai cîteodată mă uit într-un izvor alinat şi văd semnul prostiilor de altădată. Atuncea îmi vine să încalic, să dau fuga pînă aici, să te îmbrăţişez şi să ieşim iar la lume. Mă gîndesc că poate ni se cuvine să facem şi altceva. Mă ispitea, la Lipinţi, Vodă, zicînd că are nevoie de alţi boieri decît cei vechi.

— Oi, frate dragă, suspină monahul, drumul domniei tale e deschis. Pe mine iartă-mă şi lasă-mă aici.

— Părinte Nicodim, noi amîndoi am fost cea dintăi păreche dintre feciorii comisului. Nu mi se cuvine să ies singur.

— Însă eu, bădiţă Simioane, sînt îngropat aicea şi uitat.

Comisul al doilea oftă cu mare sfîşiere a sufletului, încît călugărul se opri, aţintindu-l îndelung. După aceea prinse iar a se frămînta, umblînd prin cuşcă.

— Ascultă, bădiţă Simioane, grăi monahul dintr-odată, poticnindu-se asupra fratelui său. Pentru ce ai venit să mă tulburi? Deschide uşa ca să ies şi du-mă la porunca ta.

Simion clătină din cap.

— Nu-ţi poruncesc eu, părinte Nicodim. Muţa noastră-i slabă, părintele nostru-i bătrîn. Trebuie să le ocrotim zilele pe care le mai au.

— Bine, se umili călugărul. Să încalic şi eu pe un asin, cum se cuvine tagmei noastre, să iau o carte şi să vă urmez, ca să vă ajut cu rugăciunile mele şi, dac-om găsi pe răzvrătit, să-l îmblînzesc şi să-l înduplec.

Cei trei călăreţi, urmaţi de slujitorul comisului Simion, ieşiră de la mănăstire într-un tîrziu, după-amiază. Cînd suiră sus pe opcină între brazi, ca să coboare după aceea la Rîşca, sună din urmă stîns toaca, pe urmă cîntară clopotele, prin cernerea negurei. Erau tustrei înfăşuraţi în contăşuri de pănură, şi purtau glugă. Cel mai înfricoşat la înfăţişare, din pricina bărbii şi comanacului, era cuviosul Nicodim.

În lipsă de asin, călugărul fusese nevoit să încalece un cal mănăstiresc, dintre cei care rătăceau pe sub pădure. Împrumutase de la stăreţie o şa naltă cu scări de lemn; pusese pe dînsul un strai larg ca pentru acea vreme de toamnă şi comisul îl poftise să treacă înainte pe poteca muntelui, ca să sperie jivinele şi arătările umbrei. Dacă ar fi ieşit hoţi în acea vreme în faţa unui asemenea călăreţ, care se înălţa cu comanacul pînă între cetini, numaidecît s-ar fi prăvălit într-o parte în rîpă socotind că dă peste dînşii un moroi al pădurii.

— Eu credeam să-mi schimb la Suceava această cuvioasă înfăţişare, zise părintele Nicodim către fratele său mai mare. Din ceea ce spui domnia ta, văd că-i mai bine să mă duc aşa înainte. Se vor milostivi slujitorii măriei sale să-mi împrumute o suliţă, ca să nu fiu cu mîna goală; încolo nu mai am nevoie de nimica. Văd că trebuie să mă duc înainte, ori ca să vă fiu domniilor voastre de mîngîiere, ori ca să fiu altora spaimă.

— Mai mult ca să facem spaimă altora avem noi trebuinţă, fu de părere cinstitul staroste al vînătorilor.

La al treilea ceas al nopţii, printr-o întunecime deasă şi prin

ploaie, un străjer răcni într-adevăr, cu groază, la marginea drumului.

— Care-i acolo? Stăi pe loc. Ce matahală-i asta?

Era la locul unde se desface calea în două: un drum apucă spre tîrg şi altul spre Cetatea Sucevii.

La răcnetul caraulei, călugărul răspunse cu blîndeţă:

— Oameni buni, cinstite oştene. Dumnezeu să te binecuvînteze!

Umbra străjerului se întorsese iar la drum, cu suliţa aplecată.

— Cine sînteţi domniile voastre?

— Sîntem oameni de la Timiş. Ne ducem la Suceava. Avem treabă la Domnie.

— Dacă sînteţi de la Timiş, atuncea îl căutaţi pe comisul Manole Păr-Negru.

— Întocmai, cinstite oştene.

— Atuncea staţi pe loc şi nu treceţi mai departe. Treceţi domniile voastre la dreapta şi apucaţi drumul Cetăţii. A ieşit poruncă la poartă de la luminăţia sa ca să treceţi ori şi la care ceas aţi veni. Dumnealui comisul Manole Păr-Negru vă aşteaptă înlăuntrul Cetăţii, la odăile chelarului măriei sale. Acolo s-au dus şi alţii care au mai venit în noaptea asta.

Călăreţii trecură la Cetate, bucurîndu-se de această întăi biruinţă. Auziră de departe chemările străjerilor de pe ziduri şi din turn, prin pîclă. La o cotitură, văzură pîlpîind făchii de răşină sub bolta neagră a porţii.

— Oameni de la Timiş şi de la sfînta mănăstire Neamţul, strigă cu glas gros cuviosul Nicodim.

Năştea în el iarăşi plăcerea uitată a călăreţului care se simte în putere.

— Slujba măriei sale! adăogi cuvioşia sa.

Comisul Simion se ţinea cuviincios mai în urmă, socotindu-se cel mai mititel. Trecu fratelui său sabia, ca s-o sune spre străjeri.

— Trebuie să mă întorc în noaptea asta la postul şi rugăciunile mele, îi şopti nu fără oarecare voie bună călugărul; căci păcătuiesc în faţa lui Dumnezeu.

Primi totuşi arma şi o păstră.

Căpitanul de la porţi veni peste punte, ca să-i cunoască şi-i pofti înăuntru.

Cum ajunseră şi descălecară, îi împresurară slujitorii. Un aprod îi desfăcu de straie şi-i călăuzi într-o camară largă şi bine luminată cu lumînări de seu. La un capăt de masă lungă, stătea

aplecat asupra unui pergament proaspăt ieşit de la logofeţie un bărbat subţiratic, cu puţină barbă şi cu părul mai scurt tăiat decît al moldovenilor. Îmbrăcămintea lui era întunecată; la cingătoare n-avea decît o singură armă pe care o purta în dreapta şi puţin îndărăt. Acea armă scurtă era un stilet veneţian cu mîner de argint. La stînga şi la dreapta lui, în laturile mesei, se ţineau pe scaune fără spătar, aplecaţi şi ei deasupra pergamentului, bătrînul comis Manole Păr-Negru şi feciorul său vistiernicul Cristea.

Cum intrară ceilalţi trei oaspeţi ai Domniei, cetitorul subţiratic cu strai întunecat împinse la o parte cartea domnească şi se repezi asupra călugărului sărutîndu-i mîna dreaptă. În acelaşi timp fu cuprins şi de Simion. Umblînd de la unul la altul, în îmbrăţişări repetate, acel bărbat, care era Dămian neguţătorul, şchiopăta abia văzut din stînga. Pe obrazul lui brăzdat de timpuriu apăru puţin zîmbet. Stătu fără cuvinte între fraţii săi. După aceea trecu la starostele Căliman, care-şi căuta loc lîngă comisul Manole. Amîndoi bătrînii se uitară de asemenea unul la altul, socotind că n-au nevoie de vorbe în acel ceas.

Neguţătorul Dămian îşi plecă fruntea lîngă umărul bătrînului Căliman. Cu pasu-i uşor alicnit se duse să-şi ia locul în capătul mesei şi trase iar către sine cartea.

Simion şi Nicoară luară şi ei loc la sfatul de război.

— Poftesc pe Dămian să mai îngăduie, grăi, cu posomorala-i obişnuită, bătrînul comis. Trebuie să spunem fiului nostru Simion, şi altui fiu al nostru părintele Nicodim, precum şi cinstitului staroste Căliman, cum ne-a primit măria sa îndată ce-am ajuns la Cetate, ascultîndu-ne cu multă milă. Ne pare rău, cinstite al nostru comis, a zis măria sa, că a intrat în astfel de primejdie un oştean tînăr al nostru, întru care noi aveam nădejde pe mai tîrziu.

Eu am stat în genunchi în faţa măriei sale şi l-am rugat să-mi deie drumul ca să-mi caut copilul.

— Ridică-te, cinstite comise Manole, a grăit măria sa, şi aşează-te în faţa noastră ca un prietin şi ca un frate mai mare. Ai stătut cu mine altădată în primejdie; se cuvine să-ţi răspund şi eu acuma. Îţi dau domnia mea carte, cu care să te înfăţişezi oriunde la dregătorii noştri. Dacă băietul a trecut dincolo şi ai nevoie de oşteni, ţi se vor da oşteni. După ce-l prinzi, adămi-l, ca să-l cert şi eu.

După aceea măria sa a zîmbit a rîde, bătîndu-mă pe spate:

— Să ştii, comise Manole, a zis măria sa, că acest prunc a săvîrşit o faptă ce-mi place.

Cinstitul staroste Căliman mormăi la locul lui, lîngă urechea bătrînului comis:

— Îi place măriei sale, căci pruncul nu e al său.

Bătrînul Manole Păr-Negru îşi încreţi fruntea şi privi în jur.

— Acuma, zise el, poftesc pe fiul nostru Dămian să cetească.

Cei de faţă se foiră şi se aşezară mai bine pe scaune. Neguţătorul prinse a ceti şi a tălmăci în acelaşi timp, trudnic, cartea măriei sale:

„Din mila lui Dumnezeu noi Ştefan-Voievod, Domnul Ţării Moldovei, facem cunoscut, cu această carte a domniei noastre, tuturor dregătorilor noştri mari şi mici, să deie, după a sa cerere, orice fel de sprijin de cai, arme şi slujitori, credinciosului nostru comis Manole Păr-Negru, carele se duce în Ţara-de-Jos pentru a săvîrşi treburi ale domniei noastre. Nimene să nu cuteze a face într-alt chip, văzînd pecetea noastră la această carte. Scrisu-s-a în Cetatea Sucevii, s-a atîrnat pecetea şi s-a dat în mîna comisului Manole de către domnia sa Toma logofăt, octomvrie, zintăi.”

Ciudat glas, ca de cîntec, avea neguţătorul Dămian. Un glas care învăluia plăcut urechea ascultătorilor.

Ieromonahul îl privea, zîmbind. După cît ştia cuvioşia sa, toţi neguţătorii lioveni învăţau, în acea vreme, asemenea meşteşug, ca să poată cumpăra ieftin şi vinde scump. Deci tuturor plăcea cartea măriei sale.

— Socot eu, urmă neguţătorul, privind pe rînd pe toţi cei de faţă, că cel mai vinovat pentru neplăcerea părintelui nostru sînt eu. Necunoscînd bine suferinţa fratelui nostru mezin, am trimes pe sluga mea Iosip să spuie felurite veşti la Timiş. Iar greşala n-am cunoscut-o decît după ce Iosip s-a întors la mine. Iar astăzi am văzut şi pe părintele meu, alergînd la măria sa. L-am rugat pe părintele meu să mă ierte şi domnia sa m-a iertat. Dar eu socot că greşala totuşi trebuie să mi-o plătesc în bani cu dreptate cîntăriţi. Am cu mine, deci, destul ca să cumpărăm ce ne lipseşte, să plătim cai proaspeţi, s-ajungem cît mai degrabă la Chilia şi acolo, dacă ne va face trebuinţă, pe lîngă slujitorii măriei sale, să năimim şi slujitori străini. Acolo, mă gîndesc eu, fratele nostru nu poate face nici o răutate, ca să-i cadă capul. Ce poate face alta decît să umble, întrebînd de-o fată? Iar haremurile fiind închise şi eunucii muţi, el nimica nu poate afla. Cît umblă el

întrebînd, noi dăm de dînsul şi, dacă trebuie să-l răscumpărăm, stăm la tocmeală, îl tîrguim şi-l răscumpărăm; dacă nu-l putem răscumpăra, îl luăm cu de-a sila. Toate în viaţă sînt neguţătorie. După moarte, de asemeni, Dumnezeu cîntăreşte ca un drept-neguţător toate ale noastre.

Poftesc pe părintele nostru, sfîrşi rîzînd Dămian, să mă primească şi pe mine tovarăş fără cîştig la afacere. Eu mai ales pot duce înainte cartea măriei sale, plecîndu-mă la unii dregători şi uitîndu-mă de sus la alţii. Dacă trebuie, găsesc între supuşii lui Mehmet misiţi care să înlesnească tîrguiala. Un neguţător are datoria să cunoască pretutindeni orice, să lege, să deslege, să cumpere, să vîndă, nu ca să agonisească aur, ci ca să poată face cel mai bun dar maicei sale.

Sfatul ascultă cu mirare asemenea vorbe.

Starostele Căliman se plecă la urechea comisului Manole şi zise destul de tare:

— Mie mi-au plăcut totdeauna neguţătorii mai mult decît curtenii măriei sale. Aşa acuma, domnia sa Hărman, chelarul, nu găseşte de cuviinţă să puie un ulcior de vin pe această cinstită masă!

Vistiernicul Cristea, care de mai de mult se frămînta simţind bolduri la limbă şi socotindu-se părăsit de cuvenita laudă, găsi prilej să se ridice cu îndîrjire şi să arate că, oricît de bună ar fi iscusinţa şi blîndeţa unora, cu necredincioşii nu se poate face nimica; şi, după cum a dovedit luminăţia sa Ştefan-Vodă, de la spurcatul Mehmet nu poţi lua înapoi ce e al tău decît cu arma.

— Aşa că, dacă nu se poate altminteri, noi intrăm acolo şi batem război.

— Eu şi cu fratele nostru cuviosul Nicodim nu ne pricepem bine ce-avem de făcut, mărturisi comisul al doilea Simion. Poate să facem negoţ, poate să tragem sabia; dar pînă ce n-om sta la faţa locului, părintele nostru comisul nu ne poate porunci aşa – ori altfel. Aş îndrăzni să arăt luminatului sfat că se apropie miezul nopţii şi băietul fuge cu treizeci de ceasuri înaintea noastră; deci e vremea să încălicăm.

— Ptiu, drace! îşi scutură pletele starostele Nechifor, mi se pare mie că toţi au dreptate. Am şi eu, carele n-am pus în gură pită şi vin de la ceasul al treilea al dimineţii. Dacă dumnealui comisul porunceşte să vie caii, apoi n-avem alta de făcut decît să ne sculăm de aici şi să ne ducem.

— Să vie caii, mormăi posomorît comisul Manole Păr-Negru,

iar Dămian să puie în sîn cartea măriei sale.

Capitolul XVII

Unde şi cum l-au găsit Jderii cei mari pe cel mezin şi ce au făptuit cu toţii în acel loc

Comisul Manole Jder îndreptă drumul domniei sale şi al soţilor săi întăi la Ştefăneşti, după aceea mereu în lungul Prutului. Erau de toţi şase stăpîni şi cinci slujitori. Dămian neguţătorul şi ieromonahul Nicodim se aflau fără slugi ale lor; însă, la orice popas, se găsea un creştin care să vie să se închine cu mirare la scara acelui boier cu comanac şi cu sabie; iar Dămian găsea tot aşa de repede împrejurul său slujbă, întrucît nu uita să sune în palmă trei grivne cu pajură crăiască, pe care poftea să le lepede cuiva, neavînd ce face cu ele.

Două zile, vremea a ţinut nouroasă. Într-a treia zi ieşi soarele de toamnă peste lunci pustii şi mirişti arse.

La trei poşte domneşti, îşi schimbară caii. Slujitorii deschingau şi puneau la pămînt şăile cu tot tacîmul lor, iar argaţii căpităniei de poştă se duceau prin nişte rîpi, să caute cai hodiniţi. Asemenea cai, care nu se găsesc decît la apa Prutului, au o înfăţişare întru totul deosebită decît a altor cai de pe lume. Îmbrăcămintea li-i de păr des şi gros; par mici de stat, mai ales pentru că au capul mare; ştiu a răbda de foame; pot sta iarna în crivăţ, fără adăpost, şi nici nu le pasă; fug iepureşte cu călăreţul lor şi cotesc numai din cînd în cînd către apa Prutului, în care se adapă des şi cu mare plăcere. Au copitele late, ca pentru locuri mocirloase, şi nu li se aude rînchezatul, ca să nu-i simtă lupii din zăvoaie şi păpurişuri. Vistiernicul Cristea îi privea cu îndoială şi dispreţ, şi nu voia să primească sub sine pe cei care aveau cozile încîlcite cu scai.

Din jos de Fălciu, urmăritorii lui Jder cel mititel apucară la Cahul, apoi se apropiară de bălţile cele mari şi ocoliră Catlabuga, ţinînd după aceea calea împotriva vîntului şi către mirosul sărat al mării.

Într-a cincea zi, într-o sîmbătă, văzură departe, la marginea dumbrăvilor şi dincolo de luciul Dunării Cetatea Chiliei.

Calea, aici, era printre locuri deşerte împodobite cu bolîndari de stepă, pe pămătufurile cărora se zbăteau şi scînteiau acele fire neţesute, numite de pămînteni matasa-morţilor. Nu se

zăreau sate aşezate, cît cuprindea ochiul; era un pămînt la linia fluviului, supus puhoaielor şi uneori războiului. Dintr-o lature a umbletului călătorilor se ridică greoi un cîrd de dropii, fîlfîind întăi către soarele asfinţitului şi cufundîndu-se după aceea într-o zare plumburie.

— Pe aici, astăzi, n-a trecut nimeni, băgă de samă comisul Simion.

Adevărat că drumurile pe uscat erau puţin umblate în acea parte de ţară, iar drumul de negoţ al Chiliei era mai mult pe apă în lungul malului, coborînd de către Galaţi. Vasele se întorceau spre acest mare tîrg fie sub vîntrele, fie trase la edec.

Nu se putea şti de pe acuma dacă fugarul a stîrnit ieri ori alaltăieri aceleaşi dropii. Drumul lui se poate să fi fost prin altă parte. Poate a nimerit la malul apei prin altă ieşire şi a coborît cu pescarii în ostroave.

Călăreţii îşi aruncau ca pe nişte mingi asemenea prepusuri, umblînd înşiraţi unul după altul. Luarea-aminte în acelaşi timp le era atrasă de acea zidire zimţuită de cărămidă şi piatră, care creştea încet-încet în soarele pieziş. Cînd Cetatea se desfăcu în întregime, oglindindu-se răsturnat în balta aprinsă, luci în zare şi aria mării, încovoiată spre streşina cerului.

În partea de curgere a Dunării, se grămădeau păduri de sălcii spre ostroave vechi şi plăvii nouă. Revărsarea acelui braţ multiplu, căruia grecii vechi îi spuseseră Licostom, adică Gura Lupului, mînca întruna din hotarul mării, îmbulzind an cu an mîluri, sporind domnia luncilor şi a apelor dulci. Corăbiile se apropiau acuma de Cetate prin canaluri. Între pustia apelor pontice şi meterezuri, crescuseră în cinci ani sălcii răsfirate, în care cînta cucul primăvara.

În Dunărea mai veche, se întemeiaseră stejărişuri. Sforul apelor, cu mare lărgime, bătea în ţărmul moldovenesc, unde malul era împodobit cu cîteva colibe de pescari şi cherhanale.

În ţărmul celalalt, întăi stătea Cetatea, stăpînind intrările. După acest colţ întărit cu oşti şi tunet, se desfăcea alt braţ care închidea alt ostrov. Aici începea împărăţia neagră. Într-acolo apa se posomora de umbra pădurii. Peste vîrfurile stejarilor, se înălţau fumuri de alte aşezări omeneşti. Acest loc avea poreclă străină: Ormanlî-Ghiol; în el se afla cetăţuie de ceamur şi strajă de ieniceri a lui Mehmet-sultan.

Printre ostroavele mărunte din sus, de sub stăpînirea lui Dumnezeu şi a jivinilor, umblau plăvii mişcătoare mînate de vînt,

poposind cînd ici, cînd dincolo, căutînd o ancoră de pace în tainiţile acelor întinderi. Apele se răsfirau în gîrle şi în stufuri, ocoleau depărtări de multe mile şi se întorceau iarăşi la matcă. Era sub luciu domnia peştilor, care intrau odată cu viiturile primăverii în limanuri odihnite, să-şi puie icrele în bătaia soarelui, ca să sporească din nou miliardele generaţiilor; iar deasupra, în necontenita prefacere a luncilor şi stufurilor, era cealaltă domnie a sălbătăciunilor aripate, oprite aici în popas din toate părţile lumii.

Călăreţii descălecară lîngă bordeiele străjii celei mici a Cetăţii, săpate în rîpa malului. Neguţătorul Dămian trecu înainte şi înfăţişă hotnogului cartea Domniei. Cum fu înţeles cuprinsul ei şi cunoscută pecetea roşă, slujitorii se închinară. Grăbiră a trage şăicile, ca să nu sufere întîrziere slujba măriei sale. Poftiră pe cinstiţii boieri cu tot cu cai şi slujitori pe podină, stupind în palme şi apucară vîslele.

Era un loc ş-un ceas de mare singurătate a oamenilor; însă prin văzduh, din luncile desfrunzite, începură a trece cu repeziciune pe deasupra raţe sălbatice. Deasupra raţelor călătorii auziră gîrliţi. De la unghiul de gîrliţi rămaseră apoi aţintiţi asupra unei învăluiri măreţe de pelicani albi, care se suiră pînă în bolta cerului şi coborîră ca într-un joc de fulgi spre flamura albastră a turnului Cetăţii. Acea flamură a lui Ştefan-Vodă, desfăcută de vînt, avea pe ea capul de bour, cusut cu fir de aur.

Oştenii de pe ziduri, rezemaţi în suliţi cu baltag, păruseră a urmări şi ei zborul înalt al pelicanilor; străjerul de deasupra porţilor nu dădu semn de trîmbiţă decît după ce şaica ajunse la celălalt mal. Comisul cel bătrîn încălecă şi trecu singur înainte, în pas, oprindu-se la punte. Îl privea, din firida de deasupra porţii, un slujitor a cărui înfăţişare nu părea deloc duşmănoasă, cunoscînd îmbrăcămintea curtenilor lui Vodă.

Bătrînul comis ridică braţul drept şi pofti să vorbească. Oşteanul de sus strigă din firidă:

— Dacă-i slujba măriei sale, jupînul pîrcalab al nostru a poruncit să se deie drumul fără de nici o întîrziere.

— Venim de la Suceava, răspunse comisul: noi sîntem Manole Păr-Negru de la Timiş; avem carte de la Vodă.

— Ştim, zîmbi oşteanul de sus, aplecînd fruntea.

La porunca lui, puntea scrîşni pe lanţuri şi porţile se deschiseră. Nu cu puţină mirare, însă cu osebită mîndrie, jupîn Manole trecu. Soţii săi şi slujitorii îl ajunseră numaidecît din

urmă.

Coborî de sus oşteanul şi pofti să vadă cartea. Neguţătorul Dămian i-o înfăţişă. Oşteanul rîse:

— Numele meu e Dima Voruntaru, dădu el lămurire, şi mă aflu căpitan la aceste porţi de două luni. De cînd am descălicat aici, n-am văzut decît alaltăieri obraz de om pămîntean întăia oară; şi astăzi văd de-al doilea. Să sărut pecetea măriei sale şi să vă poftesc să ne daţi veşti din lume. Vă roagă jupînul pîrcalab Goian să nu-l lipsiţi prea mult de plăcută vedere a obrazurilor domniilor voastre. Este întinsă la cămările pîrcălăbiei masă; în fiecare, sară cercăm să ne mîngîiem de singurătatea noastră.

Asemenea bunăvoinţă care-i întîmpina din cel dintăi ceas înlătură o parte din truda oaspeţilor. Le aducea însă oarecare nedumerire, părîndu-li-se că sînt aşteptaţi. Înaintea lor însă nu avusese chip să treacă nimeni din urmă. Iar între cei pomeniţi că ar fi intrat cu două zile înainte, care ar fi fost acela să ştie cine vine în urmă? Să fie băietul? punea întrebare comisul cătră starostele Nechifor. Ce îndrăzneală ar fi avut Ionuţ să vie la Cetate? Şi de ce să vie într-o prinsoare, cînd el tocmai s-a silit să fie singur, ca să poată trece la Turc pentru nebunia lui? Dar numai el putea bănui că va fi urmărit de ai săi.

— Daca-i el, mormăi bătrînul comis, mă bucur, căci îl găsim aici. Pot să-l mustru pentru osteneala noastră, însă nu prea tare.

Comisul al doilea Simion era mai puţin nedumerit.

— Tătuţă, vorbi el, oştenii de aici mi se pare mie că se bucură de orice obraz creştinesc, de aceea stau cu masa întinsă pînă la al unsprezecelea ceas, dorind oaspeţi. Băietul n-a avut ce căuta aici. Dac-a ajuns la mal, a şi trecut pe furiş în ostrovul de unde se zăreau suind în sus fumuri. Dacă n-a ajuns, trebuie să întocmim o pază, ca să-l prindem cînd va vrea să treacă. Prin alt loc decît pe la cherhanale şi colibele pescarilor, nu se poate să treacă; şi trecerea nu şi-o poate face decît în vremea nopţii. Iar dac-a apucat a trece, treaba noastră mi se pare cu mult mai grea. Aici nu-i loc deschis, să vezi. Nu-i nici tîrg, să te strecori printre mulţime. Iar dacă-i cetate, un singur om n-o poate împresura. Ori şede în stuh între dihănii şi se subţiază de foame; ori iese la vedere şi-l păleşte în frunte cel dintăi nelegiuit.

— Socot eu, comise al doilea Simioane, mormăi bătrînul, că n-ai venit după mine, pînă aici, ca să mă amărăşti cu asemenea vorbe. Să cerem mai bine acestui vrednic oştean să ne ducă la mai-marele său.

Călătorii îşi lăsaseră în sama slugilor caii şi armele şi se grăbeau să vadă masa întinsă despre care se pomenise.

— Înţelept este, zise Dămian tatălui său, ca să mîncăm întăi. După aceea, supărarea are să ni se pară împuţinată.

Dumnealui Golan Albu, pîrcalab, primi pe trimeşii măriei sale cu fruntea descoperită, închinîndu-şi spre ei pletele-i cărunte. Era îmbrăcat cu strai scump şi purta la gît lanţ cu zale de aur.

— Noi cunoaştem de mult pe cinstitul comis Manole, binevoi el să vorbească; şi-l ştim mai ales din faptele lui, în vremea cînd luminăţia sa stăpînul nostru era la munteni. Nu înţeleg de ce după aceea nu s-a arătat la curte şi s-a poprit într-o singurătate, sub nişte munţi.

— M-am poprit tot pentru slujba stăpînului meu, zîmbi comisul Manole, aşa cum domnia ta ai venit în altă singurătate, pentru acelaşi lucru.

— Într-adevăr, suspină jupînul pîrcalab; şi încă într-această singurătate nu adie miroaznă plăcută de la brad; aproape de noi sălăşluieşte Suleiman-Beg; cîteodată suflă putreziciune dinspre el, încît nici nu putem mînca de greaţă. Noroc avem astăzi că bate vînt dinspre Marea.

În camara unde era întinsă masa, se adunaseră boierii de ajutor ai jupînului pîrcalab: patru care aveau în pază cele patru cornuri ale Cetăţii şi al cincilea stăpînul porţilor, spătarul al treilea Dima Voruntaru.

Părintele Agapie, preotul paraclisului, lipsind, cuviosul Nicodim binecuvîntă acea masă îndestulată cu mult peşte.

Dumnealui pîrcalabul porunci cuparului să toarne întăi vin dulce de la ostroavele grecilor, apoi se umili astfel către călători:

— Domnilor mei cinstiţi oaspeţi, vă rog să iertaţi sărăcia noastră; că noi altceva nu vă putem pune dinainte decît morun, nisetru şi păstrugă, nesuferită hrană de care sîntem sătui pînă în gît, iar acest crap de nouă ocă l-a trimes medelnicerul numai să vă uitaţi la dînsul, că de plăcut ştiu că nu vă place. Dor ne este nouă de păpuşi de brînză şi de ierunci de la ţinutul Neamţului!

Numai după aceste vorbe comisul Manole şi starostele Căliman lepădară orice fel de sfială faţă de cinstitul pîrcalab şi-l socotiră prietinul domniilor lor. Întrucîtva fu de folos însăşi mîncarea, ca să îmblînzească desăvîrşit privirile lui jupîn Manole.

Cuprinzînd de după grumaz pe comisul al doilea Simion, bătrînul îl aduse lîngă pîrcalab.

— Jupîne Goian, întrebă el cu blîndeţă, am fi doritori, eu şi

feciorul meu Simion, să cunoaştem dacă sosirea noastră v-a fost vestită. Şi unde se găsesc acei oameni care v-au vestit-o?

Pîrcalabul Goian îl privi nedumerit.

— Credeam, jupîne comise, răspunse el, că treaba asta s-ar cuveni să fie vorbită între mai puţini. Aşteptam sfîrşitul ospăţului, ca să trecem în camara mea de taină.

— Răspunsul domniei tale mă miră mai mult pe mine, jupîne pîrcalabe. Nu putea nimene cunoaşte sosirea noastră.

— Cu toate acestea sosirea domniilor voastre a fost vestită, şi a fost vestită anume de un fecior al domniei tale, care fecior avea la mînă carte domnească, pe care carte domnească am pipăit-o şi cetit-o eu singur. Şi acel fecior nu poate să fie decît al domniei tale pentru că are nume Ionuţ şi poreclă Păr-Negru. Mai avea de asemeni semnul pe care-l văd la domnia ta şi la ceştialalţi feciori ai domniei tale.

— În viaţa mea n-am fost mai mirat decît acuma, şopti comisul, după care stătu cu gura căscată, aşteptînd o urmare a istorisirii.

— De ce să fi vestit acel prunc sosirea noastră? se trezi el din nou. Şi unde-i acel prunc? Dacă l-ai pus la închisoare, n-ai făcut rău, jupîne pîrcalabe.

— Aş socoti, comise, întoarse cuvînt dintr-o lature jupîn Goian, că şaga domniei tale nu-i destul de potrivită cu aceste bărbi cărunte ale noastre. Dacă nu s-ar şti anume de ce a venit feciorul domniei tale Ionuţ, n-aţi fi nici domniile voastre aici. A intrat în Cetate cuviincios cu slujitorul său; s-a înfăţişat la mine şi mi-a sărutat mîna; a arătat că va veni o putere după sine, la două ori trei zile. „Dacă nu vine acea putere, atuncea însamnă că hotărîrile s-au schimbat, a adăogit el, şi eu de unde mă duc nu cred să mă mai întorc. Însă dacă acea putere, cu părintele meu şi fraţii mei, vine, atuncea nădăjduiesc să pot iarăşi ieşi la lume.” I-am cerut o lămurire mai bună şi el mi-a răspuns că asta e o taină pentru care a jurat. Fiind în slujba măriei sale, să am în el credinţă. Orice-ar săvîrşi, să nu mă mire, căci aşa i-i poruncit să facă. Poate să mă învrednicesc acuma să aflu şi eu ce taină se săvîrşeşte fără ştirea mea şi de ce iscodire aveţi domniile voastre nevoie. Dacă-i taină legată, vă rog să tăceţi. Dacă se poate spune, nu mă lăsaţi întru neştiinţă. Cum s-a făcut sară, feciorul dumnitale s-a mistuit ori în cer, ori în pămînt, căci nu l-am mai văzut. Calul şi straiele sînt aici, lăsate în sama slugilor mele.

Comisul Manole bău un pahar dulce şi ochii i se înfierbîntară.

— Cinstite jupîne, grăi el, domniei tale nu se poate şi nici nu se cuvine să-ţi ascund ce este. Află că acest fiu al nostru a fost fugar de-acasă şi noi am pornit întru căutarea lui.

— Înţeleg, încuviinţă zîmbind pîrcalabul. Şi acest fugar se poate să fie acuma în prinsoare la turci; iar domniile voastre vă duceţi să-l căutaţi şi să-l scoateţi.

— Întocmai.

— Înţeleg, înţeleg şi mai bine, deoarece vinul grecesc, oricît de tare ar fi, ascuţeşte duhul omenesc. De alte vorbe nu mai am nevoie; poţi să te opreşti aici, cinstite comise Manole. Precît se poate lesne vedea de un om priceput, este aici treabă diplomaticească. Avem nevoie să se afle în lume ce fel de fapte groaznice săvîrşesc aceşti ismailiteni care se află în coasta noastră. Nu numai prădăciuni de averi, pojaruri şi morţi, ci şi silnicii de prunci, încît vin părinţii şi fraţii din alt capăt de ţară, să-i caute, primejduindu-şi şi ei vieţile. Deci neguţătorii de pe mări împrăştie vestea pînă la crai şi împăraţi şi pînă la papa de la Rîm. Se cuvine, prin urmare, să se scoale iar papa de la Rîm şi să îndemne pe toţi domnii şi craii săi să vie întru sprijin fraţilor lor tot de-o lege creştinească. Să se ridice iar oşti împotriva necredincioşilor cum s-a mai făcut odinioară, în vremea fericitului întru pomenire Iancu-Vodă de la Ardeal.

Bătrînul Manole înmărmuri, nemaifiind în stare să întoarne pe pîrcalab cătră un adevăr mic şi de aşa de puţină însemnătate. Îi veni în sprijin numaidecît neguţătorul Dămian, nu cu vorbe, ci cu o privire ascuţită de încuviinţare spre înfierbîntatul vorbitor. De asemeni vistiernicul Cristea nu se putu opri să nu arate că domnia sa de la începutul începutului a fost de partea săbiei. — Războiul trebuie pornit fără de nici o întîrziere! încheie dumnealui bătînd cu pumnul în masă.

— Eu îmi spăl mînile şi nu ştiu nimica, rîdea pîrcalabul, închinînd alt pahar şi îndemnînd şi pe bătrînul comis să nu rămîie în urmă; eu şi cu măria sa ne spălăm mînile şi nu ştim nimica. Ne mirăm numai de asemenea fapte, de care sînt vinovaţi numai ismailitenii şi trimetem cărţi la domni şi crai. Nu m-aş mira să iasă de aici dărîmarea cetăţii lui Suleiman-Beg şi pojarul saraiului său; însă eu am martori pe neguţătorii din Cetate că slujitorii domneşti nu s-au clintit de pe ziduri. Chiar dacă v-aş da sprijin într-ascuns, nimene nu poate şti că l-am dat. Daca înlăturăm din coasta noastră putreziciunea, n-are să ni se mai aplece cînd bate vîntul dinspre Ormanlî-Ghiol. Strigăte, răcnete, cărţi: noi avem

mărturie pe aceiaşi neguţători fie de la Veneţia, fie de la împărăţia nemţească, fie de la Levant, că răutăţi mai mari decît ale lui Suleiman-Beg nu s-au mai pomenit pe lume.

Starostele Căliman stupea mormăit în barbă pe demonul său şi-şi muşca vîrful limbii în dinţi, ca să nu s-amestece într-aşa vorbire. „Iaca ce poate face un copil!" cugeta el cu grijă, şi, din cînd în cînd, îşi desfunda cu degetul cel mic urechea stîngă, cea de cătră cinstitul pîrcalab.

Nu cu puţină mirare şi spaimă aflară îndată oaspeţii, fie de la cinstitul pîrcalab, fie de la boierii şi căpitanii de faţă, că, într-adevăr, Ormanlî-Ghiol nu-i decît o răsuflătoare a spurcatului Tartor.

Ascultaţi, oameni buni şi creştinilor; nici în poveşti nu s-a pomenit una ca asta!

În alte părţi ale ostroavelor şi a bălţilor Dunării, înfloresc flori după bunăvoinţa Domnului Dumnezeu. Acolo, la Ormanlî-Ghiol, asta nu se poveneşte; asinii lui Suleiman-Beg rod tot. Chiar dacă n-ar roade asinii, ies ienicerii şi spurcă, de nu mai poate încolţi nicăieri sămînţa adusă de vînt. De asemenea, primăvara, la luna plină a lui mai, aicea în sălcii, pe plăviile cele nouă de cătră Marea, cîntă privighetorile de ţi se pare că eşti într-un colţ de rai. Marea se leagănă sclipind din talazuri, iar străjerii stau sus şi nici nu suflă, ascultînd cu dulceaţă. Să se ştie că la Ormanlî-Ghiol stă tăcerea ca pe o baltă moartă. Numai într-un fund de dumbravă pustiită şi uscată, croncănesc dimineaţa cormoranii, închinîndu-se cu pliscurile spre saraiurile lui Suleiman.

Să spuie pescarii de la ţărmul moldovenesc, care trec dincolo, să spuie de asemeni pescarii turci şi greci care trec dincoace şi s-adună cu ai noştri la foc de noapte, aşteptînd să cadă peştele în închisori, ce fel de om e acel Suleiman-Beg.

Şade toată ziua la soare, se coace şi se umflă. E pleşuv, negru şi burduhos. Din ce i-a venit asemenea boală, nu se ştie. Se umflă de răutate şi nu se poate încălzi niciodată. Pielea lui e umedă, rece şi grunţuroasă, ca la broască. Cît e vară, se prăjeşte şi tot geme: Ala-Ala! Cînd vine toamna, se trage în casă şi-i pun slujitorii primprejur tipsii cu mangal aprins.

Se zice că ar fi avînd pe lîngă sine un vraci, care-l caută de păcătoşenia lui. Acel vraci grec altă doftorie nu i-a găsit decît asta: în culcuş, lîngă şale ori coastă, să-i puie trup tînăr, ca să-i încălzească sîngele.

Aşa că are acest Suleiman-Beg un neguţător care umblă la

Oceacov şi la Crîm. Îi cumpără roabe tinere de la hoţii din pustie ori de la hoardele ieşite în pradă şi i le aduce la Ormanlî-Ghiol. Nu trece mult şi acele fete tinere se ofilesc, se întunecă şi se răcesc la piele, pînă ce vine vremea de mor, ori se azvîrl ele singure într-o gîrlă, de le mănîncă racii. De aceea, la o mie de stînjeni depărtare împrejur de Ormanlî, creştinii nici nu se ating de racii din baltă. Cum văd om acei raci, cum bat din foarfece. Au bălţăreţii de aici o zicală: Fă binele şi-l aruncă în Dunăre; dacă l-a înghiţit un crap, apoi peste nouăzeci şi nouă de ani Dumnezeu are să-şi amintească de fapta ta! Nu ştim cum are să steie la judecata din urmă Suleiman-Beg, pentru tot binele căzut în baltă din pricina lui. Socotim că Dumnezeul lui cu numele de Alah nici n-are să-l mai cheme la cercetare, are să-l lese cufundat în balta lui de smoală topită. De asemeni şi în această lume stăpînul său Mehmet-Sultan, nemaiputîndu-l suferi în apropierea sa, l-a trimes la surgun aici, la marginea împărăţiei.

Auzind de întîmplarea care-i pe cale să se făptuiască, se poate ca chiar Sultanul să întoarcă fruntea încolo şi să zică: Eh! mai bine şi mai curat în lume este fără acea dihanie pe care am lepădat-o de la faţa noastră!

Între toate aceste vorbe şi poveşti, comisul al doilea Simion Jder îşi păstra cu destulă greutate cumpătul. Abia îşi atinsese buzele de vinul grecesc, mîncase cu stăpînire, făgăduindu-şi pe mai tîrziu o dezlegare înfricoşată, dacă Dumnezeu se va milostivi acuma să-i scoată din strîmtoarea în care intrau.

La acel ceas oamenii se găseau cam aprinşi, vorbele lor erau destul de amestecate, însă, ceva, Simion putea desluşi. Anume că mezinul Ionuţ se afla în stufăriile de către Ormanlî-Ghiol şi cerea un sprijin de la ai săi. Acest copil a avut mai multă minte decît un sfat întreg, cugeta el. Aprinsă inimă, care l-a sculat şi l-a pornit ca în vifor; însă, în cursul drumului, s-a arătat şi judecata, învăţîndu-l să se folosească de puterea care vine după el.

Ce poate face acuma acest copil şi unde se află? Nu înceta să-şi puie întrebări chinuite comisul al doilea Simion. După felurite socoteli cu sine însuşi, ajunse la o încheiere dintre cele mai de mirare, anume că numai vorba vistiernicului Cristea are în ea adevărul, cum sămînţa cuprinde în ea floarea viitoare. Căci dacă prevederea lui Ionuţ s-a adeverit şi puterea pe care o aşteaptă a sosit, el n-are să se mulţămească să iasă din trestii, să se închine, să se supuie şi să plece acasă. Putere, lui îi trebuie ca să desfacă seraiul acelui balaur Suleiman-Beg şi să scoată de

la pedeapsă pe Nasta.

Unde poate să fie deci Ionuţ? N-a aşteptat în Cetate, ca să nu fie prins în capcană. A ieşit cu slujitorul său, însă nu se poate depărta prea mult. Chiar dacă ar fi izbîndit să se apropie într-un chip oarecare de serai, ori de cetăţuia de ceamur, el nu se poate să nu vie iar în vederea Cetăţii Chiliei, ca să aştepte întîmplările.

În dimineaţa ce vine – urma a-şi cumpăni socotelile Simion Jder – trebuie să iasă el însuşi, singur, să cerceteze malurile şi pescarii. Îndată după aceea oaspeţii părăsesc cetatea, în vederea neguţătorilor străini. Cinstitul pîrcalab are să se arate supărat asupra lor şi are să-i ameninţe cu mînia măriei sale, sfătuindu-i să se întoarcă înapoi de la fapta pe care au pus-o la cale. După supărare, are să se vadă că se închid porţile şi ei rămîn desfăcuţi de pîrcălăbie, lucru pentru care toţi neguţătorii, ca nişte creştini ce se află, au să se frămînte cu supărare, şi unii dintre ei au să îndemne pe slujitorii de la corăbii ca să vie întru sprijinul obijduiţilor. Neguţătorul Dămian şi cu Simion Jder purced cu luare-aminte în lungul grindului. Au în apropiere doi pescari, care poartă pe gîrle două luntri. Dămian încearcă să umble cu vorbe de pace şi de neguţătorie spre serai. Simion Jder îl priveghează din urmă. În acele ceasuri dinaintea amiezii, nu se poate să nu iasă la arătare şi Jder cel mititel.

S-a adeverit chiar a doua zi că întîmplările nu s-au depărtat prea mult de prepusurile comisului al doilea.

Se găsea acolo, la Ormanlî, pe grind, între cetăţuia ienicerească şi seraiul lui Suleiman, nu departe de umbra stejarilor, un mormînt sfinţit al unui oştean vechi. Cu o sută treizeci de ani în urmă, cînd stăpînea Sultan Murad şi avea curte la Odrii, acest vestit luptător cu numele Ibraim, din neamul Osman, pătrunsese cel dintăi cu bulucurile sale pînă la malul cel mai de miazănoapte al Dunării şi căzuse aici. Împărăţia îi zidise boltă şi clădise în jur stîlpi de cărămidă cu acoperămînt de olane. Se sădise lîngă acea clădire şi un copac din Anatolia, care la Dunăre nu avea nume. Mulţi credincioşi ai proroculuiveneau pînă acolo ca să se închine şi să anine ceva în crengile copacului. Deci acel copac străin era înflorit, iarna şi vara, de bănuţi şi bucăţele de pînză colorată. În fiecare semn era o dorinţă a unui suflet şi acele dorinţi vegheau la mormîntul vechi, aşteptînd să fie înfăţişate de cătră Ibraim sfinţitul la picioarele proroculuiar prorocul să dea samă de ele lui Alah-Dumnezeu.

Joi, înainte de asfinţitul soarelui, au fost văzuţi de cătră

slujitorii lui Suleiman-Beg, în singurătatea de la mormînt, doi străini care stăteau de mult îngenunchiaţi cu mare înfrîngere a inimii. După ce au aninat şi ei în crengile desfrunzite nişte aţe albastre, acei străini s-au sculat din umilinţa rugăciunii şi s-au tras mai la o parte pe un dîmb, privind pojarul asfinţitului de soare în meterezurile cetăţii de ceamur. Unul din ei a scos din desagă o pită şi a dat şi celuilalt. Au trecut pe deasupra lor doi cormorani dintre aceia care se puieziseră într-o dumbravă, pustiind-o: ei au ridicat frunţile şi au privit îndelung după zborul lor.

Fiind sara spre vineri, slujitorii aveau felurite treburi mărunte, de la care nu puteau lipsi; aşa că străinii rămaseră neîntrebaţi, pînă ce se osteni vătavul să se ducă să-i cerceteze.

Isac ceauş, bătrîn credincios şi milostiv către călători, veni clămpănind din papuci spre ei şi-i întrebă:

— Cine sînteţi voi, bre, şi de unde veniţi?

S-au ridicat cuviincios acei străini, dar numai cel mai în vîrstă dintre dînşii a vorbit,

— Stăpîne, a răspuns el, eu sînt un oarecare Tamur, pribeag tatar, carele am avut neamuri la Crîm, iar acuma am rămas prigonit şi sărac. Nu am altă avere decît acest frate al meu care, din spaima bătăilor şi asupririlor cîte au fost asupră-ne, a rămas mut. De auzit, aude prea puţin, cînd îi spui „du-te” ori „vină”; însă de grăit nu poate grăi nicicacum. Precum vedeţi, e frumos fecioraş, bun să slujească la un stăpîn îngăduitor. Ne-am ostenit lungă cale, ca să venim pînă la acest sfînt mormînt, ca să cer pentru fratele meu deslegarea graiului. Dacă n-om găsi aici de lucru, ne-om îndrepta în altă parte, căci lumea-i plină de puterea dreptcredincioşilor. Unu-i Alah şi Mahomet e prorocul său, în vecii vecilor, şi-ţi doresc domniei tale, stăpîne, sănătate şi pace.

Isac ceauş îi cercetase repede cu privirea ca un bun cunoscător, şi-i văzuse sărac şi subţire îmbrăcaţi, cu iminei sparţi şi cealmale zdrenţuite. Îmbrăcăminte pe deasupra aveau numai cîte un ilic de pînză de in.

— Se vede, zise el, că veniţi de către miazăzi, unde-s locurile mai văratice.

— Adevărat este, stăpîne, mărturisi Tamur.

— Apoi să ştii dumneata că aici, cu asemenea îmbrăcăminte, vă străpunge gerul şi rebegiţi de moarte. Veniţi acasă la mine, ca să vă dau cîte-un strai vechi de lînă, dintre ale mele.

— Alah să facă parte celor darnici; pentru una, o mie! se

închină, lăcrămînd, Tamur tatarul; şi, după el, se închină smerit şi tataraşul cel mut.

Cei doi oameni străini trecură după vatav. Soarele asfinţise şi Suleiman-Beg se scula gemînd cu nemulţămire de pe covorul lui. Căuta sprijin în umerile a doi robi negri. După ce se puse greoi pe picioare, împinse cu vîrful toiagului la o parte pe robi de la domneasca sa apropiere. Era unsuros şi copt de grăsime şi pleşuv cu desăvîrşire. Făcea doi paşi şi se oprea, gîfîind: Af! Af! Îl străbătea şi cîte o înfiorare de răceală, ş-atunci iar îşi descleşta umbletul către cămările seraiului.

— Cine-s mişeii aceştia? întrebă el deodată pe vatav, sucindu-şi într-o lături capul şi zbîrcindu-şi nasul.

Isac ceauş se opri, cu sărmanii lui.

— Mărite stăpîne, sînt doi străini pribegi.

Ca totdeauna cînd era posomorît, Suleiman-Beg n-auzea bine. Îşi îmbrăcă urechea cu palma, răcnind:

— Ce-ai spus? n-aud bine. Mai grăieşte o dată.

— Mărite stăpîne, sînt doi străini pribegi; îi duc la mine, să le dau pomană cîte un strai de lînă.

— Ha? Spune-mi, Isac ceauş, ce caută aici la Ormanlî-Ghiol păcătoşii aceştia? Dacă nu-s buni de nimica pune-i în butuc şi dă-i cu capu-n jos în baltă.

— Au venit să se închine la sfinţitul Ibraim.

— Ce-ai spus? n-aud bine. Mai grăieşte o dată.

— S-au închinat la sfinţitul Ibraim. Unul dintr-înşii e mut.

— Cum?

— Unul dintr-înşii e mut.

— Care-i mut?

— Cel tînăr.

— Apoi dacă-i mut, ce foloseşte pe lume? Dă-l cu capu-n jos.

— Se roagă de milostivirea ta pentru lucru, luminate stăpîne. Amîndoi sînt în putere şi pot face orice treabă. Dacă milostivirea ta nu-i primeşte, ei se închină cu umilinţă şi se duc.

— Ce-ai spus? n-am auzit bine. S-or duce cînd voi pofti eu. Pînă atuncea să-i pui în jug. Mîni să nu lucreze, fiind vineri; ci să mănînce pilaf cu seu şi să doarmă. Iar sîmbătă să care apă pentru feredeul haremului.

Gemînd, af! af!, şi împungînd cu vîrful toiagului pe robi, Suleiman-Beg intră în serai. Isac ceauş sculă din genunchi pe pribegi şi-i luă la sine ca să-i îmbrace şi să-i ospăteze.

Vineri, stăpînul locului a ieşit iar să se prăjească la soarele de

toamnă, iar străinii s-au ferit pe cît au putut de vederea lui.

Sîmbătă, au pus pe umăr cobiliţile şi au luat cîte-o păreche de bracace de aramă, cu care au cărat pînă la amiază apă din baltă, la harem. Partea aceea a clădirii era toată întunecată de zăbrele. Veneau la uşă nişte babe cu şalvari, luau căldările din mîna străinilor, le deşertau înlăuntru, şi le înturnau iar la dînşii goale. Cît au umblat Tamur şi fratele său mut primprejur, nu s-a auzit dinlăuntru sunet sau murmur.

Sîmbătă după amiază, au ieşit de la cetăţuia de ceamur doisprezece ieniceri bătrîni. S-au înşirat la malul bălţii, şi după ce au stupit toţi în apă, au început sfat pentru pescuitul chefalilor. Unii au hotărît să întocmească coteţe, alţii să aşeze la marginea gîrlelor rogojini. În coteţe intră singuri peştii şi nu mai pot să iasă; rămîn între îngrădituri de trestie ocolite şi întortochiate. Cu rogojinile, pescuitul se face noaptea. Chefalii au obicei de sar din gîrlă la mal şi cad în rogojini. Obiceiul coteţelor îl cunoşteau acei slujitori păgîni de la moldoveni; iar al rogojinilor îl aduseseră cu dînşii de la Anatolia. Cinci dintre ienicerii bătrîni pofteau numaidecît să întocmească coteţe, fiind acesta un meşteşug mai iscusit şi mai trainic. Atunci ceilalţi şapte s-au supărat şi s-au hotărît pe loc să-i taie pe ceilalţi cinci dacă nu se supun obiceiului lor turcesc. Cei cinci au început a rîde şi s-au supus.

Aşa, venind ziua de duminică, ienicerii cei bătrîni au lepădat de pe ei şalvarii şi au zvîrlit din picioare imineii, umblînd în baltă după tăiat papură, ca să facă rogojini. Isac ceauş a dus pe ocrotiţii săi iarăşi la seraiul stăpînului şi le-a poruncit să care altă apă, dintr-acelaşi loc, cu aceleaşi bracace. De astă dată are nevoie de slujba lor însuşi Suleiman-Beg, căci vraciul lui i-a poruncit de două ori pe săptămînă abur fierbinte într-o chilioară, ca să se încălzească pe el carnea şi să i se moaie scoarţa pielii.

La prînzişor, Tamur şi fratele său au contenit un răstimp scurt din munca lor. Tamur a venit cătră mormîntul sfinţit, iar tataraşul a urmat mai departe linia grindului, în lungul bălţii, spre Cetatea moldovenească. La o cotitură, se desface în două dumbrava de sălcii şi se vede flamura cu bour umflîndu-se lin şi căzînd moale. Străjerii stau scrişi pe cer. De la meterezuri cască guri rotunde balimezurile cele mari. În fundul fundului se bănuia numai Marea, tot aşa de cenuşie ca şi cerul.

Tataraşul stătu neclintit, privind într-acolo cu luare-aminte. Aşa era lipsit de mişcare, încît un stîrc alb veni asupra lui fulguind din pene, ca să se aşeze la doi paşi pe un plop tînăr. Dar

înainte de a se aşeza, paserea se zbătu îndărăt dînd un strigăt şi coti fîlfîind pe deasupra bălţii. Mutul nu se clintise ca ş-un trunchi cafeniu al luncii; dar stîrcul simţise apropiere de oameni adevăraţi.

Veneau cu luare-aminte, pe sub trunchiuri scorburoase şi aplecate, comisul al doilea Simion şi neguţătorul Dămian. Întăi se afla Dămian fără arme, numai c-un postav siniliu pe braţul sting şi c-o vargă ruptă din luncă în mîna dreaptă. În urma neguţătorului, comisul Simion purta suliţa, cumpănind-o în dreapta, şi la şoldul stîng avea sabie.

La mişcarea zăvoiului, tataraşul ieşi din neclintirea lui şi zvîcni înainte cu repeziciune. Se opri la zece paşi de cei care înaintau:

— Bădiţă! bădiţă! strigă el c-un glas fără răsunet. Mă rog domniilor voastre nu mai întîrziaţi. Acuma-i vremea cea bună, cît stau ienicerii în baltă. N-au decît cosoare la dînşii, cu care taie papură. După aceea toate-s în primejdie.

Dămian se oprise şi aşteptă pe Simion să se apropie.

— Cine-i acest turcaleţ? se miră el.

— Cum? Nu-l mai cunoşti? rîse cu amărăciune comisul al doilea. Din pricina lui am nebunit şi noi.

— Tu eşti, Ionuţ? se răsuci Dămian.

— Eu sînt, amărîtul şi năcăjitul; căci văd că bădiţa Simion se întoarce de către mine.

— Na mă întorc, răspunse Simion; caut să înţeleg care-s acelea toate în primejdie; căci, afară de viaţa ta, nu văd nimic altceva ameninţat. Iar pe viaţa asta a ta, tu singur ai pus puţin preţ. Pas între noi, ca să ne întoarcem cu ceilalţi.

Turcaleţul se zbătu în loc şi se trase îndărăt cîţiva paşi.

— Nu se poate, bădiţă, pînă ce nu deschidem haremul. Eu am nădăjduit venirea domniilor voastre. Vă rog încă o dată cu lacrimi să păşiţi înainte. Altfel nu-mi rămîne decît să mă dau cu capu-n baltă.

— Îl auzi cum grăieşte asemenea copil! strigă Simion cu supărare. Vin-aicea, lîngă noi, ca să te ştiu la adăpost.

— Nu vin, dragă bădiţă Simioane, se ruga băiatul răsucindu-se în loc, cu palmele împreunate.

— Atuncea cum să venim şi pe unde?

Turcaleţul zvîcni iar înainte, cu ochii scăpărători!

— Ocoliţi, bădiţă, prin cealaltă parte a grindului şi veniţi drept asupra seraiului. Eu mă duc să înştiinţez pe Botezatu şi să fac

spaimă.

În ceasul acela dinaintea amiezii, în liniştea de toamnă, fără să se ştie de ce, de unde şi cum, a izbucnit dintr-odată în Ormanlî-Ghiol cutremur de furtună. Fapta aceasta de război, de care se uimeşte cronicarul leşesc Bronislav Leşinski în hronicul său din acel timp, a fost aţîţată şi sporită mai cu samă de neguţătorii creştini aflaţi în acea zi la Chilia. Cu îndemnuri de mînie s-au adunat în jurul celor unsprezece călători sosiţi în ajun şi au cerut sprijin şi de la cele două corăbii aflătoare în ancoră în apropierea zidurilor cetăţii. Slujitorii de la corăbii n-au pregetat o clipă, aflînd că-i vorba de răpiri de suflete creştineşti şi de feciori ai unui cinstit comis moldovan gata să fie traşi în ţapă. Au pus mîna unii pe căngi, alţii pe topoare şi au ieşit cu mare zvoană la uscat, împresurînd pe comisul Manole Păr-Negru şi privind îndeosebi cu plăcută mirare pe cuviosul Nicodim, mai nalt decît toţi prin comanacul său şi mai înfricoşător prin cuvioasa-i barbă. N-au lipsit a se burzului şi oşteni ai pîrcălăbiei. Însuşi jupînul pîrcalab stătuse la îndoială, cerînd la oamenii săi sabia cea grea. Numai în cea din urmă clipă se domolise şi se suise pe ziduri, ca să vadă măcar de departe, cu chiar ochii domniei sale, ce se întîmplă.

Suleiman-Beg era încă la abur fierbinte cînd zvoana a detunat pe pămîntul mişcător al ostrovului, într-o apropiere numai de trei sute de paşi. Tamur tatarul, care venea cu bracacele în cumpănă, urmat de fratele său mut, lepădă de după grumaz cobiliţa şi lăsă căldările să se ducă de-a rostogolul într-o parte. Aceeaşi mişcare de spaimă o făcu şi mutul. Sărind amîndoi asupra seraiului, prinseră a urla şi a bate în uşi.

— Luminăţia ta, vin ghiaurii să te taie! strigă Tamur. Iar mutul slobozea numai nişte chiote ascuţite de spaimă.

Înturnîndu-se amîndoi spre balta unde tăiau ienicerii stuh, arătară nişte ochi rotunzi aşa de înfricoşaţi, încît slujitorii împărăteşti lepădară totul şi dădură fuga la şalvari şi la iminei. Nu trecură mai mult decît cîteva clipe ca să se vadă ieşind la lumină din luncă năvala de suliţi şi de săbii. Unii din ieniceri grăbiră spre cetăţuie numai cu jumătatea de sus a îmbrăcămintei pe ei.

Slujitorii negri scoteau afară de subsuori, din aburul cămării, pe Suleiman-Beg.

O clipă, stăpînul locului stătu încordat, simţind în tălpile picioarelor cutremurul şi auzind răcnetele de război. Îmbrîncind

în dreapta şi în stînga pe robi, dobîndi pe loc o sprinteneală ce nu se putea bănui de la grăsimea lui amorţită. Adunînd pe sine halatul de păr de cămilă, se prăvăli spre cetăţuie, chemînd c-un glas ca de trîmbiţă pe ieniceri.

La meterezuri şi pe ziduri apărură slujitorii care erau de strajă. Slugile de la odăile dinlăuntru ieşiră la porţi cu suliţele. Altele se întoarseră în loc, ca să scoată din armurărie, pentru Suleiman-Beg, cămaşa de sîrmă, coiful cu obrăzar şi sabia de Damasc.

Pe cînd slugile îl înarmau cu grabă, stăpînitorul de la Ormanlî răcnea cu învierşunare:

— Unde-i Isac ceauş? Să vie numaidecît aici Isac ceauş! Să-mi aducă pe pribegii tatari. Numai cînii aceştia vînzători au adus asupra noastră primejdia. Să mi-i aducă şi să le văd în clipă capetele retezate!

Năvala asupra seraiului se desfăşură repede. Cei care nu cunoşteau pricina zurbalei se îndemnau cu chiote de mînie înspre cetăţuie. Dintr-acolo bubuiră două puşti, învăluind meterezurile în fum. Se ridicase însă căpitenie a oştenilor ce umblau cot la cot, în număr de unsprezece, un fecioraş învierşunat, cu capul gol ras tătărăşte, care nu era altul decît feciorul mezin al comisului Manole Păr-Negru.

Îndată ce împresurarea cuprinse aşezarea lui Suleiman-Beg, haremul fu spintecat cu topoarele şi gratiile rupte cu cîngile, Ionuţ şi Botezatu pătrunseră înlăuntru, izgonind afară babele cu şalvari în număr de şase. Din odaia cea mai din fund traseră către lumină şi scoaseră afară pe femeile cele tinere, care alcătuiau desfătarea lui Suleiman. Erau patru. Între ele nu se afla Nasta. Tatarul se întoarse şi mai cotrobăi o dată. Cînd ieşi iarăşi la lumină, ridică din umeri nedumerit:

— Nu este.

— Nu se poate! strigă fecioraşul spumînd. Trebuie să fie. Dacă nu-i aici, poate-i ascunsă în altă parte. Întreabă pe aceste patru muieri. Pune-le cuţitul la beregată şi să răspundă fără întîrziere.

Cu mişcări pripite Botezatu înlătură iar feregelele femeilor. Erau îngrămădite unele în altele; nu păreau prea înfricoşate, întrucît ştiau care poate fi soarta frumuseţii lor.

Comisul Simion şi cuviosul Nicodim pătrundeau şi ei la faţa locului, ca să-şi dea samă ce este.

Botezatu trase jungherul asupra muierilor întrebîndu-le

turceşte.

Una răspunse moldoveneşte, c-un glas dulce:

— Mă rog domniilor voastre, pe cine căutaţi?

— Căutăm pe o jupîniţă de la Moldova, se încruntă împotriva ei căpitanul cel tînăr cu ţeasta rasă tătărăşte. Am aflat că ar fi fost vîndută de nohai la Oceacov şi adusă cu altele aici la Suleiman-Beg.

— Pe cine căutaţi, mă rog domniilor voastre? Spuneţi anume. Altcineva nu se mai află aici. Dacă vorbiţi poate de o jupîniţa cu numele Nasta…

— Pe dînsa o căutăm! izbucni ţeasta rasă tătărăşte, holbînd ochii.

— O, n-o mai căutaţi, suspină glasul cel dulce. Jupîneasa Tudosia, mama ei, a fost ruptă de lîngă dînsa şi dusă înainte la Volga cu ceilalţi robi. Iar jupîniţa Nasta a fost pusă cu mine într-aceeaşi cuşcă de roabe. Cînd am intrat cu corabia în Marea, am fost schimbate din închisoarea noastră şi duse într-o camară cu covoare şi cu slujitoare bătrîne. Atuncea căutînd vreme potrivită, acea copilă a strigat un nume, s-a răsucit ca o zvîrlugă şi s-a dus cu capu-nainte peste punte. A intrat sub corabie şi înotătorii n-au mai putut-o găsi.

Ţeasta se clătină într-o parte şi-n alta şi neguţătorul Dămian o primi în braţe.

Ajunşi în locul unde stăteau tupilate cele patru femei ale haremului, comisul al doilea Simion şi cuviosul Nicodim ascultaseră tocmai cele din urmă cuvinte ale acelei roabe cu glas plăcut care ştia moldoveneşte. Întăi priviră fără de nici o spaimă, şi chiar cu o mulţămire crudă a adîncului fiinţii lor, spre şovăirea ameţită a mezinului. Era o cufundare iute, din care oricine se întoarce.

— Cine eşti dumneata? întrebă Simion pe roabă. Cum se uită la ea, cum tresări în sus şi întîlni privirea lui Nicoară. Era o privire în care ceti, într-o fărîmă de clipă, clocotul renăscut al unei patimi înfricoşate de altădată, patimă întocmai ca şi aceea a ticălosului lor mezin.

Cînd bărbaţii îşi văzură chipurile rătăcite şi se opriră ca de o lovitură în creştet, femeia, nemaiauzind întrebarea, ridică fruntea şi cunoscu şi ea ceea ce-i înfricoşa pe dînşii. La răsăritul soarelui era veşnicia unei uitări între ei toţi – ş-acuma se făcea întuneric în soarele amiezii şi năştea din plaur o fantasmă a morţii.

— Vai! vai! se apără femeia, punînd palmele înainte şi

răsucindu-şi într-o parte fruntea.

Cuviosul Nicodim suflă cu stăpînire pe nări dinlăuntru în afară o flacără.

— Asta-i Sofia greaca, zise el cu linişte către Simion. Am cunoscut-o amîndoi cîndva.

Comisul al doilea înlătură pe roabă şi trecu la ţeasta rasă tătărăşte. Păşind, pintenul stîng i se aninase în şalvarii de matasă galbenă ai femeii. Trase rupînd pînza, înlătură cu piciorul ceea ce i se anina de genunchi; apucînd pe Ionuţ, îl cunoscu că se îndîrjeşte din nou, după cum îl vedea că strînge jungherul în pumnul stîng.

— Daţi la o parte băietul, porunci bătrînul Manole Jder. Păgînii vin asupra noastră.

Suleiman-Beg îşi bulucise în grabă ienicerii şi-i aducea asupra vrăjmaşilor. Ienicerii cărunţi, care cu un ceas mai înainte se năcăjeau în baltă la tăiat papură cu cosorul, veneau acuma cu semeţie de vechi oşteni. Oaspeţii de la Suceava şi marinarii de la corăbii se rînduiră şi ei în bătaie, steclindu-şi armele în soarele de amiază.

Tînguirea pe care o lăsaseră în urmă cei doi fraţi se umflă în chiar acest răstimp de un strigăt de deznădejde. Greaca se răsuci în sus, apucă furiş de la un slujitor domnesc sabia, o întoarse cu iuţeală punîndu-i straja în pămînt şi se lăsă în ascuţiş. Fierul o pătrunse prin grumaz; ea rămase la pămînt, înotînd în tresăriri uşoare, cu braţele, pe apa veşniciei.

La strigăt, toţi cei de faţă întorseseră obrazul şi văzuseră. Bătrînul Jder îşi trecu mîna pe frunte şi-şi sparse deodată răcnetul poruncind retragere spre Cetatea Chiliei, căci toată acea învălmăşeală se arăta a fi fără noimă. Domnia sa înţelesese asta mai din vreme; dar alţii păreau a nu înţelege încă.

Mînia lui Jder cel mititel, înviată iar şi crescută de disperare, era sprijinită mai cu samă de vistiernicul Cristea. De asemeni cuviosul Nicodim avea un cap înfricoşat, de sub comanacul căruia se răsuceau şi se zbăteau, şuierînd, şerpi. Comisul al doilea Simion îi stătu mai mult în preajmă, ca să-l apere şi să-l sprijine.

În asemenea cumpănă, în care se puteau prăpădi suflete de oameni pentru visuri şi fantasme, îşi ţinu firea, lîngă comisul cel bătrîn, mai ales, cinstitul staroste Nechifor Căliman.

— Ptiu, drace! grăi el către prietinul său. Hai să-i ţinem pe loc şi să-i întoarcem. Asemenea nebuni, cînd se înfierbîntă, sînt în

stare să moară pînă la unul, din pricină că noi cei cuminţi am fost mai nebuni decît dînşii.

Învălmăşeala nu conteni decît printr-o întîmplare tot aşa de ciudată.

Atît Ionuţ, cît şi Simion, cît şi Nicoară ţinteau să iasă mai cu samă asupra lui Suleiman-Beg. Cum ajungeau la el, trebuiau să se izbească şi cu ienicerii. Între ei îşi făcu loc cu repeziciune din urmă Gheorghe Botezatu Tatarul. Trecînd într-un salt înainte, se opri. Îşi cumpăni jungherul întăi în jos, apoi deasupra capului, ţinîndu-l de vîrf; apoi îl repezi, pălind pe Suleiman-Beg în deschizătura dintre coif şi cămaşa de zale. Stăpînul de la Ormanlî-Ghiol căzu dintr-odată cu faţa la pămînt, fără nici un răcnet. Un sînge puturos se împrăştie subt el ca o baltă neagră. Ienicerii îşi ridicară armele în sus, strigînd: Ala-Ala! cunoscînd în acel sînge un semn şi o pedeapsă de la Dumnezeu.

*

După această din urmă întîmplare a uceniciei sale, Ionuţ Jder, potrivit poruncii ştiute, a fost înfăţişat la Domnie.

La 15 octombrie, Domnia era la tîrgul Iaşilor. Comisul Manole Jder ceru cu umilinţă învoire măriei sale ca feciorul său mezin să nu-şi descopere ţeasta, atunci cînd măria sa va binevoi să-l primească şi el va sta în genunchi cerînd iertare pentru nebuniile lui. Vodă a zîmbit şi a şoptit la ureche coconului său cîteva vorbe de lămurire; după care Alexandru-Vodă a ridicat palma la mustăcioară şi a întors fruntea într-o parte.

La 20 octomvrie următor, Ionuţ Jder se înfăţişa muţei sale comisoaia Ilisafta, avînd capul descoperit. Comisoaia Ilisafta Jderoaia îl îmbrăţişă şi-l sărută furtunatic, după aceea stătu, se uită la dînsul şi începu a-şi face cruce, înălţîndu-şi ochii la sfintele icoane.

La 21 octomvrie, cuviosul ieromonah Nicodim se întoarse cu întristare la sihăstria sa şi intră singur în chilie, unde, pe masa de la ferestruică, se afla încă ceaslovul. Înainte de a-l deschide în altă parte, la sfinte rugăciuni, cuvioşia sa muie pana de hultan în cerneală şi scrise data întoarcerii sale, după care adăogi, ca să fie amintire, pentru mai tîrziu:

„Cînd am fost noi în pămîntul Turcului.”

Sfîrşitul volumului întîi

Cuprins

Cap. I – Despre hramul sfintei mănăstiri Neamţu, la anul de la Hristos 1469 şi despre o istorisire a lui Nechifor Căliman, starostele vînătorilor domneşti.....5

Cap. II – Aici se arată un Voievod mare şi un Jder mititel.....15

Cap. III – Se vede cum se leagă o frăţie de cruce şi se arată mai ales despre ce vorbesc tinerii din toate timpurile.....26

Cap. IV – Se vădesc şi alte cususruri ale prietinului nostru Ionuţ.....36

Cap. V – În care se înfăţişează comisul Manole Jder şi mai cu samă dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia.....47

Cap. VI – Se vede ce mai spune jupîneasa Ilisafta şi cum se găteşte un ospăţ domnesc sub streşina pădurii.....65

Cap. VII – Ciudată veste din Ţara Leşească.....75

Cap. VIII – Umblînd pe drumul Sucevii, Ionuţ îşi află soarta de la o ţigancă prorociţă.....88

Cap. IX – În ce chip Jder cel mititel a ajuns la dragostea lui...99

Cap. X – Visuri şi spaime ale jupîniţei Nasta.....112

Cap. XI – Ionuţ Jder află o capcană gătită stăpînului său.....132

Cap. XII – Cînd au cercat la Timiş nişte neguţători pricepuţi şi mai cu samă îndrăzneţi.....147

Cap. XIII – Despre ieşirea în pradă a tatarilor de dincolo de Volga.....160

Cap. XIV – Cele din urmă veşti despre răutăţile prădalnicilor 172

Cap. XV – Pe neaşteptate, Ionuţ pune la cale cea mai mare nebunie.....184

Cap. XVI – Cum se pregătesc Jderii cei mari să-l caute pe cel mititel.....194

Cap. XVII – Unde şi cum l-au găsit Jderii cei mari pe cel mezin şi ce au făptuit cu toţii în acel loc.....211